

# RIKSDAGENS PROTOKOLL

1956

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 11

16—23 mars

## Debatter m. m.

### Tisdagen den 20 mars

Sid.

Svar på interpellationer:

|                                                                                   |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------|----|
| av herr Hagberg om fördjupning av Flintrännan i Öresund m. m.                     | 7  |
| av herr Franzén om iordningställande av en fiskehamn vid Halls-<br>huks fiskeläge | 13 |

### Onsdagen den 21 mars

|                                                                                               |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Svar på interpellation av fröken Andersson om snabbare genom-<br>förande av likalönsprincipen | 18  |
| Ökad medelsanvisning till fiskerilånefonden                                                   | 24  |
| Anslag under åttonde huvudtiteln:                                                             |     |
| Stipendier för utbildande av diakoner                                                         | 31  |
| Bergianska trädgården                                                                         | 38  |
| Landsantikvarieorganisationen                                                                 | 39  |
| Donationen av Mälsåkers slott                                                                 | 40  |
| Löneställningen för yrkeslärare vid ungdomsvårdsskolorna m. m.                                | 41  |
| Ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen                                                 | 46  |
| Riksbankens valuta- och penningpolitik                                                        | 61  |
| Förhandlingsrätt för pensionärer                                                              | 83  |
| Ändring i lagen om yrkesskadeförsäkring                                                       | 92  |
| Förlängd semester för vissa arbetstagare                                                      | 94  |
| Förkortning av arbetstiden för vissa arbetare                                                 | 96  |
| Anslag under nionde huvudtiteln:                                                              |     |
| Lantbruksnämnderna                                                                            | 99  |
| Kostnader för planeringskommittéer                                                            | 101 |

|                                                                                     | Sid. |
|-------------------------------------------------------------------------------------|------|
| Avlöningar vid statens växtskyddsanstalt                                            | 103  |
| Omkostnader vid statens växtskyddsanstalt                                           | 106  |
| Byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter                           | 109  |
| Undervisningsmateriel för maskinundervisning                                        | 111  |
| Hästavelns befrämjande                                                              | 112  |
| Ändrade bestämmelser ang. avhorning av avelstjurar                                  | 114  |
| Främjande av fjäderfäaveln                                                          | 118  |
| Statsbidrag till ett veterinärbakteriologiskt laboratorium i Östersund              | 119  |
| Föreningen för växtförädling av fruktträd                                           | 122  |
| Befrämjande av landsbygdens elektrifiering                                          | 126  |
| Jordbrukarungdomens förbund                                                         | 128  |
| Uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m.                                      | 129  |
| Bidrag till jordbrukets rationalisering m. m.                                       | 131  |
| Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti                             | 132  |
| Överförande av en förste länsskogvaktartjänst från Hallands län till Stockholms län | 135  |
| Statens skogsförbättringsanslag.                                                    | 138  |
| Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m.                                  | 140  |
| Lantmäteristaten                                                                    | 141  |
| Byggnadsarbeten vid statens försöksgårdar                                           | 147  |

### Fredagen den 23 mars

#### Anslag under fjärde huvudtiteln:

|                                                                                               |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Anskaffning av tygmateriel m. m. för armén                                                    | 150 |
| Hemvärnets avlöningar                                                                         | 157 |
| Fartygsbyggnader                                                                              | 158 |
| Anskaffning av flygmateriel m. m.                                                             | 161 |
| Personalvårdsverksamhet m. m.                                                                 | 162 |
| Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor                                             | 165 |
| Åtgärder mot skadegörelse av älg m. m.                                                        | 167 |
| Interpellation av herr Osvald ang. det svensk-egyptiska samarbetet inom vapenindustrien m. m. | 177 |

## Samtliga avgjorda ärenden

### Onsdagen den 21 mars

|                                                                                                                     |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Statsutskottets utlåtande nr 46, ang. vidgad möjlighet till erhållande av studielån med statlig kreditgaranti       | 23 |
| — nr 47, ang. anslag å kapitalbudgeten: finansdepartementet                                                         | 23 |
| — nr 48, ang. befogenheten att besluta rörande tjänsteresa till nordiskt land                                       | 23 |
| — nr 49, ang. ersättning till H. Gabrielsson för förluster i anledning av fabriksbrand under beredskapstjänstgöring | 23 |

|                                                                                                                                 | Sid. |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| Jordbruksutskottets utlåtande nr 7, ang. ökad medelsanvisning till fiskerilånefonden .....                                      | 24   |
| Statsutskottets utlåtande nr 50, ang. anslag till arkiv, bibliotek och museer m. m. ....                                        | 31   |
| — nr 52, ang. löneställningen för yrkeslärare vid ungdomsvårdsskolorna m. m. ....                                               | 41   |
| Bevillningsutskottets betänkande nr 19, ang. vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen m. m. ....                     | 46   |
| — nr 20, ang. ändring i kommunalskattelagen .....                                                                               | 60   |
| — nr 21, ang. ändrade bestämmelser om avdragsrätt för avgifter till vissa stiftelser m. m. ....                                 | 60   |
| Bankoutskottets utlåtande nr 4, ang. verkställd granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning ..... | 61   |
| Andra lagutskottets utlåtande nr 14, ang. förhandlingsrätt för pensionärer .....                                                | 83   |
| — nr 15, ang. ändrad lydelse av 11 och 12 §§ lagen om yrkesskadeförsäkring .....                                                | 92   |
| — nr 16, ang. förlängd semester för vissa arbetstagare .....                                                                    | 94   |
| — nr 17, ang. förkortning av arbetstiden för vissa arbetare .....                                                               | 96   |
| Jordbruksutskottets utlåtande nr 1, ang. utgifterna under nionde huvudtiteln (jordbruksdepartementet) .....                     | 99   |
| — nr 8, ang. anslag till statlig garanti för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten m. m. ....                            | 146  |
| — nr 9, ang. anslag till befrämjande av fiskefartygs förseende med radiotelegraf- eller radiotelefonstation .....               | 146  |
| — nr 10, ang. anslag till kapitalinvesteringar: jordbruksärenden..                                                              | 146  |
| Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 11, ang. direktiv till 1955 års norrländska vattenkraftsutredning .....              | 148  |
| — nr 12, ang. utjämning av priserna på flytande drivmedel i olika delar av landet .....                                         | 148  |
| — nr 13, ang. fastställande av den 6 juni såsom svensk nationaldag m. m. ....                                                   | 148  |

### Fredagen den 23 mars

|                                                                                                              |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Statsutskottets utlåtande nr 4, ang. utgifterna under fjärde huvudtiteln (försvarsdepartementet) .....       | 150 |
| — nr 53, ang. den tekniska skolutbildningen m. m. ....                                                       | 165 |
| — nr 54, ang. nya grunder för ordinarie prästers lönegradsplacering .....                                    | 167 |
| Bankoutskottets utlåtande nr 5, ang. överförande i statens ägo av Bolidens gruvaktiebolags gruvor m. m. .... | 167 |
| — nr 6, ang. förstärkning av den privata rustningsindustrin ..                                               | 167 |
| Första lagutskottets utlåtande nr 16, ang. rätten att på saluförda produkter avbilda stora riksvapnet .....  | 167 |
| Tredje lagutskottets utlåtande nr 7, ang. åtgärder mot skadegörelse av älg m. m. ....                        | 167 |





## Fredagen den 16 mars

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 9 innevarande månad.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 125, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om val till riksdagens andra kammare för perioden 1957—1960, jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 126, i anledning av väckta motioner angående översyn av gällande bestämmelser om skyldighet för statstjänstemän att undergå läkarundersökning; och

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom; och

nr 129, i anledning av väckta motioner om ersättning till Mattias Forslund i Vojakkala för viss krigsskada.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1956 den 15 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt § 68 riksdagsordningen utse riksdagens justitieombudsman; och befanns efter val-

förrättningens slut därtill hava blivit utsedd:

herr f. d. lagmannen Tor Alfred Bexelius med 47 röster.

*Erik Fast*

*Elis Håstad*

*Gunnar Lodenius*

*Johan Sunne*

År 1956 den 15 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt § 68 riksdagsordningen utse en ställföreträdare för riksdagens justitieombudsman; och befanns efter valförrättningens slut därtill hava blivit utsedd:

herr hovrättsassessorn Carl Ulf Vilhelm Lundvik med 44 röster.

*Erik Fast*

*Elis Håstad*

*Gunnar Lodenius*

*Johan Sunne*

År 1956 den 15 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt § 68 riksdagsordningen utse riksdagens militieombudsman; och befanns efter valförrättningens slut därtill hava blivit utsedd:

herr rådmannen Erik Anton Wilhelmsen med 44 röster.

*Erik Fast*

*Elis Håstad*

*Gunnar Lodenius*

*Johan Sunne*

År 1956 den 15 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt § 68 riksdagsordningen utse en ställföreträdare för riksdagens militieombudsman; och befanns efter valförrättningens slut därtill hava blivit utsedd:

herr hovrättsrådet Karl Hugo Henkow med 40 röster.

*Erik Fast*

*Elis Håstad*

*Gunnar Lodenius*

*Johan Sunne*

På framställning av herr talmannen beslöts att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva

förslag dels till förordnanden för de valda, dels ock till skrivelser till Konungen med anmälan om de förrättade valen.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av herrar *Werner* och *Lodenius* väckta motionen nr 499.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 46—49 och jordbruksutskottets utlåtande nr 7.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 105, angående anslag till konsumentvaruforskning och konsumentupplysning, m. m.;

nr 106, angående vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.;

nr 108, angående anslag för budgetåret 1956/57 till Stockholms högskola m. m.;

nr 113, angående avgiftsfri upplåtelse av kronoegendomen 3 mantal Arnö 1<sup>a</sup> (Biskops-Arnö) i Övergrans socken till stiftelsen för Föreningen Nordens institut;

nr 114, angående organisationen av polisväsendet i vissa delar av Norrbottens län; och

nr 115, angående eftergivande av viss återbetalningsskyldighet till statsverket.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1956/57 till arkiv, bibliotek och museer, kyrkliga ändamål samt akademier m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 52, i anledning av väckta motioner om uppflyttning i högre lönegrad av yrkeslärare vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 19, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen m. m.;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 30 mars 1951 (nr 148) om rätt att vid taxering för inkomst njuta avdrag för avgifter till vissa stiftelser, m. m.;

bankoutskottets utlåtande nr 4, angående verkställd granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av väckt motion om förhandlingsrätt beträffande pensionsvillkor för personer, vilkas anställning hos arbetsgivaren upphört;

nr 15, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 11 och 12 §§ lagen om yrkesskadeförsäkring;

nr 16, i anledning av väckta motioner om förlängd semester för vissa arbetstagare med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete; och

nr 17, i anledning av väckta motioner om förkortning av arbetstiden för arbetare med särskilt påfrestande eller hälsofarligt arbete;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Statlig garanti för befrämjande av fiske på avlägsna fiskelvatten, m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Befrämjande av fiskefartygs förseende med radiotelegraf eller radiotelefonstation jämte i ämnet väckt motion; och

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinves-

teringar, såvitt avser jordbruksärenden, jämte i ämnet väckta motioner; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion om vissa direktiv till 1955 års norrländska vattenkraftsutredning;

nr 12, i anledning av väckta motioner om utjämning av priserna på flytande drivmedel i olika delar av landet; och

nr 13, i anledning av väckt motion om åtgärder i syfte att giva den 6 juni ställning av svensk nationaldag med helgdags karaktär och kyrklig prägel.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.10.

In fidem

G. H. Berggren

## Tisdagen den 20 mars

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 13 och den 14 innevarande månad.

Anmälades och godkändes allmänna beredningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 124, till Konungen angående utredning om obligatorisk anskaffning av ID-brickor åt vissa barn.

### Om fördjupning av Flintrännen i Öresund m. m.

Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet LANGE, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Hagbergs interpellation om fördjupning av Flintrännen i Öresund m. m., erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Hagberg har i en interpellation frågat mig

1) om jag anser, att Flintrännen — den svenska huvudfarleden mellan Östersjön och Nordsjön — beträffande djup och fyrbelysning svarar mot den svenska sjöfartens krav på nöjaktiga navigeringsmöjligheter, samt

2) därest denna fråga besvaras nekande, huruvida jag är beredd att föreslå riksdagen åtgärder till farledens för-

djupning och förseende med fasta fyrrar i anslutning till de framställningar i ämnet, som vid skilda tillfällen ingivits till Kungl. Maj:t av Svenska hamnförbundet, Sveriges allmänna sjöfartsförening och Sveriges redareförening.

I anledning härav får jag till en början anföra följande.

Sjöfartsstyrelsen har i dagarna avgivit utlåtande över Svenska hamnförbundets i interpellationen angivna skrivelse den 21 oktober 1955. Förbundet har i denna skrivelse — med hänvisning till tidigare från olika håll gjorda framställningar och uttalanden i ämnet — hemställt, att frågan om Flintrännans fördjupning måtte upptagas till förnyad prövning. Utlåtandet innefattar även svar på en skrift i ämnet, vilken — såsom antytts i interpellationen — inkommit från Sveriges redareförening. I sammanhanget må därjämte nämnas att Skånes handelskammare — under erinran om Hamnförbundets framställning — i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt, att proposition angående Flintrännans fördjupning och farledens förseende med fasta fyrrar snarast möjligt måtte avlätas till riksdagen.

Sjöfartsstyrelsen, som enligt sitt utlåtande ansluter sig till de av Hamnförbundet och Redareföreningen i ärendet framförda synpunkterna, har — efter en redogörelse för vad som står att vinna

**Om fördjupning av Flintrännen i Öresund m. m.**

för fartygen i väg- och kostnadsbesparingar genom en fördjupning av Flintrännen — förklarar, att det därvidlag främst är av intresse att jämföra tvenne alternativ, nämligen antingen en fördjupning till 10 meter vid en farledsbredd av 245 meter eller en fördjupning till 11,5 meter vid en farledsbredd av 300 meter. Förstnämnda alternativ skulle medgiva passage av fartyg med ett djupgående av 9 å 9,5 meter, d. v. s. så gott som alla torrlastfartyg exklusive de största malmfartygen och därjämte tankfartyg med en lastförmåga upp till drygt 20 000 ton, alltså praktiskt taget samtliga de enheter, vilka nu används för transport av raffinerade oljeprodukter till svenska hamnar. Det större bottendjupet — 11,5 meter — skulle medgiva passage av malm- och tankfartyg med djupgående av drygt 10,5 meter, d. v. s. fartyg upp till ca 35 000 dödviktston. Fartyg av denna storlek kan enligt styrelsens uppfattning bli aktuella i Östersjön inom en icke avlägsen framtid.

Enligt sjöfartsstyrelsen kan man för närvarande mycket grovt uppskatta kostnaderna för en fördjupning av Flintrännen enligt det första alternativet — 10 meters djup — till 55 å 60 miljoner kronor. Motsvarande kostnad för 11,5 meters djup uppskattas till 175 å 200 miljoner kronor. Styrelsen framhåller att man vid valet av farledsdjup måste göra en noggrann avvägning mellan å ena sidan kostnaderna för fördjupningsarbetena och å andra sidan de fördelar för trafiken, som kan uppnås. I jämförelse med kostnaderna för farledsfördjupningen finner styrelsen kostnaderna för farledens förseende med lämplig fyrbelysning spela en mera underordnad roll. Styrelsen beräknar att kostnaden för sex från havsbotten uppförda fyrar, vilka anses komma att erfordras vid en fördjupning av rännan, skulle uppgå till 5 miljoner kronor. De nya fyrarna skulle komma att ersätta bland annat två fyrskepp. För det fall att frågan om Flintrännans fördjupning anses ånyo böra upptagas till prövning, förklarar styrelsen sig beredd att, därest erforderliga medel ställts till förfogande, åtaga sig

att i samråd med representanter för sjöfartsnäringen och befraktarna verkställa utredning i ärendet. En dylik utredning bör enligt styrelsen innefatta sjömätningar, bottenundersökningar, provmuddringar samt överväganden rörande lämpliga metoder och lämplig maskinutrustning för fördjupningsarbetenas utförande, transportekonomisk bedömning, utarbetande av förslag till fyrar och andra säkerhetsanordningar för sjöfarten m. m. Styrelsen, som dock icke är beredd att på nuvarande stadium angiva kostnaderna för en dylik fullständig utredning, föreslår, att i första hand en mera begränsad utredning utföres, innefattande en transportekonomisk undersökning samt ett ytterligare studium av kostnaderna för fördjupningen med ledning av nu tillgängligt undersökningsmaterial.

Såsom svar på interpellantens första fråga vill jag härafter framhålla, att jag — i likhet med berörda myndigheter och organisationer — givetvis finner det angeläget att sådana åtgärder vidtages i fråga om Flintrännen att dess djup och fyrbelysning svarar mot sjöfartens krav på nöjaktiga framkomst- och navigeringsmöjligheter. Jag är emellertid icke beredd att på föreliggande ofullständiga utredningsmaterial uttala mig i frågan om proposition i ämnet. För närvarande kan jag inte göra annat uttalande än att jag i sinom tid skall söka medverka till att den av sjöfartsstyrelsen föreslagna mindre utredningen kommer till stånd. Härmed anser jag mig ha besvarat också interpellantens andra fråga.

**Herr HAGBERG (h):**

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet för svaret på min interpellation. Jag finner det både utförligt och intresseväckande och i stort sett tillfredsställande.

Det finns i herr statsrådets svar en upplysning, som jag skulle vilja beteckna såsom väsentlig, nämligen meddelandet, som kammarens ledamöter hörde, att sjöfartsstyrelsen har intagit en positiv hållning till detta betydelsefulla

**Om fördjupning av Flintrännan i Öresund m. m.**

spörsmål och ansluter sig till den allmänna syn på dessa ting, som Svenska hamnförbundet, Sveriges redareförening och andra organ har givit uttryck för och som ju också jag har tillåtit mig att anlägga i min interpellation. Detta sjöfartsstyrelsens uttalande är inte bara värdefullt, det är också utomordentligt färskt. Jag har tillåtit mig att införskaffa det i dag, och det visar sig att det är dagtecknat i går — snabbare kan ju kommunikationen knappast vara, herr statsråd!

I sjöfartsstyrelsens uttalande, som ju departementschefens svar väsentligen är byggt på, har gjorts en grov uppskattning av de två alternativ som här kan komma i fråga. I båda fallen gäller det naturligtvis mycket pengar. Det ena alternativet, där man räknar med ett djup av 10 meter, skulle kosta 55 å 60 miljoner kronor, och det andra, som förutsätter ett djup av 11,5 meter — detta är väl under nuvarande förhållanden antagligen det mer realistiska — skulle dra en kostnad av upp till 175 å 200 miljoner kronor. Jag vill understryka att sjöfartsstyrelsen själv karakteriserar denna uppskattning såsom grov; jag för min del undrar om den inte är tilltagen något i överkant. Därmed må emellertid förhålla sig hur som helst. Vad som är av intresse att anmärka i det sammanhanget är ju att det här inte är fråga om en utgift på ett bräde — dessa kostnader måste givetvis slås ut på en lång följd av år.

Sjöfartsstyrelsen föreslår nu, att i första hand en mera begränsad utredning sättes i gång, en utredning som skulle innefatta en transportekonomisk undersökning samt ett ytterligare studium av kostnaderna för fördjupningen med ledning av nu tillgängligt undersökningsmaterial. Ja, herr statsråd, därom är egentligen inget annat att säga än att det får man ju vara tacksam för, och det är ju rimligt att starta arbetet på det sätt som sjöfartsstyrelsen här ifrågasätter. Här finns ju, som herr statsrådet väl känner till, redan mycket material att arbeta med i denna fråga, som ju varit aktuell mycket länge.

Om jag så skulle våga något omdöme om statsrådets svar, så skulle det vara att statsrådet, som jag antydde för ett ögonblick sedan, ställer sig tämligen positiv till denna angelägenhet. Det finns emellertid i slutet av herr statsrådets svar ett uttalande, som jag måste säga har gjort mig en liten smula fundersam. Herr statsrådet säger där: »För närvarande kan jag inte göra annat uttalande än att jag i sinom tid skall söka medverka till att den av sjöfartsstyrelsen föreslagna mindre utredningen kommer till stånd.» Det är det där uttrycket »i sinom tid», som har gjort mig litet orolig, och jag vore mycket tacksam, om herr statsrådet ville något närmare precisera innebörden av det uttrycket.

Därutöver må det kanske tillåtas mig att yttra ytterligare några ord i denna betydelsefulla fråga. Det är förvisso inte första gången som den har varit före i riksdagens första kammare. Ett beklagligt faktum är att, såsom det framgår av interpellationen, Flintrännans otillräckliga djup omöjliggör passage för ett antal fartyg, som med varje år blir allt större och större. Det kanske kan roa kammarens ledamöter att taga del av en färsk siffra, som illustrerar denna ganska förbluffande expansion i fråga om fartygstonnagets storlek. Mellan åren 1925 och 1955 har nettotonnaget på svenska fartyg med djupgående understigande 6,5 meter minskats med närmare 1/4, medan tonnaget med större djup ökas med icke mindre än 350 procent. Enbart de två siffrorna tycker jag ger en viss aspekt på det spörsmål, som jag har tillåtit mig att behandla i interpellationen. Såväl den svenska som den internationella sjöfarten måste på grund av fartygens allt större djupgående söka sig andra vägar än genom den svenska leden Flintrännan, d. v. s. genom den danska farleden Drogden, genom Stora Bält eller genom den tyska Kielkanalen. Vad nu speciellt Kielkanalen beträffar så skulle jag gärna vilja för kammarens ledamöter påpeka, att de moderna fartygens successivt stegrade fart ökar fördelarna av att låta fartygen gå runt Skagen i stället för att utnyttja kanalen. Ett

**Om fördjupning av Flintrännen i Öresund m. m.**

utnyttjande av Kielkanalen, som ju har ett betryggande djup, är också rätt dyrbart, då det medför ganska avsevärda kanalutgifter. Där förekommer också understundom långa väntetider med köbildning vid båda ändarna av kanalen. Jag vill också påpeka, att fartygen inte heller får framgå i kanalen med högre fart än 8 knop, vilket betyder avsevärda kostnadsökningar för dem. Fördelen av att gå runt Skagen skulle naturligtvis bli avsevärt större efter den distansförkortning om 110 nautiska mil som en fördjupning av Flintrännen skulle innebära vid en jämförelse med leden genom Stora Bält. Därtill kommer en omständighet, som sjöfartsstyrelsen särskilt har påpekat, nämligen att Flintrännen erbjuder en betydligt mera lättnavigabel led än Stora Bält, vilket bl. a. ger fartygen möjlighet att bättre utnyttja sina fartresurser. Det karakteristiska för det moderna handelstonnaget är ju inte bara växande storlek utan också mycket snabbt växande fart.

Jag kanske också i detta sammanhang skulle kunna tillåta mig att göra ett par påpekanden ur praktiskt kommersiell synpunkt. Jag tror att Flintrännans fördjupning ur den synpunkten skulle innebära betydande fördelar för vårt land.

Jag vill i detta sammanhang framhålla en sak, som kanske herr statsrådet kan finna anledning att intressera sig för, nämligen Hamburgs ställning i bilden. Vi vet att efterkrigstiden har inneburit en ganska häpnadsväckande expansion för denna stora sjöstad. Utvecklingen under denna tid har gynnat Hamburgs strävanden, tror jag man kan våga säga, att återtaga sin absoluta dominans som ledande handels- och sjöfartsstad i norra Europa. Omlastningen i Hamburg har under de senaste åren tagit en allt större omfattning. Den svenska reguljära linjetrafiken på transoceana länder har otvivelaktigt lidit visst avbräck därigenom. Varuhandeln kommer på längre sikt att fördyras. Jag skall inte närmare ingå på detta ämne, då jag går ut ifrån att handelsministern har anledning att sysselsätta sig med det.

Att sjöfarten tillskyndas betydande

merkostnader genom passerandet av Kielkanalen, Bälten och även Drogden ligger i öppen dag. Särskilda olägenheter vållas tankfartygen, som ju regelmässigt har stort djupgående, alldenstund dessa inte kan passera Sundets södra del med full last utan måste lossa en stor del av lasten i Göteborg eller öresundshamn, norr om Flintrännen. Jag skulle i detta sammanhang vilja erinra om att av öresundshamnarna Limhamn nyligen utbyggt sin oljehamn till ett djup av 10,5 meter, att Malmö beslutat bygga en ny större oljehamn med ett djup av 11 meter och att Hälsingborg håller på att färdigställa nya hamnanläggningar med samma djup.

Frågan om de fasta fyrarna, vilken jag berört i min interpellation, skall jag inte här gå närmare in på. Såsom sjöfartsstyrelsen framhållit spelar kostnaderna här för en mera underordnad roll. Denna fråga har inte samma ekonomiska spännvidd som frågan om Flintrännans fördjupning. Kostnaderna för erforderliga fyrar beräknas uppgå till endast fem miljoner kronor, vilket är en bruttosumma. Från detta belopp får dragas bort de stora besparingar, som kan göras genom indragning av sådan fyrpersonal, som kan beredas sysselsättning på annat håll.

Såsom kammarens ledamöter känner till, utgör Flintrännen den svenska huvudfartleden mellan Östersjön och Nordsjön. Frågan om dess fördjupande är gammal; man kan säga att den är årsbarn med detta sekel. Många har sysslat med den. Jag kan erinra om att den store pionjären inom svensk sjöfart Dan Broström för fyrtio år sedan nedlade ett stort arbete för att få en uppmuddring och fördjupning av Flintrännen till stånd, dock utan resultat. Den gången hade det ju inte kostat så mycket pengar. Emellertid var det likväl mycket nära att denna angelägenhet hade blivit löst här i riksdagen. År 1938 hade nämligen Svenska hamnförbundet, en sammanslutning av alla våra kommunalt drivna hamnar, Sveriges allmänna sjöfartsförening och Sveriges redareförening skrivit till Kungl. Maj:t med hemställan om åtgärder i detta syfte. Väg- och vattenbygg-

**Om fördjupning av Flintrännen i Öresund m. m.**

nadsstyrelsen gjorde en utredning, som utmynnade i ett förslag att arbetena på ledens fördjupning skulle igångsättas. Styrelsen anförde härvid alla argument, som kan anföras. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställde också, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att anvisa erforderliga medel till företagets påbörjande. För budgetåret 1939/40 äskades ett belopp av 2 miljoner kronor. Framställningen tillstyrktes av kommerskollegium och lotsstyrelsen. Emellertid föränledde dessa framställningar från olika ämbetsverk och myndigheter icke någon proposition till denna riksdag. I denna kammare motionerades emellertid om att riksdagen måtte ställa till förfogande det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen äskade beloppet, 2 miljoner kronor. Det kan ha sitt intresse att så här långt efteråt läsa vad statsutskottet den gången skrev om framställningen. Sjöfartsstyrelsen erinrar därom i sin skrivelse, där det heter: »I statsutskottets utlåtande över motionen framhölls bland annat att ett fördjupande av Flintrännen syntes utan tvivel vara av största betydelse för svensk handel och sjöfart. Då emellertid ärendet vore föremål för Kungl. Maj:ts prövning, funne utskottet sig i avvaktan på Kungl. Maj:ts ståndpunktstagande för det dåvarande icke böra tillstyrka åtgärder i av motionären angivet syfte. Riksdagen beslöt i enlighet med statsutskottets förslag.» Sedan kom ju världskriget, och ingenting har därefter hänt.

Jag tror, herr talman, att jag inte begår någon överdrift, om jag säger att förevarande frågas aktualitet har vuxit undan för undan och nu sannolikt inte längre kan undanskjutas utan förfång för legitima och berättigade svenska intressen.

Jag vore alltså, herr talman, tacksam om herr statsrådet ville närmare precisera det något oklara yttrandet »i sinom tid», som han gjort i sitt interpellations-svar.

Jag skall sluta med att instämma i följande uttalande av sjöfartsstyrelsen: »Då frågan om fördjupning av Flintrännen nu åter aktualiserats, vill sjöfartsstyrel-

sen ansluta sig till de av Hamnförbundet och Redareföreningen framförda synpunkterna. För en ny prövning av frågan talar den nu pågående snabba utvecklingen inom såväl världshandelsflottan som den svenska handelsflottan mot större enheter, vilket gör otillräckligheten hos Öresunds båda genomfartsleder påtaglig.»

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Jag har egentligen inte mycket att tillägga till herr Hagbergs sista anförande utöver vad jag redan framhållit i interpellationssvaret. Men alldeles oavsett den fråga som herr Hagberg riktade till mig, känner jag ett behov av att ännu en gång få understryka, att jag är fullt medveten om betydelsen, både för svensk sjöfart och säkert även för andra delar av svenskt näringsliv, av att en fördjupning av Flintrännen så småningom kommer till stånd. Att en sådan åtgärd också skulle medföra fördelar för exempelvis Malmö stad tror jag inte heller lär kunna bestridas.

Men det är ändå en betydande kostnad som detta projekt kommer att medföra, även om det utföres i den mera begränsade omfattningen, och de utgifterna får ses som en belastning på folkhushållet och bedömas i anslutning till andra önskemål och anspråk av kapitalkrävande natur, som föreligger i det aktuella läget — det har väl inte heller herr Hagberg velat bestrida. Jag tror också att vi båda är överens om att de utredningar, som hittills föreligger i ämnet, ändå inte ger tillräcklig grundval för bedömande av vilket av de två alternativen som bör föredragas eller vid vilken tidpunkt åtgärder kan sättas i verket.

Jag kommer slutligen till herr Hagbergs fråga. Han anmärkte på att jag hade använt uttrycket »i sinom tid». Det är alldeles riktigt, men om jag får läsa upp mitt svar på den punkten, så lydde det: »För närvarande kan jag inte göra annat uttalande än att jag i sinom tid skall söka medverka» till att den här föreslagna utredningen kommer till

**Om fördjupning av Flintrännan i Öresund m. m.**

stånd. Jag ber herr Hagberg att i den meningen lägga huvudvikten vid ordet *jag*. Att jag använde det så svävande uttryck som »i sinom tid» sammanhängar med att den, som sitter i regeringsställning, sällan vet hur lång tid han har på sig för att handla; det är naturligt att inte ta några risker i det avseendet.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för det sista meddelandet, som jag finner tillfredsställande.

Men eftersom jag har fått ordet ännu en gång, herr talman, skulle jag gärna vilja säga ytterligare något i anslutning till vad herr statsrådet nu senast yttrade. Han nämnde, att detta var ett intresse för Malmö stad, och det vill jag ingalunda bestrida, men vi får också vara ense om, herr statsråd, att denna angelägenhet ingalunda främst eller ens till någon större del är ett skänkt intresse. Fastmera gäller det, såvitt jag förstår, ett östsvenskt intresse och ett riksintresse. Östkusthamnarna skulle tjäna väsentligt mera på en fördjupning av Flintrännan än Öresundshamnarna, eftersom de stora Öresundshamnarna, Hålsingborg och Malmö, ligger norr om Flintrännan. Jag vill erinra om att t. ex. Karlshamn har 11 meters vattendjup i sin hamn, något som förmodligen är anledningen till att exempelvis KF förlagt några betydande företag dit. De största fartygen på Karlshamn kan under nuvarande förhållanden inte gå genom Öresund utan får söka sig dit på andra vägar, med de starka kostnadsökningar som därav följer. Jag vill också nämna att LKAB — som ju numera har en annan ställning än tidigare — enligt uppgifter i tidningarna planerar att vid norrlandskusten bygga en ny hamn som kan ta emot de största malmfartygen, om 30 000 ton eller mera. De kan inte gå genom sundet utan tvingas att söka sig genom Kielkanalen. Det kan väl inte vara ett svenskt intresse, att dessa malmfartyg under alla omständigheter skall tvingas anlita Kielkanalen. En an-

nan omständighet som kanske inte alldeles saknar betydelse är att våra moderna och dyrbara statsisbrytare — statsisbrytarna Atle och Ymer med ett djupgående av 6,8 m och den nya statsisbrytaren Odin med ett djupgående av 7 m — inte kan passera Flintrännan. Det måste, tycker jag nog, betecknas som ett ganska kuriöst förhållande, att svenska statens isbrytare inte kan gå genom svensk huvudfarled mellan Sveriges väst- och ostkust. Man får också tänka på att Flintrännan tillsammans med Falssterbokanalen, som riksdagen beslöt anlägga under senaste kriget, skapar en helt inom svenskt territorialvatten belägen farled till Östersjön.

Om Öresund göres trafikabelt för större fartyg, betyder detta därjämte — alltså utöver de fördelar, jag redan påpekat — att statsverket årligen tillföres icke obetydliga belopp i ökade lotsavgifter. Därtill kommer vårt land att erhålla ökade intäkter från den internationella trafiken för proviantering, bunkring och eventuella fartygsreparationer. Detta är, herr statsråd, omständigheter som man kanske också får ta i betraktande, när man talar om »belastningen på folkhushållet».

I sjöfartsstyrelsens intressanta utlåtande finns några påpekanden i denna fråga, herr talman, som understryker dess karaktär av en verklig riksangelägenhet: »Oljeförseln över Östersjöhamnarna, vilken år 1954 omfattade drygt 3 miljoner ton, kommer» — framhåller sjöfartsstyrelsen — »att öka snabbt. Malmexporten från ostkusthamnarna, exklusive de kvantiteter, som stannade inom Östersjön, utgjorde samma år cirka 5 milj. ton. Även här är en uppgång av de skeppade kvantiteterna att förvänta och i samband därmed även en utbyggnad av terminalanläggningarna så att dessa kunna betjäna större fartyg än som nu är möjligt.» Därmed syftar sjöfartsstyrelsen uppenbarligen på LKAB:s av mig nyss nämnda hamnbygge. »Såväl de ökade fartygsstorlekarna» — fortsätter sjöfartsstyrelsen — »som den stegrade omsättningen av de massvaror, vilka i första hand



**Om iordningställande av en fiskehamn vid Hallshuks fiskeläge**

kunna draga nytta av de kostnadsminskningar, som transport i större enheter erbjuder, tala alltså för att en betydande fördjupning av öresundslederna, och då i första hand Flintrännan, är än angelägnare än tidigare ansetts vara fallet. Beredskapsskäl och hänsynen till handelsjöfarten i krigstid synas jämväl utgöra ett starkt motiv för en fördjupning av Flintrännan.»

Jag ber till slut, herr talman, att än en gång få tacka statsrådet för svaret.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

---

**Om iordningställande av en fiskehamn vid Hallshuks fiskeläge**

Ordet lämnades härefter ånyo till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet **LANGE**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara jämväl herr Franzéns interpellation om iordningställande av en fiskehamn vid Hallshuks fiskeläge, och nu yttrade:

Herr talman! Herr Franzén har i en interpellation erinrat om att 1954 års riksdag hos Kungl. Maj:t anhållit om åtgärder för anläggande av en fiskehamn vid Hallshuk samt bemyndigat Kungl. Maj:t att förskottera medel för ändamålet från anslaget till bidrag till jordbrukets rationalisering eller ur jordfonden. I anslutning härtill har han frågat om jag är beredd att medverka till åtgärder i enlighet med riksdagens beslut och — därest så är fallet — när jag anser, att ifrågavarande arbete kan påbörjas.

Först må erinras om att Kungl. Maj:t år 1953 lämnade utan åtgärd en av Hallshuks hamnförening u. p. a. gjord ansökning om att en fiskehamn skulle anläggas i Hallshuk med anlitande av disponibla anslag för jordbrukets rationalisering. Det gällde då en hamn med ett djup av 2,4 meter till en beräknad kostnad av ca 400 000 kronor. Visserligen torde man vid behandlingen i riksdagen året därefter av projektet ha varit medveten om att hamnen skulle behöva göras djupare på grund av övergången till större fiskebåtar och att alltså kostna-

derna skulle kunna bli högre, men riksdagens beslut torde likväl ha avsett bygandet av en fiskehamn i ungefär det angivna kostnadsläget.

I anledning av riksdagsbeslutet anbefallde Kungl. Maj:t väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att vidtaga av riksdagen begärda åtgärder samt förklarade att beslut om statsbidrag för hamnarbetena och om kostnadernas bestridande skulle, efter därom gjord ansökan, framdeles meddelas.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har den 28 november 1955 överlämnat två förslag till hamnanläggning, avseende det ena likaledes ett djup av 2,4 meter men nu kostnadsberäknat till 625 000 kronor, det andra ett djup av 3,5 meter kostnadsberäknat till 1 miljon kronor. Förklaringen till de i båda alternativen mycket höga kostnaderna är, att Hallshuk är beläget på Gotlands mot havet helt oskyddade nordkust, där försättningarna för en hamnanläggning är mycket dåliga. Det framgår också av utredningen i ärendet, att en eventuell hamn i Hallshuk icke kommer att kunna anlöpas i hårt väder. Likaledes har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förklarat, att anläggningskostnaden kommer att än ytterligare stiga om arbetena bedrivs under en ogynnsam väderlek; under vinterhalvåret anses det helt omöjligt att utföra desamma.

Efter det att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen färdigställt förslagen har Hallshuks hamnförening inkommit med ansökning om statsbidrag avseende det dyrare av styrelsens förslag, som alltså gäller en hamn med 3,5 meters djup och en byggnadskostnad av 1 miljon kronor.

Fiskeristyrelsen anser i avgivet yttrande det mindre troligt att det av föreningen begärda hamnbygget — såsom åsyftat — i och för sig skulle locka ett större antal fiskare att mera regelbundet anlita hamnen; en kraftigare utveckling av fisket på platsen, som kunde motivera en så dyrbar hamnanläggning, får åtminstone anses osäker. Styrelsen förordar, att — därest medel likväl anses böra anvisas för ett hamnbygge i Hallshuk — det dyrare alternativet utföres.

**Om iordningställande av en fiskehamn vid Hallshuks fiskeläge**

Av vad jag här sagt torde framgå, att en hamnanläggning vid Hallshuk skulle komma att kräva kostnader av en helt annan storlek än som av riksdagen närmast avsågs, då den år 1954 ifrågasatte åtgärder. Trots de höga kostnaderna vågar man icke räkna med att hamnen kan anlöpas i hårt väder. Icke heller vågar man räkna med någon större ökning av fisket. Härtill kommer, att anslaget till byggande av fiskehamnar är mycket begränsat och att bidraget till en anläggning i Hallshuk — även om bidraget tills vidare förskötteras från annat anslag eller ur jordfonden — ändock slutligt skall bestridas från fiskehamnsanslaget till förfång för kanske angelägnare företag. Med all förståelse för projektets betydelse för ortens näringsliv måste jag därför säga, att jag är oviss när det kan bli befogat att förorda bifall till hamnföreningens hemställan.

**Herr FRANZÉN (bf):**

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för svaret på min interpellation. Det kan vara svårt att avgöra, i vilken utsträckning jag också bör vara tacksam för innehållet. Jag tycker inte, att svaret ger något klart besked om vad herr statsrådet avser att göra eller inte göra.

I min interpellation utgick jag från 1954 års riksdagsbeslut, som jag anser vara det väsentliga ståndpunktstagandet i fråga om fiskehamnsbygget vid Hallshuks fiskeläge. Jordbruksutskottet uttalade år 1954, att åtgärder borde vidtagas snarast möjligt i syfte att trygga sysselsättningsmöjligheterna i ifrågavarande bygd. Utskottet rekommenderade därför, att riksdagen skulle skriva till regeringen och anhålla att åtgärder snarast möjligt skulle vidtagas för iordningställande av en fiskehamn vid Hallshuks fiskeläge. Pengar härför borde kunna förskötteras antingen ur anslaget till bidrag till jordbrukets rationalisering eller ur jordfonden. Riksdagen skickade den skrivelsen till regeringen. Av herr statsrådets svar framgår, att det sedan tyvärr inte hänt så mycket mer.

Jag har svårt att förstå, att herr stats-

rådet har så lätt att komma förbi ett riksdagsbeslut. Ingenting har ju inträffat som skulle göra fiskehamnsbygget vid Hallshuk mindre angeläget än tidigare. Tvärtom blir det, allteftersom tiden går, allt mer nödvändigt, att fiskehamnen verkligen kommer till stånd. Det är, såsom jag framhöll i min interpellation, väl dokumenterat, att fiskehamnen är nödvändig även ur jordbrukets synpunkt. Ett bärkraftigt fiske är, såsom lantbruksstyrelsen understrukt, av stort värde för jordbruket i bygden.

Jag finner, att herr statsrådet i sitt svar levererat en omfattande katalog över besvärliga förhinder. Det första är, att det skulle bli så dyrt att bygga fiskehamn vid Hallshuk. Det förstår jag också, att det kommer att kosta pengar. Det kommer att kosta 1 miljon kronor enligt det förslag, som man nu skulle vilja gå in för. Ja, det är mycket pengar. De ökade kostnaderna enligt detta förslag kan emellertid inte innebära något skäl att nu åsidosätta det uttalande, som riksdagen år 1954 gjorde. Riksdagen tog då ingen ställning beträffande kostnaderna. Den endast uttalade, att fiskehamnsbygget i fråga borde komma till stånd och att pengar borde kunna lånas från medlen till jordbrukets rationalisering eller ur jordfonden. Man bör också komma ihåg, att 1944 års fiskehamnsutredning i sitt år 1947 avgivna betänkande upptog Hallshuks fiskehamn som nummer 5 med hänsyn till angelägenhetsgraden.

Om pengarna förskötteras på det sätt, som föreslagits, skall de en gång återbetalas från fiskehamnsanslaget, säger herr statsrådet. Och detta skulle då leda till förfång för angelägnare företag, befarar herr statsrådet. Det är nog överdrivna farhågor. Fiskehamnsutredningen ansåg ju 1947, att det endast fanns fyra företag, som kunde vara angelägnare. Och lånet av pengarna kan nog herr statsrådet räkna med som ganska långfristigt. Riksdagen uttalade ju 1954, att pengarna »i sinom tid» skulle återbetalas. Herr statsrådet behöver nog inte befara att bli krävd på pengarna av jordbruksministern så hastigt, att det inte går att få ordning i fiskehamnsfinanserna först.

**Om iordningställande av en fiskehamn vid Hallshuks fiskeläge**

Herr statsrådet är också orolig för att anläggningskostnaderna skall stiga ytterligare, om arbetena bedrivs under ogynnsam väderlek. Och under vinterhalvåret skulle det vara omöjligt att utföra arbetena. Ja, det är sannolikt, men vi går ju mot våren nu, herr statsråd, och då kan det vara lämpligt att sätta i gång. Jag hörde, att herr statsrådet var rädd för att även om man fick en fin och dyr hamn, skulle den inte kunna anlöpas i hårt väder. Det tycker jag nog är en överdriven farhåga. Fiskarna måste ju redan nu använda den hamn som finns, även när vädret är mindre angenämt. Jag tror inte, att vi skall vara så rädda för väderleken — det får ju i varje fall inte fiskarna vara.

Det är angeläget att än en gång understryka, att fiskehamnen vid Hallshuks fiskeläge snarast möjligt bör iordningställas i enlighet med riksdagens uttalande. För ortsbefolkningen — såväl fiskets som jordbrukets folk — är det nödvändigt att så sker. Lärbro kommun har ju, såsom jag framhöll i min interpellation, förklarat sig beredd att svara för en tiondel av kostnaderna, och det tycker jag säger åtskilligt om den vikt, som man i bygden lägger vid företaget. Det bör också framhållas, att myndigheterna på Gotland, nämligen länsstyrelsen och lantbruksnämnden, i sina senaste yttranden understrukit vikten av att fiskehamnen vid Hallshuk snarast möjligt iordningställas.

Herr statsrådet sade till sist, att han var oviss om när det kunde bli befogat att förorda bifall till hamnföreningens hemställan. Det var ju svar på någonting, som jag egentligen inte frågat om. Det är ju inte bara fråga om en hemställan från hamnföreningen, utan det är framför allt fråga om ett riksdagsbeslut, och detta anser jag att man måste rätta sig efter.

Herr statsrådet **LANGE:**

Herr talman! Jag håller med herr Franzén om att man skall rätta sig efter riksdagsbeslut. Men i detta fall har frågan, sedan riksdagen fattade sitt beslut, kommit i ett helt förändrat läge. När riksdagen tog ställning till detta projekt, förelåg bl. a. hamnutredningens

förslag, vari projektet angelägenhetsgraderats så att säga på den övre skalan bland de projekt som upptagits i förslaget. Då räknade man emellertid med en anläggningskostnad av 400 000 kronor. Därefter har vidtagna utredningar och undersökningar visat, att hamnanläggningen för att bli av något som helst värde förmodligen kommer att draga en kostnad av 1 miljon kronor.

Till detta kommer, att berörda myndigheter, närmast fiskeristyrelsen, ansett det tveksamt, om hamnen verkligen kommer att bli av det värde, som andra, på fiskets område knappast lika sakkunniga myndigheter ansett att hamnen skulle vara för fisket.

Under dessa omständigheter har jag ansett, att jag väl kan tolka riksdagsbeslutet på det sättet, att jag tar tid på mig och funderar och undersöker vidare, om en hamnanläggning i Hallshuk är av sådan angelägenhetsgrad, att den nu bör komma till stånd. Om jag kommer till det resultatet, att omständigheterna knappast längre talar för att hamnprojektet skall komma till utförande, får frågan naturligtvis i vanlig ordning vid statsverkspropositionens avgivande på nytt underställas riksdagen.

Herr **FRANZEN** (bf):

Herr talman! Jag vill än en gång understryka, att när riksdagen fattade sitt beslut fastslogs det inte vad hamnen skulle få kosta. Det är fiskeriutredningen som har uttalat sig om det. Jag anser därför att man inte är bunden av en sådan kostnadsram. Allting har ju blivit dyrare, herr statsråd. Sedan 1947, när utredningen avgav sitt förslag, har omkostnaderna stigit på alla håll.

Lärbro kommun hör icke till dem som har för mycket av denna världens goda, och när nu kommunen går med på att stå för en tiondel av kostnaderna och därigenom skulle göra en stor insats för att få folk att kvarstanna i denna bygd, tycker jag nog att staten inte borde bita sig fast vid dessa 400 000 kronor, som man egentligen inte talade om i riksdagsbeslutet.

Jag hoppas att när herr statsrådet ånyo tänker över denna sak hamnens

**Om iordningställande av en fiskehamn vid Hallshuks fiskeläge**

betydelse för denna bygd beaktas och att han kommer till det resultatet, att fiskehamnsbygget bör sättas i gång forstast möjligt.

**Herr statsrådet LANGE:**

Jag vill till herr Franzén säga, att jag väl har förståelse för behovet av att skaffa denna kommun arbetstillfällen, men man bör vara litet försiktig, innan man sätter i gång ett projekt, i synnerhet som myndigheter, vilkas bedömanden måste tillmätas en viss betydelse, säger att hamnen kommer att vara av tvivelaktigt värde för fisket. Jag har därför ansett mig inte utan vidare vara beredd att trots arbetsmarknadssvårigheterna tillstyrka, att ett sådant projekt kommer till utförande.

Jag tror att herr Franzén och jag har litet olika uppfattning om vad 1954 års riksdagsbeslut verkligen innebar. Jag delar inte herr Franzéns uppfattning, ty vi vet ändock, under vilka omständigheter riksdagen fattade sitt beslut och på vilket material den grundade sin rekommendation om hamnbyggets igångsättande.

**Herr FRANZEN (bf):**

Den enda myndighet som varit betänksam är fiskeristyrelsen. Detta tog inte riksdagen någon hänsyn till när den beslöt om denna sak. Då de lokala myndigheterna i länet och i kommunen är angelägna om att detta arbete blir utfört, hoppas jag att herr statsrådet även tar hänsyn till detta.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 105, angående anslag till konsumentvaruforskning och konsumentupplysning, m. m.;

nr 106, angående vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.; och

nr 108, angående anslag för budgetåret 1956/57 till Stockholms högskola m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 113, angående avgiftsfri upplåtelse av

kronoegendomen 3 mantal Arnö 1<sup>a</sup> (Biskops-Arnö) i Övergrans socken till stiftelsen för Föreningen Nordens institut.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 114, angående organisationen av polisväsendet i vissa delar av Norrbottens län.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 115, angående eftergivande av viss återbetalningsskyldighet till statsverket.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 50 och 52, bevillningsutskottets betänkanden nr 19—21, bankoutskottets utlåtande nr 4, andra lagutskottets utlåtanden nr 14—17, jordbruksutskottets utlåtanden nr 1 och 8—10 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 11—13.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 109, angående ändring av huvudmannaskapet m. m. för garnisonssjukhuset i Boden;

nr 112, angående vissa markförvärv för försvaret;

nr 117, med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.;

nr 118, med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken;

nr 119, angående anslag för budgetåret 1956/57 till atomforskning;

nr 120, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Norge rörande transittrafiken över hamnar i Trondheimsfjorden, m. m.; och

nr 125, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN erhöi på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville medgiva, att tiden för avgivande av motioner i anledning av de kungl. propositioner, som

bordlagts vid kammarens sammanträde i dag, må med hänsyn till infallande helg utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter 15 dagar från det propositionerna kom kammaren till handa.

Denna hemställan bifölls.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1956/57 under fjärde huvudtiteln, avseende anslagen inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående den tekniska skolutbildningen samt anslag för budgetåret 1956/57 till yrkesundervisningen jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 54, i anledning av väckta motioner om nya grunder för ordinarie prästers lönegradsplacering;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckta motioner om överförande i statens ägo av Bolidens gruvaktiebolags gruvor med tillhörande anläggningar; och

nr 6, i anledning av väckta motioner om förstatligande av den privata rustningsindustrin;

första lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion om avlägsnande av vissa olikheter i fråga om rätt att på saluförda produkter avbilda stora riksvapnet; samt

tredje lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner angående dels förbud mot licensjakt å älg m. m., dels åtgärder för motverkande av skadegörelse av älg å växande skog m. m., dels ock översyn av principerna för ersättning från älgskadefonder.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 500, av herr *Franzon*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående television;

nr 501, av herr *Bengtson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående television;

nr 502, av herrar *Damström* och *Geijer*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1956/57 till arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen m. m.;

nr 503, av herrar *Sunne* och *Söderquist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försöksverksamheten med nioårig enhetsskola m. m.;

nr 504, av herr *Arrhén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försöksverksamheten med nioårig enhetsskola m. m.;

nr 505, av herr *Spetz* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring av förordningen den 1 juni 1951 (nr 440) med instruktion för värdering av skogsmark och växande skog vid taxering av fastighet (skogsvärderingsinstruktion);

nr 506, av herr *Ohlön* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete samt angående fortsatt giltighet av samma lag;

nr 507, av herr *Ewertlöf* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete samt angående fortsatt giltighet av samma lag;

nr 508, av herr *Lodenius* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1956/57 m. m.; samt

nr 509, av herr *Andersson, Birger*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1956/57 m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.52.

In fidem

G. H. Berggren

## Onsdagen den 21 mars förmiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med hänvisning till bifogade läkarintyg hemställer undertecknad om ledighet från riksdagsarbetet tills vidare.

Stockholm den 19 mars 1956

*Gunnar Öhman*

Härmed intygas, att riksdagsman *Gunnar Öhman* går under min observation och behandling, och är han tills vidare arbetsoförmögen.

Stockholm den 19 mars 1956

*R. Gran*

leg. läkare

På gjord proposition bifölles ansökningen för den tid, den i återropade läkarintyget omförmälda arbetsoförmågan varade.

Om snabbare genomförande av likalönsprincipen

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet **LINDHOLM**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara fröken Anderssons interpellation om snabbare genomförande av likalönsprincipen, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Fröken Andersson har frågat mig, om jag har för avsikt att vidta några åtgärder för att påskynda likalönsprincipens genomförande.

I anledning härav får jag framhålla följande.

Under senare år har lönerna för statstjänstemännen fastställts först efter förhandlingar med statstjänstemännens huvudorganisationer. Enighet har rått om

att det är det totala löneläget, som man skall se på vid förhandlingarna. Det innebär, att om man är överens om en löneökning på, låt oss säga 4 procent, så är det inte därmed givet att löneplanslönerna skall höjas med detta procenttal, utan man kan tänka sig en annan fördelning, exempelvis så, att en viss del av löneökningssumman användes till uppflyttning i lönegrad av vissa grupper.

Vid de senaste årens uppgörelser har i enlighet härmed, sedan man kommit fram till den totala löneökningssumman, en avräkning gjorts för de kostnadsökningar, som det föregående årets lönegradsuppflyttningar har medfört. Med hänsyn härtill är det vid varje förhandlingstillfälle en avvägningsfråga, i vad mån *särskilda* åtgärder skall vidtas för genomförande av likalönsprincipen i den betydelse som den har givits i likalönskommitténs betänkande. Jag vill emellertid erinra om att 1956 års löneberedning, som nyligen har tillsatts för att undersöka de lägre statstjänstemännens löneläge, under sitt arbete kan komma att behandla vissa problem av den art som fröken Andersson syftar på.

Fröken **ANDERSSON** (h):

Herr talman! Jag skall först be att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet få framföra mitt tack för att herr statsrådet har velat svara på min fråga. Jag säger med flit »velat svara», eftersom jag näppeligen kan anse att det är ett svar. I alla händelser är jag allt annat än nöjd med svaret. Jag tycker nog att det går vid sidan om själva problemet. Jag frågade nämligen, om herr statsrådet har för avsikt att vidta några åtgärder för att påskynda likalönsprincipens genomförande och får till svar, som ärade kammarledamöter nyss hörde, att statstjänstemännens löner numera fastställs efter förhandlingar. Ja,

**Om snabbare genomförande av likalönsprincipen**

det har vi viss erfarenhet av. Vidare fick jag till svar det självklara faktum, att om man kommer överens om en viss procents lönehöjning, är det därmed inte givet att det skall vara lika över hela fältet. Det talas slutligen om den löneberedning, som nyss tillsatts för att undersöka de lägre statstjänstemännens löneläge och som kan komma att behandla vissa hit-hörande problem.

Jag tycker nog att genom detta svar nonchaleras själva principfrågan. När kommittén kom med sitt betänkande för bortåt tre år sedan, trodde jag att det skulle medföra att frågan togs upp och att problemet lades fram i en proposition, så att riksdagen fick ta ställning också till de lönegrupper det här gäller. Jag återkommer strax härtill.

Efter de förhandlingar, till vilka statsrådet här hänvisar, vet vi allesammans att riksdagen åtminstone de jure, om inte de facto, haft vissa möjligheter att rätta till saken — i realiteten förefinns ju inte dessa möjligheter. Man kan ju ställa den frågan: om detta skall ske enbart genom förhandlingar, varför tillsattes det då en kommitté, som under en följd av år bearbetat frågan? Såvitt det är mig bekant, är det väl ändå så, att betänkandet har varit ute på remiss. Jag frågar då: var finns remissvaren? Har dessa remissvar blivit bearbetade, eller har det blivit så, som någon i kommittén vid ett tillfälle uttryckte det, att det här kommer antagligen att läggas på hylan i departementet?

Jag vill påminna om att under årens lopp, ända från det kommittén tillsattes 1947, har beslut i lönefrågor gång på gång uppskjutits just under hänvisning till den sittande likalönskommittén. Att frågan är aktuell, framgår fuller väl av att den vid flera tillfällen har varit uppe. Sålunda kom min interpellation den 19 januari i år, den 20 januari togs frågan upp i remissdebatten i andra kammaren, och den 26 januari väcktes det motioner i ärendet, och slutligen, för att bara nämna några exempel, framlämnade TCO en skrivelse till statsrådet i samband med uppgörelsen i februari. TCO anför i denna skrivelse i likhet med vad

kommittén anser, nämligen att det är naturligt att förverkligandet av likalönsprincipen sker i etapper, och tillägger: »utvecklingen måste dock utan allt för stor tidsutdräkt gå i riktning mot principernas förverkligande.»

Den manliga bottenlönegraden är tionde lönegraden. Nu är man, som alla vet, missnöjd t. o. m. med denna placering. Vad skall då inte kvinnorna vara, som ligger väsentligt lägre? Det sägs att det kan tänkas att frågan kan tas upp i den löneberedning jag nyss nämnde. Jag skall ta ett par exempel. Ekonomibiträden och lokaltelefonister är placerade i sjätte lönegraden, kontorsbiträden och landsortstelefonister är placerade i åttonde, medan expeditionsvakter är placerade i tionde lönegraden.

Bakom den manliga lönesättningen ligger, medvetet eller omedvetet, något slags föreställning om behovssynpunkter. Vi anser emellertid, att den principen numera bör vara utmönstrad ur lönesystemet. Den kvinnliga arbetskraft, som ligger under den s. k. manliga bottenlönegraden, bör flyttas upp till samma lönegrad, och om denna sedermera höjs, anser vi det riktigt, att de kvinnliga lönerna följer med. Behövs någon utjämning med hänsyn till försörjningsbördan, bör denna ske via skatte- och socialpolitik.

Jag har talat om bottenlönegraderna här. Det blir mera komplicerat, när man kommer in på mellanlönegrupperna, låt oss säga mellan tionde och sjuttonde lönegraden.

I TCO:s skrivelse togs upp vissa problem. Man pekade på småskollärarinnornas och sjuksköterskornas placering, där man ansåg att det sannolikt förekommer en viss form av s. k. kvinnlig lönesättning. Jag och andra med mig menar att det här behövs en ordentlig arbetsvärdering vid vilken, väl att märka, också de kvinnliga tjänstemännen, som vet vad det rör sig om, är representerade.

Själva principen om »lika lön för likvärdig arbetsuppgift» — det är så vi definierar den — genomfördes redan 1947, men i praktiken är den inte genomförd hela vägen, underligt nog.

### Om snabbare genomförande av likalönsprincipen

Vissa tjänster — de som står lägre på löneskalan — har fått lönesättning med hänsyn till om det är män eller kvinnor som utför arbetet. Detta går, såvitt jag förstår, tillbaka till den metod som tillämpades 1925, när kvinnorna inplacerades i den s. k. manliga löneplanen.

Det är emellertid en underlig sak här, som aldrig kan upphöra att förvåna mig: de högre tjänsterna har lika lön för män och kvinnor; mellangruppen är det, som jag sagt, tveksamt om, medan de lägre tjänsterna är klart olika lönesatta. Jag kan inte förstå att det är mer befogat att tillämpa olika lön för de lägre än det skulle vara för de högre kvinnliga tjänstemännen.

Jag vet att man säger, att det är fråga om dyrare arbetskraft. Kvinnorna har, säger man, större sjukledighet. Men genom den allmänna sjukförsäkringen, där kostnaderna slås ut över hela fältet, har ju detta argument i viss mån fallit bort. Skall väl för övrigt det förhållandet, att vissa kvinnor har större sjukledighet än t. ex. männen, medföra att även de kvinnor, som sällan eller aldrig är sjuka, skall bära dessa kostnader? Jag kan aldrig få i mitt huvud att detta kan vara riktigt. Denna pressning av kvinnolönerna beror inte på någonting annat än att man här har en statistiskt lätt avgränsbar grupp.

Jag kan citera vad kommittén säger i det sammanhanget — jag hoppas herr statsrådet har läst det något digra betänkandet —: »Kommittén finner det principiellt orimligt att individens lön skall göras beroende av den genomsnittliga prestationen för ett visst kön.»

Detta argument att kvinnorna är dyrare arbetskraft är för resten inte hållbart. Som jag nyss sade, har nämligen de högre kvinnliga tjänstemännen samma lön som männen. Man kan, som har skett från vissa håll, fråga sig vart de demokratiska principerna har tagit vägen i det här sammanhanget.

Det sägs också — och det är alldeles riktigt — att det skulle betyda stora utgifter att genomföra likalönsprincipen. När kommittén 1953 beräknade kostna-

derna, gick dessa enbart för statens vidkommande på 51 miljoner kronor per år, och inklusive landsting och kommuner i övrigt gick det, vill jag minnas, på sammanlagt 144 miljoner. Dessa siffror är säkerligen högre nu, men de avskräcker mig inte ur den synpunkt, som man antagligen tänker på när man för fram argumentet, nämligen att det skulle bli för dyrbart. För mig är det snarare ett bevis för hur stora orättvisorna mot kvinnorna är i detta sammanhang.

Vi sade i kommittén — att TCO har, som jag nämnde förut, samma inställning — att denna reform inte rimligtvis kan genomföras på en gång. Men just därför är det så mycket viktigare, att man snart börjar på med utjämningen.

Jag skall inte ta upp tiden med att citera olika uttalanden från LO och TCO, men det är tydligt att arbetsmarknadens organisationer är beredda att medverka till genomförandet av principen i praktiken, och jag hoppas att riksdagen blir i tillfälle att uttala sig på den punkten. Det kan väl ändå inte i vår tid vara så, att riksdagen har gått med på att de högre tjänsterna skall ha lika lön, medan de lägre skall ha olika lön för manlig och kvinnlig arbetskraft. Det vore i så fall högst egendomligt.

Det är mycket på listan i dag, herr talman, och jag skall inte ta upp tiden längre. Jag skulle vilja avsluta med att uttala den förhoppningen, att herr statsrådet skall vara beredd att göra vad på honom ankommer för att få dessa orättvisor ur världen, ju förr dess hellre.

### Herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Fröken Andersson gav uttryck åt ett visst missnöje med det svar som jag har lämnat idag. Nu är det ju dock på det sättet, att när man handlägger lönefrågor, har man en viss lönesumma att röra sig med. Då kan man väl rimligtvis inte säga att vissa delar av hela löneproblemet är av den arten, att de skall utskiljas och läggas vid sidan av, utan man får givetvis i detta som i alla andra fall inrymma samtliga kostnader i den gemensamma summan.



**Om snabbare genomförande av likalönsprincipen**

När fröken Andersson beklagar att vi inte vill behandla likalönsproblemet separat, vill jag för min del invända att den förhandlingsform, som vi har för närvarande, inrymmer inte bara vissa procentuella höjningar utan också justeringar för vissa grupper. Rent principiellt har jag ingenting att erinra mot om personalorganisationerna i en förhandlingsöverenskommelse vill inrymma den så kallade likalönsprincipen.

När fröken Andersson sedan säger att det väl ändå vore på tiden att någonting göres, måste jag ge uttryck åt en viss förvåning. Jag har ju kännedom om fröken Anderssons sätt att läsa propositioner från den tiden, då vi samarbetade inom statsutskottets femte avdelning. Jag vet att hon då regelmässigt mycket noga läste propositionerna. Därför förvånar det mig att det förbigått fröken Andersson, att vissa åtgärder redan vidtagits på detta område. Jag vill erinra om den parallellställning, som infördes för vissa biträden inom sjukvården förra året, och jag vill erinra om vissa punkter i bilagan För vissa huvudtitlar gemensamma frågor i årets statsverksproposition. Där har likalönsprincipen beaktats i viss mån, bl. a. har åtskilliga kontorsbiträdestjänster ändrats till kanslibiträdestjänster. Något har alltså ändå gjorts på detta område.

I stort sett kan man nog säga att likalönsprincipen är genomförd i den statliga förvaltningen. Det finns vissa grupper av kvinnor som ligger under den s. k. normallönegraden, men ovanför den skiljer man i stort sett inte — om jag bortser från vissa tjänster vid sennesjukvården — på manliga och kvinnliga befattningshavare, utan lönen är densamma oberoende av kön.

Fröken Andersson frågade mig, om jag har läst det digra betänkande som likalönsskommittén har avlämnat. Jag har försökt att studera det så gott jag kunnat. Därför förvånar det mig att fröken Andersson, som var ledamot av kommittén och har undertecknat betänkandet, framhöll att vissa småskollärartjänster alltjämt skulle vara differentierade på sådant sätt, att på det området finns ett

likalönsproblem kvar. Jag vill erinra fröken Andersson vad hon själv varit med och skrivit på s. 21 i betänkandet under rubriken »Småskollärartjänster». Där står nämligen följande: »Avvägningen av den riktiga lönegradsskillnaden mellan småskollärartjänsten och folkskollärartjänsten synes inte i främsta rummet vara ett likalönsproblem. Genom uppflyttningen till 15 lönegraden har småskollärartjänsten uppnått ett löneläge, där en lönesättning efter 'kvinnliga' grunder inte längre kan urskiljas.»

Det förvånar mig i någon mån att fröken Andersson, sedan hon underskrivit detta uttalande, ändå vill påstå att det på småskollärarområdet finns ett likalönsproblem.

**Fröken ANDERSSON (h):**

Herr talman! Om statsrådet hade hört på vad jag sade nyss, skulle statsrådet ha uppmärksammat att jag framhöll att just i mellangrupperna — och dit räknas ju småskollärarna — är det litet tveksamt, om vi har en kvinnlig lönesättning eller ej. Men jag påminner om att det fanns en liten grupp manliga småskollärare, och de hade på grund av att de var män ett visst lönetillägg. För dem hade man alltså satt olikalönsprincipen — i den mån den är en princip — i system.

Man skiljer inte i mellangrupperna på om det är män eller kvinnor, säger statsrådet. Men jag vill då nämna sjuksköterskorna. Det är utomordentligt svårt att visa att de har kvinnlig lön. Men jag sade också att de hör till de tveksamma grupperna. Men när herr statsrådet säger att likalönsprincipen är genomförd i det statliga lönesystemet, vill jag invända att vi i kommittén dock har analyserat den frågan, så att om statsrådet hade läst också andra sidor i betänkandet, hade det stått klart att principen inte är genomförd för vissa grupper.

Jag tillåter mig att åter erinra om det klassiskt vordna exemplet med den manlige potatisskalaren, som placerats i 10 lönegraden, därför att han är man, och den kvinnliga fiskrenserskan som får nöja sig med 5 eller 6 lönegraden på grund

**Om snabbare genomförande av likalönsprincipen**

av att hon är kvinna. Jag kan naturligtvis inte bevisa det, men jag har en bestämd känsla av att det inte är så värst mycket mer kvalificerat att skala potatis än att rensa fisk.

Herr statsrådet säger att vissa justeringar ändå har gjorts under de senaste åren. Javisst, men i går gjorde jag och några kolleger en liten uträkning och kom då fram till att om vi skulle leva så länge, att vi skulle hinna få se likalönsprincipen förverkligad, skulle vi behöva leva i 300—400 år. Så långsamt går det nämligen, och så stora grupper kvinnliga befattningshavare har alltså löner som ligger under motsvarande manliga befattningshavares.

Jag lovar, att om herr statsrådet framlägger en proposition, skall jag läsa den lika noggrant som jag alltid brukar läsa de propositioner som berör femte avdelningen i statsutskottet.

Man har en viss lönesumma, inom vilken man måste hålla sig, fortsätter statsrådet. Det förstår jag. Men om riksdagen beslutar att likalönsprincipen skall genomföras, blir det väl lättare för herr statsrådet. Då får han ju ett stöd från riksdagen sida vilket, som jag hoppas, skall gå ut på att likalönsprincipen skall genomföras över hela fältet. Själv hör jag inte till låglönegrupperna utan har likalön. Jag tycker dock att det är en upprörande orättvisa, att medan högre kvinnliga befattningshavare får lön enligt likalönsprincipen, så är läget betydligt sämre för kvinnor i de lägre lönegrupper som jag här erinrat om. Jag kan inte fatta att detta är demokrati i egentlig mening.

**Herr statsrådet LINDHOLM:**

Herr talman! Fröken Andersson har tydligen missuppfattat mig, då hon gör gällande, att jag skulle ha sagt att likalönsprincipen är genomförd inom hela statsförvaltningen. Jag markerade ändå att situationen är den, att man kan säga att likalönsprincipen i stort sett är genomförd för alla befattningar ovanför den manliga bottenlönegraden. Ovanför den finnes det alltså ingen skillnad i

lönesättning mellan manliga och kvinnliga befattningshavare. Jag erinrar om att i kontorsbiträdesgruppen finns såväl manliga som kvinnliga befattningshavare.

Det är naturligtvis tacknämligt att fröken Andersson vill ge mig fullmakt till ett ensidigt diktat vid avtalsuppgörelsen. Jag måste emellertid avböja en dylik fullmakt. En förhandlingsuppgörelse måste nämligen alltid baseras på en överenskommelse mellan båda parterna, varvid parterna haft möjlighet att välja form och innehåll i uppgörelsen.

**Fröken ANDERSSON (h):**

Herr talman! Hur stor aktning jag än har för herr statsrådets kunnighet och skicklighet på detta område, tror jag ändå inte att herr statsrådet får sitta vid förhandlingsbordet och diktera en uppgörelse. Det finns ju alltid två parter som måste säga sitt ord. Men det är ett faktum att arbetarparten, efter allt vad som från det hållet skrivits i denna fråga, är mycket positivt inställd till likalönsprincipen. Jag har ingen anledning att tvivla på den saken. Både LO:s och TCO:s likalönskommittéer har ju uttalat sig för likalönsprincipens genomförande, så nog skulle herr statsrådet från deras sida få allt stöd.

Man har en viss lönesumma att röra sig med, säger herr statsrådet. Ja, men om lönerna måste höjas, får man väl öka den totala lönesumman, så att man får erforderlig marginal för att genomföra likalönsprincipen.

Det är alldeles riktigt vad herr statsrådet säger om mellangrupperna, men nog har man det intrycket att det trots allt finns en viss skillnad i lönesättningen mellan manliga och kvinnliga befattningshavare. Det är naturligtvis svårt att bevisa det. Jag erinrar dock herr statsrådet om att det på femte avdelningen många gånger inträffat att man ryckt till och undrat, varför en tjänst placerats så lågt. Nästan undantagslöst har det då visat sig vara fråga om en kvinnlig befattningshavare.

Om nu likalönsprincipen är genom-

## Om snabbare genomförande av likalönsprincipen

förd från mellangrupperna och uppåt, kan jag bara sluta med att säga till herr statsrådet: gack och gör sammanledes för de lägre grupperna!

## Herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Det hela tycks inte vara något större problem. Då vi nu är överens om att söka lösa det, kanske vi kan klara det genom att lägga in det i den totala uppgörelsen nästa gång.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 109, angående ändring av huvudmannaskapet m. m. för garnisonssjukhuset i Boden; och

nr 112, angående vissa markförvärv för försvaret.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 117, med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 118, med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 119, angående anslag för budgetåret 1956/57 till atomforskning;

nr 120, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Norge rörande transittrafiken över hamnar i Trondheimsfjorden, m. m.; samt

nr 125, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 500, av herr *Franzon*;

nr 501, av herr *Bengtson* m. fl.;

nr 502, av herrar *Damström* och *Geijer*;

nr 503, av herrar *Sunne* och *Söderquist*;

nr 504, av herr *Arrhén*.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet den av herr *Spetz* m. fl. väckta motionen nr 505.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 506, av herr *Ohlon* m. fl.; och

nr 507, av herr *Ewerlöf* m. fl.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:

nr 508, av herr *Lodenius* m. fl.; och

nr 509, av herr *Andersson, Birger*.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 4, 53 och 54, bankoutskottets utlåtanden nr 5 och 6, första lagutskottets utlåtande nr 16 samt tredje lagutskottets utlåtande nr 7.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vidgad möjlighet till erhållande av studielån med statlig kreditgaranti jämte i ämnet väckta motioner;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1956/57, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 48, i anledning av väckt motion om befogenhet för myndigheterna att själva besluta rörande tjänsteresa till nordiskt land; och

nr 49, i anledning av väckt motion om ersättning till Hemming Gabrielsson för förluster, som åsamkats honom i anledning av fabriksbrand under hans beredskapstjänstgöring.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

### Om ökad medelsanvisning till fiskerilånefonden

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner om ökad medelsanvisning för budgetåret 1955/56 till fiskerilånefonden.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 376 av herr *Spetz* m. fl. och II: 303 av herr *Arweson* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att det belopp, som av Kungl. Maj:t årligen finge disponeras såsom lån från fiskerilånefonden, skulle fr. o. m. budgetåret 1955/56 utgöra 4 000 000 kronor, dels såsom kapitaltillskott till fonden å tilläggsstat till riksstaten för samma budgetår under kapitalbudgeten, jordbruksdepartementet, statens utlåningsfonder, anvisa ett investeringsanslag av 1 400 000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet anfört bland annat:

»Enligt utskottets förmenande är de skäl, som motionärerna anfört, så vägande, att den återhållsamhet beträffande investeringar, vartill det ekonomiska läget f. n. manar, icke bör hindra att ytterligare medel ställes till förfogande för ifrågavarande låneverksamhet. Utskottet vill därför förordna den utökning av utlåningsramen, som föreslagits i motionerna för tillgodoseende av de mest trängande lånebehoven, d. v. s. från 2 600 000 kronor till 4 000 000 kronor. För att möjliggöra en sådan utlåning torde ett ytterligare kapitaltillskott av 1 400 000 kronor vara erforderligt.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet, att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 376 och II: 303,

1) medgiva att tills vidare från och med budgetåret 1955/56 ett belopp av 4 000 000 kronor må av Kungl. Maj:t årligen disponeras för lån från fiskerilånefonden; samt

2) till *Fiskerilånefonden* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56 under kapitalbudgeten, statens utlåningsfonder, anvisa ett investeringsanslag av 1 400 000 kronor.»

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Anderberg*, *Lage Svedberg*, *Bertil Andersson*, *Sundberg*, *Kristiansson*, *Jacobson* i Vilhelmina, *Jonsson* i Strömsund, *Sköld* och *Jönsson* i Gärd's Köpinge ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 376 och II: 303.

### Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Mot detta utskottsutlåtande har inte mindre än nio av utskottets ledamöter reserverat sig. Det gäller här en fråga, som kommit upp efter en motion av herr *Spetz* m. fl. i denna kammare och av herr *Arweson* m. fl. i andra kammaren.

Vi känner igen detta ärende; vid 1955 års riksdag fördes mycket ingående debatter om samma fråga, och efter gemensam votering höjdes det anslag det här gäller. Nu återkommer motionärerna och vill ha ytterligare en höjning av detta anslag genom ett investeringsanslag på 1,4 miljoner kronor.

Denna fond för fiskets främjande är ganska gammal. Redan 1891 års riksdag beslöt anvisa anslag för detta ändamål, och man har sedan årtionde efter årtionde följt samma ordning. Även i år har det framkommit förslag om anslag för det nya budgetåret, vilket förslag ännu inte behandlats av utskottet. Motionärerna har ansett, att det är mycket som talar för att man vidtar en anslagshöjning redan nu. Från reservanternas sida har vi icke betvivlat, att det föreligger ett behov, men vi har ansett, att detta behov kan täckas på annat sätt. Dels kommer det inbetalningar till fiskerilånefonden från dem, som tidigare erhållit lån, och dels beviljas nya anslag, vilket gör, att man får medel för detta ändamål.

Fiskeristyrelsen har nu gjort framställning om höjning av anslaget, men Kungl. Maj:t har ansett, att kreditåstramningen skulle verka även på detta område. Detta har förmodligen utgjort största anledningen till att föredragande statsrådet, som handlägger dessa ärenden, ansåg, att han inte kunde sträcka

**Om ökad medelsanvisning till fiskerilånefonden**

sig längre än till vad årets proposition innebär.

Vid fjolårets riksdag talades om att många behjärtansvärda fall föreligger, och det kommer säkerligen från motionärernas sida att talas om de starka behov som förefinns på detta område. Vi har emellertid ansett, att det finns möjligheter i särskilt behjärtansvärda fall, t. ex. sådana som förekommit på syd- och ostkusten, att överföra medel ifrån västkusten. Vi har menat, att man bör pröva dessa möjligheter. När det gäller anslag från det allmänna tycker ju alla, att just deras behov är de mest angelägna. Motionärerna har också ansett, att anslagsbehovet till låneverksamheten är viktigt. Vi har från utskottsreservanternas sida inte kunnat finna skäl att göra undantag från den kreditåstramning, som statsmakterna gått in för och som möter oss på alla områden. Vi har därför stannat för ett avslagsyrkande på motionerna.

Jag sade nyss att det är klart, att man kan anföra mycket behjärtansvärda skäl i detta fall. Men man har också möjligheter att med tillgängliga medel hjälpa i de mest behjärtansvärda fallen. De låneanspråk, som föreligger på fiskets område, är större än tidigare. Det har blivit dyrare att bygga fiskebåtarna, och därför har man behövt och även haft större kapital till förfogande än tidigare. Vi har dock inte kunnat finna, att det skulle föreligga omständigheter på fiskets område, vilka är annorlunda än på andra områden, där kreditbegränsning ägt rum. Därför har vi reservanter inte kunnat följa motionärerna.

Jag hemställer, herr talman, om avslag på motionen.

Herr TJÄLLGREN (bf):

Herr talman! I anledning av vad en av reservanterna nu har framfört skall jag be att få säga några ord.

Jag vill då först erinra om att för budgetåret 1955/56 har det belopp, som årligen må utlånas från fiskerilånefonden, fastställts till 2,6 miljoner kronor. Som en följd härav har också anvisats ett

investeringsanslag på 1,2 miljon kronor. Nu har i ett par motioner yrkats, att det årliga utlåningsbeloppet för ifrågavarande budgetår skall ökas till 4 miljoner kronor och att riksdagen till följd härav på tilläggsstat för nämnda budgetår skall anvisa ett belopp av 1,4 miljon kronor. Som skäl härför har i motionen anförts, att anspråken på fonden beträffande särskilt ost- och sydkusten väsentligt stegrats, så att ansökningarna för budgetåret 1955/56 uppgår till 5,5 miljoner kronor. Motionärerna säger också, att anledningen till det ökade antalet ansökningar från nyssnämnda kust är de betydande förluster av fiskredskap och båtar som uppstått och vilka ådagalagt att fiskebåtarna i många fall är av mindre god beskaffenhet. Enligt motionärerna är lånebehovet emellertid mycket betydande även på andra kuststräckor.

Utskottet säger, att enligt utskottets förmenande är de skäl, som motionärerna anført, så vägande, att den återhållsamhet beträffande investeringar, var till det ekonomiska läget f. n. manar, icke bör hindra att ytterligare medel ställes till förfogande för ifrågavarande låneverksamhet, och därför vill utskottet förorda den ökning av utlåningsramen som föreslagits i motionerna för tillgodosende av de mest trängande lånebehoven, d. v. s. från 2,6 miljoner kronor till 4 miljoner kronor. För att möjliggöra en sådan utlåning anses ett ytterligare kapitaltillskott av 1,4 miljon vara erforderligt.

Samtliga socialdemokrater inom utskottet utom en har reserverat sig, och jag måste ju säga att det visar en rörande enighet, men jag tror, att om man ser denna sak, såsom jag skulle vilja säga, ur rättvisesynpunkt och lämplighetsynpunkt, är det riktigt att bifalla vad utskottet här föreslagit.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Jag ber att till en början få erinra kammararens ledamöter om att riksdagen på sin tid beslöt en höjning av maximigränsen för lån ur fiske-

**Om ökad medelsanvisning till fiskerilånefonden**

rilånefonden till 120 000 kronor. Det sades redan då, att den befintliga fonden inte kunde förslå för de ansökningar som man förutsatte skulle komma in. Jordbruksutskottet gav då i sitt betänkande ett löfte, att om det visade sig att fondens belopp i framtiden blev otillräckligt, så finge riksdagen senare fatta beslut om höjning av fonden. Nu har det ju visat sig, att fonden aldrig har räckt till för att tillgodose det föreliggande behovet.

Herr Anderberg sade i sitt anförande, att de mest trängande behoven skulle kunna tillgodoses på det sättet, att en del av de anslag som är fördelade till västkusten flyttades över till syd- och ostkusten, d. v. s. till de distrikt, där man kan säga att för närvarande det mest skriande behovet föreligger. Jag vet ju inte, om reservanterna tagit reda på hur det ligger till på västkusten, men det är i själva verket så, att denna maximigräns på 120 000 kronor har aldrig kunnat uppnås, utan de högsta lånebelopp, som någon gång har kunnat medgivas har rört sig om 54 000 kronor, och då är anskaffningskostnaden för en modern fiskebåt på västkusten utom redskap 300 000 å 350 000 kronor. Det är ju alldeles uppenbart, att den ringa del av totalkostnaden som fiskerilånet här utgör inte röner någon som helst inverkan av kreditrestriktionerna, såsom reservanterna vill göra gällande.

Det är ett uttryck i reservationen, som jag, herr talman, måste vända mig emot. Det står där, att ett bifall till motionerna »dessutom skulle leda till att kredit beviljades till investeringar, som icke är mera önskvärda än liknande inom andra näringsområden». Inom andra näringsområden är det emellertid, herr talman, i regel inte fråga om människoliv, men det är det när det gäller fiskerilånen. Här är det fråga om att skaffa sådana båtar, att inte de människor, som ägnar sig åt detta näringsfång, är utsatta för fara för sitt liv var gång de är ute för att skaffa sig sitt livsuppehälle.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få instämma i yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Häri instämde herrar Arrhén (h), Hermansson, Herbert, (bf), Johansson, Anders, (fp) och Wolgast (bf).

**Herr SVEDBERG, LAGE, (s):**

Herr talman! Det är helt naturligt att man kan argumentera på många sätt i denna fråga, men när det gäller ökning av investeringarna tror jag att det på många andra områden än fiskeriets är möjligt att anföra skäl, som är jämnghoda med dem herr Spetz presenterade.

1949 års riksdag beslöt ju att bemyndiga Kungl. Maj:t att ge lån ur fiskerilånefonden intill en viss gräns för varje år. Högsta beloppet fastställdes då till 2 miljoner och var så fram till 1955 års riksdag, då motioner i frågan föranledde höjning av utlåningsgränsen till 3 miljoner per år. Fiskeristyrelsen har ju framlagt förslag hos Kungl. Maj:t, som nu är föremål för överväganden, och jag tycker att vi borde kunna vara eniga om att när investeringsbegränsningar anses nödvändiga inom hela näringslivet och all samhällsverksamhet, bör begränsningar vara ofrånkomliga också för fiskets del.

I motionerna åberopas antalet låneansökningar som motivering för att en höjning av utlåningsgränsen skulle vara nödvändig. Jag tror emellertid att ansökningarna har ökat i antal inte minst på grund av den räntehöjning som genomfördes i våras och som nu är normgivande inom hela lånemarknaden. Räntan för fiskerilånefondens utlåning är ju begränsad till tre procent, och när man inte kan skaffa pengar i fria marknaden, måste det naturligtvis te sig lockande att söka lån ur fonden även för sådana företag som skulle kunna uppskjutas till ett kommande år. Så har säkerligen skett i detta fall.

Motionärerna framhåller också att de föreliggande ansökningarna skulle motivera en långivning upp till 5 miljoner. Ja, man kan på liknande sätt visa nödvändigheten av investeringar inom hela vårt lands näringsliv. Vi kan exempelvis tänka på de svårigheter hantverket i dag kämpar med, vi kan gå från den ena nä-

**Om ökad medelsanvisning till fiskerilånefonden**

ringsgrenen till den andra och konstatera, att förhållandena överallt är likartade.

Därför anser vi reservanter, att det inte kan vara riktigt att man i ett riksdagsutskott fingrar på detta och menar att investeringarna bör ökas just i detta speciella fall. Jag tror att Kungl. Maj:t har största möjligheterna att bedöma sådana frågor vid avvägning av investeringsbehoven inom samtliga näringsgrenar. En sådan avvägning har ju också skett och sker fortlöpande. Därför har vi reservanter ansett, att det skulle vara en orättvisa mot andra näringsgrenar, om man går med på en höjning av investeringsbeloppet i detta fall utan att man har klart för sig vad som kan vara nödvändigt på andra områden.

Ingen annan näringsgren i detta land torde ha det så väl förspänt som fiskerinäringen, när det gäller att bevaka sina intressen. Fisket sysselsätter 35 000 å 40 000 människor och har ju ett eget ämbetsverk. Om exempelvis hantverket hade ett ämbetsverk som bevakade dess intressen, skulle säkerligen en rad skäl kunna åberopas som motiv för en investeringsökning även där.

Jag tycker, herr talman, att det är tillräckliga skäl som motiverar ett avslag på motionen, och jag ber därför att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

**Herr NILSSON, BROR, (bf):**

Herr talman! Sverige är ju ett land med synnerligen långa kuster, och fisket har stor betydelse för oss. I förhållande till de resultat, som utvinnes tack vare fisket, är fiskerilånefonden utan tvivel mycket blygsam, och vi bör ha klart för oss att det stöd, som staten ger fisket genom utlåningen från denna fond, egentligen är tämligen begränsat. Vi skall tänka på vad herr Spetz framhöll, att en god fiskebåt för närvarande kostar omkring 350 000 kronor, och dessutom skall det ju finnas redskap och annan utrustning i båten. Det är alltså stora belopp denna näringsgrens utövare måste ha till sitt förfogande för att kun-

na bedriva fisket på ett tidsenligt och nöjaktigt sätt.

Sedan måste jag, nu liksom i fjol, då denna fråga var före här i riksdagen, starkt reagera mot talet om att vi även när det gäller denna sak skall tänka på politiken med investeringsbegränsning. Man kan inte tillämpa den synpunkten på fisket likadant som på andra näringsgrenar. En fiskare kan ju förlora sin båt — det har förekommit en lång rad förlisningar i Östersjön — och då kan han inte sätta sig ned och vänta ett år eller två med att skaffa ny båt, utan han är helt enkelt tvungen att köpa båt omedelbart. Och är hans båt gammal och skröplig, kan han dels inte ge sig ut på så djupa vatten som numera erfordras för en lyckad fångst, och dels riskerar han ju mycket mer än andra näringsidkare. Han riskerar nämligen livet, om han ger sig ut i en skranglig båt. Ingen fiskare skaffar sig en ny och dyrbar båt, förrän det är nödvändigt — därom kan vi vara övertygade — men jag betonar att man inte kan jämställa hans investeringsbehov med exempelvis en lantbrukares, som funderar på om han skall bygga ny gödselstad eller utvidga sin ladugård i år eller nästa år, eller en industriidkares, som överväger, om han skall utvidga sin fabrik i år eller kanske vänta till ett annat år. Fiskaren är i ett helt annat läge än övriga näringsidkare, som i allmänhet kan dröja med investeringar utan men för sin hushållning.

Det är därför jag anser det felaktigt att anlägga enbart investeringssynpunkter på denna fråga. Vad reservanterna i det avseendet säger är enligt min mening inte värt så stort beaktande som de vill göra gällande.

Dessutom skulle jag vilja säga, att det är med fiskarbefolkningen i vår skärgård ungefär som det är med landsbyggdens folk på avlägsna orter. Den överger skärgården och flyttar in till tätorterna. Hur blir det då med investeringarna? Jo, vi är tvungna att skaffa dessa människor bostad, och vi får därigenom ett ännu mera utökat bostadsproblem. Investeringsfrågan kommer alltså i än-

**Om ökad medelsanvisning till fiskerilånefonden**

nu högre grad i förgrunden, om vi skall tillgodose denna befolkning så att den kan bedriva sin nya hushållning.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **ANDERBERG** (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Bror Nilsson säger att det är i hög grad önskvärt med en höjning av ifrågavarande investeringsbidrag. Ja, det säger var och en, som talar för och är intresserad av en viss sak, och det har ju här sagts även av motionärerna. Bland annat har framhållits att det på grund av förlisningar är nödvändigt för denna grupp av människor att skaffa sig nya båtar. Vi har ju haft försäkringsfrågan uppe tidigare, men den har inte slagit igenom, och man måste väl säga att fiskarbefolkningen i viss utsträckning själv får lov att se om sitt hus. Vid prissättningen på fiskets produkter räknar man ju med en viss investeringskostnad, och i denna får man också lägga in försäkringskostnader, i den mån det är nödvändigt.

Herr Nilsson har också framhållit att fiskarbefolkningen flyttat in till tätorterna. Ja, men är inte investeringsbegränsningarnas inverkan på bostadsbyggandet ett bekymmer för alla som bygger? Den är för många människor en fråga av mycket stor vidd, och det finns många fall, där det kan vara lika behjärtansvärt med en höjning av investeringsanslaget för bostadsbyggandet. Nu har fiskarna fått en bättre ekonomisk ställning än tidigare, och de har dessutom möjligheter att få kredit på annat sätt, alltså inte enbart genom denna fond.

Jag finner, herr talman, inget stöd för herr Nilssons yrkande om en höjning av anslaget, och jag vidhåller därför mitt yrkande om avslag på motionen.

Herr **FRANZÉN** (bf):

Herr talman! Jag skulle i stort sett kunna instämma med andra talare i denna debatt, som yrkat bifall till utskottets hemställan, men jag skall ändå göra några påpekanden.

De motioner, i vilka hemställas om ett anslag av 1,4 miljoner kronor, har varit på remiss till fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök, statskontoret och Sveriges fiskares riksförbund. Både fiskeristyrelsen och riksförbundet har tillstyrkt de synpunkter, som framförts i motionerna. Statskontoret har däremot en annan mening.

Jag tror i likhet med övriga talesmän för utskottets förslag, att det är angeläget att fiskarna får dessa pengar. Reservanterna har däremot en annan uppfattning. De åberopar den ekonomiska politiken som skäl för att inte ge detta bidrag och anser att det finns angelägnare behov på annat håll. Det är alldeles riktigt, men i detta fall ligger saken något annorlunda till. Fiskarna förlorar ju många gånger sina båtar och redskap och måste skaffa nya sådana.

Jag blev förvånad, när jag hörde herr Svedberg. Han brukar ju annars i utskottet kunna vara med om ändringar, om de är rättvisa. Men här kunde han inte vara med. Han åberopade att fiskarna utgjorde en liten grupp av befolkningen, som dessutom hade ett eget ämbetsverk. Men genom ämbetsverket får de ju inte mera pengar till fiskebåtar. Det förhållandet kan alltså inte gärna åberopas i detta fall.

Restriktiviteten i jordbruksutskottet har i år varit så pass stor, att jag tycker, att även reservanterna bör kunna gå med på den föreslagna ökningen av detta anslag. Jag skulle vilja säga, att jordbruksutskottet nästan fått en påminnelse om den restriktivitet, som säkert föreligger i finansdepartementet. Jag tror inte utskottet föreslagit några ökningar på andra områden, och jag tycker därför att reservanterna nu borde kunna gå med på utskottets förslag.

Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Jag har begärt ordet, därför att flera talare här i debatten tydligen talat från den utgångspunkten, att fiskerinäringen skulle vara på något särskilt sätt privilegierad här i samhäl-



**Om ökad medelsanvisning till fiskerilånefonden**

let. Så är dock långt ifrån förhållandet. De problem, som vi behandlar i dag, har givetvis en central betydelse för näringen och dess utövarer. Det är inte fråga om den saken. Jag vill emellertid erinra om, att det finns stora områden därutöver, där den del av vårt lands befolkning, som det här gäller, har stora intressen, vilka hittills inte blivit tillgodosedda. Jag erinrar om planeringen av hamnar, en fråga som då och då brukar komma upp i våra debatter här i kamrarna och som det har skjutits på år efter år — man kan väl snart säga årtionde efter årtionde — utan att någonting gjorts. Detta är en svår fråga, och det kan i och för sig vara en förklaring till att man hittills inte fått en lösning till stånd. Den sammanhänger även därmed, att fiskebåtarnas dimensioner ökat år från år, och att den moderna tekniken gjort sitt inflytande gällande också på detta området.

Vidare gäller det också kustbygdernas kommunikationsfrågor. Det förhåller sig på samma sätt med dem, inte minst i den landsända jag har äran att representera här i kammaren. Det gäller också planeringen av fiskesamhällena och annat mera.

Jag har bara velat erinra om detta, så att inte den, som inte är direkt insatt i dessa problem, får den föreställningen, att det nu är fråga om att återigen på ett otillbörligt sätt gynna ett samhällets skötebarn. Så ligger det inte till. Vad som här begärts är någonting för näringen primärt och innebär inte någon favorisering från riksdagens sida.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

**Herr TJÄLLGREN (bf):**

Herr talman! Ett par av reservanterna har talat mycket varmt för sin ståndpunkt, och de har naturligtvis rätt därtill. Men det var ett par ord av herr Svedberg som gav mig anledning att yttra mig.

Herr Svedberg sade, att utskottets förslag skulle innebära en stor orättvisa mot andra, som var i behov av lån. Det är klart, att det skulle innebära en orätt-

visa, om det funnes andra grupper som var i lika stort behov av sådant understöd och inte fick det. I så fall håller jag med herr Svedberg.

Nu resoneras det här, som om det vore fråga om ett bidrag från staten. Det är det inte till alla delar, utan det väsentliga är, att man skulle medgiva höjning av låneramen från 2,6 miljoner kronor till 4 miljoner kronor. Investeringsanslaget anser jag däremot vara jämförelsevis obetydligt. Man bör alltså skilja på dessa två saker.

Herr Spetz framhöll sedan en synpunkt, som jag ber att få instämma i. Han nämnde att det här gäller människornas liv och egendom. De människor det här är fråga om arbetar ju under andra förhållanden än de som har sin verksamhet på landbacken. Det kan därför inte vara riktigt att man på grund av en viss njugghet från statsmakternas sida skall behöva äventyra dessa människors liv. Detta har varit avgörande för mig, och därför har jag gått på bifall till förevarande motioner.

Sedan skulle jag vilja säga att jag tror att jag kan bevisa att jag åtminstone under denna riksdag varit synnerligen försiktig när det gällt att höja anslag utöver vad Kungl. Maj:t har äskat. Men detta är det enda fall, där jag ansett att det förelegat så vägande skäl för en höjning, att jag gått med därpå.

Jag vädjar till kammaren att här rösta för bifall till utskottets hemställan.

**Herr SVEDBERG, LAGE, (s):**

Herr talman! Så sent som vid vårriksdagen 1955 beslöt riksdagen att höja utlåningsramen för fiskerilånefonden. Den höjdes då från 2 miljoner till 3 miljoner kronor. Nu är man tydligen beredd att redan vid 1956 års vårriksdag höja ramen ytterligare med 1 miljon kronor. Jag måste ställa frågan: är det inte så, att vi är eniga om att försöka fördela de investeringar, som görs, så rättvist som möjligt? Jag går ut från det förtroendet till regeringen, att man inom de respektive departementen kan väga den ena investeringen mot den andra, både vad det gäller bostadspolitik, fisket, nä-

### Om ökad medelsanvisning till fiskerilånefonden

ringslivets samtliga grenar och även hantverket. Jag går ut ifrån att man avvägt investeringsbehoven inom ramen för den kvot, som man ansett borde finnas.

I dag hör vi, hur representanter för bondeförbundet med herr Franzén och utskottets ärade ordförande i tåten vädjar till kammaren att gå emot deras eget statsråd i regeringen, trots att vi har anledning utgå från att han med omsorg sökt fullgöra den verkligt grannliga uppgiften att avväga olika anslagsfrågor. När herr Franzén gör gällande, att vi reservanter inte tar någon som helst hänsyn till det behjärtansvärda syftet med anslagshöjningen, kunde han lika gärna rikta denna anmärkning mot det statsråd från bondeförbundet, som handlagt detta ärende. Jag anser mig kunna utgå från att han bevakat denna gren av sin verksamhet på samma sätt som andra verksamhetsgrenar.

Om detta blir en vanesak, kommer man årligen att höja utlåningsramen för fiskerilånefonden. Men vi har anledning att säga oss, att det är möjligt att även inom andra näringsgrenar föreligger lika behjärtansvärda önskemål om anslagshöjning. Det finns inte ett enda läns företagarförening, som inte kritiserar svårigheterna för mindre företagare och hantverkare att få lån. De är hänvisade till att i den fria lånemarknaden skaffa sig både driftskapital och kapital till investeringar till väsentligt högre ränta än som är fastställd för lån ur fiskerilånefonden. Den anhopning av låneansökningar, som motionärerna pekar på, är en direkt följd av att låneräntan på den fria marknaden är nästan dubbelt så hög som den för lån ur fiskerilånefonden fastställda. Under sådana förhållanden kan anhopningen av ansökningar inte vara något starkare skäl för en höjning av ramen för **långivningen**.

Jag vidhåller, herr talman, yrkandet om bifall till reservationen.

Herr FRANZÉN (bf):

Herr talman! Det ligger ju till på det sättet, herr Svedberg, att det här gäller en uppgift som är angelägnare för fis-

kerinäringens utövare än vad som på andra områden kan anföras som skäl för en anslagshöjning. Utövarna av fisket kan nämligen förlora sina redskap, och särskilt på Östersjön har många fiskebåtar förlist och redskapen gått förlorade.

Herr Svedberg tycks anse, att vi representanter för bondeförbundet i vått och torrt bör hålla med regeringen, eftersom bondeförbundet är företrätt i denna, och vi skulle inte få påyrka höjning med en enda krona. Så fattar jag inte min uppgift, herr Svedberg. Det har för övrigt även förekommit att herr Svedberg i utskottet varit med om att höja av regeringen begärda anslag, oakttat en sådan höjning inte varit så angelägen som i detta fall.

Vad utskottet här säger är alldeles riktigt, och därför bör reservanterna ompröva sin ställning.

Herr TJÄLLGREN (bf):

Herr talman! Jag vill endast säga ett par ord i anslutning till herr Svedbergs sista anförande. Han antydde, att det var ganska egendomligt, att ett par bondeförbundare här går emot sitt eget statsråd — han syftade då på jordbruksministern. Till det vill jag bara säga, att inom vårt parti har vi så stor frihet, att vi vågar gå emot även ett eget statsråd. Vi är inte bundna av — ja, jag vet inte vad jag skall använda för ord för att beteckna vad som kanske förekommer inom andra partier.

Jag skall, herr talman, inte yttra mig vidare i denna fråga.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan godkänna den vid utlåntagandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

**Anslag till stipendier för utbildande av diakoner**

Herr *Anderberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och godkännes den vid utlåtandet förgade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes här efter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 54.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1956/57 till arkiv, bibliotek och museer, kyrkliga ändamål samt akademier m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

*Punkterna 1—47*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 48*

**Anslag till stipendier för utbildande av diakoner**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till stipendier för utbildande av diakoner för kyrklig och social tjänst för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 10 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lindblom* m. fl. (I: 237) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Bogla m. fl. (II: 378), i vilka hemställts, att riksdagen ville besluta om ett anslag till Svenska diakonskolan å 25 000 kronor såsom bidrag till stipendier för dess elever, varav högst 5 000 kronor skulle avse sådana studerande å sociala och kyrkokamerala linjerna, som icke avsåge att bli diakoner.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten yttrat bland annat:

»Enligt utskottets mening synas skäl tala för att frågan om utsträckning av rätt till statlig studiehjälp för diakonskolans elever blir föremål för närmare övervägande. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter framställning av Svenska diakonsällskapet upptaga detta spörsmål till prövning och avgörande.

Stipendierna under förevarande anslag utgå nu endast till de elever, som önska bli diakoner. Utskottet vill för sin del framhålla, att det synes utskottet skäligt att skolans samtliga elever bli likställda med avseende å möjlighet att erhålla statlig studiehjälp.

På grund av vad sålunda anförts och med biträdande av Kungl. Maj:ts förslag i fråga om medelsanvisningen till ifrågasvarande ändamål för nästa budgetår hemställer utskottet, att riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 237 och II: 378 — såvitt de avse medelsanvisningen under förevarande anslag — till Bidrag till stipendier för utbildande av diakoner för kyrklig och social tjänst för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 10 000 kronor;

b) i anledning av motionerna I: 237 och II: 378, såvitt de icke behandlats under a), i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet på grund av motionerna anförte.»

Reservationer hade anförts

a) av herrar *Karl Andersson*, *Gustaf Karlsson*, *Leander Gillström*, *Näsström*, *Einar Persson*, *Birger Andersson*, *Thun*,

### Anslag till stipendier för utbildande av diakoner

Ward, Andersson i Malmö och Petterson i Degerfors, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 237 och II: 378, till Bidrag till stipendier för utbildande av diakoner för kyrklig och social tjänst för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 10 000 kronor;

b) av herrar Hesselbom och Blidfors samt fröken Olsson, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag ävensom motionerna I: 237 och II: 378.

#### Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Denna punkt har sedan många år varit en stridsfråga här i riksdagen. Under en lång följd av år har det kommit fram förslag om att Kungl. Maj:ts hemställan om detta anslag skulle avslås. I år kommer frågan i ett något annat läge. Nu har det väckts motioner om att man skulle utöka anslaget, inte direkt till beloppet men genom ett sådant förfarande, att studiehjälp skulle kunna ges åt den utvidgade verksamheten på detta område.

Vi som står bakom den reservation, som är undertecknad av herr Karl Andersson m. fl., har ansett att man icke skall utöka anslaget så att det skulle utgå studiehjälp också till den utvidgade verksamhet som har kommit till stånd på detta område. Vi kan sammanfatta vårt yrkande så som skett i reservationen: »Från och med budgetåret 1953/54 ha för elever vid vissa fackutbildningsanstalter vidgade möjligheter beretts att erhålla statlig studiehjälp från det å riksstaten uppförda anslaget till Studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter. Föreskrifter i ämnet ha utfärdats genom kungörelse den 5 juni 1953... Det ankommer på Kungl. Maj:t att bestämma på vilka läroanstalter kungörelsen skall äga tillämpning. — Kungl. Maj:t har uppenbarligen icke funnit skäl att bland

dessa läroanstalter upptaga svenska diakonskolan utan för nästkommande budgetår föreslagit att å riksstaten oförändrat upptages ett särskilt stipendieanslag till utbildande av diakoner för kyrklig och social tjänst.»

Vi har ansett att den sociala utbildningen numera är ganska välordnad här i landet. Så länge våra sociala institut inte är fyllda, kan vi inte finna det vara något skäl att upptaga det begärda särskilda stipendieanslaget och därmed också skapa prejudikat, som kan bli ganska besvärliga för framtiden. Det är ju inte sagt att det bara är svenska diakonskolan som då kan vilja utbilda elever på detta område. Vi som står för denna reservation tror att det är klokt, att man även i år bifaller Kungl. Maj:ts förslag och inte gör avvikelser åt vare sig den ena eller den andra sidan.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen av herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson m. fl.

#### Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Såsom herr Näsström redan har erinrat om har det stått strid om detta anslag alltsedan det tillkom vid 1947 års riksdag. Det har emellertid inte funnits anledning för mig eller andra som delat min uppfattning att under senare år med någon större kraft motsätta oss detta anslag. Men när det nu motionsledes har framställts yrkande om ökat understöd från statens sida till utbildningsverksamheten vid ifrågavarande anstalt, kan det finnas anledning att på nytt med några ord skärskåda det rent principiella förhållandet.

Jag vill då från början ha sagt ifrån, att jag inte har något emot att exempelvis diakonsällskapet bedriver utbildning av socialarbetare, lika litet som jag har något emot att andra religiösa samfund och sammanslutningar bedriver liknande verksamhet. Men det är en sak. En annan sak är huruvida det kan anses berättigat att staten genom riksdagen särskilt understödjer sådan utbildningsverksamhet. Staten har ju genom social-

**Anslag till stipendier för utbildande av diakoner**

instituten ordnat utbildning av dem som skall bedriva social verksamhet, och såsom herr Näsström nyligen påpekat är dessa utbildningsanstalter, i motsats till praktiskt taget alla andra utbildningsanstalter här i landet, inte så överbefolkade, att de måste avvisa ett stort antal inträdessökande. Jag anser rent principiellt, att om staten har skaffat sig dessa utbildningsanstalter för folk som skall syssla med socialt arbete, bör staten också inskränka sig till att upprätthålla dessa anstalter och hjälpa de elever, som skall utbildas där. Staten bör avstå från stipendiegivning och dylikt åt fristående organisationer. Dessa må gärna driva sin verksamhet, men de bör också ta konsekvenserna och själva bekosta verksamheten, om de nu anser att den är så värdefull.

När nu alltså frågan änyo har aktualiserats, har jag och ett par andra ledamöter inom statsutskottet kommit fram till den ståndpunkten, att man här bör avslå inte bara framställningarna i motionerna utan också det av Kungl. Maj:t äskade anslaget för att klargöra, att det inte går att fortsätta på den nu inslagna linjen.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen. Därest detta yrkande inte skulle vinna kammarens bifall, kommer jag för min del att biträda den av herr Karl Andersson m. fl. avgivna reservationen.

I detta anförande instämde herr Norling (k).

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Jag sympatiserar mycket livligt med den önskan, som herr Näsström nyss uttryckte, nämligen att denna fråga skulle upphöra att vara det irritationsmoment, som den kanske har varit tidigare.

Herr Näsström liksom herr Hesselbom ställde vidare den i principiellt avseende riktiga och viktiga frågan, huruvida staten har någon anledning att stödja en verksamhet av denna art. Bägge talarna var av den mening, att efter-

som staten hade sina egna utbildningsanstalter för dylika ändamål, skulle staten inte behöva intressera sig för en verksamhet, som arbetade under andra förutsättningar.

Jag undrar i alla fall, om detta betraktelsesätt är riktigt. I England arbetar man i allmänhet efter andra principer än vi gör, när det gäller samhällelig verksamhet. Där intar man i dylika fall, den principiella ståndpunkten att man frågar sig: »Är den verksamhet, som det i olika lägen gäller, önskvärd ur samhällets synpunkt?» Om svaret på den frågan blir ja, är engelsmännens inställning till frågan om statligt stöd positiv. Den är dikterad av att de när det gäller andra initiativ än de statliga, säger sig, att det rör sig om ett *medarbetarskap*, till vilket staten bör tacka ja, eftersom man har accepterat samma mål. Staten bör alltså ge samma bidrag åt alla som strävat mot samma mål, som staten själv uppställt. Detta är ett utslag av ett äkta demokratiskt sätt att betrakta problem av denna art, ingalunda kännetecknat av några trångbröstade inställningar, utan i ordets bästa bemärkelse en vidhjärtad uppfattning. Det är detta som för mig i det sammanhanget blir avgörande.

Man kan vidare fråga sig: Finns det behov av den yrkeskategori, som blir utbildad på dessa vägar? Ja, det finns det visst. Vi vet ju att i olika sammanhang har under riksdagsarbetet i bägge kamrarna framställts frågan: Var har vi det utbildade folket, som kan stå till tjänst här i olika avseenden, bland annat för övervakaruppgifter, men också för socialt arbete, fattat i mycket vidsträckt betydelse? När förhållandet är sådant, kan man inte tala om att det inte föreligger ett behov. Herrar Näsström och Hesselbom framhöll, att det fortfarande finns platser i socialinstituten. Det må vara riktigt. Men marginalen är mycket liten, och vi bör vara överens om att önskemålet därvidlag bör vara att så snart som möjligt få de eventuellt lediga utbildningsplatserna besatta. Vi behöver här mycket flera än vad utbildningen nu kan ge.

Låt mig sedan säga några ord också

**Anslag till stipendier för utbildande av diakoner**

om den verksamhet som bedrivs vid Sköndal. Denna verksamhet har intill höstterminen 1955 — alltså i fjol — varit uppdelad på två linjer, en församlingslinje och en social linje.

Från och med förra hösten har emellertid tillagts en tredje linje, en kyrkokameral linje. De som utbildas på den första av dessa linjer, församlingslinjen, är sådana som har för avsikt att gå ut som kyrkliga diakoner, alltså bedriva en verksamhet mera direkt i kyrkans tjänst, under det att de, som utbildas på sociala och kyrkokamerala linjen, icke har tagit diakonutbildning och icke har för avsikt att bestrida dylik tjänst. De arbetar med uppgifter, som ligger mera i linje med deras, som är utbildade på, låt oss säga, socialinstituten.

Eleventalet har stigit år efter år. För närvarande är antalet elever på diakonlinjen 90 och på de sociala och kyrkokamerala linjerna 19. Det är klart, att de, som går till utbildningen på Sköndal, gör det efter fritt val och därför att de har större sympatier för en utbildning i den kyrkliga regin än för den, som bedrivs på annat håll. Det är deras sak, och det må icke förtryckas dem, att de träffar detta val.

Det är stor efterfrågan på dem efter fullbordad utbildning. De får ögonblickligen platser, vilket just ytterligare illustrerar, vad jag nyss talade om, nämligen att det föreligger ett mycket stort behov av dylik arbetskraft.

Sedan kommer vi fram till det, som egentligen berörs i utskottets skrivning och som, enligt min åsikt, inte alls innebär, att det ställs *ökade* pretentioner på staten i detta sammanhang.

Det rör sig nämligen om ytterligt självklara ting. För närvarande har alla skolans elever rätt att söka räntefria studielån, eftersom skolan står under statlig inspektion och alltså därmed automatiskt blir delaktig av denna förmån. Skolan har emellertid icke klassificerats att tillhöra den typ, där man blir delaktig av *annan* statlig studiehjälp. Det är ett underligt förhållande, att man diskriminerar detta elevklientel, vilket i samma utsträckning som när det

gäller våra andra läroanstalter landet över består av obemedlade eller mindre bemedlade människor. Det finns inte det ringaste skäl att av den anledningen, att dessa människor är kristligt orienterade, diskriminera dem, när det gäller möjligheterna att bli delaktig av den vid alla andra läroanstalter övliga statliga studiehjälpen, som vi i dessa sammanhang är eniga om. Därför innebär utskottets skrivning bara, att vi går med på Kungl. Maj:ts förslag rörande anslagstilldelningen, de 10 000 kronorna, och att vi sedan säger, att de här senast nämnda förhållandena förefaller oss vara så pass unika, ja, kuriösa, att de är förtjänta av Kungl. Maj:ts uppmärksamhet. Vi begär bara, att Kungl. Maj:t tittar på dessa saker och till nästa år efter sitt bedömande talar om, vad man kommit till för resultat. Det är det enda, som skiljer utskottets skrivning från reservation a).

Till sist, herr talman, kan man också erinra om att de stipendiemöjligheter som dessa 19 skulle ha är obefintliga, ty det är bara de som studerar till diakoner vid skolan, de 90 jag talade om förut, som kan få stipendier.

Detta är alltså dessa synpunkter, som ligger bakom utskottets skrivning. De förefaller mig ytterst resonabla, ytterst måttfulla och ifrån mina privata utgångspunkter t. o. m. rätt självklara.

Jag vill sluta med att uttala min tillfredsställelse över, att den skillnad, som föreligger mellan utskottets skrivning och reservation a), inte är större. Det finns ingen anledning att därvidlag gräva graven djupare än den är.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag kan i långa stycken instämma i vad herr Arrhen framfört, men det är dock en ganska stor principiell skillnad.

Först och främst vill jag säga, att det som ligger bakom vad herr Arrhen talade för är en motion som med 150 procent skulle öka anslaget från föregående

**Anslag till stipendier för utbildande av diakoner**

de år. Det är bakgrunden till det hela, även om man har denna omskrivning.

Men, herr talman, det var en annan passus i herr Arrhéns yttrande, som jag tycker är mycket intressant. Herr Arrhén nämnde något om England och ansåg att man där på detta område hade en äkta demokrati. Det föranleder mig att tänka på ett land tvärs över Engelska kanalen, nämligen Belgien. Om man anser att England på detta område har en äkta demokrati, torde man kanske kunna säga, att Belgien har någonting av en förädlad demokrati, ty där går stridens vågor mycket höga just när det gäller frågan huruvida staten eller någon annan institution — i det belgiska fallet den katolska kyrkan — skall ha hand om skolutbildningen. Hela landet har upprörande strider om undervisningsväsendet på dessa punkter. Jag för min del, herr talman, vill säga, utan att lägga in mera i herr Arrhéns yttrande än man bör göra: bevara oss för att komma in i ett sådant skede!

Det är uppenbart att vad gäller den undervisning som vi talar om finns det många stora organisationer här i landet som med samma rätt skulle kunna komma att göra anspråk på att få starta utbildningsanstalter på dessa områden och få statsbidrag och studiehjälp m. m. Alla som vill tänka över detta grundligt bör samtidigt fråga sig vart detta kan leda. Jag tror, herr talman, fortfarande att kammaren gör klokt i att följa Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt, och jag skulle önska, som jag sade i mitt första anförande, att vi kunde få bort denna punkt ifrån stridsvimlet, så att vi inte varje år skall behöva strida om denna sak.

**Herr LINDBLÖM (fp):**

Herr talman! Denna fråga har ju, som alla vet, varit föremål för diskussion gång efter annan när den har varit uppe till behandling. Om det nu är så, som herr Näsström tycktes önska, att man skall söka komma ifrån diskussionen om denna sak för att den inte så småning-

om skall tillspetsa sig och bli lik diskussionen i Belgien, förefaller det mig som om den av utskottet anvisade vägen vore den riktiga. Visserligen har inte utskottet bifallit våra motioner, varför jag inte i alla delar kan säga att jag är tillfredsställd med utskottets förslag, men utskottet har anvisat en lösning, varigenom dessa elever skulle kunna få samma möjligheter att söka statlig studiehjälp som andra, som studerar på andra områden, har möjligheter till. Jag har väldigt svårt att förstå varför man skall göra en art- och gradskillnad emellan de olika områden, som dessa studiebegåvade människor vill ägna sitt intresse.

Nog måste man väl ändå erkänna, att de elever som går här i Sköndal har en uppgift att fylla i dagens samhällsliv, och varför skall man då ställa det svårare för dessa än för andra att få studiehjälp?

Om vi nu följer utskottets linje här, syns det bli en lösning på frågan så till vida, att det då ankommer på de studerande vid Sköndal att söka studiehjälp enligt de bestämmelser som finns för elever vid vissa andra läroanstalter, och de skulle, enligt vad jag förstått av utskottets skrivning, komma att likställas med de andra. Härigenom skulle man inte behöva ta upp denna diskussion på detta sätt i fortsättningen.

Herr talman! Eftersom denna skola för rätt länge sedan, då elevantalet var 43, fick ett anslag på 10 000 kronor för driften av sin verksamhet och elevantalet i dag är 90, kan man naturligtvis med mycket stort fog säga, att om det var riktigt att ge ett anslag på 10 000 kronor, då elevantalet var 43, kan det också anses vara riktigt att ge ett högre anslag nu för denna skola, eftersom elevantalet är mycket högre. Skall man över huvud ge skolan stöd bör man också stödja den i fortsättningen, när skolan fått ett så pass stort elevantal och den tydligen också är rätt så betydelsefull. Om vi följer utskottets linje här slipper vi ifrån denna diskussion i fortsättningen. Eleverna får söka stipendier enligt samma bestämmelser som gäller för elever vid andra läroanstalter.

**Anslag till stipendier för utbildande av diakoner**

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I herr Lindbloms yttrande instämde herr *Mogård* (s).

Herr **OHLON** (fp):

Herr talman! Jag skall inte blanda mig i denna något egendomliga debatt. Jag vill bara understryka vad som står i utskottets utlåtande, nämligen att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att pröva hur denna sak slutligen skall ordnas. Det är visserligen sant att utskottet uttalat sin sympati för en viss linje, men vad utskottet framför allt vill ha fram är likställighet mellan de olika kategorier av studerande, som finns vid anstalten i fråga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **PERSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! Denna fråga har, som sagts förut, varit föremål för behandling i riksdagen vid åtskilliga tillfällen tidigare. För min del har jag varit mycket tveksam mot det anslag på 10 000 kronor som vi har för närvarande. Jag menar nämligen att staten bör själv svara för denna utbildning av socialarbetare. Den bör inte överlämnas åt en enskild organisation. Vi har ju statliga utbildningsanstalter på detta område, vid vilka det för närvarande finns platser för alla som vill söka sig dit.

Det sägs nu att det inte är fråga om några extra utgifter, utan avsikten är bara att det skall överlämnas till Kungl. Maj:t att titta på denna sak, såsom herr Arrhén uttryckte det. Det är väl ändå bra anspråkslöst uttryckt från hans sida, ty vad utskottet här förordar måste väl i alla fall medföra utgifter för framtiden. Såsom herr Näsström framhållit innebär motionerna en anslagshöjning på 15 000 kronor. Skall flera få stipendier än för närvarande, måste det absolut medföra en anslagshöjning, eller också måste man knappa in på andra håll, d. v. s. ett mindre antal elever vid andra utbildningsanstalter skulle kunna få sti-

pendier. På det sättet har jag sett frågan. För mig är det sålunda ytterst en principiell fråga vilka som skall få möjlighet till utbildning eller ej.

Herr talman! Med hänvisning till det anförda ber jag få yrka bifall till reservationen a) i föreliggande utlåtande.

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag vill säga endast ett par ord till herr Lindblom.

Han vet lika väl som jag att det varit strid under årens lopp om denna punkt, avseende ett anslag på 10 000 kronor. Jag finner det litet egendomligt att herr Lindblom anser att därest riksdagen i dag bifaller utskottets förslag — som i realiteten innebär en utgift för staten av 25 000 kronor — skulle de, som tidigare yrkat avslag på medelsanvisning till detta ändamål, för framtiden upphöra därmed. Det kan väl ändå inte vara riktigt?

Herr **SUNNE** (fp):

Herr talman! Att man i statsutskottet inte reserverade sig till förmån för motionernas yrkanden berodde väl i första hand på att man ville söka komma överens, för att denna strid, såsom herr Näsström och andra har sagt, inte skall behöva komma upp igen varje år.

Förslaget innebär inte nu, såsom många talare framhållit, något ökat anslag, utan syftar bara till att skapa rättvisa. Varför skulle inte dessa elever likställas med eleverna vid andra liknande anstalter, när det gäller statlig studiehjälp? Det är ju det frågan gäller. Jag tycker nog att herr Näsström överdriver väldigt, när han säger att utskottets förslag för framtiden kommer att innebära stora anslag och därför så kraftigt varnar kammaren. För mig ligger skillnaden på det principiella planet. När utskottet nu har avstått från att hemställa om något anslag, tycker jag att till och med herr Näsström skulle kunna vara med om det uttalande som utskottet har gjort. Det skiljer sig inte mycket från den reservation, som är avgiven av herr Karl Andersson m. fl.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.



**Anslag till stipendier för utbildande av diakoner**

Herr ARRHÉN (h):

Herr talman! Jag nämnde England såsom representant för den äkta demokratiska uppfattningen på detta område. Enligt min uppfattning representerar nämligen den engelska inställningen ett hävdande av *frihetens* princip. Man uppställer ett gemensamt studiemål, tackar dem, som strävar fram mot detta mål, för gott medarbetarskap och ger dem samma stöd.

Herr Näsström införde ett spöke i debatten, draperat i de belgiska färgerna. Det är nog en stor överdrift att försöka skrämma oss med detta exempel. I Belgien finns, som alla vet, mycket starka motsättningar mellan den katolska och evangelisk-lutherska inställningen. Någon jämförlig motsättning finns väl ändå inte i vårt svenska samhälle på detta område. Det skulle i så fall vara mellan kristna och icke-kristna element. Frontlinjen inom vårt folk är emellertid därvidlag, dessbättre, inte så hårt markerad — även om det naturligtvis pågår en viss debatt — att man kan göra en jämförelse med förhållandena i Belgien.

Till sist vill jag, herr talman, bara fastslå, att det, som flera talare här tidigare understrukt, ytterst gäller, huruvida vi kan vara till freds med att vissa studerande i vårt land med en viss andlig struktur och vissa andliga intressen enbart på den grunden skall ställas vid sidan om den för alla andra grupper utgående statliga studiehjälpen eller inte. Det är detta bedömande, som utskottet förtroendefullt överlämnar till herr statsrådet och chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet.

Herr LINDBLOM (fp):

Herr talman! Jag kan nöja mig med att instämma i vad herr Sunne yttrade som svar till herr Näsström. Därutöver vill jag bara tillägga, att om vi nu låter denna grupp bli likställd i fråga om möjligheten att erhålla statlig studiehjälp och alltså låter även denna anstalt falla under SFS 530/1953, så behöver det inte bli någon ytterligare diskussion. Då kan dessa studerande söka stipendium i van-

lig ordning och få sina ansökningar prövade av vederbörande instans.

Någon kanske tycker att situationen är litet egenartad, då jag som frikyrkoman står här och försvarar en rent statskyrklig verksamhet. Det gäller ju utbildning av diakoner för kyrklig och social tjänst. Jag gör det emellertid därför att jag anser att samhället av i dag behöver alla goda krafter som kan uppbringas för att understödja och slå vakt om de andliga värden som ändå till syvende og sist är avgörande i människans hela tillvaro. Man bör därför enligt min mening inte vara njugg med anslag av denna art utan tillse att även de andliga krafterna i dagens samhällsliv får stöd och hjälp i erforderlig utsträckning, så att de kan göra sig gällande. Dessa goda krafter behövs mer än väl och kommer också att behövas i fortsättningen.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Jag skall inte ta upp någon diskussion med herr Arrhén med utgångspunkt från förhållandena i England om vilket system som är mest demokratiskt, att överlämna åt olika organisationer att vid sina speciella anstalter utbilda folk eller att göra som i vårt land, d. v. s. i huvudsak lita till samhällets egna institutioner för utbildningsverksamheten. Jag vill emellertid erinra om att när detta speciella anslag en gång i tiden tillkom, motiverade dåvarande föredraganden införandet av dessa stipendier med att eleverna vid denna anstalt inte hade samma möjlighet att erhålla statligt stipendium som eleverna vid andra utbildningsanstalter. Om riksdagen nu följer statsutskottets majoritet, skapar vi emellertid denna möjlighet även för eleverna vid diakonanstalten. Då måste man fråga sig om det verkligen finns någon anledning att jämsides med detta behålla ett särskilt stipendieanslag just för denna anstalt. Man bör ha antingen det ena eller det andra, dock enligt min mening, varken det ena eller det andra.

Efter det överläggningen förklarats lärt med slutad, yttrade herr talmannen,

**Ang. ökat stöd åt Bergianska trädgården**

att i avseende på den nu förevarande punkten yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Karl Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle godkänna herr Hesselboms m. fl. vid punkten anförda reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Näsström* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av det förslag, som innefattades i herr Karl Anderssons m. fl. reservation, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 50 punkten 48, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Karl Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Arrhén* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 62;

Nej — 67.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

**Punkterna 49—52**

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Punkten 53****Ang. ökat stöd åt Bergianska trädgården**

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte till Vetenskapsakademien: Bidrag till vetenskaplig verksamhet i övrigt för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 88 500 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar en anslagshöjning med 31 600 kronor, varav 30 000 kronor avsetts för ökat statligt stöd åt verksamheten vid Bergianska trädgårdens botaniska avdelning.

Reservation hade anmälts av, utom annan, herr *Ohlon*, som dock ej antytt sin mening.

**Herr OHLON (fp):**

Herr talman! Under denna punkt föreslås en höjning av statens bidrag till Vetenskapsakademien med något över 30 000 kronor. Höjningen motiveras med att Bergianska trädgården, som står under Vetenskapsakademiens översyn, går med underskott, och vidare förklaras det, att Bergianska trädgården är oundgängligen nödvändig för Stockholms högskolas botaniska undervisning.

Jag vill inte alla bestrida riktigheten av det sista påpekandet, men ändå är detta ärende rätt egendomligt. I statsverkspropositionen finns upptagen en inkomstbudget för Bergianska trädgården, och där finns angivet att staten hittills har bidragit med 40 000 kronor, men enligt förslaget skall statsanslaget bli 70 000 kronor i fortsättningen. Samtidigt upplyses om att Stockholms stad bidrar med 25 000 kronor, och så kommer det mest uppseendeväckande i denna affär: Stockholms stads bidrag är en osäker post! Till jämförelse vill jag nämna, att vi i Göteborg har en botanisk trädgård, som också står till den botaniska undervisningens förfogande vid det statliga universitetet där, och Göteborgs stads bidrag till den botaniska trädgården är närmare 600 000 kronor för år, närmare bestämt 595 587 kronor. Göteborgs stads

bidrag är alltså i absoluta tal 24 gånger så stort som det som här ifrågasättes för Stockholms vidkommande, och ändå är bidraget från Stockholm osäkert! Jag har sällan under min riksdagstid mött ett så egendomligt ärende som detta, och det är svårt att förklara, hur staten har kunnat komma in i detta läge gentemot Stockholms stad.

Nu har ecklesiastikministern tillsatt en fyramannaberedning, som skall dels verkställa en översyn av Stockholms högskolas framtida verksamhet, dels förhandla med Stockholms stad beträffande dess bidrag till högskolan, och jag förutsätter, herr talman, att när dessa underhandlingar kommer till stånd, de också kommer att gälla stadens framtida bidrag till Bergianska trädgården.

I övrigt har jag, herr talman, inget annat yrkande än utskottets, d. v. s. bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

*Punkterna 54—56*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 57*

#### Anslag till landsantikvarieorganisationen

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 450 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Franzon* m. fl. (I: 93) och den andra inom andra kammaren av fröken *Vinge* m. fl. (II: 95), i vilka hemställts, att riksdagen måtte — under uttalande av att en landsantikvarietjänst borde inrättas i Stockholms län från och med den 1 juli 1956 — anvisa härför erforderliga medel för budgetåret 1956/57.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

#### Anslag till landsantikvarieorganisationen

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 93 och II: 95 — såvitt de avsåge medelsanvisningen — till Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 450 000 kronor;

b) i anledning av motionerna I: 93 och II: 95, såvitt de icke behandlats under a, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet på grund av motionerna anfört.

I motiveringen hade utskottet yttrat bland annat:

»Med anledning av de nu motionsvis framställda yrkandena vill utskottet understryka den principiella ståndpunkt utskottet redan i följd intagit till landsantikvarieorganisationens framtida utformning, innebärande bland annat, att landsantikvariedistrikt i regel borde sammanfalla med län, och Stockholms län följaktligen vid lämplig tidpunkt bilda eget landsantikvariedistrikt och erhålla egen landsantikvarie. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på detta spörsmål och framlägger förslag i ämnet, så snart Kungl. Maj:t finner att organisatoriska och andra förutsättningar föreligga för genomförande av en dylik anordning.»

Herr FRANZON (s):

Herr talman! I betänkandet angående landsantikvarieorganisationen förordades att Stockholms län, som nu saknar egen landsantikvarie, skulle bilda ett eget landsantikvariedistrikt. Länsstyrelsen i Stockholms län har också framhållit detta och i underdånighet hemställt om att detta län skulle få en egen landsantikvarie. Enligt den proposition som framlades förra året ville emellertid departementschefen inte gå med på detta. Han hänvisade till vissa uttalanden från länsstyrelserna i Uppsala och Södermanlands län och ville för närvarande inte förordas inrättandet av något särskilt av Stockholms län bestående landsantikvariedistrikt. Riksdagen hade

**Ang. donationen av Mälsåkers slott**

dock en annan uppfattning än departementschefen. Riksdagens statsutskott uttalade i motsats till honom: »Vidkommande frågan om bildandet av ett landsantikvariedistrikt för Stockholms län torde det böra ankomma på vederbörande lokala intressen att taga initiativ i ärendet.» Detta uttalande godkändes sedermera av riksdagen.

Det är i anledning av att frågan icke upptagits i årets statsverksproposition, som jag tillsammans med några andra av kammarens ledamöter har väckt en motion. Det initiativ som riksdagen talade om i och med att den godkände statsutskottets utlåtande förra året, har nu tagits ifrån länet. Stockholms läns landsting har enhälligt beslutat att i princip svara för den del av kostnaderna för avlönande av en egen landsantikvarie ävensom för biträdeshjälp, lokal-kostnader och övriga expenser, som icke täckes av statsmedel, och att utse tre representanter i ett kulturminnesråd. Vi har åberopat detta enhälliga beslut i vår motion. Länsstyrelsen har också understrukt detta, och därför är vi litet förvånade över att departementschefen, när det initiativ som riksdagen förutsatte nu har tagits, inte har kunnat gå med på att föreslå en landsantikvarie i Stockholms län.

Nu har statsutskottet liksom förra gången skrivit mycket välvilligt, och vi förutsätter därför att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på detta spörsmål och framlägger förslag i ämnet. Jag har inget annat yrkande än utskottets, men då departementschefen är närvarande, ber jag honom taga saken i övervägande nu när alla förutsättningar är uppfyllda. Att tjänsten behövs i Stockholms län torde väl utredningen tillräckligt ha understrukt.

Jag har alltså, herr talman, inget yrkande.

Häri instämde herr andre vice talmanen *Lodénius* (bf).

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

**Punkten 58**

Utskottets hemställan bifölls.

**Punkten 59****Ang. donationen av Mälsåkers slott**

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förvarande punkt hemställt, att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar mottaga den av departementschefen angivna donationen av Mälsåkers slott m. m.;

b) till Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningsar och byggnadsminnesmärken för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanlag av 247 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herrar *Einar Persson* och *Blidfors*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

**Herr PERSSON, EINAR, (s):**

Herr talman! Inte heller den fråga, som jag nu vill säga några ord om, är ny; den har behandlats här i riksdagen vid åtminstone två tidigare tillfällen. Som ni alla förstår gäller det frågan om Mälsåker.

För budgetåret 1954/55 beslöts ett anslag till reparation av detta slott, och för budgetåret 1955/56 anslogs 86 500 kronor för att avhjälpa de största bristerna på slottsbyggnaden. Förhistorien är i korthet följande.

Genom gåvobrev den 22 januari 1951 erbjöd ägaren staten slottet som gåva. Varken Kungl. Maj:t eller riksdagen tog emellertid då ställning till erbjudandet. Departementschefen menade, då han förra året anmälde frågan för riksdagen, att resultatet av den s. k. Mälsåkersutredningen borde avvaktas. Den 1 februari 1955 hemställde utredningen i skrivelse att Kungl. Maj:t måtte upptaga till avgörande frågan om mottagande av slottet som gåva av ägaren. Vid årets riksdag föreslår nu Kungl. Maj:t att riksdagen skall besluta att donationen mottages.

**Ang. löneställningen för yrkeslärare vid ungdomsvårdsskolorna m. m.**

Man brukar ju vara väldigt tacksam när man får någonting, och det är väl att förmoda att staten är det också i detta fall. Men jag undrar ändå, om man inte i detta fall borde skriva ordet gåva inom citationstecken. Ty detta slott befinner sig i ett så miserabelt skick att det kommer att draga stora kostnader att ställa det i ordning bara så pass mycket att man kan gå in i byggnaden utan att vara rädd för att den skall ramla över en.

I utredningens direktiv ingick också att undersöka hur slottet i fortsättning borde användas. Om det har utredningen emellertid inte sagt någonting, och länets landsting har förklarat sig för närvarande icke ha något intresse av de lokaler som eventuellt skulle kunna disponeras i slottet.

Det hade varit tacknämligt, om det gjorts en utredning rörande kostnaderna i framtiden, men det är väl så, att det är litet svårt att komma fram till ett resultat om den saken, och så har frågan fått gå till riksdagen utan någon sådan utredning. Det är ju en smula egendomligt att riksdagen här skall fatta beslut om någonting som den inte har en aning om vad det kommer att kosta i framtiden.

Frågan har också en principiell sida. Det finns ju många gamla slott och kyrkor i vårt land, och man kan ställa sig frågan, hur långt statsmakterna bör sträcka sig på detta område, hur många av dessa minnesmärken staten bör ta emot.

Jag har intet yrkande i denna fråga, men jag tror att staten i framtiden kommer att få stora bekymmer med alla dessa slott och kyrkor när det gäller att avgöra i vilken utsträckning staten bör påtaga sig utgifter för att hålla dem i stånd.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag är minst lika orolig som herr Persson när det gäller de kostnader som kommer att förorsakas staten genom denna s. k. gåva. Men det förhåller sig nu så, att staten har sagt A, och

då får den nog också säga B. Jag tror att vi för framtiden nog måste vara litet försiktigare med att ta emot sådana här gåvor. De blir ofta mycket dyrbara.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

**Punkterna 60—70**

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Punkten 71**

Lades till handlingarna.

**Ang. löneställningen för yrkeslärare vid ungdomsvårdsskolorna m. m.**

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 52, i anledning av väckta motioner om uppflyttning i högre lönegrad av yrkeslärare vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, m. m.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Eskilsson* och *Arrhén* (I: 270) och den andra inom andra kammaren av fröken *Wetterström* m. fl. (II: 354), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att inplacera manliga och kvinnliga yrkeslärare vid statens skolor, tillhörande barna- och ungdomsvården och fångvårdens anstalter för till ungdomsfängelse dömda, i lönegrad 21.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 270 och II: 354 icke måtte av riksdagen bifallas.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat:

»På grund av vad i detta ärende förekommit vill utskottet emellertid uttala, att skäl syntes utskottet föreligga för att lönegradsplaceringen för yrkeslärarna vid ungdomsvårdsskolorna och fångvården underkastas förnyad prövning.»

Reservation hade avgivits av herrar *Karl Andersson*, *Gustaf Karlsson*, *Leander*, *Gillström*, *Pålsson*, *Einar Persson*,

**Ang. löneställningen för yrkeslärare vid ungdomsvårdsskolorna m. m.**

*Birger Andersson, Åkerström, Rubbestad, Petterson i Degerfors, Andersson i Mölnadal, Almgren och Andreasson, vilka ansett, att det nyss återgivna stycket bort utgå ur utskottets yttrande.*

Herr LEANDER (s):

Herr talman! Då jag jämte tolv ledamöter av utskottet avgivit en reservation i detta ärende, skall jag be att med några ord få motivera densamma.

De motioner, som behandlas och avslås i föreliggande utskottsutlåtande, går ut på att samtliga yrkeslärare vid statens skolor, tillhörande barna- och ungdomsvården och fångvårdens anstalter, skall få en högre lönegradsplacering. Bakgrunden till motionerna är den förhandlingsöverenskommelse, som träffades i fjol och som då godkändes av riksdagen. Den innebar bland annat att samtliga kvinnliga yrkeslärare flyttades upp från 19 till 20 lönegraden. De manliga yrkeslärarna fick i allmänhet stå kvar i 20 lönegraden. Endast yrkeslärarna vid statens centrala verkstadsskolor flyttades upp en lönegrad. Denna uppflyttning ansågs motiverad med hänsyn till de större krav, man ställer på kompetensen hos lärarna vid centrala verkstadsskolor i jämförelse med övriga skolor. Gentemot detta framhåller motionärerna, att övriga lärare vid ungdoms- och fångvårdsskolor har dels ett betydligt besvärligare klientel att handskas med, dels längre arbetstid och kortare semester. I vad mån dessa olika faktorer — å ena sidan högre krav på kompetens, å andra sidan längre arbetstid och kortare semester — kan anses uppväga varandra, vill jag för min del inte uttala mig om.

Utskottet har utgått från att alla faktorer noga övervägdes vid de förda förhandlingarna. Jag vill även framhålla att löntagarnas organisationer har godkänt förhandlingsresultatet. Detta är ju endast en detalj i ett stort problemkomplex, som var föremål för behandling vid fjolårets förhandlingar, och det är väl sällan överenskommelse i ett sådant stort problemkomplex kan kompromissas fram utan att det finns någon punkt, där det kan vara anledning till anmärkningar

eller där önskemål i ett eller annat avseende kan framföras från någon löntagargrupp.

Utskottet har varken i fjol eller i år ansett sig kunna bestrida, att det kan vara motiverat att påkalla en omprövning, då de påtalade relationerna helt naturligt inte kan anses stå över all kritik. Utskottet bestrider inte i och för sig, att en omprövning av löneställningen för de vid ungdomsskolorna anställda lärarna kan vara motiverad, men utskottet anser i år liksom i fjol, att en sådan omprövning bör ske i samband med överläggningar förhandlingsvägen.

I motionerna yrkas nu, att riksdagen måtte besluta att inplacera samtliga manliga och kvinnliga yrkeslärare vid statens skolor, tillhörande barna- och ungdoms- och fångvården, i en högre lönegrad, alltså i samma lönegrad, till vilken verkstadsskolornas lärare i fjol uppflyttades. Lönenämnden har yttrat sig i frågan och inte ansett sig kunna tillstyrka motionerna.

Jag vill upprepa att samma yrkanden framställdes även i fjol. Utskottet avstyrkte då motionerna med motiveringen att en eventuell omprövning borde ske förhandlingsvägen. Inte heller i år har utskottet ansett sig kunna tillstyrka de i motionerna framlagda förslagen. Ingen inom utskottet har yrkat bifall till motionerna. Så långt är vi alltså eniga.

Vad vi reserverar vänder oss mot är en passus i utskottets uttalande, där det heter: »På grund av vad i detta ärende förekommit vill utskottet emellertid uttala, att skäl syntes utskottet föreligga för att lönegradsplaceringen för yrkeslärarna vid ungdomsvårdsskolorna och fångvården underkastas förnyad prövning.» Tidigare i utlåtandet har emellertid inte sagts, att utskottet har någonting att invända mot en förnyad prövning men att denna i så fall bör ske i samband med förhandlingar. Då nu detta uttalande så att säga är ett påhäng som strider mot vad utskottet tidigare har sagt, anser vi oss inte kunna biträda detsamma. Vi finner att uttalandet är onödigt, och om man avser att det skall bli särskild omprövning utan förhandlingar, kan vi inte

**Ang. löneställningen för yrkeslärare vid ungdomsvårdsskolorna m. m.**

vara med på det, eftersom vi hela tiden har hävdats att en omprövning bör ske förhandlingsvägen.

Då vi således anser, herr talman, att detta uttalande är något otydligt och kanske kan misstolkas, då vi dessutom anser det onödigt, och då vi slutligen menar, att varje omprövning bör ske i samband med förhandlingar direkt mellan parterna, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Herr Leander har ju givit bakgrunden till motionärernas framställning, nämligen att lärarna vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården kommer att efter löneregleringen förra året ligga en lönegrad lägre än lärarna vid de centrala verkstadsskolorna. Denna sämre lönegradsplacering medför konsekvenser som jag strax kommer till.

Det är så att dessa lärare ända sedan år 1951 har varit jämställda med verkstadsskolornas lärare. Lönegradsplaceringen skedde i enlighet med ett principuttalande av chefen för socialdepartementet i proposition till 1951 års riksdag. Socialstyrelsen har för sin del hävdats och föreslagit, att lärarna vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården skulle ligga en lönegrad högre än verkstadsskolornas lärare. De förra lärarna har nämligen — och det citerade herr Leander — ett svårare klientel, längre arbetstid och kortare semester. Jag kan nämna, att socialstyrelsens förslag grundades på förslag från 1946 års skolkommission, som för sin del ansåg att lönerna för dessa skolors lärare borde ligga en lönegrad högre.

Vi menar nu, att det i alla händelser är nödvändigt med samma lönegradsplacering för dessa lärare som för lärarna vid de centrala verkstadsskolorna. Den uppfattningen hade — om jag återigen får hänvisa tillbaka — även statsrådet år 1947 i proposition nr 269. I socialstyrelsens petita för budgetåret 1956/57 framhålles starkt, att dessa lärare åtminstone bör stå i samma lönegrad. Från olika håll har ständigt betonats svårigheterna att få lärare till ungdomsvårds-

skolorna. Dessa lärare skall, väl att märka, ha samma kompetens som lärarna vid verkstadsskolorna. Det finns en tendens att lärarna dras från ungdomsvårdsskolorna till verkstadsskolorna — skälen är många, men jag behöver inte gå in på dem här — och denna tendens fanns redan när lönegradsplaceringen var densamma. Självfallet måste den förstärkas ännu mer, när ungdomsvårdsskolornas lärare ligger en lönegrad lägre.

Nu är det alldeles riktigt, som herr Leander nyss sade, att statskontoret har avstyrkt motionerna under hänvisning till att frågan prövades förra året. Inte heller departementschefen anför någon annan motivering. Men samtidigt som man gör dessa hänvisningar, fortgår bortströmningen av yrkeslärare från ungdomsvårdsskolorna.

Herr Leander gjorde ett stort nummer av att lönerna är fastställda efter förhandlingar, vilket också statens lönenämnd framhåller. Reservanterna säger här genom herr Leander, att ändring inte bör ske annat än efter förhandlingar. Ja, i det fallet står vi på exakt samma linje. Inte heller utskottets majoritet tillstyrker motionernas yrkande — jag tror att herr Leander också nämnde det — utan vill att frågan skall omprövas. Men vi anser att denna prövning hastar.

Nu säger man att det kunde medföra konsekvenser, om riksdagen går på utskottsmajoritetens linje. Jag måste säga att jag inte någon gång har förstått det resonemanget — vi känner ju igen det — att man inte vågar göra någonting av hänsyn till konsekvenserna. Samma resonemang kan ju föras när det gäller verkstadsskolornas lärare, som är placerade i lönegrad 21, medan dessa lärare ligger i lönegrad 20. Parentetiskt kan jag nämna, att detta inte i och för sig är någon stor kostnadsfråga, eftersom det bara gäller 30 à 40 lärare.

Man kan ju fråga sig, om det är så mycket mening med att bygga upp dyrbara anstalter och sätta i gång verksamheten där, om man inte samtidigt ser till att det finns lärare som kan bedriva verksamheten på ett vettigt sätt.

**Ang. löneställningen för yrkeslärare vid ungdomsvårdsskolorna m. m.**

Utskottsmajoriteten har som sagt inte gått direkt på yrkandena i motionerna, men vi gör i motiveringen det uttalandet, att »skäl synts utskottet föreligga för att lönegradsplaceringen för yrkeslärarna vid ungdomsvårdsskolorna och fångvården underkastas förnyad prövning». Jag tycker att detta är en mycket försiktig anhängan. Vi säger inte att uppflyttning skall ske hux flux. Vi nämner ingenting om förhandlingar, därför att vi anser att sådana skall föras. Vi menar att man från ansvarigt håll bör ta initiativ till att sådana förhandlingar — förr eller senare, det har vi inte yttrat oss om — kommer till stånd. Och längre i försiktighet anser jag, mot den bakgrund jag här i korthet skisserat, att man inte bör gå.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Es-  
kilsson* (h).

Herr LEANDER (s) kort genmäle:

Herr talman! Om det inte avsetts något annat med föreliggande utskottsuttalande än att fästa vederbörandes uppmärksamhet på att riksdagen önskar, att lönegradsplaceringen för de lärare det här gäller skall omprövas, är det väl en tämligen ofarlig deklaration, men den är å andra sidan också tämligen onödig, då utskottet tidigare förutsatt att det skulle bli en omprövning.

Vad fröken Andersson sedan sade om att de olika kategorier, som det nu är fråga om, alltid lönegradsmässigt följts åt, kan i och för sig inte motivera att man inte någon gång skiljer dem åt när det gäller lönegradsplaceringen. En gång fastställd lönegradsplacering kan naturligtvis tänkas behöva bli reviderad, och man får således räkna med att så kan komma att ske. Men det är ju tjänsteförteckningsrevisionernas uppgift att ompröva relationerna mellan de olika befattningshavarnas löneställning för att så att säga rätta till de ojämnheter, som kan föreligga.

Fröken ANDERSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag sade inte att de tjänster det här gäller lönegradsmässigt *alltid* följts åt, utan jag sade att de sedan år 1951 följts åt. Det är vad jag vet i ärendet. Men jag måste säga att när jag vet att lärarna vid ungdomsvårdsskolorna har exakt samma kompetens, svårare klientel att undervisa, längre arbetstid och kortare semester, begriper jag inte att skillnaden skall behöva bestå i att dessa lärare kommer i sämre löneställning än de andra — åtminstone förstår inte jag logiken i detta resonemang.

Vidare säger herr Leander — och jag har någon liten känsla av att vi här tvisar om påvens skägg; fastän vi kanske i grund och botten inte gör det — att det uttalande, som vi vill ha med i utskottets motivering, är ofarligt och onödigt. A la bonne heure, är det ofarligt, låt oss då ta utskottets hemställan sådan den är! Det kan ju inte göra någon skada om det står där, och det innebär ju dock en liten opinionsyttring från riksdagens sida. Jag tycker att riksdagen *någon* gång när det gäller lönefrågor kunde visa att den finns till!

Herr LEANDER (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag anser att utskottets uttalande, som det här är fråga om, är onödigt, om det förhåller sig på det sättet, att majoriteten anser att tjänsterna skall omprövas förhandlingsvägen. Men jag har inga garantier för att det är detta som är meningen med uttalandet.

Herr SUNNE (fp):

Herr talman! Jag tror inte, herr Leander, att utskottsmajoriteten har den uppfattningen, att det uttalande, som utskottet i detta fall gjort, är en onödig deklaration. Det är alldeles riktigt, att ingen velat gå emot att frågan löses förhandlingsvägen. Men det kan ha sin betydelse med en vad vi brukar kalla välvilig skrivning, där det göres ett påpekande av angiven art.



**Ang. löneställningen för yrkeslärare vid ungdomsvårdsskolorna m. m.**

Såsom fröken Andersson framhöll, är det inkonsekvent att staten bygger upp förnämliga anstalter men snålar med avlöningen till lärarna, så att det inte går att få kompetenta lärare eller, om man lyckats få kompetenta lärare, dessa snart söker annan anställning. Jag kan nämna att vid anstalten Roxtuna, som ligger i närheten där jag bor, har enligt uppgifter, som jag helt nyligen fått, lärartjänsterna visserligen blivit tillsatta, men två av lärarna har redan varslat om att de kommer att flytta, sedan de prövat arbetsförhållandena vid anstalten. De har funnit, att arbetsförhållandena vid de centrala yrkesskolorna är betydligt bättre, där de dessutom får bättre avlöningsförmåner, nämligen efter lönegraden 21. Detta leder till en ständig avflyttning från ungdomsvårdsskolorna.

Utskottsmajoriteten har ansett, att vi bör göra ett uttalande, som är ägnat att påskynda lösandet av lönefrågan för dessa yrkeslärare på ett tillfredsställande sätt. Eljest blir säkerligen resultatet, att våra i många fall förnämliga ungdomsvårdsskolor kommer att stå utan kompetenta lärare.

Dessa lärare möter många svårigheter i sin verksamhet. Jag kan nämna, att en yrkeslärare vid en central verkstadsskola omtalat, att då en lärare vid en ungdomsvårdsskola förhörde sig om, huruvida det skulle bli någon tjänst ledig vid en central verkstadsskola, uppgav att han var livrädd för att gå in i verkstaden i den ungdomsvårdsskola, där han tjänstgjorde. Han tillade: »Om jag har råkat tillrättavisa någon av dessa intagna, måste jag sedan bevaka verktygen mycket noga! Jag söker att med det allra snaraste komma ifrån min befattning där.»

När det ligger till på det sättet måste jag säga, att det väl inte är alldeles onödigt att det i det här sammanhanget uttalas ett önskemål om att lönerna för dessa lärare bör regleras, så att de åtminstone blir jämställda med lönerna för andra lärare, som har betydligt bättre arbets- och semesterförhållanden och kanske även diverse andra förmåner.

Jag kan inte finna, herr talman, att det är onödigt, att riksdagen gör ett sådant uttalande, och jag tycker faktiskt, att herr Leander, som brukar vara generös, skulle kunna medverka till att utskottsutlåtandet antages i den form det föreligger. Det är ju endast detta uttalande på tre rader som skiljer förslagen åt.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt med godkännande av utskottets motivering samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan med godkännande av motiveringen, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Leander* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 52 med godkännande av utskottets motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Leander* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

## Om vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen

Ja — 72;

Nej — 48.

Därjämte hade 11 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

## Om vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 8 av herr *Eliasson* och II: 15 av herr *Larsson* i Luttra, vari hemställts, att riksdagen för sin del ville besluta sådan ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen, att den i 19 § föreskrivna åldern för ombud vid spritinköp höjdes från 18 till 21 år;

2) motionen I: 315 av herr *Bengtson*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag beträffande undantagande av en söckendag i veckan från all försäljning och utskänkning av spritdrycker i enlighet med vad som i motionen anförts; ävensom

3) motionen II: 248 av herr *Hamrin* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en omprövning och ett uppskov beträffande tidpunkten för den planerade försöksverksamheten med spritutskänkning utan måltidstväng.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på anförda skäl hemställt,

1) att de likalydande motionerna I: 8 av herr *Eliasson* och II: 15 av herr *Larsson* i Luttra om höjning av den i 19 § rusdrycksförsäljningsförordningen föreskrivna åldern för ombud vid spritinköp icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att motionen I: 315 av herr *Bengtson* om undantagande av en söckendag i veckan från försäljning och utskänkning av spritdrycker icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

3) att motionen II: 248 av herr *Hamrin* m. fl. angående omprövning och uppskov beträffande tidpunkten för den planerade försöksverksamheten med spritutskänkning utan måltidstväng icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Bengtson*, som ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 8 av herr *Eliasson* och II: 15 av herr *Larsson* i Luttra, för sin del antaga följande

## Förslag

## till

förordning om ändrad lydelse av 19 § rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521)

Härigenom förordnas, att 19 § rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 skall erhålla följande ändrade lydelse.

## 19 §.

Rusdrycker må — — — tillhandahållas någon.

Rusdrycker må ej inköpas genom ombud som kan antagas ej hava fyllt tjuuguett år.

Föreligger beträffande — — — rusdrycker vägras.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2) att riksdagen måtte, med bifall till motionen I: 315 av herr *Bengtson*, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, med beaktande av vad i reservationen anförts, låta verkställa skyndsamt utredning om undantagande av en söckendag i veckan från all försäljning och utskänkning av spritdrycker samt för

**Om vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen**

riksdagen snarast framlägga de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda; ävensom

3) att motionen — — — (lika med utskottet) — — — riksdagens åtgärd.

Herr BENGTSON (bf):

Herr talman! I fråga om två av de motioner, som vi nu går att behandla, vill jag först betona, att de inte är föranledda av alkoholkonsumtionsutvecklingen efter den 1 oktober 1955, då den nya nykterhetslagstiftningen trädde i kraft, och att avsikten inte på något sätt är att förändra de principer, som varit vägledande vid denna lagstiftnings utformning. Jag vill tvärtom understryka att jag är av den bestämda uppfattningen, att man inte bör vidtaga principiella ändringar i en lagstiftning av så omfattande karaktär, sedan vi under endast en kort tid varit i tillfälle att studera dess verkningar.

Inte heller den tredje motionen, vari föreslås ett uppskjutande av försöken med spritservering utan måltidstväng, gör några direkta ingrepp i vad som beslutades vid antagandet av den nya nykterhetslagstiftningen. Med hänsyn till riksdagens beslut och ett uttalande av departementschefen i propositionen nr 151 vid 1954 års riksdag har jag nöjt mig med att i anledning av sistnämnda motion i min reservation endast påyrka ett litet understrykande av vad departementschefen yttrat. Denne uttalade i propositionen, »att den första delen av försöksverksamheten endast borde avse att utröna om en måltidsfri utskänkning över huvud taget läte sig genomföra utan risker ur nykterhetssynpunkt», och han tillade, att om det visade sig att sådana risker föreläge, borde enligt hans mening verksamheten självfallet upphöra.

Efter sju års arbete i denna kammare och efter att dessförinnan ha åhört många debatter från läktarna och därifrån hört beslut fattas i kammaren vet jag, att riksdagen inte just fattar några hastiga beslut. Jag har därför inte något större hopp om att den kanske rätt radikala motionen om undantagande av en vardag i veckan från utminuterings och

utskänkning av spritdrycker skall bifallas nu. Det är väl också så, att det gäller en hjärtesak för en stor del av svenska folket, och därför bör man väl inte hysa större förhoppningar om det förslaget. Tyvärr måste jag säga, att utvecklingen kanske går dithän, att vi en dag i framtiden blir nödsakade att vidtaga dylika åtgärder.

Är alkoholkonsumtionen mycket hög i vårt land? Vi hade en mycket uppmärksam affisch för något år sedan. Bilden föreställde en olympiapall, där Sverige stod på toppen, men det var i det fallet en föga ärorik plats, ty första platsen på olympiapallen var uppbyggd av brännvinslitrar. Och tyvärr är det så att spritkonsumtionen i vårt land är mycket hög. Om man jämför med andra länder ligger Sverige i toppen med 5,1 liter 50-procentig alkohol per år och invånare. För våra nordiska grannländer är siffrorna lägre: i Norge 2,8, i Finland 2,8 och i Danmark 1,1. Ser vi på Storbritannien finner vi ett tal av 1 liter per invånare.

Det finns anledning att, även om man inte ser på vad som hänt efter den 1 oktober, verkligen observera den höga alkoholkonsumtionen. Detta har också redovisats i 1944 års nykterhetskommittés betänkande. Efter anförande av siffror konstaterar kommittén att alkoholmissbruket har en sådan storleksordning att det måste ge anledning till en stark uppmärksamhet från statsmakternas sida. Vi är väl tämligen eniga om att i vårt land motbokssystemet misslyckats. Det byggde på principen att den som sköter sig skall ha rätt att dricka sprit, medan den som missköter sig skall hållas efter i olika avseenden. Det var en individuell kontroll, som ställde till en massa krångel och som vi kanske kan vara glada åt att vara av med nu, även om utvecklingen därefter inte varit så tilltalande. I den nya lagstiftningen är, som utskottet också påpekar, huvudvikten lagd vid positiva åtgärder, och de restriktiva åtgärder som vi fortfarande har är generella. Beträffande utminuteringen finns därvid endast åldersgränsen. De som fyllt 21 år får lov att köpa sprit, och

### Om vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen

några andra restriktioner finns egentligen inte. Det förekommer inte heller några kvantitetsbegränsningar, såsom vi hade tidigare, och om man skall undersöka vilka effektiva åtgärder, som skal kunna vidtas för att få ned spritkonsumtionen, är det klart att den effektivaste spärren är en prishöjning. Om vi t. ex. höjer spriten med 10 kronor per liter, vilket skulle vara ganska befogat, tror jag nog att det skulle få en avsevärd inverkan på konsumtionen. Men det är möjligt att detta just för ögonblicket inte är en politiskt framkomlig väg.

Det finns ju också en annan möjlighet att driva ned konsumtionen, och det är att begränsa inköpsmöjligheterna. Beträffande utskänkningsmöjligheterna har vi redan nu tidsbestämmelser. Sprit får inte serveras annat än på viss tid, och man har också kommit fram till tanken på en viss tidsbegränsning även beträffande utminuteringen, varvid man syftar till att en vardag i veckan skulle det inte gå att köpa sprit eller bli serverad sprit. En sådan åtgärd är helt i linje med den lagstiftning som trädde i kraft den 1 oktober, ty en sådan åtgärd är generell, den tar inga individuella hänsyn, den ställer inte till något krångel, utan det blir helt enkelt en, om jag så får säga, torrlagd dag, och ingen kan köpa sprit den dagen.

Hur skulle det verka om man genomförde en sådan lagstiftning? Söndagarna är redan nu fria från utminutering — så viktig har man dock inte ansett spriten vara, att man håller systembutikerna öppna på söndagarna liksom man gör med blomster- och fruktaffärer. Inte heller finns det någon dag i veckan, då det anses behövt att hålla spritbutikerna öppna till kl. 20. Söndagen är helt fri från försäljning, och det visar sig också, att antalet fylleriförseelser är mycket mindre just på söndagarna än andra dagar. Om man inför en spritfri vardag, kan man invända att människor kan köpa sprit andra dagar och ha den i lager till den dag då butikerna skulle hållas stängda. Om man ser på hur missbrukarna köper sprit, finner man emellertid att de inte planerar sina spritinköp, utan

köper när det faller dem in. Resultatet skulle bli att har man stängt en dag i veckan på systembolaget, blir det mindre köp av missbrukarna. Ser vi på de måttliga förbrukarna och dem som förbrukar mycket små kvantiteter skulle jag tänka mig, att i många fall, om de kom till systembolaget en sådan dag då det är stängt, skulle det knappast innebära att de tänkte: »Nu måste jag gå hit en annan dag i stället!» I åtskilliga fall skulle resultatet i stället bli, att de helt enkelt lät bli att köpa, därför att de inte var så intresserade av sprit att de gick ut en gång till för att skaffa den.

Med all sannolikhet kommer vi väl så småningom att få lördagarna arbetsfria. Lördagen får då inte direkt karaktär av helgdag men liknar ändå en helgdag, och om man då tänker sig att lördagen skulle bli en spritfri dag, finns det ju också all anledning att avskaffa utminuteringen på den dagen.

Om man företar genomgripande förändringar i en lagstiftning händer det lätt att någon detalj inte blir så väl utformad och att vissa saker kan fordra utredning av mera omständligt slag. Andra detaljer kan däremot vara mycket enkla att ändra. Man kan snabbt inse, att här går det att företa en ändring utan några större utredningar. Detta anser jag vara fallet med en detalj, nämligen ombudsinköpen av sprit. Teoretiskt kan ju alla myndiga vara ombud, men i praktiken blir det knappast andra åldersgrupper än de mellan 18 och 21 år som kommer att tjänstgöra som ombud. Om man ser på saken praktiskt finner man, att det är en onödig krångelbestämmelse att tillåta personer mellan 18 och 21 år att tjänstgöra som ombud. Jag tror att denna bestämmelse har stannat kvar från ett tidigare förslag, där man förutsatte en registrering av inköpen. Den som nu skall köpa såsom ombud måste medföra en fullmakt, och jag skall nämna hur en sådan ser ut. Där står: »Fullmakt. Undertecknad, som fyllt 21 år, befullmäktigat härmed (plats för namn), född den osv., adress osv., att för min räkning inköpa osv.» Man har där tagit till ett försvarligt utrymme med plats för fem

**Om vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen**

olika sorters sprit. Därefter följer en underskrift, och i ett hörn längst ner står inom ram »Ombud skall ha fyllt 18 år». Denna blankett har tryckts i 200 000 exemplar, så att man tycks förmoda att det skall bli en hel del ombudsköp.

Hur kan man egentligen få någon effektiv kontroll på att dessa fullmakter inte missbrukas? I början står orden »Undertecknad, som fyllt 21 år». Vederbörande uppger alltså själv att han fyllt 21 år. Vidare intygar han också själv, att den som skall köpa har fyllt 18 år. Jag skulle vilja göra en fråga i det fallet, eftersom det ju tyvärr har förekommit att till och med 15-åringar uppträtt berusade. Om en person som är 15 år skriver på en sådan fullmakt, så är det klart att han syndar mot det där uttrycket »som fyllt 21 år», och han syndar mot andra saker också på fullmakten, men han är ju inte straffbar för detta, utan endast barnavårdsnämnden kan ta hand om honom. Det behövs inte någon bevittnings på fullmakten, fastän det är mycket vanligt med bevittnings på andra fullmakter och handlingar. Det står ingenting på detta pappers baksida eller annorstädes om straffbestämmelser och dylikt.

Jag undrar just, hur pass effektiv kontrollen är på dessa fullmakter. Vid en förfrågan på systembolagen, om verkligen någon kontroll företas, säger man: »Vi har inte hunnit kontrollera om fullmakterna är riktiga.» Efter ett halvt års försäljning, varunder det väl förekommit en hel del försäljning mot fullmakt, finner vi alltså, att man inte har gjort någon som helst kontroll av att dessa fullmakter verkligen är riktiga. Jag vill inte speciellt säga att det svenska folket är oärligt, det är inte alls min uppfattning, men av erfarenhet vet vi ju, att det skrivs en hel del papper som inte är alldeles riktiga, och som det nu är utformat inbjuder faktiskt detta system med fullmaktsköp till att använda det på ett sätt som inte är riktigt.

När man har anfört, att vi inte borde ändra någonting ännu, vill jag erinra om att jag redan har förklarat mig vara anhängare till detta i stort sett. Men då vi här har en detalj, där principerna inte

skulle förändras i den stora lagstiftningen och där utformningen uppenbarligen är dålig, kan jag inte finna annat än att man i denna detalj mycket väl kan ta steget fullt ut och genomföra en ändring. Detta är en onödigt krångelbestämmelse. Den bör bort, och det uppstår ingen olägenhet om man tar bort den.

Därför, herr talman, ber jag beträffande såväl denna punkt som de övriga två att få yrka bifall till den reservation som jag har avgivit vid utskottets betänkande.

Herr ELIASSON (bf):

Herr talman! Jag har inte tänkt att ta upp någon debatt här om nykterhetsreformens verkningar. Men de som inte ville vara med om denna reform 1954, och till dem hörde jag, och som menar att klokheten bjöd att man gick en försiktigare väg, exempelvis genom att behålla motboken under en övergångstid med fri inköpsrätt, kan ju inte undgå att göra en del reflexioner nu när de sett utvecklingen efter den 1 oktober 1955. Det har blivit en skrämmande ökning av spritförsäljningen här i landet. Den steg 33 procent under sista kvartalet i fjol, jämfört med fjärde kvartalet 1954, och för januari månad är ökningen 40 procent jämfört med motsvarande månad 1955. Den stilla förhoppningen att man skulle få en ganska måttlig ökning och att övergångstiden skulle bli relativt kort har alltså inte infriats. På den punkten är jag pessimistisk. Men det är väl ännu för tidigt att dra några definitiva slutsatser. Man får hoppas att vi skall få en utveckling som inte fortsätter efter dessa linjer.

Det problem, som jag har anledning att beröra i detta sammanhang, gäller en sak som även herr Bengtson tog upp, nämligen frågan om spritmissbruket bland ungdomen. Detta är ett allvarligt socialt problem, och det har ju inte blivit mindre efter den reform som beslöts vid 1954 års riksdag. Det är mycket lättare nu för ungdomen att komma över sprit än förut. Jag tycker att det är en ganska egendomlig bestämmelse i rus-

### Om vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen

drycksförsäljningsförordningen att man tillåter utminuteri av spritdrycker endast till dem som har fyllt 21 år eller kan antas ha fyllt 21 år, men enligt 19 § i samma förordning tillåter envar som fyllt 18 år att såsom ombud inköpa sprit. Det är därför som herr Larsson i Luttra i medkammaren och jag har begärt en höjning av ombudsåldern från 18 till 21 år.

Det är väl ändå alldeles uppenbart, och den uppfattningen har jag fått styrkt vid samtal med personer som är anställda i systembutiker — ty jag har roat mig med att gå in och tala med några stycken av dem — att det är omöjligt att utöva någon som helst kontroll i detta fall. Man kräver inte ens legitimation av vederbörande ombud på att det fyllt 18 år. Det påpekades särskilt att det inte är så lätt att se på flickor om de är 18 år eller 17 1/2, och detta kan man förstå. Men problemet är allvarligt också så till vida, att det inte krävs någon bevitning av fullmakten. Man måste misstänka att exempelvis 15—16-åringar skriver på sådana fullmakter åt en 18-åring, som går in och hämtar spriten, eller också att en 18-åring går och köper åt sig själv.

Jag skulle i det sammanhanget vilja citera några ord från ett möte som nyligen hållits här i Stockholm med stockholmskolornas elevorganisation. Där konstaterade man att på sina håll i Stockholms läroverk har smygsuperiet under skoldanserna, på toaletterna och på rasterna tilltagit oroväckande sedan spriten blev fri. Man nämnde också under debatten, att det tycks vara ganska lätt för eleverna att själva köpa sprit eller starköl. »Nå, vad räcker fickpengarna till i dag», lär en kassörska i en systembutik ha frågat då en grupp gymnaster tittade in på lunchrasten. Jag tycker att det är interiörer, som säger en hel del om hur man lagt upp försäljningsorganisationen.

Det är självfallet alldeles omöjligt att till hundra procent få en kontroll. Även om man höjer ombudsåldern till 21 år kan man ju inte hindra, att en person som är under 21 år skriver på en fullmakt, det medger jag, men något bättre

kontroll skulle man ändå få om man krävde att den som köper in spriten skall ha fyllt 21 år. Jag tror inte, herr talman, att man gör sig skyldig till någon som helst överdrift om man påstår, att vi i dag har en inköpsålder i butikerna som i realiteten är 18 år. I varje fall i de större städerna finns det ingen som helst möjlighet att kontrollera om vederbörande 18-åring köper åt sig själv eller inte. Ett sådant tillstånd tycker jag inte det kan vara befogat att behålla ur nykterhetssynpunkt och med hänsyn till strävandena att i någon mån skydda ungdomen från spritfördärv.

Höjer man ombudsåldern till 21 år, måste den ungdom som vill komma över sprit på illegala vägar i varje fall vända sig till litet mognare personer än de nu gör. Det blir något svårare för dem att komma över sprit.

Utskottet har kanske skrivit något villigare om de motioner, som herr Larsson i Luttra och jag har väckt, än om de andra ändringsförslagen i fråga om denna lagstiftning. Utskottet erinrar om att gällande 18-årsgräns har »tillämpats även enligt den äldre försäljningsförordningen och därigenom vunnit en viss hävd. Den sålunda valda åldersgränsen får närmast ses som resultat av en avvägning mellan, å ena sidan, det stundom föreliggande behovet för människor att inköpa rusdrycker genom bud som icke fyllt 21 år och, å andra sidan, de möjligheter till missbruk som anordningen kunde medföra».

Härtill vill jag bara påpeka, vilket också står i reservationen, att det var en väldig skillnad under de tidigare bestämmeelserna, då vi hade motboken kvar. Då fordrades det inte endast en fullmakt utan även vederbörande uppdragsgivares motbok för att en 18-åring skulle kunna köpa sprit. I dag behöver man ingen motbok, utan det räcker med en fullmakt som inte ens behöver vara bevitnad.

Man skall i detta sammanhang inte glömma bort att nykterhetskommittén härvidlag tänkte sig ett helt annat arrangemang, ty nykterhetskommittén, om jag inte missminner mig — det var väl så,

**Om vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen**

herr Englund — tänkte sig en riksspärrelisa och krav på legitimation. Jag betraktar det som en ren lapsus att riksdagen har tagit denna lagstiftning. Jag förstår mycket väl, herr talman, att utskottet inte vill ändra på saker och ting innan det finns bevis. Jag förmodar att några tusen ungdomar måste supat sig ganska berusade innan riksdagen skall vidtaga några åtgärder. Jag tycker att detta är en ganska egendomlig uppfattning. Vore det inte bättre att höja ombudsåldern för att få något större preventivt skydd för de yngre åldersgrupperna bland ungdomen?

Jag kan inte finna, herr talman, att jag inte har anledning att vidhålla det yrkande som finns i de motioner, som herr Larsson i Luttra och jag står för. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till punkten 1 i den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

I herr Eliassons yttrande instämde fru *Svensson* (bf), fru *Nilsson* (bf) och herr *Werner* (bf).

**Herr SJÖDAHL (s):**

Herr talman! Det är alldeles uppenbart att alkoholkonsumtionen har ökat, och jag kan gärna instämma i herr Eliassons uttryck att den har ökat »skrämmande» efter den 1 oktober. Det är lika obestridligt att missbruket har ökat, och även det skrämmande. Jag vill emellertid erinra kammaren om att man vid den nya försäljningsreformens genomförande hade räknat med ett ökat alkoholbruk och därmed också ett ökat missbruk. Man hade räknat med vissa övergångssvårigheter, fastän det naturligtvis var omöjligt att förutse vilken omfattning dessa skulle få eller hur varaktiga i tiden de skulle bli. Man ville göra ett stort försök att gå fram på andra vägar än tidigare, mindre lita på tvång och mera lita på upplysning, föstran och sociala åtgärder av skilda slag och se hur det verkade.

Nu har några av riksdagens ledamöter inte velat ge sig tid att avvakta en något längre erfarenhet av den nya försäljningsreformen. Vad som har aktua-

liserats här är först herr Bengtsons motion om förbud mot utminuteri och utskänkning under en dag i veckan och för det andra den av herr Eliasson nyss påtalade frågan om ombudsåldern.

Herr Bengtson har både i sin motion och nyss från talarstolen sagt, att det skulle vara en mycket *enkel* åtgärd att förbjuda försäljning och utskänkning under en dag i veckan. Ja, det är uppenbarligen mycket enkelt! Det skulle också vara enkelt att förbjuda under två dagar — ur ren enkelhetssynpunkt vore det allra enklast att förbjuda försäljning och utskänkning under sex dagar i veckan, söndagen är ju redan förbjuden! Så på enkelheten kan man inte klaga.

Men här är det inte fråga om enkelhet, herr Bengtson, utan klokhet. Det är inte säkert att det enklaste är det klokaste. Det kan tvärtom vara så, att man mot varandra får våga de åtgärder som kan befrämja målet.

Herr Bengtson säger också, att hans förslag inte kan skapa något nytt krångel. Nå, herr Bengtson visste ju vilken dag det var, men tänk om några av hans väljare från den småländska landsbygden reste in till Jönköping eller Eksjö och skulle gå på restaurang men kom just på den dagen som herr Bengtson hade ordnat spritförbud! Jag undrar om de inte skulle känna sig utsatta för ett visst krångel och om inte herr Bengtson skulle få ett ilsket brev av dem. Jag skulle förstå dem. Och hur man skulle kunna säga att de inte varit utsatta för krångel, det begriper inte jag.

Eller tänk om någon annan av herr Bengtsons väljare reser in till staden för att köpa sprit — just den dagen har han kanske sammanträden och en del affärer att göra, och så passar han på tillfället att då också köpa hem litet sprit — men då är det stängt; herr Bengtson har stängt den dagen. Herr Bengtson ville att detta inte skulle betraktas som krångel! De får inte komma t. ex. på onsdagen, de skall komma på tisdagen eller torsdagen, men absolut inte på onsdagen.

Det är sådant som herr Bengtson betraktar som ett krångelfritt samhälle.

### Om vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen

Skall vi inte lämna åt herr Bengtson att ha den inställningen?

Herr Eliasson gillade, efter vad jag kan förstå, inte herr Bengtson i detta avseende. Inte heller i utskottet var det någon som gillade herr Bengtson. Jag gillar herr Bengtson i hög grad — men inte i detta fall. Där tycker jag herr Bengtson har kommit på irrvägar.

I sin motion säger herr Bengtson, och han har sagt det i sin reservation också, att ett bifall till hans förslag *sannolikt* kommer att verka nykterhetsbefrämjande. Men vad vet man om det? Det är naturligtvis möjligt att så kan vara fallet. Men när herr Bengtson stod i talarstolen hade han vuxit ifrån frågan om sannolikheten. Nu sade han, att det var *otvivelaktigt*. Herr Bengtson satte in all den auktoritet han har, och som sannolikt är mycket stor i vissa kretsar, på att detta otvivelaktigt är en stor nykterhetsfrämjande åtgärd. Jag tror nog, att herr Bengtson skall kunna höja sig till ännu starkare uttryck, när han väl får ordet för replik.

Herr Bengtson säger vidare i sin reservation, att konsumtionsökningen har varit synnerligen hög under åtskilliga år, och därför måste vi, säger han, vidtaga *alla* åtgärder mot konsumtionen. Herr Bengtson lägger inte upp ett stort program. Han nöjer sig med stängning på onsdagen, och därmed menar han att vi har vidtagit *alla* åtgärder. Det är alltså inte bara när det gäller uttrycken »sannolikt» och »otvivelaktigt», som han använder uttryck som slår ihjäl varandra.

Han skriver vidare i sin reservation, att hans motion är väl anpassad till den nya försäljningsförordningen. Hur han kan säga det, får han själv förklara. Det är nog ingen annan som begriper. Men herr Bengtson begrep det inte själv i början av sin reservation, ty där skrev han, att hans motion just innebär ett avsteg från de överväganden, på vilka de genomförda åtgärderna byggts.

Herr Bengtson motsäger sig själv gång på gång. De överväganden, på vilka åtgärderna byggts, måste väl ändå vara

detsamma som motiveringarna för hela det nya försäljningssystemet.

Men herr Bengtson får slå så mycket kullerbyttor han vill, bara inte riksdagen följer honom. Det är inte värdigt den svenska riksdagen att göra kullerbyttor. Det kanske passar herr Bengtson, men jag vet å andra sidan inte om detta är en kullerbyttor från herr Bengtsons sida, ty jag förmodar efter dessa skrivningar och uttalanden, att han på sin tid var motståndare till det nya systemet. Under sådana förhållanden är det alltså ingen kullerbyttor för honom, ty han är väl anpassad till sina föregående uppfattningar. Men då är hans motion inte framkallad av de erfarenheter, som vi har gjort av det nya försäljningssystemets verkningar, utan hans motion är framkallad av att vi här i landet har en mycket stor konsumtion av sprit och att man därför bör bryta sönder detta nya system och vidtaga »alla åtgärder» för att minska konsumtionen.

Jag vill erinra om att den grundläggande principen för den nya ordningen i fråga om spriten ju har varit, att folk skall få handla mer under frihet och eget ansvar i fråga om inköp och bruk av spritdrycker. Det är möjligt att vi räknat fel på människorna. Vi har dock gjort ett försök att lita till upplysning, uppföstran, ungdomssociala åtgärder, en bättre omvårdnad om de alkoholskadade etc. Alla dessa åtgärder från samhällets sida har ännu inte hunnit förverkligas i full styrka. Vi har därför inte haft möjlighet att få någon erfarenhet av hur de kommer att verka när de varit i funktion tillräckligt lång tid. Efter vad jag kan förstå måste det därför anses vara i full överensstämmelse med riksdagens mening att vi, innan vi tänker på några eventuella ändringar i det nya systemet, först avvaktar en tid och ser vilka verkningarna blir. Vi har naturligtvis inte på något sätt förbundit oss att sluta ögonen inför vad som sker. Skulle det mera långsiktigt uppstå verkningar av olyckligt slag av det nya försäljningssystemet för sprit, måste vi naturligtvis ta upp saken till ny prövning. Ännu har vi dock inte gjort tillräckliga erfarenheter för att



**Om vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen**

det skall vara berättigat att redan nu kräva ändring.

I en motion föreslås nu att åldern för ombud vid spritinköp skall höjas till 21 år. Det skulle, säger man, innebära en förenkling att få denna 21-årsgräns för både ombud och andra som äger att inköpa sprit. Ja, men det är ju inte blott där svårigheten ligger. Det kan faktiskt också vara svårt att avgöra om en person som kommer och vill köpa sprit är 21 år fyllda eller inte. Herr Eliasson har svårt att skilja på en flicka som är 17 år och en som är 18. Jag vet inte om det finns någon större skillnad på män och kvinnor i det avseendet, men jag förmodar att även om man skulle fastställa en ålder av 21 år för ombuden så kunde det bli lika svårt för herr Eliasson och andra att skilja mellan en ungdom på 20 1/2 år och en 21-åring som vill köpa sprit. Nu för tiden finns det ju stora möjligheter särskilt för flickor att föräldra eller för-yngra sitt utseende.

Jag vill naturligtvis inte förneka, eftersom man alltid måste tro på vad en människa säger, att herr Eliasson har denna skarpa blick att han utan vidare kan avgöra om en person fyllt 21 år eller inte, men jag tror att det i varje fall för personalen i spritbutikerna kommer att erbjuda vissa svårigheter att strikt dra denna gräns. Kontrollen över dessa ombudsinköp skulle på så sätt bli ganska minimal, ty den skulle ju helt vila på försäljningspersonalens förmåga att bedöma köparens ålder, vilket ofta kan vara ganska besvärligt både när det gäller flickor och pojkar. Utskottsmajoriteten tror alltså inte, att den av motionärerna anvisade vägen skulle medföra någon effektiv kontroll av inköpen genom ombud.

För närvarande gäller ju den ordningen, att vederbörande ombud under 21 år måste medföra fullmakt. Annars gör han sig skyldig till bedrägeri. Tidigare måste vederbörande även ha köparens motbok med sig. Den nuvarande ordningen har enligt vad Nya Systembolaget upplyst fungerat tillfredsställande. Man har, säges det, inte upptäckt några egentliga missförhållanden. Man har dock sin upp-

märksamhet riktad på denna sak, och skulle man upptäcka några missförhållanden, kommer man ögonblickligen att slå larm. De missförhållanden som både herr Eliasson och herr Bengtson tror sig ha upptäckt, bör naturligtvis rapporteras till Nya Systembolaget, så att bolaget får möjlighet att undersöka, huruvida vad de gör gällande är riktigt eller inte.

Jag undrar verkligen om någon spritköpare vill ta risken av ett bedrägligt förfarande vid fullmaktsskrivandet, då det numera ändå är så lätt att skaffa sprit. Man behöver ju inte köpa den själv utan kan få den på andra vägar. Den ungdom som vill ha sprit behöver helt enkelt inte ta risken med en falsk fullmakt, utan kan säkerligen på enklare sätt skaffa sig sprit genom en äldre kamrat. Jag har den uppfattningen att den nuvarande möjligheten till spritinköp genom ombud missbrukas i ganska ringa utsträckning. Man har dock som sagt sin uppmärksamhet på saken, och skulle några verkliga missförhållanden upptäckas, måste vi naturligtvis ingripa och göra erforderliga ändringar.

Jag vill, herr talman, inte på något vis lägga hyende under spritmissbruket, allra minst under ungdomens spritmissbruk. Men, som jag för en stund sedan sade, hela den nya ordningen är ett stort experiment. Åtskilliga här i kammaren har stått mycket tveksamma inför det nya systemet, andra åter har trott på att det skall lyckas. Själv har jag hört till dem som varit synnerligen tveksamma om experimentet kan komma att lyckas. Faktum är emellertid att vi nu gjort detta stora experiment. Då får vi också ge oss till tåls en tid och avvakta om det lyckas eller misslyckas. Jag vill livligt tro att det skall lyckas, men därom vet varken jag eller någon annan något för närvarande. Jag vill gärna tro att det skall lyckas, därför att det måste vara bättre om människorna får handla under eget ansvar när det gäller umgänget med en sådan frestelse som spriten än att vi skall lita till en serie av förbud. Jag tror, herr talman, fortfarande på människan och hennes goda krafter. Därför hoppas jag att det nya systemet för spritförsäljning

**Om vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen**

här i landet i längden skall visa sig få goda verkningar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr BENGTON (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill först säga ett par ord om ombudsköpen.

Herr Sjö Dahl säger att det är mycket svårt att kontrollera om vederbörande ombud verkligen har fyllt 21 år. Det håller jag med om, men hur mycket svårare är det inte då att dels kontrollera om ombuden har fyllt 18 år och dels om alla övriga har fyllt 21 år.

Herr Sjö Dahl säger att man på systembolagen inte upptäckt några missförhållanden. På den punkten måste jag korrigera herr Sjö Dahl. Från bolagens sida har uppgivits, att de inte har kontrollerat fullmakterna. Följaktligen har de inte heller kunnat upptäcka några missförhållanden. Kommer de även i fortsättningen att underlåta att kontrollera fullmakterna, kommer naturligtvis inte några missförhållanden att upptäckas.

Det är märkligt att vad man än skriver i motioner, talar i utskottet och anför här i kammaren om att vad som här föreslagits inte hänför sig till vad som hänt efter den 1 oktober, så framhåller man att man inte nu vill genomföra några ändringar därför att ytterligare erfarenheter skall avvaktas. Herr Sjö Dahl och även andra biter sig så fast vid den argumenteringen, att det över huvud taget inte går att komma någon vart med dem.

Herr Sjö Dahl säger att det är otänkbart att undanta en dag från spritförsäljning. Då kan man lika gärna undanta sex dagar, säger han. Nej, herr Sjö Dahl, det är en väldig skillnad! Det skulle i realiteten innebära ett totalförbud och den tanken har vi ju avvisat.

Mina väljare i Jönköping, som herr Sjö Dahl har sådan omsorg om, är i allmänhet av den läggningen att de inte alls bryr sig om om vi skulle stänga spritbutikerna och upphöra med spritserveringen under en dag i veckan.

Den av oss föreslagna inskränkningen

skulle innebära ett ökat krångel, säger han vidare. Jag vill då erinra om att det finns en motsvarande ordning i vissa stater i Förenta staterna och även i Norge. Herr Sjö Dahl säger att det inte skulle verka nykterhetsfrämjande. Vi vet visserligen inte vad resultatet skulle bli, men faktum är att norrmännen nyligen har avslagit en framställning om att ändra på bestämmelsen om den nu undantagna dagen.

När jag säger om vår åtgärd att den är »väl anpassad», så menar jag därmed att det är fråga om ett generellt undantag och inte alls någon återgång till Brattssystemets individuella kontroll.

När herr Sjö Dahl vidare beskyller mig för en logisk kullerbytta måste jag säga, att jag har gott sällskap i gröngräset! Herr Sjö Dahl talar i sitt första anförande emot motionerna därför att de skulle ändra på den nya nykterhetslagstiftningen men säger själv senare, att motionerna inte var föranledda av utvecklingen efter den 1 oktober utan av den allmänt höga spritförbrukningen. Jag kan inte förstå att herr Sjö Dahl kan rucka på den uppfattning, som jag har framfört, även om jag inte skall ge mig in på den märkning av ord, som herr Sjö Dahl ägnade så stor uppmärksamhet. Jag tror nämligen att det är en rätt hopplös uppgift för herr Sjö Dahl att försvara sin inställning. Det gäller en förlegad krångelbestämmelse som bör tas bort så fort som möjligt.

Herr ELIASSON (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag delar herr Sjö Dahls uppfattning, att har vi nu tagit denna nya reform, får vi också avvakta en tid innan vi gör några mera genomgripande ändringar. Jag har inte heller framfört något krav på ändring av själva grundprinciperna. Även om man följer mitt yrkande, får man möjlighet att avvakta utvecklingen ännu någon tid, för att sedan vidta de ändringar som kan befinnas nödvändiga.

Anledningen till att jag begärde ordet var emellertid att herr Sjö Dahl uppehöll sig så mycket vid 17- och 18-åring-

**Om vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen**

arna. Herr Sjö Dahl sade att jag hade svårt att skilja på flickor på 17 1/2 och 18 år. I det avseendet är jag måhända något sämre utrustad än herr Sjö Dahl — intresset för dessa yngre grupper kommer kanske först vid senare år! Men, herr talman, det är ju inte det problemet debatten gäller. Herr Sjö Dahl påstod att jag saknade förmåga att skilja på dessa ungdomar. Det spelar inte någon roll i detta sammanhang, ty jag säljer ju inte sprit, utan det är systembolagets personal som förklarar att de har mycket svårt att avgöra dessa ungdomars ålder. Talet om det där halvåret, herr Sjö Dahl, är väl egentligen bara ett försök att blanda bort korten. Faktum är ju dock, att om man lägger gränsen vid 21 år och riskerar att någon ungdom som bara är 20 1/2 år köper sprit, blir det ändå tre års skillnad jämfört med om man sätter gränsen vid 18 år och någon som är 17 1/2 år skulle köpa. Det är alltså tre års skillnad. Jag behöver inte uppehålla mig längre vid denna sak.

Herr Sjö Dahl åberopade som stöd för sin ståndpunkt det system som vi tidigare hade. Men det är inte riktigt jämförbart med den ordning som nu gäller. Tidigare skulle man nämligen förutom fullmakt även medföra motbok. Numera behöver man bara en fullmakt, som inte ens behöver vara bevitnad. Vilken småpojke som helst kan skriva ut en dylik fullmakt, om han bara skriver den på sådant sätt att det är troligt att han är 18 år. Enbart en sådan fullmakt är tillfyllest för att köpa sprit.

Bevillningsutskottet medger att det ändå ligger en hel del i motionerna, men utskottet vill avvakta. Utskottet är tydligen litet tveksamt. Det är egendomligt att utskottet mera tänker på de personer, som har möjlighet att skicka ett bud för att köpa sprit, än vad utskottet tänker på de yngre årsgrupperna.

Herr SJÖDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill säga några ord i den fråga, som väl närmast har diskussionsvärde här.

Trots att herr Eliasson har fått medhåll av herr Bengtson i dennes reservation, så är herr Eliasson synnerligen ivrig att ta avstånd från herr Bengtson i den del av dennes reservation, för vilken herr Bengtson närmast gått in, nämligen att man skulle införa en dag i veckan, då man inte kunde inköpa sprit eller dricka sprit på restaurang. Att det inte kan stå i överensstämmelse med att man inte vill införa något nytt krångel, det är herr Eliasson tydligen ense med mig om.

Vad sedan gäller frågan om ombuden, alltså om man över huvud taget skall tillåta att personer får köpa sprit genom ombud eller ej och därvid införa en gräns vid 21 år — tror verkligen någon att vederbörande skriver en fullmakt till ett ombud, som är över 21 år, av innehåll att ombudet skall å under-tecknarens vägnar inköpa den och den kvantiteten sprit? Säkerligen faller hela den frågan bort, ty i så fall skickar vederbörande i väg ombudet med en lista på vad han skall köpa, men utan fullmakt.

Om det skulle visa sig att den svenska ungdomen i någon egentlig utsträckning begagnar sig av förfälskade fullmakter för att skaffa sig sprit i systembutikerna, bör man givetvis inskrida mot detta missbruk och höja åldersgränsen. Men där-om vet vi för närvarande ingenting. Det har gjorts en del påståenden av motionären och hans medhjälpare inom utskottet, men därutöver vet vi egentligen ingenting. Jag vill inte på något sätt misstänkliggöra dessa herrars sakkunniga studier, men saken är den att man på systembolagen inte har märkt någon-ting av detta, och där följer man med uppmärksamhet vad som sker, och man slår larm när det är erforderligt.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf):

Herr talman! Jag begärde ordet när jag hörde att herr Bengtson hade smittats av herr Älmebys befängda idé att höja spritpriset med 10 kronor litern. Jag vill fråga herr Bengtson, om han verkligen tror att folket skulle bli nyktrare, om

**Om vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen**

man lade på 10 kronor till på litern. Det är inte fråga om de människor som köper sig en liter och sköter sig, utan det gäller de människor, som inte kan se sprit utan att supa sig fulla och ställa till oreda ute i samhällena eller i hemmen. Det senare slaget av människor skulle köpa sprit i lika stor utsträckning, om man ökade priset avsevärt mycket mer. Det skulle inte hindra dem ett dugg från att skaffa sig sprit. De som sysslar med nykterhetsarbete har ju också fått klart för sig att det inte gör någon nytta att öka priset. I stället går man in för en upplysningskampanj och söker ta hand om dessa sjuka individer. Ty alkoholismen är en sjukdom, som drabbar människor och som samhället bör se till att de blir botade för. Det gör ingen nytta att höja priset — jag tror att det kan höjas hur mycket som helst utan att fylleriet skulle upphöra.

Jag beklagar liksom herr Sjö Dahl att superiet bland ungdomen har tilltagit i så hög grad och att ungdomen inte har förstånd att hålla måtta. Senast i dag läste jag i en tidning om en tolvårig yngling som hade raglat omkring på gatan redlöst berusad. Det är självklart att åtgärder måste vidtas mot sådant, därom är vi väl alla i denna kammare fullständigt överens. Men missbruk av det slaget stävjas, herr talman, inte genom att man höjer priset.

Idén att utskänkning och utminuterung skulle inställas en vardag i veckan tror jag inte mycket på. Vad beträffar inköpen i systembutikerna så skaffar man sig väl vad man behöver dagen innan den, då butikerna skulle hålla stängt, och vad angår utskänkningen på restauranger funnes det väl inget hinder för att spritmissbrukare tog med sprit själva för att slippa undvara den. Jag tror inte att man når sitt mål genom sådana åtgärder, utan jag tror att vi bör se tiden an och avvakta hur det nya systemet verkar. Visar det sig då att det svenska folket inte kan handha den frihet som det har fått, är jag, herr talman, beredd att vara med om åtgärder som på nytt begränsar den frihet som folket inte visat sig moget för.

Jag vill med dessa ord, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ENGLUND (fp):

Herr talman! Det förefaller av denna debatt som om det inte skulle vara alldeles ur vägen att erinra om den argumentering, som låg till grund för 1954 års reform i nykterhetskommitténs betänkande.

Nykterhetskommittén gjorde ju en ingående statistisk undersökning, där man studerade konsumtionsutvecklingen i ett antal länder i den västerländska kulturkretsen, jämförbara med Sverige i andra hänseenden än i fråga om sin alkohollagstiftning. Som resultat av den jämförelsen, vid vilken inflytandet av pris och inkomst var eliminerat och som grundades på en sextonårig serie, kom man till den meningen att det svenska restriktionssystemet i inbegreppet av sina verkningar hade skapat en konsumtionsökning som gick smygande år från år men som under de fyrtio år, som systemet hade bestått, hade uppgått till 150 procent.

Nykterhetskommittén ansåg således, att om vi inte hade haft restriktionssystemet under de fyrtio år som det varit i kraft men hade bevarat alla andra åtgärder som vi i övrigt vidtagit, alltså endast gjort den ändringen att vi inte haft motboken, så skulle vår konsumtion vid reformen 1954 icke ha varit fem liter per år och invånare utan två. Man ansåg att restriktionssystemets verkan varit dubbelriktad — det finns ett diagram över det på sidan 99 i betänkandet. Det hade haft en restriktiv effekt men även en konsumtionsuppdrivande effekt, och den senare har, som jag nyss nämnde, verkat mycket sakt. Det är ju alldeles uppenbart, att om man har en sådan dubbelriktad effekt och den restriktiva effekten i ett slag försättes ur funktion, så måste det bli en konsumtionsstegring. Kommittén var fullt på det klara med detta, men kommittén och den svenska nykterhetsrörelsen, som har bedömt saken mot bakgrunden av kommitténs utlåtande, har ansett detta nödvändigt. Den

**Om vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen**

sociala lagbundenheten är sådan, att om man vill sopa undan den konsumtionsuppdrivande effekten, måste man godtaga denna stegring i reformens initialögonblick. Det är således inte på något sätt någon överraskning att vi fått denna konsumtionsstegring, men det fanns ju ingen möjlighet att i förväg bedöma dess storlek, och nykterhetskommittén har inte tilltrött sig att profetera på den punkten. Men utöver dessa resonemang, grundade på en analys av de svenska siffrorna och siffror från länder som inte har något restriktionssystem, hade vi också gjort en undersökning, hur det hade gått i andra länder, som i ett enda ögonblick hade undanröjt en lagstiftning av förbuds- eller restriktionskaraktär, och då fäste vi oss särskilt vid Norge. Norge hade under Quislingregimen en sträng ransonering. Då denna regim undanröjdes, undanröjdes också ransoneringen, och den 1 januari 1946 införde man fri försäljning med en samtidig prisstegring på 33 procent. Och vad blev effekten av denna förändring? Det blev en enorm konsumtionsstegring. Den norska spritkonsumtionen ökades i ett slag, och detta gällde hela första året — jag har inga detaljsiffror för de olika månaderna — med 63 procent, och fylleriet i Oslo under den första månaden — januari — var dubbelt mot normalt. Denna konsumtionsstegring i Norge finns redovisad fem år framåt i nykterhetskommitténs betänkande, och den bestod under hela den tiden. Ännu det femte året efter åtgärden var konsumtionen 10 procent över det normala. Mot bakgrunden av detta exempel, som ju fullkomligt öppet presenterades av nykterhetskommittén före reformens genomförande, är det ju en smula egendomligt, att man kommer och begär att det skall vara klart på ett kvartal i Sverige. Är det inte rimligt att vi får några år på oss och så pass många år, att vi kan göra en ny sådan trendundersökning som låg till grund för kommitténs överväganden om restriktionssystemets verkan? Har systemet fått en provotid på fyrtio år, så kan det ju vara rimligt att man får pröva reformen, när man nu en

gång beslutat den, så många år att man kan göra en ny trend med samma vetenskapliga metod.

Mot bakgrunden av detta norska exempel med en konsumtionsstegring av 63 procent kan det väl inte anses allvarligt, om vi i Sverige under det första kvartalet efter reformen fått en ökning med 33 procent. Det är ju bara hälften av den norska stegringen. Ökningen i fylleriförseelserna i Stockholm och i Oslo kan ju komma ungefär på ett ut.

Här är emellertid ytterligare en omständighet, som jag tycker det är angeläget att ta in i synfältet. Vi har under alla år fäst stor uppmärksamhet vid fylleriförseelserna och vid konsumtionen. Och varför har vi fäst stor uppmärksamhet vid dem? Jo därför att de ägt karaktären av mätare på de grova alkoholskadorna i samhället. Det har funnits vad statistikerna kallar en korrelation mellan dessa i och för sig relativt ofarliga mätare — konsumtionen och fylleriet — och de grova alkoholskadorna, som har gjort att man med ledning av fylleriet och konsumtionen har kunnat följa de grova alkoholskadornas förskjutning i samhället. Samväxlingen mellan konsumtion och våldsbrott enligt 14 kap. 13 § strafflagen, som är den största gruppen av våldsbrott, var under 1920-talet så hög som 0,92, d. v. s. man kunde lika gärna registrera konsumtionen som våldsbrotten; de följdes fullständigt åt. Men hur är det nu? Ja, ser vi på de polisanmälda brotten under sista kvartalet förra året, har de inte alls följt fylleriförseelserna i höjden. Mellan sista kvartalet 1953 och sista kvartalet 1954 utgjorde stegringen 9,4 procent, medan motsvarande jämförelse mellan åren 1954 och 1955 ger en stegring på 11,6 procent. Det är alltså praktiskt taget icke någon förändring. I fråga om rattfylleriet, som man skulle tro samväxlar mycket väl, var stegringen under den första perioden 17,6 procent och under den andra 19,1 procent. Med andra ord, den samverkan mellan fylleri eller konsumtionsstegring och verkligt grova samhällsskador, som funnits tidigare, har här av någon anledning brutit.

### Om vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen

Vilka är det nu som begär dessa fylleriförseelser? Man talar rent allmänt om det stegrade ungdomsfylleriet. Det har varit strid om den saken, och det finns ännu inte någon riksstatistik på detta område, men i alla de fall, där jag haft tillfälle att se lokal statistik, kommer de ökade fylleriförseelserna i överväldigande grad på de äldre årsklasserna.

Ännu intressantare är emellertid en annan siffra när det gäller att bedöma den centrala innebörden av ifrågavarande reform. Jag vill här inskjuta, att jag själv beklagar att det inte gjordes en fortsatt registrering av inköpen, ty då skulle problemet om reformens verkningar kunnat knäckas på mycket kortare tid än nu är möjligt. Den bästa jämförelsemöjlighet, man för närvarande har, är uppenbarligen att undersöka, hur det förhåller sig med tillkomsten av nya spritmissbrukare efter den 1 oktober. Vi har här att göra en jämförelse mellan de s. k. förstagångsfylleristerna och sådana, som tidigare varit antecknade hos nykterhetsnämnderna eller hos polisen. En sådan stickprovsmässig undersökning är gjord dels i Stockholm och dels av kontrollstyrelsen. Dessa visar att antalet förstagångsfyllerister efter den 1 oktober i absoluta tal icke ökat i förhållande till vad det var tidigare. Hela den stegring av missbruket, som kommit till stånd, faller med andra ord i det väsentliga på de äldre missbrukarna. Jag har i likhet med herr Eliasson studerat besöksfrekvensen hos systembolagens butiker, och det har för mig varit en mycket glädjande överraskning, att antalet unga människor, som söker sig till dessa butiker, är mycket litet. Den 3 oktober klockan 9 på morgonen stod jag utanför en sådan butik. Där fanns en kö på 40 personer, men i denna fanns inte någon som var under 30 år. Det är således — åtminstone om jag får bedöma efter stockholmsmiljö — inte någon anstormning av unga kunder till systembolagsbutikerna. De partiella siffror, som finns beträffande fylleriet, ger också belägg för att farhågorna på denna punkt varit orgrundade.

Det var, herr talman, verkligen myc-

ket intressant att höra herr Elofssons argumentering mot den dyra spriten. Vi har konstaterat att reformen på grund av den starka ökningen av missbruket bland tidigare missbrukare medfört en stegring av fylleriförseelserna, en ökad belastning hos nykterhetsnämnderna samt en viss ökning av deliriumfallen på sinnessjukhusen. Men vad är bakgrunden till detta? Har det blivit så mycket lättare för de gamla missbrukarna att få tag på sprit? Är det den omständigheten att de tidigare varit avstängda från direkt inköp men nu inte längre är det? Nej, verkligt avstängda har de aldrig varit. De har på den olaga marknaden kunnat köpa sprit i o begränsade mängder. Men var ligger således den reella förändringen för deras vidkommande? Jo, den ligger däri, att för dem har inträffat en avsevärd pris-sänkning. På den olaga marknaden har priset varit nära tre gånger så högt som det pris man nu betalar i systembolagsbutikerna. På restaurangerna har det kostat ungefär tre gånger så mycket att få tio centiliter. Restriktionseffekten i systembolagen, i varje fall i storstäderna, har således varit att en svart marknad har skapats, där priset varit tre gånger så högt som normalt. På ett ögonblick raseras denna prishöjning, och priset för dessa kunder blir detsamma som för de vanliga kunderna. Det är således ett exempel i negativ riktning på vad ett högt pris verkligen betyder i fråga om att förebygga missbruk bland de grova missbrukarna. Den danska reformen är ett bevis av samma innebörd men i motsatt riktning. När den danska prishöjningen genomfördes år 1917, innebar det att deliranternas antal reducerades med 96 procent. Det blev således bara 4 procent av deliranterna kvar. Så nog finns det, herr Elofsson, lysande exempel på att det höga priset reducerar inte bara de skötsammas bruk utan också de avancerade missbrukarnas missbruk! Våra erfarenheter just nu är ett exempel på denna grundläggande sats i fråga om instrumenten för att bekämpa det grova missbruket.

Det har synts mig angeläget, herr tal-

**Om vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen**

man, att erinra om bakgrunden till reformen 1954, nämligen att den skulle komma att kräva en viss övergångstid och att åtminstone några år måste förflyta, innan man kan bilda sig en uppfattning om hur den verkar. Det är helt enkelt inte möjligt att göra en statistiskt vederhäftig undersökning, om man inte får tillräcklig tid på sig. Med andra ord, ännu kan ingenting väsentligt sägas om reformens verkningar. Och det borde vara angeläget för dem, som i likhet med herr Eliasson har varit motståndare till reformen, att respektera denna bakgrund och avvakta den tidpunkt, då det är rimligt att man söker formulera ett mera definitivt omdöme beträffande effekten av den reform vi beslöt år 1954.

**Herr ELIASSON (bf):**

Herr talman! Jag vill bara säga några ord till herr Englund.

Jag tycker inte att man haft anledning att ta upp hela denna fråga till debatt i dag, och jag sade även, herr Englund, att vi får avvakta något. Men jag kunde inte underlåta att peka på den väldiga ökning av spritförsäljningen, som vi måste konstatera.

Jag förstår att herr Englund känner ett behov att försvara tidigare ståndpunkter, men när han talar om att vi bör vänta många år, innan vi drar några definitiva slutsatser, så måste jag säga, att om spritkonsumtionen visar sig ligga 40, 50 eller 60 procent högre än under det gamla systemets tid, blir det snart tid för oss att tänka igenom hela frågan på nytt. Jag skulle vilja säga till herr Englund, eftersom han bär så stort ansvar för denna nykterhetsreform, att när man i samband med det gamla systemet har talat ganska mycket om suggestion, så finns det fler och fler medborgare i detta land som börjar undra, om inte herr Englund har förväxlat suggestion med självsuggestion.

**Herr ELOWSSON, NILS, (s):**

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten nämnvärt, men efter herr Englunds yttrande går det inte för mig att

tiga stilla; vi har ju mötts som motståndare en gång tidigare i den här saken.

Herr Englund är allttjämt lika förhållad av den statistik nykterhetskommittén presenterade. Han framhöll bl. a., att om vi inte haft restriktionssystemet, skulle konsumtionen inte ha varit fem liter, utan den skulle sannolikt ha varit nere i två liter per månad. Det är väl ändå att bortse från den stora betydelse välständsökningen måste tillmätas i detta sammanhang. Det kan inte råda tvivel om att välständsökningen, under de 40 år restriktionssystemet gällde, skulle ha lett till en stigande konsumtion därest spriten varit fri. Vi hade med all säkerhet varit uppe i samma konsumtion som nu, sedan restriktionssystemet upphört.

När sedan herr Englund tröstar sig med att fylleristsiffrorna dock inte har stigit så särskilt anmärkningsvärt, glömmar han fullständigt bort den oerhörda ökningen av fylleriet i hemmen efter den 1 oktober. Den ökningen har ju konstaterats av varenda polisman, socialvårdsarbetare och nykterhetsnämnd i landet, eller i varje fall av de allra flesta, och jag förstår inte att herr Englund kan bortse från den.

Att det i huvudsak skulle vara de gamla fylleristerna som driver polisens fylleristatistik i höjden, är ett påstående som man undrar om herr Englund själv tror på. Det är sant att de gamla fylleristerna nu tas om hand flera gånger, men de kan ändå inte hinna suppa sig fulla och bli tagna av polisen så många gånger, att enbart detta kan förklara ökningen från de förhållandevis låga siffrorna före restriktionssystemets slopande till de nuvarande. I slutet av februari var ju antalet fyllerister i Stockholm i regel omkring 90 per lördagskväll, och i fredags för två veckor sedan ökade siffran till 105 för att följande lördagskväll stiga till 125. Borde inte ändå dessa siffror säga herr Englund någonting? De borde säga honom, att han begär alldeles för mycket av svenska folket, när han vill att vi skall ha många år på oss för att konstatera, huruvida det nya systemet har lyckats eller ej. Herr Englund hade till och med djärvheten säga — jag förmodar att

**Om vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen**

det även av honom var tänkt som ett överord — att om Brattsystemet fick fyrtio år på sig, borde även det nya systemet få ett antal år på sig. Jag vet inte, om han menade, att även det nya systemet skulle få fyrtio år på sig, men jag drog närmast den slutsatsen. Är verkligen herr Englund beredd att ta fyrtio års fylleri, med de utsikter vi har framför oss i denna dag?

Trots den argumentation, som jag nu har fört, vill jag livligt tillstyrka, att bevillningsutskottets förslag antages. Anledningen därtill är i korthet den, att jag är angelägen om att det system, som framgick ur nykterhetskommitténs utredning och regeringens proposition och det särskilda utskottets rekommendationer till riksdagen och som därefter antogs av denna och följaktligen får anses vara ett i minsta detalj genomarbetat system, får grundligt prövas under en tillräckligt lång tid. Men jag reserverar mig då mycket bestämt för att, när vi talar om »tillräckligt lång tid», skiljer sig nog min och herr Englunds uppfattning beträffande tidslängden ganska avsevärt.

Häri instämde herr *Näsström* (s).

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att med anledning av vad under överläggningen yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående varje punkt av utskottets i det nu ifrågavarande betänkandet gjorda hemställan.

I fråga om punkten 1, fortsatte herr förste vice talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i motsvarande punkt av den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Eliasson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given

varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 19 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i motsvarande punkt av den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Eliasson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 37.

Därjämte hade 12 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därefter gjordes i enlighet med de beträffande punkten 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i motsvarande punkt av den vid betänkandet fogade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten 3 hemställt.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning



**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 30 mars 1951 (nr 148) om rätt att vid taxering för inkomst njuta avdrag för avgifter till vissa stiftelser, m. m.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölles.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 4, angående verkställd granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

**Punkten 1****Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

I denna punkt hade utskottet gjort vissa uttalanden rörande den ekonomiska utvecklingen under år 1955 samt angående riksbankens valuta- och penningpolitik. Punkten avslutades med en förklaring, att utskottet velat för riksdagen omförmåla vad i detta ärende förekommit.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Ewerlöf, Svärd, Danmans, Schmidt, Nordqvist* i Karlskoga och *Gustafson* i Göteborg ansett, att utskottets utlåtande under förevarande punkt bort hava den lydelse, som i reservationen angivits.

Herr **EWERLÖF** (h):

Herr talman! Bankoutskottet redovisar i sitt utlåtande nr 4 resultatet av sin granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning för år 1955. Utskottet tillstyrker enhälligt ansvarsfrihet, men en minoritet inom utskottet har givit en något annan nyantering av sina omdömen om utvecklingen under det gångna året.

Jag skall nu söka i korthet redogöra för den uppfattning, som minoriteten har givit uttryck åt i den till utlåtandet fogade reservationen.

Jag vill gärna framhålla, att menings- skiljaktigheterna nog är mindre framträdande än tidigare, eftersom riksbanken

under förra året på allvar började tillämpa en kreditåtstramande politik med rörlig ränta, d. v. s. en sådan politik som vi på minoritetshåll under en rad av år efterlyst.

Det kan måhända vara anledning att göra en mycket kort återblick — en sådan finns intagen även i reservationen. Vi hade åren 1952 och 1953 en jämförelsevis balanserad ekonomi, delvis påverkad av att det då fanns en, som det kallades på sin tid, recession i konjunkturen i USA, som återverkade även på våra förhållanden. Emellertid inträffade under 1953, att den statliga upplåningen tog språngvis ett utomordentligt steg i höjden i förhållande till vad som kommit att gälla under de föregående åren. Detta ledde till en upplåning under senare halvåret 1953 i affärsbankerna i en sådan omfattning och av en sådan innebörd, att det blev liktydigt med en med bortåt 1 1/2 miljard kronor ökad likviditet på marknaden. Redan vid denna tidpunkt tillät vi oss på minoritetshåll att varna för denna utveckling och framhöll, att även om det i det läge, som ännu rådde 1953, inte fanns några tecken till en utveckling i inflationistisk riktning, förelåg i och med denna ökade likviditet på marknaden den risken, att om konjunkturen vände uppåt, skulle den kunna knyta an till detta monetära utrymme och gå över i inflation. Det var ju precis vad som sedermera kom att hända. Under 1954 steg konjunkturen fortfarande under inflytande av att det började gå uppåt igen i USA, och det smittade av sig på ett sådant sätt, att vi fick en konjunktur, som under år 1954 alltmer utvecklade sig till en inflationistisk överkonjunktur. Jag vill särskilt understryka att vi tillskrev detta väsentligen den omständigheten, att det monetära utrymmet var för stort för att kunna hålla emot denna utveckling.

På hösten 1954 tillgrep riksbanken den åtgärden att bjuda ut ett statslån med 4 procent. Man hoppades då allmänt, i varje fall på vårt håll, att detta skulle bli signalen till en ny penningpolitik, men det visade sig så småningom att det blev en spänd väntans upp-

**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

lösning i tomma intet. Det hela fick karaktären från riksbankens sida av en engångsåtgärd. Övriga räntesatser fick icke nämnvärt påverkas av vad som hade skett, utan det hela stannade ungefär vid det gamla. Därigenom kunde man inte av denna åtgärd ta ut den effekt, som eljest hade kunnat förväntas och som just vid denna tidpunkt skulle ha varit utomordentligt värdefull och med all säkerhet skulle ha gjort, att de åtgärder och de metoder, som man har fått tillgripa under detta år, hade kunnat bli mera modererade.

Ännu i början av år 1955 räknade man emellertid från regeringens sida inte med att göra någon ändring i fråga om räntepolitiken. Det framgick ju av den motivering, som presterades för investeringsavgiften, som återinfördes i januari månad i fjol. Bland andra skäl för åtgärden angav man, att man hade valt denna väg i stället för att höja räntan, och man jämförde effekten av investeringsavgiften med den effekt, som eventuellt skulle ha kunnat uppnås via räntan.

Ja, det visade sig ju alltså inte vara tillräckligt, utan utvecklingen under första kvartalet 1955 fortsatte i inflationistisk riktning. Det gällde bankutlåningen som fortfarande steg i höjden, det gällde läget på arbetsmarknaden som varslade om löneförhöjningar av en storleksordning som inte kunde sägas ligga inom resursernas ram utan, därest den kom till stånd, skulle föranleda en prisstegring, vilket ju också inträffade. Även importutvecklingen var ogynnsam. Alla tecken tydde på att vi fortfarande var inne i en inflation. Det var i denna situation — det bör kanske tilläggas att det skedde sedan förslaget om tvångsparande hade förolyckats — som riksbanken under sin nya ledning i april tillgrep åtgärden att höja diskontot med 1 procent och att utbjuda ett nytt statslån till 4 1/2 procent. Denna gång fick också de övriga räntesatserna följa med.

Med stöd av denna penningpolitik och åtaganden om återhållsamhet i kreditgivning från affärsbankernas sida har dessa bankers utlåning till allmänheten

från april 1955 till utgången av januari 1956 nedbringats med 750 miljoner kronor. Om den siffran jämföres med hur mycket bankutlåningen ökade under tiden januari 1954—april 1955 — den steg under den tiden med cirka 1 1/2 miljard kronor — så förstår man vad det innebär att man under tiden april 1955—januari 1956 kunnat åstadkomma en minskning med 750 miljoner kronor, under en samtidigt pågående utveckling som inneburit ökad produktion och ökade kostnader, faktorer som ju i och för sig är ägnade att öka behovet av kredit.

Vi har ännu inte kunnat i matematiska termer få fastslaget vilken effekten kan ha varit av de vidtagna åtgärderna. Det pågår ju en undersökning härom. Men det finns väl ändå tillräckligt underlag i vad vi kan se omkring oss för att påstå att de inflationistiska krafterna undan för undan har börjat komma under bättre kontroll såväl under den gångna delen av 1955 som in på detta år. Det är, i varje fall efter vårt sätt att se, den nya penningpolitiken som har haft avgörande betydelse för den förändring till det bättre som vi har kunnat konstatera.

När denna politik från olika håll kritiserats för sina hårda verkningar, är ju bara att säga att man skall väga dessa hårda verkningar mot hur förhållandena skulle ha gestaltat sig, om man inte hade tillämpat denna politik. Fråga är, om inte i det fallet alla de, som nu känner sig mer eller mindre läderade av dessa åtgärder, skulle ha kommit att bli mera lidande genom en fortsatt inflationsutveckling. Från olika håll och olika grupper har ju framställts påståenden att de skulle ha blivit misgynnade i förhållande till andra grupper genom denna politik. Jag skall i varje fall på detta stadium inte säga mera om den saken än att under vår behandling av dessa frågor inom bankoutskottet har det icke kommit fram någonting som har varit ägnat att ge stöd åt den uppfattningen, att det skulle ha uppstått några påfallande ojämnheter i verkningarna av denna politik.

**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

I minoritetsyttrandet har vi särskilt velat understryka det avbräck i penningpolitiken som den stora statsupplåningen i riksbanken under senare halvåret förorsakat. Man gå nu in för en kraftigt restriktiv penningpolitik som kräver av affärsbankerna, att de skall minska sin utlåning. Det är självfallet att det måste sticka i ögonen, ifall det då genom riksbankens försorg sker en påspädning på marknaden i sammanhang med den statliga upplåningen, en åtgärd i alldeles motsatt riktning. Denna statliga upplåning i riksbanken under senare halvåret 1955 resulterade i en ökning av tillgången på betalningsmedel på marknaden med drygt 500 miljoner kronor. Jag kan, när det gäller att kritisera detta förlopp, för ovanlighetens skull också återropa finansministern, som ju redan i finansplanen gjorde det uttalandet om denna upplåning att den lett till en icke acceptabel påspädning av marknaden. Vi är således överens om att detta inte har varit acceptabelt.

Nu står det i vårt utlåtande att denna starka påspädning med nya pengar hade bort undvikas med hänsyn till det alltjämt bestående inflationstrycket. Man har ju rätt att fråga: Hur skulle det ha kunnat undvikas? Ja, om inte helt undvikas, så borde det ha kunnat begränsas. Den invändning, som för mig förefaller vara den naturliga, är att det var det mycket stora statliga lånebehovet som kom att kräva denna upplåning och att det väl hade legat ganska nära till hands att man i det läge, som uppstod under 1955, tagit även det statliga lånebehovet under omprövning.

Vad var det man gjorde? Jo, man konstaterade i april, att man fick ta till betydligt hårdare medel än vad man räknade med ännu i början av året, då statsverkspropositionen framlades. Dessa åtgärder i april kom att med all sin tyngd drabba den privata sektorn och de privata investeringarna. Men den statliga lånebudgeten, som var koncipierad under höstens arbete 1954 och lades fram för riksdagen i början av 1955, kom att bibehållas hela tiden. Man reflekterade inte över att detta läge, som fordrade så

mycket kraftigare åtstramning för alla andra intressen från och med april, borde ha kommit till uttryck även med avseende på de statliga lånebehoven. Hade så skett, hade man kunnat i varje fall minska behovet av att ta upp dessa lån i riksbanken.

Jag vill också ifrågasätta, om det inte skulle ha varit möjligt att i någon större mån än man förutsatte utnyttja kapitalmarknaden för statens räkning utan att det skulle ha behövt innebära, att övriga lånesökande på litet längre sikt skulle ha blivit lidande. Därigenom hade man således kunnat, om inte helt undvika, så i varje fall begränsa behovet av upplåningen i riksbanken.

En annan omständighet, som man har anledning att fästa sig vid, är ju de olägenheter för penningmarknaden, som uppkommer genom att utvecklingen under det första halvåret och det senare halvåret regelmässigt företer en sådan ojämnhet. Det första halvåret är kännetecknat av en åtstramning av marknaden, och det senare halvåret är karakteriserat av en lättnad på marknaden. Detta beror på att vi brukar under första halvåret ha ett inkomstöverskott och under senare halvåret ett utgiftsöverskott för statens del.

Det är flera faktorer som är ägnade att ytterligare betona denna skillnad mellan de båda halvåren. Det gäller även utvecklingen på valutaområdet, ty under det första halvåret brukar riksbanken förhållandevis mera sälja valutor och därigenom dra in pengar från marknaden, under det att riksbanken under senare halvåret övervägande köper valutor och därmed släpper ut pengar på marknaden. Alla dessa faktorer tillsammans gör, att det blir en stor ojämnhet, som i och för sig har mycket störande verkningar i bankväsendet och på kapitalmarknaden. Vi har närmare utvecklat detta i reservationen, och jag skall nu inte gå in i detalj på den saken.

Vad som i detta sammanhang närmast intresserar är frågan, om det kan göras någonting för att åstadkomma en utjämning mellan de båda halvåren. Det påpekas i riksbanksberättelsen alldeles sär-

**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

skilt, att det blir en sådan utomordentlig belastning på det senare halvåret genom de stora utbetalningar, som då skall ske på grund av för mycket inbetalad skatt — dessa återbetalningar, som sker i november och december, steg i år till ett belopp av inte mindre än 670 miljoner kronor — under det att de, som får kvarskatt inte betalar in denna förrän under nästa halvår; kvarskattebetalningarna motsvarade 630 miljoner kronor. Detta verkar expansivt på det redan förut expansiva andra halvåret och kontraktivt på det redan förut kontraktiva första halvåret.

Detta gör, att man frågar sig, om man inte borde reflektera på att få båda posterna att träffa samma halvår. Det går naturligtvis inte att fordra att kvarskatten skall inbetalas redan på det gamla året, men man skulle kunna skjuta på utbetalningen av den för mycket inbetalade skatten till nästa halvår. Man skulle med andra ord kunna reflektera på att förvandla dessa skattepengar från julpengar i december till semesterpengar någon gång inpå nästa år. Redan genom en sådan åtgärd skulle man ju skapa en bättre balans. Jag föreställer mig, att om man på detta sätt gick igenom våra utbetalningsterminer och inbetalningsterminer av olika slag, man skulle kunna åstadkomma en i och för sig utomordentligt behövlig utjämning mellan de båda halvåren.

Slutligen har vi i vår reservation pekat på den alltför starka kvarstående svaghet i vår ekonomi som finns i valutahänseende trots den ihållande högkonjunkturen och trots att våra *terms of trade* ju är alldeles särskilt gynnsamma. Jag kan i det hänseendet hänvisa till ett anförande som statssekreteraren i finansdepartementet höll för några dagar sedan. Jag konstaterade med tillfredsställelse, att han där gav uttryck för ungefär samma tankegångar som också jag själv är behärskad av. Det är enligt vår mening en viktig riktpunkt för penningpolitiken att nu skapa förutsättningar för en förbättrad handelsbalans. Det räcker därvid inte med att begränsa affärsbankernas kreditgivning, utan en sådan politik måste

underbyggas av en restriktiv politik även i avseende på riksbankens transaktioner med marknaden. Innan vi kunnat avläsa resultat av den restriktiva penningpolitiken i form av förbättrad handelsbalans, kan enligt min mening lättnader i denna politik inte gärna komma i fråga.

Herr talman, jag skall begränsa mig till detta. Jag hoppas, att kammarens ledamöter har varit vänliga att besvara sig att läsa igenom dessa utlåtanden, som inte direkt står emot varandra, men som på ett olika sätt nyanserar de omdömen, som vi har om utvecklingen under år 1955.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till det reservationsvis gjorda uttalandet i detta utlåtande.

**Herr DANMANS (fp):**

Herr talman! Fjölårets händelser i fråga om den svenska ekonomiska politiken, sådan den redovisas i bankoutskottets utlåtande nr 4 och i det särskilda yttrande som där återfinnes, är av intresse ur flera synpunkter. De motstridande åsikterna i fråga om den svenska ekonomiska politiken, som har funnits och finnes, har väl numera på flera betydelsefulla punkter genombrutits och delvis förts åt sidan, och en viss utjämning har väl också kommit till synes. Att enigheten inte är fullständig i en fråga av denna storleksordning och utslagsgivande betydelse kan knappast förvåna.

I den reservation som föreligger, görs några erinringar mot vissa vidtagna åtgärder. Det gäller bland annat händelserna omkring årsskiftet 1954—1955 och de första månaderna därefter. Det gäller också frågorna om bankväsendets likviditet i samband med den skärpta kreditpolitiken. Dit hör även förekomsten av vissa fluktuationer beroende på den statliga finansieringen under andra halvåret 1955, som vållat störningar i bankväsendets och kapitalmarknadens normala funktioner.

Reservationen erkänner, att vidtagna åtgärder, syftande till att bryta kreditexpansionen, haft en stabiliserande effekt på det ekonomiska läget i vårt land

**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

och därmed skapat gynnsammare förutsättningar än tidigare för en penningvärdebevarande politik. Det tilläggs också, att de åtgärder, som under våren vidtogs för att minska penningtillgången på marknaden i kombination med en räntehöjning, säkerligen har haft en avgörande betydelse när det gäller ernandet av denna effekt.

Det framförs också vissa önskemål i övrigt, som enligt reservanternas sätt att se på dessa problem förtjänar att beaktas. Min avsikt är inte att närmare belysa de tankegångar som här framförs. Jag önskar dock säga några ord om penningvärdet, den framtida kapitalförsörjningen och valutareserven.

I den ekonomiska debatten kan man urskilja vissa spörsmål, som alldeles särskilt observeras av menige man och väcker den enskilde medborgarens särskilda intresse. Dit hör frågan om penningvärdet. Den ekonomiska politikens resultat avläses givetvis i kronans köpkraft och blir därför en daglig illustration till de resultat som man uppnått i berörda avseenden. Medborgaren får en kontinuerlig redovisning av penningvärdeproblemet. Följderna av den förda politiken möter honom på det dagliga livets många områden, där penningen på ett eller annat sätt är med i sammanhanget.

Man är väl numera i detta land ganska enig därom, att ett vikande penningvärde är en skrämmande företeelse med många faror i släptåg. Att den faran står på lur i dagens ekonomiska situation, får man väl många bevis på. Finansministern säger i statsverkspropositionen: »Det gäller att med yttersta uppmärksamhet följa lagets växlingar och att snabbt anpassa åtgärdernas styrka och inriktning efter de skiftande förutsättningarna för balansens bevarande.» Rubbas den balansen, är penningvärdet åter i fara på fullt allvar.

När vi nu lever så pass farligt, bör vi inte glömma de bittra erfarenheter vi förvärvat som en följd av ett sjunkande penningvärde. De erfarenheter, jag här talar om, bör lära oss att i framtiden undvika misstagen i det förgångna.

Ett penningvärde, som saknar stabil grund, är sannerligen ingen god gro-

grund för penningssparandet. Och ändå är kungsvägen till framtida välbästandet ett tillräckligt sparande av nationalinkomsten. Finansministern konstaterar också med tillfredsställelse, att konsumtionen i fjol blev mindre än väntat. Därmed blev utrymmet för ett personligt sparande större.

Sparandet sker på många sätt. En del betalar sina skulder, andra gör investeringar o. s. v., men vid sidan av sådana åtgärder står det också enskilda människor som sparar, som lägger slant till slant. Landet har inte råd att bortse från dem i detta sammanhang. Att uppmuntra denna kategori människor är av dubbelt värde. Allt, som på detta sätt läggs samman och kommer samhället till godo i form av nytt kapital, tas också från konsumtionen och minskar därmed efterfrågan. Skall nu en sådan utveckling slå igenom med full kraft, måste spararna få tillbaka de medel, som de på detta sätt samlat — skulle det också vara efter årtionden — med samma värde som när de en gång lades åt sidan.

Det talas i våra dagar oerhört mycket om investeringar och deras betydelse för den framtida välbästandet. Det är alldeles riktigt resonerat, men hur skulle det vara, om vi på fullt allvar investerade samhällets resurser på ett stabilt penningvärde? Jag tror att det skulle vara en av våra allra viktigaste uppgifter för att säkra en lyckosam utveckling för landet. Om penningvärdet blir konstant, skulle vi nog också kunna få se, hur sparviljan ökades. Ett värdefullt led i samhällets samlade ansträngningar skulle kunna bli resultatet av detta.

Ett stabiliserat penningvärde skulle kunna, så långt jag förstår, återuppväcka viljan i dagens samhälle att pröva en gammal idé, idén att i all anspråkslöshet och utan alla åthävor lägga undan även småbelopp och samla in dem till nytta för både individ och samhälle.

Ett annat spörsmål i den ekonomiska politiken, som menige man väl också har observerat och förstår, gäller valutareserven. Valutareserven är ju det skydd, som vi har att falla tillbaka på i skilda kritiska situationer. Ju starkare detta

**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

skydd är, dess bättre fyller det sin uppgift. Är skyddet otillräckligt, är farorna givetvis närmare och läget allvarligare.

Finansministern säger angående denna sak: »Med den goda exportkonjunktur, som vårt land sedan lång tid tillbaka haft och som alltså härskar, borde det ha funnits förutsättningar för en förstärkning av den i förhållande till utrikeshandelns storlek alltför begränsade valutareserven.» Han tillägger på tal om fjolårets bytesbalans: »Detta skenbart gynnsamma resultat får alltså icke undanskymma lägets allvar.» På tal om vad det innevarande året kan ge i fråga om valutautvecklingen säger finansministern att »inte heller denna är ägnad att inge tillförsikt beträffande betalningsbalansens gestaltning på längre sikt».

Riksbanken anför i sin berättelse att prisutvecklingen för exporten visat en stigande tendens under år 1955, cirka tre procent, jämfört med 1954. Skogsindustriens produkter visade en ökning med fem procent, under det att importpriserna har stigit med en procent. Bytesförhållandet har alltså förbättrats högst avsevärt. Likväl blev importöverskottet 1,3 miljarder. Valutareserven steg obetydligt eller, närmare angivet, med 38 miljoner kronor. I relation till exportens storlek framträder ökningen i rätt dager.

Valutareserven har kommit i blickpunkten även i andra sammanhang. Även jag har givit akt på ett föredrag, som finansministerns närmaste medarbetare hållit och som enligt referatet har tagit upp dessa problem. Där får vi veta »att investeringsproblemen bör likväl inte få undanskymma det trängande behovet att förstärka valutareserven». Resonemang går vidare: »Huvuddelen av exportökningen har ätits upp av importen, vilken vuxit med cirka 80 procent sedan 1946, och av övriga betalningar till utlandet.» Det anföres också: »Vår nuvarande valutareserv på drygt 2,5 miljarder kronor motsvarar blott tre månaders import.»

Detta är enligt föredragshållaren så mycket mer beklagligt, som en kraftig valutareserv fordras som buffert mot in-

ternationella konjunkturstörningar. Utan en tillräckligt stark valutareserv utsättes den fulla sysselsättningen här i landet för stora påfrestningar vid varje avmattning eller ändring på världsmarknaden.

Det anförda och den egna erfarenheten visar att man bör tillmäta förekomsten av en stark valutareserv en utomordentlig betydelse. Jag vill för min del kraftigt understryka detta och uppmuntra varje strävan att nå just detta mål och, såvitt jag förstår, är också skyndsamt när det gäller denna fråga av nöden. Vi har nog rätt begränsade möjligheter att på lång sikt öka vår export på det sättet, att den starka valutareserven faller som ett lättfångat byte i våra händer. Men hur svårt det än kan vara att nå det uppställda målet, får vi inte tappa det ur sikte, detta så mycket mer som den fulla sysselsättning samhället eftersträvar kanske rent av står och faller med förekomsten av tillräckliga medel i vår valutareserv.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till det särskilda yttrande, som bifogats utskottets utlåtande nr 4.

Herr FAHLANDER (s):

Herr talman! I år liksom tidigare år har de båda oppositionspartierna enat sig om en reservation, men med åren ser det ut, som om utrymmet för kritik skulle avsevärt krympa, vilket också herr Ewerlöf i dag redovisat som sin synpunkt. Det är faktiskt bara när det gäller ett par ställen i deras speciella yttrande som jag skulle vilja ingå något i svaromål.

Den första punkten gäller deras kritik av att vi i november släppte ut det fyraprocentiga obligationslånet utan att fullfölja den åtgärden med en räntestegring. Den avgörande skiljelinjen mellan majoritetspartierna och oppositionen är ju den, att vi icke enbart vill bygga på räntan, utan att vi vill pröva olika vägar för att nå samma resultat. Jag tror att vi bara behöver kasta en blick på England av i dag för att förstå att just den väg, som man där har beträtt, har lett till misslyckande. Just i dag är man

**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

i färd med att införa de speciella regleringar, som vi tidigare har gjort undan.

Det visar att det går en skiljelinje mellan våra uppfattningar — vi har velat pröva andra vägar än oppositionen. Men när det visade sig att effekten inte blev den beräknade, kom det förslag om tvångssparande, som tyvärr inte politiskt kunde godtas. När det strandade, kom slutligen den ränteskärpning på en procent, som vi alla känner till, från april 1955. Vad vi saknar här i dag är kanske en eloge från reservanterna i deras speciella yttrande för att den åtrådda räntehöjningen kom till stånd.

En annan punkt gäller, varför statsmakterna gick till riksbanken med sina låneansökningar i stället för att gå ut på kapitalmarknaden. Jag undrar, om reservanterna vet, om kapitalmarknaden var tillräckligt stark då för att tillfredsställa alla de lånebehov som kom fram vid denna tid. Vi hade ju en emission av hypoteksobligationer då för att klara vissa delar av vår byggnadsverksamhet. Jag undrar, om inte, därest regeringen skulle ha gått ut på den allmänna kapitalmarknaden med sina lånebehov, stora störningar skulle ha inträffat just för lånesökande som med hänsyn till angelägna behov ville ut på marknaden. Det var detta som föranledde vår åtgärd.

Det var egentligen dessa två punkter som oppositionen gjort till föremål för speciell kritik i sitt yttrande. Sedan talas här om den spänning på penningmarknaden som åstadkommes genom skatteuppbörden, inbetalning av kvarskatt o. s. v., vilka förrycker penningtillgången vid olika tidpunkter av året. Detta har inte något med penning- och finanspolitiken att göra. Det är frågor, som experterna får syssla med. Vi är dock inte alls emot — fast det inte kommer till uttryck i utlåtandet — att en utjämning kommer till stånd. Men vi hoppas att experterna i sinom tid skall syssla med de frågorna.

Frågan om valutareserven har vi denna gång inte tagit med i vårt utlåtande. Men varje år tidigare har vi varit rörande eniga om önskvärdheten att valuta-

reserven ökas. Oppositionen har tagit upp denna fråga i år. Det finns dock, som sagt, inte någon skiljaktighet i uppfattning när det gäller önskvärdheten att öka valutareserven. Men i detta sammanhang återkommer en sak, vars innebörd jag grubblat över. Det står i oppositionens yttrande — och den siffran har använts även i andra länder för att uttrycka önskvärdheten att öka valutareserven — att vi har en valutareserv som räcker i tre månader. Vad betyder det? Jo, det betyder helt enkelt att vi bara importerar men icke exporterar. Går vi till England, skall vi finna, att man där säger samma sak: »Vi har en valutareserv som bara räcker tre månader.» Det innebär för deras del att de bara importerar och inte exporterar. Fortsätter man länderna runt, möter man samma sak. Alla skulle alltså bara exportera och ingen importera. Då blir det alltså ingen som importerar alls, och man har konserverat valutareserven vid siffran vid tillfället i fråga. Men detta måste väl ändå också vara en mycket orealistisk bedömning och ett mycket orealistiskt mått på valutareservens varaktighet. Det är en fiktion att föra ett dylikt resonemang, när man vill bestämma valutareservens läge.

För övrigt andades herr Ewerlöfs kompletterande framställning i dag den gamla kända förvissningen från hans sida att högern vid varje tidpunkt vet att sätta in just de rätta åtgärderna när det gäller att bekämpa de svårigheter som vi haft att brottas med under en lång följd av år. Jag skall då ta mig friheten att rekapitulera bara ett par tillfällen.

I mitten av 1940-talet kom dåvarande handelsministern med ett förslag här i riksdagen, att vi kanske borde ompröva vår uppfattning om importen. Han hade märkt att valutaströmningen tilltog och föreslog nog djärvt att vi skulle försöka med en importreglering. Då reste sig en aktad ledamot av denna kammare och partivän till herr Ewerlöf — han har avgått numera — och sade ungefär så här: »Nej, snälla handelsministern, rusa inte i väg och inför en ny reglering,

**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

utan låt oss först avvakta, hur det utvecklar sig.» Tre eller fyra månader senare, då riksdagen var samlad, slogs larm. Då hade nämligen det inträffat vad handelsministern tidigare hade förutsett. Då fick regeringen förebråelser från samma håll för att den inte i tid hade gett sig i kast med att reglera importen, vilken på den tiden var ohämskad. Det var en ganska generad högerman som den gången satt i sin bänk och fick höra påpekas, hur han motsatt sig saken tre månader tidigare. Nu satt han där och grubblade helt säkert över vanskligheten att profetera över vad man vid en viss tidpunkt bör göra för att förhindra en icke önskvärd utveckling.

Jag skall tillåta mig att nämna ytterligare ett exempel som tyder på att oppositionen inte sitter inne med hemligheten att i varje situation kunna bedöma vad som bör göras.

Stockholms stad styres ekonomiskt och även i övrigt av de två partier, som i dag står för det särskilda yttrandet till bankoutsköttets utlåtande. Jag förmodar att dessa båda partier högt gillar vad Skattebetalarnas förening så ofta låter komma fram i sin tidskrift *Sunt förnuft*. För en tid sedan redovisade denna tidning en undersökning över vad man kallade vissa landstings skatteutpressning av medborgarna, som medför att dessa landsting förvaltade många tiotal miljoner kronor. Ja, det är riktigt att landstingen förfogar över dessa medel. Dels finns det en påbjuden fondering, dels blev många av dessa miljoner inte förbrukade, därför att de byggnadsföretag, som man skulle ha pengarna till, inte kunde komma till stånd. Det förklarar kanske till en del, varför överskottet blev så stort hos vissa landsting. Enligt vad det förspors, har Stockholms stad trots de styrande partiernas inställning nu inte aktat för rov att hos dessa landsting efterhöra möjligheten att få låna av de överskott, vilkas tillkomst man så starkt kritiserat. Detta är verkligen en ödets ironi. Man skulle kunna säga att det är rena spexet.

Jag vet inte, om det är opassande att

nämna något om utvecklingen i England, som har styrts efter de förnämliga principer, som vi alltid tillrättats att följa. Jag skall inte närmare ingå på situationen i England men vill peka på en omständighet som inte är mer än en vecka gammal. Då beslöt nämligen engelska regeringen att alla låneansökningar, gällande lån som privata företag vill uppta, samt aktieemissioner överstigande 10 000 pund, motsvarande 145 000 kronor, skall inlämnas till myndigheterna för granskning och godkännande. Trots en stark förhöjning av räntan har man således i England måst tillgripa en reglering i detalj av en art som vi i Sverige ännu inte fått.

Jag skall vidare ta mig friheten att citera vad *Financial Times* skrev härmedagen beträffande Skandinavien och Sverige: »De skandinaviska länderna var snabbare att uppmärksamma den inflatoriska utvecklingen än den brittiska regeringen, som vid denna tid fortfarande förlitade sig på den gynnsamma utvecklingen av valutarenservan.» Tidningen tillägger: »Skandinaverna vidtog sina första motåtgärder någon tid före England.»

Jag tycker att det betyget bör tillmätas ett starkt vitsord, då det ju är avgivet utifrån, rent objektivt, av en tidning i ett främmande land och alltså inte kommer från något av de partier här i Sverige som är engagerade i den inre partipolitiska striden.

Även om vi haft vissa bekymmer och svårigheter, kan vi nog säga att vi har lotsat oss fram och att läget nu är relativt stabilt, fastän vi givetvis även i fortsättningen har att bereda oss på fluktuationer och svårigheter, som vi likväl hoppas kunna bemästra.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets skrivning i denna omförmälan.

Herr DANMANS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fahlanders anförande ger mig anledning till en reflexion.

Herr Fahlander gjorde gällande att oppositionens ståndpunkt närmar sig majo-



**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

ritetens. Jag skulle väl tro att förhållandet närmast är det motsatta, åtminstone i vissa sammanhang. Det var den saken jag ville påpeka.

Herr WERNER (bf):

Herr talman! Bankoutskottets föreliggande utlåtande över dess granskning av riksbankens och riksgäldskontorets förvaltning för år 1955 utmynnar i enhällig tillstyrkan om ansvarsfrihet. Här om råder sålunda full enighet.

Det är emellertid i fråga om själva kommentarerna till utvecklingen på penningpolitikens område och om den ekonomiska utvecklingen i övrigt under år 1955 som meningarna har gått isär. För dagen är det alltså inte fråga om att dra upp några riktlinjer för den kommande ekonomiska politiken, utan endast om att knyta några reflexioner till vad som har skett.

Jag vill då först understryka att de expansiva tendenserna i början av året krävde, att effektivt neddämpande åtgärder sattes in för att hindra att en ny inflationsvåg fick breda ut sig. Att dess motåtgärder inte alltså är populära, ligger i sakens natur. Men låt oss konstatera, att vilken regering som än sitter, så skulle den, om den vill handla under ansvar, tvingats till i stort sett samma åtgärder. Situationen i England ger härvidlag tydliga anvisningar.

Året inleddes under ett överhängande konflikthot på arbetsmarknaden. Även om konflikten löstes till ett pris, som i och för sig kan ge anledning till erinringar, därigenom att lönestegringen blev mer än dubbelt så stor som ökningen av produktionsvolymen och därmed utlöste en ny inflationseffekt, så låt oss ändå uttala en tillfredsställelse över att motsättningarna kunde lösas utan de för landet förödande storkonflikter som nu tillfogar våra nordiska grannländer en obotlig skada. Men samtidigt vore det en felsyn att icke erkänna, att de faktiska prishöjningarna väsentligen är en given följd av löne- och räntehöjningarna, kanske allra främst lönehöjningarna.

Trots den expansiva utvecklingen av

vår export, grundad på vårt lands rika råvaru- och naturtillgångar, så ger dock utfallet av vår handelsbalans anledning till oro. En grundläggande faktor för ett fast penningvärde och en gynnsam utrikeshandel är att vi förfogar över en tillräckligt stark valutareserv. Detta förhållande har redan tidigare understrukits här i debatten. Fjolårets handelsbalans visar emellertid ett siffermässigt underskott av ej mindre än 1 359 miljoner kronor, det största sedan år 1947. Det allvarliga är emellertid att själva bytesbalansen visar ett till 380 miljoner kronor stegrat underskott. Den måhända skenbara stegringen av vår valutabehållning med 38 miljoner kronor döljer kanske det faktum, att importfirmorna utnyttjat en förlängd utlandskredit.

Speciellt tilldrar sig det stora underskottet i handelsutbytet med Västtyskland uppmärksamhet. Detta underskott rör sig omkring en miljard kronor, och man måste fråga sig om handelsdepartementet och utrikesdepartementets handelsavdelning och möjligen även de penningvårdande myndigheterna i tillräcklig grad bevakat Sveriges intresse av att genom en ökad export till Västtyskland skapa bättre balans i handelsutbytet. Det nuvarande handelsutbytet med detta land kan inte anses på något sätt tillfredsställande. Enligt mitt sätt att se borde det vara möjligt att under rådande högkonjunktur som den nuvarande bygga upp en nödvändig och tillräckligt stark valutareserv. Jag måste rekommendera regeringen och de penningvårdande myndigheterna att gemensamt pröva de åtgärder som kan medföra en förstärkning av valutareserven.

På ett hårdhänt sätt har landet genom missväxten erinrats om vad jordbruket betyder samhällsekonomiskt. Jordbruket skapar nu vid normal skörd årligen ett värde av ca 4,5 miljarder kronor eller lika mycket som de exporterade skogsprodukterna tillsammans. En minskning av jordbruksproduktionen skulle genast starkt försämra vår valutaställning och inom landet ej blott äventyra vår försörjning utan även reducera köpkraften hos en konsumentgrupp, vars köpkraft

**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

har den största betydelse för såväl industri och handel som arbetarvärlden.

Bland de åtgärder som blev nödvändiga för att hejda en ny inflationsvåg var även en skärpning av kreditrestriktionerna, en höjning av räntan och en förlängning av vissa investeringshämmande ingrepp. Beträffande dessa senare måste starkt framhållas, att de måste vara tidsbegränsade, om de skall kunna verka temporärt återhållande. Sker ej detta, så kommer dessa ekonomiska ingrepp att inräknas såsom kostnadsfaktorer i företagens kalkyler och taga ut sin konsekvens i höjda priser på varor och tjänster med en effekt som kan tolkas såsom rakt motsatt den avsedda.

Den höjda räntan blev större än vad bondeförbundet kan erkänna som nödvändig och riktig. Dess verkningar är synnerligen ojämna. Då de ekonomiskt starka företagen har ingen känning eller ofta till och med fördel av en höjd ränta, kämpar ofta de ekonomiskt svagare för livet för att hålla sin rörelse i gång. Tillsammans med de ofta onödigt hårda kreditrestriktionerna utövar nu penningmakten ett tryck över småföretagare och jordbruk, särskilt de som måste nyetablera, som inte ur alla synpunkter är försvarbart. Det är därför stark anledning att såsom en första åtgärd snarast möjligt vidtaga lättnader i räntebördan och kreditgivningen till företag som tjänar produktiva syften. Till dessa frågor blir det anledning att återkomma vid behandlingen av de ämnen som berör den framtida ekonomiska politiken.

Med dessa korta kommentarer ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Vi har av herr Werner fått den uppgiften, att bondeförbundet finner den förda räntepolitiken onödigt hård och de tillämpade kreditrestriktionerna onödigt bryska. Vi har alltså här

ett moment i koalitionspolitiken, där koalitionen inte existerar. Räntepolitiken är med andra ord synbarligen något slags politisk rastgård, till vilken bondeförbundet förbehållit sig ensamrätt. Jag har ingen anledning att ge mig in i den ofta återkommande debatten med herr Werner om räntepolitikens verkningar och om kreditrestriktivitetens effekt. Ingen av oss har något nytt att tillföra den diskussionen. Jag noterar bara, att enligt herr Werner är tydligen denna politik, som ju dock i sista hand bärs upp av den regering som herr Werner stöder, nätt upp det värsta som kan tänkas. Det är en självövertvinnelse, som är värd vår beundran, att herr Werner fortsätter att stödja denna politik.

Sedan noterar jag att det finns någonting som inte fanns i herr Werners anförande i dag: den vanliga synpunkten om kreditinstitutens räntemarginaler, men den kanske återkommer i annat sammanhang, och i så fall skall jag be att få komma tillbaka då.

Herr Fahlander talade om mångt och mycket. Han ville nu öppna en process om vem som var den störste profeten, dr Ivar Anderson eller dåvarande handelsministern Gunnar Myrdal. Jag kan inte finna att en sådan process i ögonblicket har något större intresse, men jag skulle vilja säga att bygger herr Fahlander sin tro på möjligheten att överblicka framtiden på vad herr Myrdal därvidlag har presterat, så är det inte särskilt stora möjligheter herr Fahlander kan räkna med.

Sedan kom av någon underlig anledning förhållandena i Stockholms stad in i bilden. Om jag fattade herr Fahlander rätt, var hans huvudsynpunkt att Stockholms stad hade tagit ut för låga skatter, varför Stockholms stad hade tvingats låna för mycket pengar. Men, herr Fahlander, vilket parti är det som har givit ständiga underbud i vad gäller kommunalskatten i Stockholms stad? Vilken politiker är det som framför andra har framträtt som företrädare för nödvändigheten och önskvärdheten att sänka kommunalbeskattningen i Stockholm? Hans namn är, såsom herr talmannen

**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

torde vara särskilt medveten om, Hjalmar Mehr, och hans politiska mantals-skrivningsort ligger i alla fall närmare herr Fahlanders än den ligger min.

Också herr Fahlander tog upp resone-mangtet om den misslyckade engelska poli-tiken och om de åtgärder som den eng-elska regeringen nu sett sig tvungen att vidtaga. Jag tror att det är i rätt hög grad riskabelt att tala om den misslyc-kade engelska politiken. Jag tror det har sina sidor att driva den historieskriv-nings för Englands del, som herr Fahlan-der tillämpade. Framför allt förefaller det mig vara något egendomligt att i en penningpolitisk debatt alldeles bortse från den omständigheten att vad den engelska politiken i dag primärt sysslar med är att skapa ett skydd för pundets yttre värde, en problematik som såvitt jag vet inte är särdeles aktuell här i lan-det.

Jag noterar den bekännelse till tvångs-sparandets princip, som herr Fahlander gjorde. Det var ett klart besked på en omstridd punkt. Det kan kanske räcka med det noterandet. Men i anslutning till detta skulle jag vilja fråga herr Fahlander: Vilket alternativ har det engelska labourpartiet ställt till den nuvarande regeringens ekonomiska politik i Eng-land? På vilket sätt har herr Fahlanders partivänner i England visat större fram-synthet än regeringen? I vilka konkreta punkter har den engelska labouroppositionen lagt fram ett program som hade kunnat leda till ett bättre sakernas till-stånd än man för närvarande har?

Till slut, herr talman, återkom på nytt den gamla frasen om räntepolitiken som ett universalmedel för oppositionen. Den frasen är så många gånger tillrättalagd och dementerad att jag på den punkten begränsar mig till att hänvisa till riks-dagens tryckta protokoll under de tre, fyra senaste åren.

Herr WERNER (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle faktiskt ha be-traktat det som ett underbetyg, om mitt anförande här på något sätt hade givit herr Svärd anledning till ett uppskattan-

de omdöme. Herr Svärd är som bekant talesman för, såsom jag uttryckte mig, penningmaktens grepp över de ekono-miskt svaga, och hans parti har ju ständigt företrätt meningen om den höjda räntans allena saliggörande verkan. Vi inom bondeförbundet har givit till känna vår uppfattning att en alltför hög ränte-sats för många små företagare både inom jordbruk och andra näringar medför en belastning som tillsammans med kredit-restriktionerna kan utgöra ett kväv-ningsgrepp över viktiga delar av produk-tionen.

Jag begär inte att herr Svärd skall hysa någon förståelse för denna uppfatt-ning, men jag har ändå inte kunnat under-låta att ge den till känna i denna kammares debatt om vad som skett på penningpolitikens område under fjolåret.

Herr FAHLANDER (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Svärd påminde mig om att de, som i Stockholm kommit med underbud, skulle vara mantalsskriv-na inom det parti jag tillhör. Det är riktigt, och jag beklagar livligt att mina partivänner i Stockholm strävar efter att i Stockholms stad föra samma ekono-miska politik som oppositionspartier-na i riksdagen. Jag kan däremot inte ge någon nämnvärd eloge åt dem som le-der och styr i Stockholm. De strävar efter att föra samma ekonomiska poli-tik som majoritetspartierna i riksdagen men är alltför räddhågade att genomföra den lika konsekvent, beroende kanske på den ytterst smala marginal, som ga-ranterar dem innehavet av makten.

Beträffande labourpartiets förmåga att i dagens situation framlägga ett al-ternativ till de konservativas ekonomis-ka politik vill jag bara säga, att labour-partiet väl inte har samma förmåga, el-ler rättare sagt förmåtenhet, att komma med signaler och rådgivning, när det gäller regeringens politik, som exempel-vis högern har i detta land.

Herr SVÄRD (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterar med visst beklagande, sett ur min egen syn-

**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

punkt, att jag nog har bra mycket mindre möjligheter att företräda kapitalismens intressen än herr Werner.

Sedan tillåter jag mig säga, att det var en upplysning, som var värd att få, att herr Fahlander har en annan uppfattning om Stockholms skattefråga än den som kommer till uttryck i den församling, där denna skattefråga behandlas. Men kan inte möjligen dessa motsatta synpunkter bero just på den omständigheten?

Herr Fahlander medger, att det engelska labourpartiet inte har ställt något alternativ. Det har det emellertid gjort. Partiet har begärt en importreglering, och under valstriden begärde det sänkt skatt på varietéföreställningar. På åtminstone två punkter har alltså det engelska socialistpartiet ställt konkreta alternativ.

Jag måste säga, att jag hela tiden trott och verkligen levt i den tron, att vad regeringspartierna och inte minst regeringen framför allt ville ha var alternativ från oppositionen. Hans excellens statsministern, vars uppfattning väl herr Fahlander åtminstone i vissa avseenden delar, har ju lagt ned stor energi på att så att säga avkräva oppositionen räkenskap just i fråga om alternativen. Nu vill herr Fahlander inte ha dessa alternativ. Får jag fråga: Vem skall vi lyda, hans excellens statsministern eller herr Fahlander?

Herr NÄSGÅRD (bf):

Herr talman! Det är ju en intressant diskussion, hur de olika partierna i England uppträder, men för min del har jag faktiskt haft det intrycket, att labour kritiserar allt vad regeringen i England föreslår. På samma sätt förfor högern när den var i opposition och labourpartiet i regeringsställning. Vad den nuvarande taktiken beträffar, tycker jag att labour med Gaitskell i spetsen tillämpar precis samma metoder som högern och folkpartiet här i Sverige. Vad än regeringen kommer med när det gäller att bekämpa inflationen och stabilisera penningvärdet, går högern och folkpartiet

emot. Det är samma situation som i England. Jag tycker inte det är så mycket att resonera om.

Vad beträffar utskottsmajoritetens förslag till skrivning å ena sidan och reservanternas förslag å andra sidan när det gäller förevarande fråga, är det, såsom redan anmärkts, mycket mindre skillnader i år än det tidigare varit. Folkpartiets representant ville göra gällande, att det berodde på att majoriteten närmat sig oppositionen. På denna punkt torde man emellertid kunna ha delade meningar. Vad som fortfarande skiljer är väl att reservanterna sätter något större lit till den höga räntan än man gör inom utskottsmajoriteten.

Herr Svärd sade nyss, att vi inte gång på gång skall upprepa, att han och hans parti sätter all sin lit till räntan. Läs riksdagstrycket under tre å fyra år tillbaka, säger han, så skall vi finna att högern föreslagit andra åtgärder också. Högerns talesmän brukar varje år framhålla att högern inte bara litar på räntan, utan på räntepolitiken i förening med andra åtgärder. Kunde inte herr Svärd låta någon av sina underordnade tjänstemän plocka ihop dessa argument och en gång lägga fram dem i samlad ordning i stället för att hänvisa till riksdagstrycket under tre, fyra år tillbaka? Den väntjänsten tycker jag herr Svärd skulle kunna göra oss.

Det var ett mycket vackert uttalande av folkpartiets företrädare, herr Danmans, när han sade att samhället borde sätta in alla sina resurser för att stabilisera penningvärdet. Om vi skulle gå tillbaka och se efter hur partierna har ställt sig i denna fråga, skall vi finna, att herr Danmans parti inte kan berömma sig av att ha stött så många av de åtgärder, som regeringen under de senaste åren föreslagit just för att försöka stabilisera penningvärdet. I stället har ju folkpartiet, liksom också högern, vanligtvis gått emot de åtgärder som föreslagits. De har inte varit lämpliga, har man sagt, och man har velat ha något annat, fastän man kanske inte så ofta kristalliserat ut sina önskemål. Ja, folkpartiet var hösten 1951 ute på krigs-

**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

stigen och ville på något sätt dra in skogsvinsterna — jag vet inte om det var till samhället eller om det skulle ske till förmån för andra samhällsklasser. Detta var ju ett försök från folkpartiets sida, men jag tror inte att det var den saken herr Danmans syftade på.

Herr Fahlander har redan nämnt att det är ganska ringa skillnad mellan utskottets majoritet och minoritet. I det sammanhanget gjorde han en kärleksförklaring till det förolyckade förslaget om tvångssparande förra året. Jag är angelägen om att framhålla, att jag på intet sätt sympatiserar med honom i det fallet, och jag skulle tro att han snart skulle ha mött en ganska kraftig opinionsstorm, om det förslaget hade blivit genomfört. Man behöver bara tänka på de svårigheter och det trassel det skulle ha medfört, att kommunalskatten i Sveriges kommuner är så oerhört skiftande. Från sakkunnigt håll förklarades enstämmigt, att det var omöjligt att skilja på kommunalskatt och statsskatt. Allmänheten hade dessutom med tämligen stor säkerhet kommit att uppfatta tvångssparandet som en tioprocentig skattehöjning. När tvångsinsättningen på skogskonto beslöts här i riksdagen 1951, trodde folket ute i bygderna, att de pengarna skulle man aldrig få tillbaka. Dem kommer finansministern att lägga beslag på, sade man, och det var naturligtvis många som agiterade på den linjen. Sådan är stämningen — man litar inte mer än jämnt på statsmakterna. Och i fråga om tvångssparandet hade man nog också trott, att pengarna skulle dras in till samhället.

Herr Ewerlöf var i sitt anförande inne på en mycket intressant fråga i samband med den stora statliga upplåningen i riksbanken. Det står i reservationen på s. 9: »Genom att den statliga finansieringen under andra halvåret 1955 kom att i väsentlig utsträckning grundas på en upplåning i riksbanken motverkades emellertid syftet med penningpolitiken i övrigt.» Det är riktigt att en stor upplåning ägde rum, och herr Ewerlöf antydde själv litet senare en av orsakerna till denna upplåning, nämligen åter-

betalningen av överskjutande skatt i december månad, som uppgick till mellan 600 och 700 miljoner kronor. Herr Ewerlöf antydde att det skulle vara till stor fördel, om man kunde lägga om denna betalningstermin, och det tror även jag; det kan vara lika värdefullt för allmänheten att få pengarna några månader in på det nya året som att få dem under själva julmånaden — och prisnivån under julhandeln skulle kanske också påverkas i gynnsam riktning. Det verkade som om även herr Fahlander hade ett visst intresse för den frågan, och därför skulle man kanske kunna få en enig front från högern ända till socialdemokraterna för flyttning av denna betalningstermin. Det krävdes emellertid i tidningarna under årtal, att den överskjutande skatten skulle betalas ut så tidigt, innan statsmakterna till slut föll undan för kravet.

I debatten har bara antytts, att det kan tänkas att olika samhällsgrupper drabbas olika hårt av kreditrestriktionerna. Jag tycker nog att det är alldeles tydligt, att småföretagarna över hela linjen har svårare än de större att göra sig gällande i en situation som den nuvarande. Det är ganska naturligt att ett stort företag med gamla bankförbindelser har lättare att få sina önskemål om krediter tillfredsställda under tider av hårda kreditrestriktioner än småföretagarna har. Men den frågan kommer ganska snart upp till behandling, och därför är det inte min avsikt att nu ta upp den diskussionen, om ingen annan gör det.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den motivering utskottet har föreslagit.

Herr MOGARD (s):

Herr talman! Diskussionen har brett ut sig på litet för avlägsna marker för att gälla vad vi egentligen skall debattera. Jag vill dock säga beträffande Stockholms stad, att det väl inte föreligger någon större skillnad mellan politiken i riksbanken och politiken i stadshuset. Partierna i Stockholms stadsfullmäktige

**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

har ju kommit överens om skattesatsen, och det beror antagligen på att de utgår från stadens behov, som ju måste tillgodoses. Det samröre med riksbanken som förevarit, har mig veterligt endast inneburit att stadsfullmäktige och dess olika partier måst bekväma sig att inskränka stadens investeringar med 50 miljoner för att erhålla möjligheter att upptaga lån. Också i det stycket har enighet rått, även om den kanske på vissa håll varit nödtvungen.

Jag tror att man i sådana sammanhang icke bör utgå vare sig från stadens exempel eller från Englands exempel. När det gäller vår valutapolitik har vi uteslutande att räkna med de förhållanden, som gäller vårt eget land.

Om man nu läser föreliggande reservation, måste man göra sig mycket besvär med att leta ut någonting där, som egentligen inte skulle ha kunnat skrivas i utskottsutlåtandet. Man visar en anmärkningsvärd brist på lust till, vill jag säga, att skriva sig samman, som det så vackert heter på riksdagsspråket. Jag kan förstå det för högerns del, därför att detta parti ju saknar en ordinarie representant i bankofullmäktige och att det då kan vara mycket frestande att i riksdagen ta upp de spörsmål, som på lämpligare sätt kunnat behandlas i bankofullmäktige. Men folkpartiet har ju representanter i bankofullmäktige, och därför kan jag inte förstå, varför man från detta parti här skall ansluta sig till en avvikande mening, som partiets representanter i bankofullmäktige för sin del icke givit uttryck åt.

Det förhåller sig med debatten om detta utlåtande angående dechargen för bank- och riksgäldsfullmäktige på det sättet, att den blivit något slags ritual. En framstående ledamot av statsutskottet sade för ett par timmar sedan i ett annat ärende, att han inte kunde begripa, varför diskussionen på den då föreliggande punkten skulle återkomma år från år. Det är ännu mer befogat att fråga, varför denna reservation skall återkomma år från år. Jag vet precis, hur det går till. Herr Ewerlöf förklarar, när vi i utskottet har dechargefrågan före, att högern

naturligtvis inte kan gå med på den skrivning, som utskottet föreslagit, och att partiet har andra synpunkter. Så går han sin väg för att skriva sin reservation, och folkpartiets representanter tassar efter. Så blir det en reservation, och den har vi nu här, och den håller vi på med att behandla år efter år med allt mindre och mindre intresse.

Jag sade förut, att jag förstod högerns inställning, eftersom detta parti inte hade en ordinarie representant i bankofullmäktige. Det kanske får en sådan i år, om vallyckan är gynnsam, men den är ju såsom de ekonomiska konjunkturerna ganska obeständig. Det synes mig emellertid också ur högerns egna synpunkter vara ologiskt att här i riksdagen år efter år ta upp en sådan diskussion som man här gör. Det har dock i år skett mycket urbant både i reservationen och hitills i debatten. Vi hörde ju herr Ewerlöf som den fine man han är ge all tillbörlig rätt åt utskottets majoritet, och vad han ytterligare sade, kunde vi i stort sett mycket väl skriva under. Men det egendomliga är att högern, och inte minst herr Ewerlöf, ideligen säger, att riksbanksledningen skall äga fria händer och att den inte skall vara beroende av regeringen och politiska överväganden utan träffa avgöranden själv. Ändå återkommer man år efter år med dessa klagomål på visserligen allt mindre och mindre betydelsefulla misstag, som man nu en gång anser att riksbankofullmäktige gjort.

Det är ingen lätt sak, såvitt jag förstår, att under sådana förhållanden leda vår valutapolitik i riksbanken, framför allt av den anledningen att man ju ofta måste beakta synpunkter, som ju envar begriper egentligen bara är luft och ingenting annat. Vi befinner oss ju inte på någon öde ö och vi har inte något isolerat hushåll i detta land. Vi är helt beroende av de förhållanden, som råder ute i stora världen. I följd vid denna tid fördes också en sådan här dechargedejobb, där högern anförde skarpt klander för att ett 4-procentigt lån upptogs — jag tror det var i oktober 1954. I detta fall fick enligt högerns klagan inte räntesatsen av-

**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

spegla sig fullt ut i övriga bankutlåningsvillkor. Likväl blev det en investeringsverksamhet, som hotade den samhälls-ekonomiska balansen, eller vad det nu kan kallas för. Ja, vad hade inträffat? Det hade inte begåtts något fel av bankofullmäktige. Man hade i hela världen räknat fel på ett faktum, och det var att man trodde ända sedan 1953 att det i Förenta staterna skulle pågå en konjunkturunedgång. Till allas häpnad bröts den sedermera mycket snabbt och i stället ersattes den av en markerad uppgång. Medan näringslivet förut inställde sig på minskade investeringar och aktiekurserna sjönk, blev det nu en väldig fart i aktiekurserna, och samtidigt började vår industri och företagsverksamhet att sätta i gång med stora investeringar. Detta rädde man inte för här i vårt land. Man måste snabbt och effektivt anpassa sig efter detta nya läge. Det skedde visserligen inte över en natt men dock så, att genom ett revolutionerande tilltag höjdes räntan redan i april 1955. Samtidigt utsläpptes ett lån med en räntesats som vi inte sett maken till på länge i vårt land. Jag menar att detta är ett typiskt exempel på hurusom de väldiga ekonomiska rörelserna ute i världen, och över vilka vi mycket litet eller inte alls råder, måste återspeglas i en smidig och rörlig ekonomisk politik av riksbanksledningen. Alla är vi ju människor, och partier består ju av människor, och de begår misstag. Men jag tycker dock att man inte med skäl kan påstå, att riksbanksledningen begått ett misstag, som inte snabbt rättats till och rättats till mycket effektivt.

Man får inte vara överkritisk när det gäller riksbanksledningen, och det är den vi talar om i dag. Det finns så många krafter här i landet som vill rycka makten ur dess händer, och riksbanksledningens makt och ansvar är strängt taget koncentrerade i dess räntesättning. Det föreligger motioner som inom kort skall behandlas i kamrarna och där en betydande partigruppering här i riksdagen yrkar på en räntesänkning i trots av bankofullmäktiges bestämda avstyrkande. Det är den politiska vägen

man då går. Om inte riksbanksledningen här får behålla sin auktoritet, skall vi inte tro att den kan utöva behörigt inflytande över vår penningpolitik.

Det är ur dessa synpunkter som jag för min del finner det vara obehövt med en reservation i dag. Det hade mycket väl gått för sig att skriva samman både majoritet och opposition, om man inte till varje pris vill ha en opposition. På detta område och jag vill också säga på vårt yttre försvars område anser jag endrätt vara önskvärd, ja, nödvändig.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr DANMANS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Mogård ansåg, att det förelåg bristande lust från oppositionens sida att, såsom han uttryckte sig, skriva sig samman med majoriteten. Han konstaterade för sin del vidare, att saker och ting visar, att folkpartiet i denna fråga följer högern. Beviset skulle vara, att folkpartiets representant i bankofullmäktige där inte givit uttryck för någon annan mening än som här företrädes av majoriteten. Det är nog inte på det sättet, herr Mogård, ty denne folkpartirepresentant har gång på gång givit uttryck för en annan mening i fullmäktige, så länge detta var nödvändigt.

Herr Näsgård, som kommenterade ett yttrande jag fällt här, fann det egendomligt, att folkpartiet inte kunnat stödja regeringens förslag beträffande den ekonomiska politiken i flera avseenden. Men det är väl inte mera märkvärdigt, herr Näsgård, om folkpartiet har kritiska synpunkter att anföra i det fallet än när herr Näsgård levererar en mycket hård kritik mot ett av de i det sammanhanget framförda förslagen, jag avser tvångsparandet.

Herr Näsgård sade också, att tvångsparandet var olyckligt på det sättet, att folk inte litar på statsmakterna. Det kan väl ändå inte vara någonting, som kan läggas oppositionen till last.

I fråga om räntan sade herr Werner, att oppositionen gång på gång har talat om den allena saliggörande räntan, me-

**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

dan herr Näsgård, såsom den försiktige man han är, uttryckte sig mycket försiktigare och sade, att oppositionen har något större tillit till den höga räntan. Jag tror nog att herr Näsgård kom sanningen ganska nära.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Det är ett alldeles uppenbart faktum, att majoritetens och minoritetens ståndpunkter ligger varandra närmare i år än de hitintills har gjort. Orsaken till det är lika påtaglig. Jag har inget behov av att redogöra för vem som har närmat sig vems ståndpunkt, utan jag bara konstaterar, att ett närmande skett. Men så nära ligger vi ändå inte varandra, som man skulle kunna tro efter herr Mogårds om allmän välvilja vittnande anförande.

Vi ger i dessa båda uttalanden uttryck för en principiell inställning till den ekonomiska politiken, som är olika och som, såvitt jag förstår, kommer att förbli olika. Vi ger också uttryck för olika bedömningar, som naturligtvis faller tillbaka på denna principiella skiljaktighet. Under sådana förhållanden skulle jag finna det vara betydligt orimligare att försöka att skriva ihop sig än om var och en skriver för sig, ty skall vi så att säga skriva ihop oss, finns det ingen anledning att skriva någonting alls, ty då blir det ingenting.

Herr Mogård tog i det sammanhanget upp frågan om riksbankens självständighet. Men detta är ju ett dechargeutlåtande över riksbankens förvaltning. Att man där inte ger sig in på enskildheter, är ganska självklart, men i detta dechargeutlåtande ger man uttryck för den principiella bakgrund, som man har till sina krav på centralbankens politik. Det är ju det som det är fråga om i detta fall.

Herr Näsgårds anförande ger mig bara anledning till ett kort konstaterande. Det är ju på det viset, att bondeförbundet är delaktigt i och följaktligen medansvarigt i fråga om den regeringspolitik, som även innefattar den ränta, som man vid lämpliga tillfällen kritiserar

från bondeförbundshåll. Bondeförbundet har varit delaktigt i beslutet och får väl följaktligen ta ansvaret därför. Jag har ärligt talat inte någon större respekt för de allmänna uttalanden som vid skilda tidpunkter görs om behovet av en lättnad i räntepolitiken. En radikal ståndpunkt därvidlag har ju herr Rubbestad intagit då han i bankofullmäktige har reserverat sig för bifall till en kommunistmotion om omedelbar räntesänkning. Men inte heller den förefaller mig ha tacksning i den allmänna politiska attityd som han och hans parti intar.

Herr Fahlander var inne på några spekulationer i anledning av att i reservationerna hade använts det uttrycket att vår nuvarande valutareserv är tillräcklig för tre månaders import. Jag vill bara säga att detta sätt att ange en valuta-reservs storlek är internationellt godtaget. Det är helt enkelt en metod man har att beskriva hur betydande en valuta-reserv är, och ingenting annat.

Herr MOGÅRD (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Svärd vill jag säga att av den principiella inställningen till våra penningpolitiska spörsmål märks mycket små spår i reservationen. Om jag kan utläsa vad reservanterna åsyftar, vill man framföra ett klagomål över att »en stark påspädning med nya pengar» har skett, och detta hade bort »undvikas i den mån så varit möjligt». Vad ligger det för princip däri? Vidare står där också att man bör undvika »tvärra övergångar från en expansiv penning- och kreditpolitik till en restriktiv sådan», som har skett under 1954 och 1955. Ja, vem har någonting att säga emot det? Vi kan väl allihop vara överens om att detta är önskvärt i den mån det är möjligt. Ju mer jag läser denna reservation, det måste jag säga, desto mer tycker jag att den påminner om vad bondgumman sade om löständerna: »De både värmer och klär.»

Herr ELIASSON (bf):

Herr talman! Jag tycker att det är angeläget att man i denna debatt — när



**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

man talar om att en viss sammanjämkning av åsikterna kan ha skett därför att kreditpolitiken nu kommer till större användning i den ekonomiska politiken — inte så att säga söker ge folk den föreställningen att det skulle råda enighet i fråga om principerna för valet av medel i den ekonomiska politiken. Om en sammanjämkning har skett mellan ståndpunkterna så är detta kanske inte så onaturligt med hänsyn till utvecklingen. Jag syftar på en sak som har starkt poängterats från högerns och folkpartiets sida på den tiden när vi visserligen hade en kreditåtstramning men inte en så hård sådan att den framtvingade en räntehöjning. Man menade att vi skulle kunna klara praktiskt taget hela den ekonomiska politiken genom ränteförändringar och att dessa skulle hålla sig vid så där 1/4 eller 1/2 procent. Den utveckling vi har haft är den klaraste dementionen på att det skulle finnas något verklighetsunderlag för detta tidigare ståndpunktsstagande av oppositionen. Framför allt framfördes det från folkpartihåll.

Vi har här i Sverige genomfört en höjning av diskontot med 1 procent. I England fick man i föl höja diskontot med 1 1/2 procent, och nu har man höjt det med ytterligare en. England har nu ett diskonto på 5 1/2 procent. Det är den högsta ränta som man har haft där sedan 1930-talets början. Ändå måste England genomföra den ena åtgärden efter den andra, kreditåtstramning, skärpning av konjunkturbeskattningen, skärpning av konsumtionsbeskattningen, begränsning av företagens avskrivningsrätt o. s. v. Detta visar ju att man icke kommer till rätta med inflationsproblemet enbart med ränteförändringar — det visar också att man inte kommer till rätta med problemet ens med stora förändringar — utan man får tillgripa flera medel i samverkan. Det är ju också det vi gjort här i Sverige, herr Svärd. Men oppositionen säger att man inte enbart vill använda kreditpolitiska medel utan även finanspolitiska.

Jag säger som herr Näsgård: Vilka är de konkreta åtgärder man egentligen vill gå in för? Jag vill påminna om att man

från högerhåll mycket starkt poängterade senast vid årets remissdebatt att felet i regeringens politik ligger däri att man lägger åtgärderna praktiskt taget helt och hållet på investeringarna, och att det vore rimligare att man sökte hålla tillbaka konsumtionen och ge de välståndsskapande investeringarna större utrymme. Det finns mycket som talar för detta. I vårt land har man gått in för en bilaccis av 10 procent, inte som i England — där högern styr — med 60 procent. Ändå går den svenska högern mot ett sådant förslag. Det finns ingen konsekvens mellan teori och praktik i oppositionens uppträdande.

Sedan skulle jag i all ringhet vilja varna för att dra de slutsatserna i den ekonomiska debatten, att därför att vi nu har tillgripit kreditpolitiken i större utsträckning än tidigare skulle denna vara den åtgärd som lett till att vi nu har ett mera balanserat konjunkturläge. Jag tror att det är angeläget att mycket starkt betona, såsom har skett från det håll som jag företräder och även från andra håll, att vi har tillgripit flera medel i samverkan i den ekonomiska politiken. Man skall inte dra den slutsats som oppositionen gärna vill, att den åtstramningseffekt som vi har fått på kreditområdet genom räntehöjningen varit utslagsgivande när vi nu erhållit ett bättre konjunkturläge och bättre balans i samhälls-ekonomien. Det vet man ingenting bestämt om. Men jag tror att det inom en inte alltför avlägsen framtid kan komma att presenteras statistiska uppgifter som tyder på just vad man från vårt håll gång på gång poängterat, nämligen att en räntestegring inte betyder någonting för de stora självfinansierande företagen — de drabbas i stället av investeringsavgiften och skärpningen av bolagsskatten. De små företagen med i regel stora kapitalbehov och små vinstmarginaler och ringa möjligheter att med egna vinstmedel finansiera investeringarna — maskininköpen eller fabriksbyggnationerna — drabbas av räntehöjningen. Det är de små och minst likvida företagen, som får bära bördorna vid en kreditåtstramning. Om inte investeringsavgiften fun-

**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

nes, skulle de få bära bördorna ensam.

Där ligger skillnaden, herr Svärd, i våra principiella utgångspunkter när det gäller utformningen av den ekonomiska politiken. Skillnaden tar sig också uttryck däri, att oppositionen gått emot en förlängning av investeringsavgiften och bilaccisen. Man vill alltså helt enkelt ha bort de åtgärder, som innebär en börda för de stora, bärkraftiga företagen, och lägga bördorna helt på de mindre och föga likvida företagen. Det är oppositionens politik. Det är inte så märkligt, om man i denna debatt från vissa håll får höra klagomål över att kreditpolitiken är besvärlig för de mindre företagen, medan oppositionen liksom inte har ett ord till övers för de svårigheter som detta läge framkallat, utan betraktar dem såsom mindre allvarliga. Det vittnar ju om att man på den kanten är beredd att acceptera nästan vilket ränteläge som helst, bara man slipper de åtgärder som verkar på de stora, likvida företagen.

Utformningen av den ekonomiska politiken är till sist, herr talman, en fråga om var man vill lägga bördorna, vem som skall betala de åtgärder som är nödvändiga för att skapa eller upprätthålla stabilitet i samhällsekonomin. Jag tycker, herr talman, att det är angeläget, att man inte av allt tal om att vi nu kommit varandra närmare i kreditpolitiken också drar den slutsatsen att skiljelinjerna i den ekonomiska politiken har suddats ut.

Herr BOO (s):

Herr talman! Med instämmande i vad herr Mogård senast anfört skulle jag vilja säga, att när jag tog del av den föreliggande reservationen till utskottsutlåtandet, kom jag att tänka på historien om knallen som kokade soppa på en spik. Det var väl kanske också det som herr Ewerlöf antydde, när han talade om de olika nyanserna mellan utskottets skrivning och reservanternas, ty trots de många orden är reservationen en mager anrättning. Nu skulle man kunna tolka detta som om det inte funnes några stö-

re skillnader emellan de olika åsiktsriktningarna, men jag vill ge herr Svärd rätt i att skillnaderna är stora. De skillnaderna återspeglas emellertid inte i reservationen såsom borde ha skett. Man kan däremot återfinna dessa motsättningar i de allmänna politiska talesätten om att regeringen borde ha ingripit tidigare i det ena eller andra skedet — då hade inte utvecklingen blivit den nuvarande utan mycket bättre.

Men vill man ha exempel på de föreliggande principiella skiljaktigheterna i fråga om penningpolitiken, kan man finna dem om man går till andra aktuella riksdagshandlingar. Vi har en proposition nr 73, vari lagen om aktiebolags kassareserv föreslås förlängd på samma villkor som hittills, innebärande att kassareserven skall kunna uppgå till högst 50 procent. Här föreligger nu motioner från höger- och folkpartihåll, där det föreslås, att reserven skall högst kunna uppgå till 25 procent. Särskilt i högermotionen framkommer fullt klart resonemanget, att vad som därutöver kan behövas skall tillgodoses genom, som man säger, en rörlig räntepolitik. Där erkänns alltså behovet av dessa ingripanden, som kan vara långtgående. Men det är räntemedicinen som erbjudes samhället-patienten såsom det grundläggande botemedlet. Om man till detta lägger att oppositionen — som vanligt skulle jag vilja säga — yrkar avslag på förslaget om byggnadsreglering, framträder det ännu klarare, att en högre räntesats än den nu tillämpade skulle bli nödvändig.

Om man går till botten med oppositionens argumentering, kommer man fram till att den konjunktur som vi just nu upplever är för hög. Då är vi inne på sysselsättningsfrågorna: hur hårt skall denna konjunktur med olika medel neddämpas eller, med andra ord, hur stor arbetslöshet skall tolereras för att ett fast penningvärde skall garanteras? Det är sannerligen intet lättlost problem i den nuvarande konjunkturen, en konjunktur som är så ojämn, att vi i olika branscher kan se högkonjunktur och sysselsättnings-svårigheter sida vid sida. Om man här skulle göra en hård neddämpning skulle

**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

man få en ytterligare accentuering av dessa ojämnheter.

Det finns enligt min mening glädjande tecken i den situation, som återspeglas i det föreliggande utskottsbetänkandet, nämligen att den hårda ekonomiska politiken, som nu har tillgripits, har givit underlag för den nu avslutade lönerörelsen, som, hoppas vi, även skall kunna bli ett led i en fortsatt inre stabilisering. Vidare kan man notera från resultatet av år 1955 att konsumtionsökningen blev måttlig, och därmed har vi fått fram ett ökat sparande.

Det är å andra sidan givet att dessa åtstramningsåtgärder leder till svårigheter. Här har belysts både i utskottsutlåtandet och även i anföranden tidigare här i dag hur kreditåtstramningen drabbar nystartade och svagare företag betydligt hårdare än de äldre konsoliderade och kanske självfinansierade företagen.

Vi har vidare den besvärligheten, att räntehöjningen på längre sikt slår igenom i all icke subventionerad konsumtion. Det är svårt att komma fram till en återgång. Man märker ute på kreditlivets område tendenser att vilja binda fast långivningen vid den högre räntan på längre sikt. Får vi ett genomslag med denna tendens som riktlinje blir skadeverkningarna bestående under avsevärd tid. Ändå är det väl så att den hårda politiken måste fortsättas tills den har nått avsett resultat. I varje fall måste kapitalmarknaden komma i ett mera normalt läge innan skruvarna kan börja lossas. I det tidsskedet uppstår det intressanta spørsmålet vilka skruvar man skall lossa först, men det får väl diskussionen vid den tiden ge besked om.

Är det nu så att vi har besvärligheter på det ekonomiska området, kan vi i varje fall trösta oss med att vi ingalunda är ensamma i denna situation. Ser vi ut över världen finner vi att inte ens en politik driven efter rent borgerliga doktriner, såsom jag skulle tro att vår opposition vill ha den, ger ett bättre resultat än den förkättrade politiken här hemma.

Herr Svärd kom i en replik till herr Fahlander in på de engelska förhållan-

dena och efterlyste i vad mån Labour hade ett klart alternativ till regeringspolitiken där. Herr Svärd gjorde med sin vanliga valmöteteknik här svart till vitt, ty den springande punkten i detta sammanhang är ju att vi kan påvisa i dag att den engelska regeringen inte har lyckats att med den traditionella penningpolitikens medel få styr på den ekonomiska utvecklingen utan har fått gå över till det större registret, som vi tidigare tillämpat.

Jag skulle avslutningsvis vilja konstatera, att av den nuvarande penningpolitikens mödor kommer det fram ett gott resultat. Det kommer att visas upp för hela det svenska folket att räntans väg är minst lika törnbeströdd för menigman som regleringspolitikens, vidare att myten om de små, små, räntevariationernas möjligheter att styra ekonomin i fullsysselsättningssamhället är avslöjad. Detta kommer alltså fram som en biprodukt av de besvärligheter, som vi i dag upplever.

Herr talman! Med det sagda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan under denna punkt.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Jag trodde inte det skulle bli någon ekonomisk debatt i dag, då skillnaden mellan majoritetsutlåtandet och reservationen var så liten. Men majoritetens företrädare har gått till angrepp, inte minst emot det parti jag representerar, och därför nödgas jag, herr talman, säga några ord.

Det var somliga i kammaren, som uppfattade herr Mogårds yttrande på det sättet, att folkpartiet skulle ha gått till angrepp mot riksbankschefen. Jag har hos herr Mogård förvissat mig om att han inte yttrade sig på det sättet. Han menade i stället, att vi gick till angrepp mot riksbankspolitiken. Men här behövs en nyansering. När vi har tillåtit oss kritiska, har det varit mot den tidigare förda riksbankspolitiken, och inte mot den politik som förs i dag. Tvärtom skulle jag vilja uttala mitt förtroende för det sätt, på vilket riksbanken för närvaran-

**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

de ombesörjer vår ekonomi och försöker skydda vårt penningvärde, och jag hoppas att riksbanken och riksbanksfullmäktige skall fullfölja denna strävan.

Jag blev rädd när jag hörde herr Eliassons något demagogiska yttrande här. Jag hoppas att det var en svala, som inte bådade någon olycksbådande sommar, utan att herr Eliasson står ganska ensam.

Herr Mogård förmenade, att reservationen var onödig. Ja, gärna för mig — det är möjligt. Skulle jag uttala någon mening i dag efter den här förda debatten, skulle jag vilja säga, att det kanske hade varit lyckligast ifall parterna hade kunnat skriva ihop sig, och enligt det föreliggande aktstycket tycks detta inte ha varit omöjligt. Men om jag har tolkat reservanternas rätt, har deras reservation betingats av karaktären hos bankoutskottets utlåtande. I detta möter man bara en uppräknings av vad som har försiggått föregående år, men inget som helst försök till analys. Utlåtandet slutar som vanligt med att utskottet för riksdagen omförmäler det och det. Vad utskottet har omförmälat är saker, som vi visste förut, in i minsta detalj. Jag tycker att utskottet hade kunnat kosta på sig åtminstone så mycket av »egna» tankar, att utskottet hade instämt med finansministern i finansplanen. I finansplanen återfinns man just den analys, som reservanternas har försökt sig på att prestera. Mera hade inte begärts nu.

Herr Boo ansåg, att reservanternas aktstycke var ett magert dokument, särskilt när det gällde de speciella synpunkter, som reservanternas lade på föreliggande problem. Men är reservationen ett magert dokument, är också uttalandena i finansplanen uttryck för en viss magerhet, och det vill jag inte beskyllda finansministern för.

Så säger herr Mogård: Jag kan förstå att högern har reserverat sig, som inte har någon representant i riksbanksfullmäktige. Att folkpartiet är med på reservationen, kunde herr Mogård däremot inte förstå. Men förhåller det sig inte på det sättet, att reservationen av-

ser den riksbankspolitik som har förts tidigare? På den tiden var vår representant i riksbanksfullmäktige ständigt reservant. På senaste tiden har han inte haft anledning att reservera sig, eftersom han har gillat riksbanksfullmäktiges förehavanden.

Sedan lämnade herr Mogård en skildring av den amerikanska konjunkturunedgången för tre år sedan och hur den återverkade på förhållandena här hemma och på Europa i övrigt. Jag måste säga, att den skildring, som herr Mogård där gav över konjunkturutvecklingen i Amerika, var nog inte så vidare överensstämmande med verkligheten. Jag hoppas att herr Mogårds tjänst i sitt vanliga tempel står bättre i överensstämmelse med verkligheten än vad herr Mogårds tempeltjänst i Mammons tempel i dag har utvisat.

Herr Näsgård säger, att folkpartiet alltid är i opposition. Vad än föreslås från regeringens sida, säger folkpartiet nej; och så talar han om hur lycklig utvecklingen har varit under de 4 1/2 år som koalitionen har existerat: det har skett en stabilisering på alla möjliga håll och kanter.

Men, herr Näsgård, har penningvärdet varit stabilt under den period som koalitionen suttit vid makten? Herr Näsgård nämnde i det sammanhanget en historia om att hans landsmän tydligen misstrodde insättningen på skogskonto. De sade sig, att det var tveivelaktigt om de någonsin skulle få sina pengar tillbaka. Ja, de har fått tillbaka sina pengar visserligen i oförändrat kronantal men till minskat kronvärde, så att herr Näsgårds grannar däruppe i hans hembygd kanske ändå hade i viss mån rätt i sina farhågor.

När jag lyssnade till herr Näsgård var det mycket svårt för mig att lista ut vad han egentligen menade. Det bringar i erinran en debatt som hölls här i kammaren någon gång våren 1951, innan koalitionen kommit till stånd. Då fanns det tre olika reservationer, vill jag minnas, i fråga om den ekonomiska politiken. Jag minns att dåvarande finansministern yttrade i debatten, att vad hö-

**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

gern och folkpartiet föreslagit kunde han förstå, ty de hade någonting att komma med, men vad bondeförbundet och speciellt herr Näsgård hade att anföra, det kunde han inte alls begripa. »Vad han kommer med är av noll och intet värde», yttrade herr Sköld ungefär den gången om herr Näsgård.

Herr MOGÅRD (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte ta upp någon tävlan med herr Ohlon om vem som är den mest framstående tjänaren i Mammons tempel och inte i något annat tempel heller. Men vad jag minst av allt kan tävla med honom om är hans magistrala kateder. Det fanns en gång en berömd skolmästare, som också levde i Göteborg och som sedan varit berömd ett halvt århundrade. Herr Ohlon är inte helt olik den gamle magister Chronsough, som också älskade att dela ut betyg till höger och vänster.

Jag vill i alla fall svara herr Ohlon på ett par små punkter. Han förebrädde utskottsmajoriteten för att den inte gjort en vidlyftig utredning, däri även statsverkspropositionens tankar kom fram. Det tror jag är oberättigat att fordra, därför att det är inte statsverkspropositionen eller regeringens politik som diskussionen i dag främst gäller, utan riksbankens penningvårdande åtgärder. De kan inte alltid följa statsverkspropositionen. Låt oss bara tänka på vad statsverkspropositionen upptagit på utgiftssidan för året. Där finns ingenting om de väldiga ekonomiska konsekvenserna av lönerörelserna. Bara det visar hur oberättigat det är då herr Ohlon ställer anspråk på bankoutskottets förmåga att göra en ekonomisk analys.

Herr Ohlon gav riksbankschefen mycket ampla vitsord. Samtidigt som herr Ohlon utdelar mycket dåliga betyg åt alla socialdemokrater och bondeförbundare och kanske även åt högern ger han riksbankschefen stort A. Jag vill erinra herr Ohlon om att när nuvarande riksbankschefen tillsattes för ett år sedan var han majoritetens kandidat men ingalunda oppositionens. Det är gott att herr Ohlon

haft ett år att tänka över och lära att även majoriteten kan handla rätt och riktigt ibland.

Herr NÄSGÅRD (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag minns mycket väl det tillfälle, när dåvarande finansminister Sköld slog ned på mig när jag talade för ett system med premiering av sparandet. Jag fick en kraftig skopa av finansministern. Herr Ohlons ansikte sken då upp mer än jag någonsin sett förut, och han var så glad över att få instämma i vad finansministern sagt. Den dagen blev Herodes och Pilatus vänner, herr Ohlon!

Vad tvångsinsättning på skogskonto enligt 1951 års lag beträffar sade jag, att folk inte litade så mycket på statsmakterna och att den agitationen drevs i bygderna, att skogsägarna aldrig skulle få tillbaka sina pengar. De fick tillbaka sina pengar, sade herr Ohlon nu, men de var försämrade. Det vet vi allesammans, men det finns någonting som heter skattelagstiftning, som kommer in i blickfältet också. Anledningen till att folk trodde att de inte skulle få tillbaka sina pengar var väsentligen den agitation som högern och folkpartiet drev. Jag har exempel på mindre skogsägare, som när lagen antogs skyndade sig att ta ut hela skogslikviden före 1 januari 1952 bara för att inte behöva råka ut för tvångsinsättning på skogskonto. Men de fick i stället en stor extraskatt. Det var den insats som herr Ohlons parti gjorde den gången.

Herr BOO (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ohlon vände sig mot min betygsättning av reservationen, som jag betecknat som en mager anrättning. Herr Ohlon förklarade därvid att reservationen inte beskriver någonting annat än vad som finns i årets finansplan. Däri ligger då underförstått, att om det skulle vara någon skälnad mellan utskottets skrivning och reservationen, så skulle majoritetens uttalande inte stämma överens med vad som har anförts i finansplanen. Enligt herr Ohlon skulle det därför vara oppositionen som här fö-

**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik**

reträder herr Sträng och regeringen, medan majoriteten uppträder som opposition. Det är verkligen en befärd beskrivning av läget.

När jag sade att reservanterna här kommit med en mager anrättning ville jag, som jag framhöll i mitt förra anförande, understryka att reservationen faktiskt inte speglar de verkligen föreliggande motsättningarna. Detta är anledningen till den kritik som från min sida rikts mot reservationen.

Herr OHLON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill börja med att ge herr Mogård en komplimang för den utsökta spiritualitet som utmärkte hans anförande! Den vittnar om en alldeles speciell form av kultur.

Sedan påtalade herr Mogård, att den grupp, som jag företräder, i fjol hade en annan kandidat till riksbankschefsposten än majoriteten. Det är alldeles riktigt, och jag beklagar det nu. Jag gör det så mycket hellre som jag inte tycker att det är alltför obehagligt att komma i den situationen att få erkänna ett misstag. Men herr Mogård vägrar absolut att erkänna några som helst misstag — vad det nu kan bero på.

Herr ELIASSON (bf):

Herr talman! Denna debatt bör inte avslutas utan att herr Ohlon får tillfälle att rätta ytterligare ett misstag.

Jag tycker att man inte bör beskylla en motståndare här i kammaren för att ha hållit ett demagogiskt anförande, utan att man har verkligt fog därför. Jag har inte uppträtt demagogiskt, utan jag har bara sökt att belysa den principiella skillnad, som enligt min uppfattning, och jag vet att den delas av de flesta inom regeringspartierna, föreligger i fråga om hur den ekonomiska politiken här i landet bör föras. Det avfärdar herr Ohlon med att säga, att det är demagogi. Jag tycker verkligen att folkpartiets gruppledare här i kammaren har anledning att innan han gör en dylik beskyllning mot en annan ledamot lägga fram bevis

för på vilken punkt yttrandet i fråga är demagogiskt.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Herr Eliasson gjorde i sitt förra anförande gällande, att de nuvarande kreditrestriktionerna uteslutan- de träffar de små företagarna. Jag beklagar att kreditrestriktionerna träffar de små företagarna, men det är icke sant att de bara träffar de små företagarna, utan de drabbar lika mycket de stora företagen. De stora företagen befinner sig numera inte i den situationen att de kan finansiera sina utvidgningar med egna medel annat än undantagsvis. Det är vidare ett faktum att investeringsavgiften i lika mån träffar stora och små företag. Den drabbar framför allt sådana företag som befinner sig i bildande eller i utveckling. Till den sistnämnda kategorien hör speciellt de små företagen.

Jag är rädd för att den så att säga pacifistiska tankegång, som kom fram i herr Eliassons anförande här i dag, skall vinna spridning inom koalitionen. Det skulle sannolikt komma att medföra, att vi finge en ny och kanske ännu värre inflationsprocess över oss än vad vi hade i fjol.

Herr ELIASSON (bf):

Herr talman! Jag måste konstatera, att det allt är en mager spik som herr Ohlon hänger upp sitt påstående om demagogi på.

Jag har inte alls sagt att kreditrestriktionerna inte skulle verka på de stora företagen, utan jag poängterade — vilket jag gjort flera gånger här i kammaren — att det är uppenbart att sådana företag som inte behöver låna pengar inte har någon kännning av dem. De små företagen med begränsad vinstmarginal och stort kapitalbehov och små möjligheter att klara sig utan lånat kapital drabbas givetvis hårdare av kreditpolitiken än företag som har god likviditet.

Jag kan inte förstå att herr Ohlon kan påstå, att det är att uppträda demagogiskt. Jag skulle kunna ge herr Ohlon

många exempel på att den skildring, som jag här gett av läget, överensstämmer med verkligheten och företagarnas egen uppfattning. Jag kan, om herr Ohlson önskar, under dagens lopp stå till tjänst med dylika exempel.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Herr Eliasson har nu till full evidens bevisat, att de företag, som inte behöver låna pengar, inte behöver låna pengar! Det är såvitt jag förstår behållningen av dagens debatt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först därpå att den under behandling varande punkten skulle läggas till handlingarna samt vidare på godkännande av den av herr Ewerlöf m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på punktens läggande till handlingarna, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Svärd begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att punkten 1 i bankoutskottets utlåtande nr 4 skall läggas till handlingarna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Ewerlöf m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

**Punkten 2**

Lades till handlingarna.

**Punkterna 3 och 4**

Vad utskottet hemställt bifölls.

### Om förhandlingsrätt för pensionärer

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckt motion om förhandlingsrätt beträffande pensionsvillkor för personer, vilkas anställning hos arbetsgivaren upphört.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 597, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr Gustafson i Göteborg m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta att med hänvisning till riksdagens skrivelser nr 150 år 1945 och nr 418 år 1953 i en skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en förutsättningslös utredning rörande förhandlingsrätt beträffande pensionsvillkor, som anginge personer, vilkas anställning hos arbetsgivaren redan upphört vid tiden för framställandet av begäran om förhandling, samt att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet yttrat bland annat:

»Med hänsyn bl. a. till det läge vari frågan om förhandlingsrätten för stats- och kommunaltjänstemännen f. n. befinner sig anser utskottet att det ej finns anledning att nu göra en förnyad framställning om utredning rörande förhandlingsrätt beträffande pensionsvillkor i enlighet med vad i motionen yrkats. Utskottet beaktar vid detta ställningstagande även att de överväganden i fråga om förhandlingsrätten på förevarande område som kan göras i viss mån kan komma att röna inverkan av hur frågan om en allmän pensionsförsäkring löses. Utskottet vill emellertid ånyo understryka den betydelse utskottet fäster vid att spörsmålet om förhandlingsrätt beträffande pensionsvillkor får en för pensionärerna tillfredsställande lösning och vill även framhålla vikten av att alla utvägar till lösande av förevarande spörsmål noga övervägs i samband med den fortsatta prövningen av förhandlingsrättsfrågorna i övrigt.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att riksdagen i an-

**Om förhandlingsrätt för pensionärer**

ledning av förevarande motion, II: 597, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet ovan i utlåtandet anför.

Reservation hade anmälts av herrar *Mannerskantz, Anders E. Johansson och Åkesson* samt fröken *Höjer*, vilka ansett, att sista stycket i utskottets motivering bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till motionen II: 597, måtte besluta att med hänvisning till riksdagens skrivelser nr 150 år 1945 och nr 418 år 1953 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en förutsättningslös utredning rörande förhandlingsrätt beträffande pensionsvillkor, som anginge personer, vilkas anställning hos arbetsgivaren redan upphört vid tiden för framställandet av begäran om förhandling, samt att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp):

Herr talman! Det ärende som behandlas i det föreliggande utskottsutlåtandet berör en viss grupp medlemmar av vårt samhälle, som är ganska väsentlig men som i pensionshänseende är synnerligen missgynnad. Frånvaron av förhandlingsrätt gör att de efter slutad anställning knappast har någon möjlighet att påverka förhållandet till sina tidigare arbetsgivare i fråga om förbättring av pensionsförhållandena. Nu kan man säga, att de ändå har möjlighet att rent resonemangsvis under hand komma till tals med motparten, och det är klart att den möjligheten finns, men det blir ju i så fall ett resonemang eller en underhandling, om man vill kalla det så, som inte förpliktar till någonting, när man inte har en lagstadgad förhandlingsrätt att stödja sig på. Resultatet blir ju då helt och hållet beroende av motpartens goda vilja. Det är därför synnerligen angeläget, att den utredning som motionärerna här har föreslagit verkligen kommer till stånd och att den kommer till stånd

inom en överskådlig tid och ger ett resultat.

Jag vill erinra kammaren om att det är hela elva år sedan riksdagen år 1945 på förslag av andra lagutskottet skrev till Kungl. Maj:t och begärde den utredning, som vi här i dag på nytt diskutera, och att ärendet sedan dess åtskilliga gånger ånyo aktualiserats, utan att någon positiv lösning ännu har kommit till stånd. Vid denna frågas förnyade behandling år 1953 presterade andra lagutskottet på nytt ett synnerligen välvilligt yttrande, ur vilket jag ber att få citera följande. »Utskottet är», säger det, »angeläget att i detta sammanhang understryka den betydelse utskottet fäster vid att problemet om förhandlingsrätt rörande pensionsvillkor får en för pensionärerna tillfredsställande lösning. Även om fall, där pensionärer vägrats förhandla om sina pensionsvillkor, äro sällsynta, råder det enligt utskottets mening icke tvivel om att en i lag reglerad förhandlingsrätt skulle giva pensionärerna en starkare ställning förhandlingsmässigt och kunna utgöra ett betydelsefullt stöd i en strävan att tillgodose berättigade intressen. Utskottet förutsätter att frågan om pensionärernas ställning i nämnda hänseende i tillbörlig utsträckning beaktas vid den fortsatta undersökning rörande förhandlingsfrågorna, som är att vänta, och att spörsmålet om möjligt i anslutning härtill upptages till närmare utredning.»

Någon sådan utredning har emellertid ännu inte låtit höra av sig. Även om andra lagutskottets majoritet i år inte har velat biträda motionärernas förslag om en förnyad skrivelse med begäran om en sådan utredning, så är det ändå med tillfredsställelse man konstaterar dess positiva inställning till önskvärdheten av en fortsatt prövning av denna fråga. Utskottet säger nämligen i det betänkande vi nu har i vår hand, »att utskottet ånyo vill understryka den betydelse utskottet fäster vid att spörsmålet om förhandlingsrätt beträffande pensionsvillkor får en för pensionärerna tillfredsställande lösning och vill även



framhålla vikten av att alla utvägar till lösande av förevarande spörsmål noga övervägs i samband med den fortsatta prövningen av förhandlingsrättsfrågorna i övrigt.

Jag ber emellertid, herr talman, att gentemot detta få framhålla — och jag gör det icke minst med stöd av utskottets egen skrivning i detta utlåtande — att jag nu efter elva års förlopp anser tiden verkligen vara inne att i förevarande fall gå från ord till handling och begära att Kungl. Maj:t åstadkommer den utredning, vartill den nyssnämnda motionen syftar.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid föreliggande utskottsbetänkande fogade reservationen.

Häri instämde herr Åkesson (fp).

Herr DANMANS (fp):

Herr talman! Motionärerna har i sin framställning sagt, att frågan om förhandlingsrätt för pensionärerna är lika långt ifrån sin lösning i dag som den var år 1945, då riksdagen skrev till Kungl. Maj:t och begärde en särskild utredning. I årets avtalsrörelse har frågan om tillägg till pensionerna också kommit upp, och det är händelser som inträffat under dessa förhandlingar som gjort att frågan har aktualiserats. Det finns arbetstagare som önskat att i samband med den vanliga avtalsrörelsen få denna fråga om pensionstilläggen reglerad, men arbetsgivarna har avböjt detta. Och vad som framför allt är att ge akt på är den motivering, som arbetsgivarna har lämnat i det sammanhanget. I ett fall har anförts att arbetstagarnas sammanslutning saknade förhandlingsrätt i denna fråga, vidare att arbetsgivarna inte hade bemyndigat den delegation, som underhandlade, att företräda arbetsgivarna i den angelägenheten och till sist att arbetsgivarna under alla förhållanden för närvarande inte ville pröva den frågan.

Det är inte att undra på att arbetstagarna mycket kraftigt reagerade mot ett sådant svar. De arbetstagare det här gäller förklarade också när frågan avvisa-

des, att en intresselöst förelåg och att man alltså hade fria händer att vidta de åtgärder man fann lämpliga. Arbetsgivarnas ombud gjorde med stor kraft gällande att någon sådan situation icke förelåg.

Vi måste dock inse nödvändigheten av att denna fråga klaras upp utan större dröjsmål. Jag vill erinra om att det här gäller människor som under ett livslångt arbete har medverkat i uppbyggnaden av den effektiva produktionsapparaten vi ändå har i vårt land i dag. Nu placeras dessa människor i viss mån i undantagsställning, och detta är mycket uppseendeväckande. Det är så mycket mer upprörande som undantagsställningen drabbar dem på ålderns dagar och samtidigt, som andra medborgare i detta samhälle får sin del av den allmänna standardhöjningen.

Är det nu på det sättet att förräntningen av det insatta kapitalet i industrien eller andra företag vållar svårigheter eller att en rimlig utdelning på detta kapital befinner sig i farozonen, bör vi se sanningen i vitögat och diskutera åtgärder för att rätta till missförhållandena. Jag vill dock protestera mot att denna angelägenhet skall finansieras på det sättet, att pensionärer måste undvara vissa förmåner som helt enkelt tillkommer dem. Det nuvarande tillståndet uppväcker allvarligt missnöje, som enligt min mening också är berättigat. Vissa pensionärer drabbas så hårt att deras inkomster faktiskt närmar sig den nivå som motsvarar existensminimum.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Två ledamöter av kammarerna har redan talat för reservationen, och det kunde därför synas överflödigt att även jag såsom reservant motiverar min ståndpunkt. Jag har hört på deras anföranden och jag kan instämma i dem. Jag skulle emellertid utöver de motiv, som de har anförts, vilja framlägga ytterligare några skäl som har varit avgrän-

### Om förhandlingsrätt för pensionärer

de för mig då jag har ställt mig på reservanternas sida. Det är i stort sett tre skäl som varit bestämmande.

Det första är att utskottsmajoriteten har begagnat sig av så att säga riksdagstekniska motiv då den förklarar, att eftersom frågan ligger hos Kungl. Maj:t med de föregående skrivningar, som andra lagutskottet har gjort, så ligger den i goda händer. Man kan emellertid knappast säga att det förhåller sig på det sättet. Med anledning av den interpellation som herr Kyling framställde år 1952 svarade dåvarande socialministern, nuvarande finansministern, att det synes »mig kunna starkt ifrågasättas om det är tillrådligt att nu igångsätta en särskild utredning om pensionerade arbetstagares förhandlingsrätt». Den kommitté, som tidigare hade förhandlingsrättsfrågorna om hand, har faktiskt uttalat att den anser sig ha varken direktiv eller en sammansättning som möjliggör för den att ta upp till behandling den fråga det här gäller. Därför kan jag inte finna att det ligger så till att det automatiskt kommer förslag, utan riksdagen måste göra en ny framstöt därom.

Det andra skälet är att jag anser att detta är en rättvis sak. Visserligen kan man säga, att några stora resultat kanske inte är att vänta, eftersom de pensionerade saknar möjlighet att sätta t. ex. strejkvapnet bakom sitt ord och därför inte har samma möjligheter att göra sig gällande som de alltså aktiva anställda. Men det hindrar väl inte att många frågor rörande de pensionerades förhållanden kan tas upp och i fullt samförstånd bli diskuterade och lösta på ett sätt som innebär rättvisa.

Det tredje skälet till att jag för min del ställt mig på reservationens linje är, att jag tycker att det skall vara någon måtta på det tålmod riksdagen visar. Mer än ett decennium har faktiskt förflutit, sedan en enig riksdag begärde åtgärder i denna sak, och därefter har två olika påståtningar gjorts utan att det blivit något resultat. Tålmod är utan tvivel en stor dygd, herr talman, men det bör ju vara någon måtta också på den! När riksdagen har varit enig i sin uppfatt-

ning, tycker jag att den får lov att hävda sig.

Jag tror alltså inte att det blir så mycket av, om man bara låter det vara, såsom utskottet har skrivit. Både kommittén för utredning av frågorna om förhandlingsrätt och det statsråd, som besvarade interpellationen i frågan, har förklarat att något förslag inte kommer att framläggas. Jag tycker att utskottet borde ha beaktat detta på så sätt, att sista stycket i motiveringen hade dragit den logiska konsekvensen av vad utskottet skrivit i de föregående styckena. Det råder inte full samstämmighet mellan sista delen av utskottets skrivning och den föregående delen av motiveringen, som enligt min mening bättre tillgodoses genom den av reservanterna föreslagna skrivningen.

Jag yrkar alltså bifall till reservationen.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! När man läser motionen och hör de anföranden som hållits i kammarken, får man lätt det intrycket, att om de här ifrågavarande pensionärerna finge en sådan förhandlingsrätt så skulle därigenom deras ställning bli bättre och mera tryggad än för närvarande. Emellertid är inte så värst mycket vunnet med förhandlingsrätten, eftersom dessa pensionärer — såsom herr Mannerskantz påpekat — ju inte kan strejka och på det sättet tilltvinga sig en rätt.

Men det är inte bara detta som gör att dessa pensionärers ställning är otrygg, utan det kan också mycket väl tänkas att deras tidigare arbetsgivare inte har ekonomiska möjligheter att ge dem en litet bättre pension, fastän de i och för sig gärna skulle vilja hjälpa sina pensionärer. Andra företag upphör kanske plötsligt, och då förlorar ju deras pensionärer varje som helst möjlighet att komma till rätta med sitt pensionsproblem.

Det är tämligen klart att man inte löser pensionärernas trygghetsfråga på detta sätt, utan det kan endast ske i ett större sammanhang, där det inte blir enbart företagen, som svarar för huruvida

pensionerna utbetalas så länge de pensionerade är i livet eller inte, utan där en organisation — av vilket slag den sedan skall vara — tar ansvaret och garanterar att pensionerna verkligen utbetalas så länge de pensionerade lever.

Nu har frågan om stats- och kommunaltjänstemännens förhandlingsrätt för statens och kommunernas pensionärer utretts av en särskild kommitté, såsom framgår av handlingarna, och den har inte ansett sig kunna ta upp de privata tjänstemännens pensionsfråga till behandling. Kommittén har inför departementschefen framlagt förslag endast beträffande stats- och kommunaltjänstemännen. Men under utredningen rörande dem har man kommit underfund med att lösningen av denna fråga stöter på så många grundläggande svårigheter, att man inte är på det klara med om den kan lösas och än mindre vet på vilket sätt man skall lösa den. Frågan har alltså dragit ut på tiden, dels med hänsyn till utredningen, men dels också beroende på arbetsbördan i departementen, och så har det inte blivit någonting av.

Under senaste tiden har också ett annat moment kommit in i diskussionen, nämligen den allmänna pensioneringen, som ju siktar till att trygga pensionsrätten åt alla. Meningen är att denna pensionering skall trygga inte bara de nominella belopp som från början utbetalas, utan att en värdebeständighet skall eftersträvas, på så sätt att pensionsbeloppen kommer att höjas i den mån kronans värde eventuellt sjunker. Men därutöver är det också meningen att försöka åstadkomma en standardförbättring av pensionerna i samma mån som de i produktivt arbete sysselsatta erhåller bättre villkor till följd av produktionsökningen.

Om man lyckas ordna dessa tre saker, dels genomföra den allmänna pensioneringen, dels ge pensionerna värdebeständighet och dels göra även pensionerna delaktiga av standardhöjningen, så kommer naturligtvis frågan om pensionärernas förhandlingsrätt i ett helt annat läge. Då har pensionärerna egentligen inte så mycket att förhandla om.

Det är därför som vi inom utskottet

### Om förhandlingsrätt för pensionärer

har menat, att denna sak inte är så brådskande att vi inte kan vänta och se vilket resultat man kommer fram till i fråga om den allmänna pensioneringen, som man nu är sysselsatt med inom socialdepartementet. Därefter kan man se, huruvida det finns någon anledning att ta upp frågan om pensionärernas förhandlingsrätt. Detta är anledningen till att vi inte ansett oss behöva skriva på annat sätt än vi gjort. Vi har alltså inte ställt oss avvisande i frågan, men vi har utgått från att behovet av en sådan förhandlingsrätt är av en annan karaktär och av betydligt mindre storleksordning, sedan en allmän pensionsförsäkring blivit genomförd, än den är för ögonblicket.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp) kort genmäle:

Herr talman! När herr Elowsson gör gällande att den förestående tjänstemannapensionen skulle komma att inbegripa även ifrågavarande klientel, vill jag säga, att jag på den punkten inte är lika stor optimist som herr Elowsson. Vi vet inte när denna pension kommer att sättas i system och vilka grupper den kommer att omfatta. Jag håller för troligt att stora grupper i vårt land inte kommer att få del av den. Hur var det för övrigt med den allmänna sjukförsäkringen? Det finns stora grupper, som därvidlag fått det allra lägsta, och jag tror att det blir så även i detta fall.

Jag kan alltså inte dela herr Elowssons optimism när det gäller denna fråga.

Herr ELOWSSON, NILS, (s) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av vad herr Johansson sade vill jag bara framhålla, att när läget beträffande den allmänna pensioneringen är så oklart som det är, bör det också vara uppenbart att det inte finns stora utsikter för departementschefen att kunna skriva några direktiv för en utredning i denna fråga. Enbart av den anledningen får vi ge oss till tals.

**Om förhandlingsrätt för pensionärer**

Herr **MANNERSKANTZ** (h):

Herr talman! Min ärade vän alldeles intill mig, herr Elowsson, hade i den första tredjedelen av sitt anförande en helt annan uppläggning av denna fråga än utskottet i sin skrivning. Han polemiserar i sak mot det nödvändiga i att dessa pensionärer över huvud taget får förhandlingsrätt, eftersom de inte kan få någon nytta av den. Det var för mig en ny synpunkt. Om det är ett motiv för utskottsmajoriteten att avvisa en skrivelse, borde detta ha skrivits ut, ty det hade varit ett viktigt motiv. Jag uppfattar det som ett viktigt motiv, eftersom min ärade vän började med detta.

Men det är väl inte riktigt på det sättet. Om parter kommer tillsammans och förhandlar vid ett bord, kommer det oftast ut någonting gott av det även utan maktmedel. Även om det inte blir några storvulna resultat, kan mycket rättas till och vissa tolkningar göras, som annars kanske inte blir rätt behandlade. Jag tror att detta kan vara till gagn, och jag tror inte heller att arbetsgivare i allmänhet har så mycket emot en sådan sak.

Jag kan förstå herr Elowssons förtröstan på att Kungl. Maj:t ordnar allt. Det är ju hans eget Kungl. Maj:t, som av honom anses vara bättre än jag anser att nuvarande Kungl. Maj:t är. Men alldeles oavsett vad man anser om Kungl. Maj:t i dag, tycker jag att vad som skett under de senaste tio, elva åren ger anledning till misströstan, att någonting verkligen blir gjort utan en extra påtryckning från riksdagens sida efter så många års tålmodig väntan.

Vad sedan beträffar talet om att den eventuellt kommande allmänna pensioneringen skulle onödiggöra för pensionärerna att behöva resonera med sina före detta arbetsgivare, tror jag att det såväl inom statens och kommunernas område som inom enskilda företag finns stora grupper av pensionärer, som har så pass höga pensioner, att man knappast kan räkna med att den allmänna pensioneringen skall ge motsvarande belopp, ännu mindre överstiga dem. Det måste därför bli besvärligt att klara frå-

gan, hur pensionärerna skall undgå att få en sämre pension genom den allmänna pensioneringen än de hade förut. Därför anser jag att det anförda motivet inte bara är svagt, utan rent av obefintligt.

Jag tror därför inte att kammarens ärade ledamöter skall fästa så stor vikt vid vad min ärade vän här till vänster om mig säger i detta avseende. Trots detta uttalande hoppas jag att det skall framgå, att vi genomför denna diskussion på ett något mindre elakt sätt än som skedde i det förra ärendet!

Herr **ELOWSSON**, NILS, (s) kort genmäle:

Herr talman! Tvärtemot herr Mannerskantz menar jag, att kammaren skall fästa all möjlig vikt vid vad jag har sagt i denna fråga!

Vad jag ville ha sagt med den första delen av mitt anförande — den som herr Mannerskantz apostroferade — var att vi inte skall tro, att vi vinner så mycket bara med en förhandlingsrätt för dessa människor. Avgörande blir ändå till sist arbetsgivarnas villighet och förmåga att betala vad pensionärerna önskar. Man blir beroende av dem i långt större utsträckning än man var så länge man ställde sin arbetskraft till förfogande. Vi skall inte genom att tala för den här saken invägga pensionärerna i den föreställningen, att bara de får denna möjlighet så är de tryggade, ty det är de inte alls. En stor del av dem kommer att bli helt och hållet utlämnade och kan följaktligen inte få den hjälp, som man nu vill göra gällande att de skall få.

Herr Mannerskantz nämnde också, att vi inte skall alltför mycket lita på regeringen. Jag kan inte — och behöver det inte heller — gå i god för den, men jag vill erinra om att socialministern för en tid sedan uttalade, att enligt hans mening skulle ingen gå miste om det han redan tidigare var tillförsäkrad genom att en allmän pensionering genomfördes. Det betyder, skulle jag tro, att de organisationer, som i vanliga fall har att företräda löntagarnas intressen, får

företräda också pensionärernas intressen, när denna sak skall göras upp. En hel del av dem, som nu är sysselsatta i produktionen, kommer snart att bli pensionerade, och de får följaktligen intressen att bevaka i det här sammanhanget. Jag tror inte att vi skall utgå från att den form av förhandlingsrätt, som det är tal om i detta sammanhang, då skall kunna utnyttjas.

Jag kan inte ange något klockslag, då denna utredning skall kunna framläggas, men vi vet, att det bedrivs ett intensivt arbete inom socialdepartementet för att så snart som möjligt få fram ett förslag. Det är inom riksdagen en allmän önskan att få denna fråga löst, liksom även ute i landet, och ingenting talar för att det skall bli något långt dröjsmål. Därför anser jag i likhet med majoriteten inom utskottet, att det inte är någon mening i att försöka forcera fram en utredning i den sak, som vi här diskuterar, på nuvarande stadium. Vi får vänta och se, vad man får ut av en allmän pensionering, och sedan får vi därpå bygga den nya form av förhandlingsrätt, som pensionärerna vill ha.

Herr DANMANS (fp):

Herr talman! Herr Elowsson tycks göra gällande, att frågan inte brådskar och att vi bör invänta den allmänna pensioneringens antagande och se hur den verkar. Han sade också, att det inte var någon mening i att nu fästa alltför stor vikt vid den här frågan.

Det är nog så, herr Elowsson, att det redan nu finns vissa förbund av arbetstagare, som är inne på den tanken att göra allvar av parollen: pensionärernas sak är vår. Det gäller vissa förbund, som omsluter både aktiva och passiva medlemmar. Funnes det nu förhandlingsrätt för pensionärer och möjlighet att med de aktivas förhandlingar vid löneuppgörelserna samordna pensionärernas, skulle man kunna lösa frågorna i ett sammanhang. Uttalandet, att pensionärerna inte har någon makt att tilltvinga sig en ändring, kan synas riktigt, men finns solidaritet med pensionärerna från de ak-

Om förhandlingsrätt för pensionärer  
tivas sida har pensionärerna ett värdefullt stöd. Det har också förekommit händelser i den sista avtalsrörelsen, som säger, att den tanken håller på att slå igenom på fullaste allvar.

Det kan vara så, herr Elowsson, som ordspråket säger att medan gräset gror dör kon. I det här fallet betyder det att tjänstemän och arbetare, som inte i tid får den hjälp de behöver utsättas för onödiga lidanden. Alla bör ha sin del i den standardhöjning som det här gäller.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Jag skall inte ta många sekunder i anspråk! Med anledning av vad som nu sist anfördes vill jag bara säga, att om några pensionärer kommer att dö, tror jag att det beror på andra omständigheter än att det förslag det här gäller inte genomförts. Men i övrigt vill jag hänvisa till vad herr Danmans sade.

Anledningen till att jag begärde ordet är: om och när en allmän pensionering genomföres, blir det oändligt många övergångs- och tolkningssvårigheter, och just vid dessa tillfällen tror jag att det är lämpligt att pensionärerna själva kan få föra sin talan.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Jag skulle bara till herr Mannerskantz vilja framställa en fråga, som kan vara delvis avgörande för ställningstagandet. En som varit van vid att delta i förhandlingar vet att man kan förhandla sig fram till ett visst läge — sedan blir det stopp och man kan inte komma längre. Jag skulle vilja fråga: Om dessa pensionärer, som inte deltar i arbetet utan enbart lever på sin pension, förhandlar sig fram till det läget, att det inte går att komma längre, vad skall de då göra? Skall de strejka? Skall de inte ta emot sina pensioner? Eller på vad sätt skall det hela lösas?

Herr Danmans säger, att medan gräset växer dör kon. Det blir väl kanske i stället så att pensionärerna kommer att dö,

**Om förhandlingsrätt för pensionärer**

om de skulle strejka genom att inte mota sina pensioner.

Jag kan inte finna att de, som här söker förhandlingsrätt, har minsta nytta av den, då de inte kan komma till något annat resultat än vad de gör nu.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepåt propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* och herr *Johansson, Anders*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mannerskantz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 37.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående

ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Herr **TALMANNEN** yttrade:

Jag vill erinra om att fredagens arbetsplenum börjar kl. 11 och kommer att fortsättas på kvällen, om så erfordras, och eventuellt dagen därpå.

Jag vill samtidigt meddela beträffande riksdagsarbetet efter påsk, att de utskottsutlåtanden, som i dag bordlägges för första gången, kommer att avgöras först efter påsken, nämligen vid plenum onsdagen den 4 april, som är avsett att bli ett arbetsplenum. Detta plenum tager sin början, såsom förut meddelats, kl. 14 sagda dag.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 130, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunderna för fortsatt stöd åt lin- och hampodlingen.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till

*dels* riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 131, angående val av riksdagens justitieombudsman och hans ställföreträdare;

nr 134, angående val av riksdagens militieombudsman och hans ställföreträdare;

*dels ock* riksdagens förordnanden:

nr 132, för före detta lagmannen Tor Alfred Bexelius att vara riksdagens justitieombudsman;

nr 133, för hovrättsassessorn Carl Ulf Villhelm Lundvik att vara riksdagens justitieombudsmans ställföreträdare;

nr 135, för rådmannen Erik Anton Wilhelmsson att vara riksdagens militieombudsman; och

nr 136, för hovrättsrådet Karl Hugo Henkow att vara riksdagens militieombudsmans ställföreträdare.

Anmälades bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); och

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 30 mars 1951 (nr 148) om rätt att vid taxering för inkomst njuta avdrag för avgifter till vissa stiftelser, m. m.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vartdera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsbetänkande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmälades och godkändes utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 145, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 56 om godkännande av handelsavtal mellan Sverige och Tjeckoslovakien.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 97, angående inrättande av en statens pris- och kartellnämnd, m. m.;

nr 110, angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1956/57 m. m.;

nr 111, angående ytterligare utgifter för fångvården å tilläggsstat II för budgetåret 1955/56;

nr 128, angående inrättande av en civil reservläkarkår; och

nr 130, angående anslag till förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville medgiva, att tiden för avgivande av motioner i anledning av de kungl. propositioner, som bordlagts eller må komma att bordläggas vid kammarens sammanträde i dag, må med hänsyn till infallande helg utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från det propositionerna kom kammaren tillhanda.

Denna hemställan bifölls.

Anmälades och bordlades

sammansatta konstitutions- och första lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckta motioner om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor; och

bankoutskottets memorial nr 7, angående höjning av avlöningsförmånerna för vissa riksdagstjänstemän.

Anmälades och bordlades en av herr *Grym* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom m. fl. undertecknad motion, nr 510, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anläggande av ett godsspår Morjärv—Karlsborgs bruk.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 17.12.

In fidem  
*G. H. Berggren*

## Onsdagen den 21 mars eftermiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 19.30.

### Ang. ändring i lagen om yrkesskadeförsäkring

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 11 och 12 §§ lagen om yrkesskadeförsäkring.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 53 i första kammaren av herrar *Norling* och *Öhman* samt nr 71 i andra kammaren av fru *Nilsson* och herr *Hagberg*.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta göra vissa i motionerna angivna ändringar och tillägg i lagen om yrkesskadeförsäkring.

De av motionärerna föreslagna ändringarna och tilläggen inneburo dels att vid yrkesskada erforderliga kostnader för läkar-, tandläkar- och sjukhusvård samt läkemedel ävensom nödiga utgifter för resor under den mellan sjuk- och och yrkesskadeförsäkringen gällande samordningstiden skulle ersättas till fullo och icke, som nu i allmänhet var fallet, blott till vissa delar, dels ock att vid yrkesskada, som varat mer än två dagar, sjukpenning skulle utgå från dagen efter den då skadan inträffade och icke, som enligt gällande bestämmelser, först efter en karenstid av tre dagar.

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 53 och II: 71, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **NORLING** (k):

Herr talman! Herr Nils Elowsson yttrade för någon vecka sedan, när en förändring i sjukförsäkringslagen beslöts: »Det är i regel så, att när man skall ge-

nomföra en stor reform, har man inte omedelbart blicken öppen för allt som hör samman med den.» Jag vill påminna om detta uttalande och i samband därmed också understryka, att de motioner, som framlagts i fråga om ändring av yrkesskadeförsäkringslagens 11 och 12 §§, just är ett uttryck för denna mening.

Redan vid lagens tillkomst förelåg från den kommunistiska gruppens sida förslag till sådan ändring av lagen, att de avsevärda försämringar vid olycksfall, som blev följden av att samordningen genomfördes skulle bortfalla. Utskottet hänvisar till den behandling som förekom i samband med andra lagutskottets utlåtande nr 10, vari företogs en viss uppmjukning, då olycksfall inträffat och läkare inte remitterat den skadade till sjukhus. Jag uttalade vid det tillfället, att den beslutade uppmjukningen i detta stycke kunde ge anledning till nya irritationer vid utbetalning av reseersättning.

Då beslut om reseersättning således redan fattats vid detta tillfälle, återstår likväl de kostnader, som åsamkats den skadade för läkarvård. Utöver det, att tidigare tillämpad praxis med fria resor vid olycksfall borttagits, har den försämringen inträffat, att den skadade är skyldig att ersätta läkaren med en fjärdedel av läkararvodet enligt den av Kungl. Maj:t fastställda taxan. Vidare måste han betala ersättning för varje läkemedel med 3 kronor jämte 50 procent av överskjutande del av priset. Före samordningen var allt detta kostnadsfritt för den skadade — det ersattes i sin helhet av arbetsgivaren.

Den största försämringen i samband med samordningen av yrkesskador och vanliga sjukdomar ligger dock i den förlängda karenstid som blev en följd av samordningen. Jag skall med ett exempel belysa verkningarna. Om en arbetare skadas i ögat av en grad eller ett glöd-



**Ang. ändring i lagen om yrkesskadeförsäkring**

skal — en skada som för övrigt är ganska allmän inom metallindustrin — brukar denna skada kunna läkas på ett par eller tre dagar efter läkarbehandling. Tidigare erhöll en skadad i dylika fall ersättning för förlorad arbetsinkomst från och med dagen efter skadans inträffande. Efter samordningen får han ingen ersättning förrän tre dagar gått. Följden har blivit, att den skadade vid alla sådana mindre, kortvariga skador inte får någon ersättning för förlorad arbetsinkomst. Först om skadan varar mer än tre dagar, erhålles ersättning från sjukförsäkringen. Ersättningen utbetalas från och med fjärde dagen till dess arbetet på nytt kan upptas. Här har en avlastning skett från arbetsgivarernas försäkringsskyldighet till den skadade själv. Vid de större företagen har man insett orimligheten i detta system. Vid flera företag har också genom lokala förhandlingar träffats överenskommelser, som innebär att arbetsgivarna åtager sig ersättningsskyldighet vid kortvariga olycksfall. När en sådan skada inträffar och den skadade själv tror att skadan kommer att läkas under karenstiden, kan det inträffa, att skadan inte anmäles, eftersom ersättning inte kan påräknas. Detta bidrager till att kortvariga skador inte tas upp i yrkesskadestatistiken. Denna blir därför missvisande på grund av att antalet redovisade olycksfallsskador minskar.

Enligt vår uppfattning bör en lag, som avser att vara ett skydd för arbetarna i deras arbete, utformas så, att arbetarnas organisationer inte skall behöva förhandlingsvägen med motparten träffa överenskommelser om komplettering av lagen för att skapa skydd vid olycksfall.

En ändring av karenstiden vid olycksfall skulle enligt utskottets mening strida mot grundtanken i yrkesskadeförsäkringslagen. Men grundtanken i lagen är väl den, att det är arbetsgivaren och inte arbetarna som skall svara för denna försäkring. Om karenstiden vid inträffat olycksfall skulle återgå till vad den var före samordningen och om den merkostnads, som uppstod på grund härav,

skulle betalas av yrkesskadeförsäkringen och därmed av arbetsgivaren, kan väl detta inte strida mot lagens grundtanke.

Att det finns en mycket stark opinion bland arbetarna mot de församlingar, som inträtt för de yrkesskadade genom samordningen, framgår kanske bäst av att t. o. m. ordföranden i det stora Metallindustriarbetarförbundet, herr Geijer, har i frågan väckt en motion, som utskottet hänvisar till och som senare skall behandlas.

Den församling, som skett för de skadade, har väckt så starkt missnöje på alla de platser, där det finns arbetare som faller under yrkesskadeförsäkringslagen, att jag — trots vad som utlovats i utskottsutlåtandet, att frågan skall tas upp senare — yrkar bifall till motionerna I: 53 och II: 71.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! En av de stora vinsterna med den nya sjukförsäkringslagen och yrkesskadeförsäkringslagen var ju att man fick en samordning på det sättet, att även de yrkesskadade kunde omedelbart och under tre månaders tid få ersättning från sjukkassan. Det var ju en omedelbar hjälp som de därigenom kunde få; de slapp gå och vänta så länge som tidigare. En annan fördel var att ersättningarna genom yrkesskadeförsäkringen höjdes avsevärt. Det fanns en del personer som, trots att ersättningarna höjdes, inte fick lika god ersättning som de hade haft tidigare, men när de båda lagarna antogs, ansåg man att detta var en sak som man fick finna sig i, därför att när man skulle åstadkomma en sjukförsäkring som skulle gälla över hela fältet och en med denna sjukförsäkring samordnad yrkesskadeförsäkring, kunde man inte vinna förbättringar på alla punkter. Man kunde inte tillgodose alla intressen, ty då skulle det hela ha ställt sig alldeles för dyrt. Det var detta som gjorde att man tog de båda försäkringsförlagen i det skick, som de för närvarande befinner sig i i huvudsak, det har skett några smärre ändringar sedan dess. Detta har utskot-

### Om förlängd semester för vissa arbetstagare

tet ansett vara riktigt handlat, och man har ansett att den tid, under vilken denna samordning förekommit, har varit så pass kort, att det är alldeles för tidigt att nu börja fingra på den. Vi får låta någon tid gå och sedan se, i vilken mån och på vilka punkter vi kan återkomma med ytterligare förbättringar.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

### Om förlängd semester för vissa arbetstagare

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner om förlängd semester för vissa arbetstagare med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft fyra inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna nr 26 i första kammaren av herr *Nyström* samt nr 35 i andra kammaren av herr *Fredriksson* m. fl.,

dels ock de likalydande motionerna nr 353 i första kammaren av herrar *Norling* och *Öhman* samt nr 272 i andra kammaren av fru *Nilsson* m. fl.

I motionerna I: 26 och II: 35 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en översyn av semesterlagen syftande till att bereda arbetstagare med särskilt pressande och hälsofarligt arbete en ytterligare förlängning av semestertiden förslagsvis till fyra veckor.

I motionerna I: 353 och II: 272 hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse

till Kungl. Maj:t anhölla om förslag till riksdagen om förlängd semester för i motionerna berörda arbetargrupper.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, nämligen

1. I: 26 och II: 35 samt

2. I: 353 och II: 272,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr NORLING (k):

Herr talman! I det föreliggande utskottsutlåtandet behandlas även motionerna I: 353 och II: 272, vari hemställs om skrivelse till Kungl. Maj:t om utökad semester för de arbetargrupper, som syssetts i särskilt pressande och hälsofarligt arbete, samt för ungdom under 18 år.

Innan lagen om treveckorssemester antogs år 1951, hade vissa arbetargrupper en förlängd semester på grund av arbetsart och hälsofarlighet. Den förlängda semestern hade tillerkänts dem på grund av att deras arbete var särskilt pressande eller invercade menligt på hälsan. För gruvarbetare framhölls speciellt, att deras arbetsplats var belägen under jord, att den var ohygienisk, saknade dagsljus och tillfredsställande belysning. Luften var bemängd med damm, och risker för koloxidförgiftning och andra psykiska obehag förelåg. Arbetet i stenbrott och tunnel jämfördes med gruvarbete. Även om en del av dessa arbetare nu avtalsvägen lyckats ernå en arbetstidsförkortning till 40 timmars arbetsvecka, kvarstår dock den motivering som tidigare var bärande för en sammanhängande längre semesterledighet. Jag vill citera något av vad som då framhölls i motiveringen för en längre semesterledighet än den allmänna: »Vissa arbeten äro nämligen till sin natur sådana att förebyggande skyddsanordningar icke kunna vidtagas. Gruvarbete under jord, för att taga ett exempel, anses särskilt påfrestande bland annat av den anledning, att det försiggår å instängd, osund arbetsplats under markytan. Detta förhållande kan man tydligen icke komma

## Om förlängd semester för vissa arbetstagare

till rätta med genom några skyddsåtgärder. I fråga om vissa andra arbeten kan man på teknikens nuvarande ståndpunkt icke alls eller blott delvis förhindra skadliga verkningar av arbetsförhållandena; även med användande av de mest moderna skyddsåtgärder uppkomma stegrade trötthetssymtom eller kvarstå i organismen verkningar av giftiga eller eljest farliga ämnen. — — — I de fall dylika men genom längre tids ledighet från arbetet kunna bringas att försvinna eller i varje fall väsentligt lindras, måste en förlängd semester vara sakligt motiverad.»

För Norrlands del ansågs allt arbete vid gruva, vare sig det skedde ovan eller under jord, som lika pressande och hälsofarligt, varför allt gruvarbete inräknades till denna grupp.

Arbete i kontinuerlig drift eller i skift måste även betraktas som särskilt pressande arbete, detta på grund av den regelbundna arbetstiden, med vilotiderna förlagda till olika tider av dygnet. Därigenom förorsakas en lagring av både fysisk och psykisk trötthet, som väl motiverar att dessa arbetare erhåller en längre semester än den allmänt utgående. Arbete i mörkrum kan ur rent medicinsk synpunkt vara en tillräcklig motivering för att arbetare, sysselsatta härmed, kan vara förtjänta av förlängd semester.

För alla dem som sysselsättes med röntgenstrålning eller annat arbete med radioaktiva ämnen och som nu enligt den särskilda lagen om förlängd semester har sex veckors semester, kan på grund av detta arbetes utomordentliga hälsofarlighet ifrågasättas, om inte en ytterligare förlängd semester vore behövlig.

Tidigare hade ungdom, som inte uppnått 18 års ålder, förlängd semester, men när treveckorssemestern infördes, miste de unga denna förmån. Den längre semestern för ungdom under 18 år motiverades med att omställningen från skola till arbetsliv var påfrestande. Denna motivering är nog lika aktuell nu som den var, när ungdomen hade en förlängd semester.

Herr talman! Med dessa ord vill jag yrka bifall till motionerna I: 353 och II: 272.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Denna motion går ut på att de arbetargrupper, som det är fråga om, skall få behålla det försprång de en gång fick, när vi hade 14-dagarssemester. Detta ändrades, när treveckorssemestern genomfördes.

Jag kan nog säga att inom utskottet hyser vi mycket starka sympatier för denna tanke, ty beträffande alla dessa grupper är det inte klart, så vitt vi kan förstå, att en längre ledighet skulle vara motiverad. Det visar sig nämligen vara rätt svårt att avgöra vilka grupper som kan komma i fråga i detta sammanhang. En del är ju redan klara; för dem har man genom läkarutlåtanden och på annat sätt kunnat slå fast att de har ett pressande och hälsovådligt arbete. Men det finns många andra arbetargrupper som anser sig ha ett lika pressande och hälsovådligt arbete som åtskilliga av dem, vilka redan förut hade treveckorssemester. Det är mycket möjligt att det är lika befogat med extra ledighet också för dessa andra grupper. Men att genomföra en sådan här graderad semester är ett ganska kinkigt kapitel som blir kinkigare, ju mer man vidgar det hela, därför att den ena arbetargruppen ju ofta är beroende av att den andra också är i arbete — om den ena inte fullgör sitt arbete, kan inte heller den andra utföra sitt. Då skulle det alltså i realiteten kunna bli ett mycket större antal arbetare som fick den vidgade semestern. Detta har gjort, att man inom praktiskt taget alla instanser ställt sig betänksam. Man har inte heller kunnat se bort ifrån att detta med semesterledigheten har ett visst samband med frågan om en allmän förkortning av arbetstiden. Om man går ut ifrån att det blir en allmän förkortning av arbetstiden, är skälen för en längre semester inte lika starka som de kan synas vara nu. Eftersom det finns ett samband mellan dessa bägge saker, är frågan, om det inte är lämpligt att vänta med att ta ståndpunkt till en vidgad semester för dessa grupper, som kan komma i fråga, tills man är klar med frågan hurudan arbetstidsförkortningen kommer att bli.

Nu arbetar en kommitté med den sa-

### Om förkortning av arbetstiden för vissa arbetare

ken, och det dröjer väl inte så länge, förrän den kommer fram med sitt betänkande. Om den inte i större eller mindre utsträckning har tagit upp denna sak i detta sammanhang får man ta upp frågan igen, när saken blir aktuell.

Detta är i stort sett de skäl som varit vägledande för utskottet, när det intagit denna ståndpunkt, och vi har tyckt att de varit tillräckligt starka för att motivera ett uppskov, även om vi har behärskat det syfte som dessa motioner ger uttryck för.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera av de båda punkterna av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten 1 hemställt.

Därefter gjordes enligt de i fråga om punkten 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

### Om förkortning av arbetstiden för vissa arbetare

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckta motioner om förkortning av arbetstiden för arbetare med särskilt påfrestande eller hälsofarligt arbete.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft fyra inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna nr 351 i första kammaren av herr *Lindahl* och herr *Jansson, Axel*, samt nr 263 i andra kammaren av herr *Pettersson* i Degerfors m. fl.,

dels ock de likalydande motionerna nr 352 i första kammaren av herrar *Öhman* och *Norling* samt nr 273 i andra kammaren av herr *Hagberg* m. fl.

I motionerna I: 351 och II: 263 hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att förslag om en lagstadgad förkortning av arbetstiden för arbetare sysselsatta vid fabriker för tillverkning och bearbetning av krut och sprängämnen snarast måtte föreläggas riksdagen.

I motionerna I: 352 och II: 273 hade hemställts, att riksdagen måtte antaga i motionerna infört förslag till lag om förkortad ordinarie arbetstid för arbetstagare med särskilt påfrestande eller hälsofarligt arbete.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

att förevarande motioner, nämligen

1) I: 351 och II: 263 samt

2) I: 352 och II: 273,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **NORLING (k):**

Herr talman! Frågan om arbetstidsförkortning är ingen ny fråga i riksdagen. Redan 1936 föreslog dåvarande regering att riksdagen skulle ratificera en konvention om en arbetstidsförkortning till 40 timmar i veckan, vilken dåvarande riksdagsmajoritet avslög. Sedan dess har frågan vid olika tillfällen återkommit utan att lämna några resultat efter sig. År 1947 tillsattes en arbetstidsutredning, som efter sju års arbete 1954 framkom med förslag till en partiell arbetstidsförkortning.

Omedelbart efter det att denna utredning slutfört sitt arbete och framlämnat sitt förslag, tillsatte regeringen en ny utredning, denna gång med direktiv att utreda frågan om 40 timmars arbetsvecka.

Tjugu år har nu förflutit, sedan regeringen första gången ansåg frågan vara mogen för en proposition, tills den på nytt nu upptages för prövning av en beredning.

**Om förkortning av arbetstiden för vissa arbetare**

I motionerna nr 352 i första kammaren och nr 273 i andra kammaren har framlagts förslag till lag om förkortning av arbetstiden för de grupper, som redan varit föremål för utredning av 1947 års utredning och vilkas arbete kan betecknas som pressande och hälsofarligt. För dessa grupper föreslog 1947 års utredning en arbetstidsförkortning som skulle kunna tillämpas från och med innevarande år. Här har således en utredning redan konstaterat behovet av en arbetstidsförkortning för vissa grupper.

Den nu tillsatta utredningen arbetar med att undersöka möjligheterna för en allmän arbetstidsförkortning till 40 timmar i veckan som skall genomföras etappvis. Ingenting synes således hindra, att för de grupper, beträffande vilka redan en utredning konstaterat behovet av förkortad arbetstid, sådan inte nu skall kunna genomföras utan att invänta en ny utredning i samma sak. Angelägenhetsgraden har inte minskat för dessa grupper. Förutom de grupper, som förra utredningen föreslog, tillkommer i vår motion byggnadsarbetargrupperna. På sin tid gjordes en gemensam framställning från de olika byggnadsarbetarförbunden till 1947 års beredning med begäran att även de skulle komma med i förslag till arbetstidsförkortning. Som motivering framhöll förbunden bl. a.: »Den grupp på arbetsmarknaden för vilka starka och väl motiverade skäl föreligger för en arbetstidsförkortning är byggnadsarbetarna. Förbunden vill endast anföra en del av de skäl som talar för bifall till framställningen. Arbetstakten är högt uppdriven, effektiviteten ökar för varje år. Bostadsbyggandet kommer allt längre ut från centrum, vilket medför att restiden per dag ökas undan för undan.»

Sedan framställningen gjordes har åtminstone ett av förbunden — målarna — avtalsenligt erhållit arbetstidsförkortning på vissa ställen till 40 och på andra till 42 timmar per vecka. Denna arbetstidsförkortning har genomförts utan att några olägenheter uppstått. Detta visar att arbetstidsförkortning kan genomföras utan långvariga utredningar. Ännu ett fackförbund, gruvindustriarbetarför-

bundet, har avtalsvägen genomdrivit kravet på förkortad arbetstid. Statsmakterna har trots detta inte kunnat gå med på att detta skall göras lagligt. År 1947, om jag inte minns fel, framlade 1947 års utredning ett speciellt betänkande beträffande förkortad arbetstid för gruvarbetarna, men det har inte lett till något resultat. Att behovet av förkortad arbetstid är trängande och mycket pockande, kan man utläsa därav, att fria lördagar nu börjar tillämpas inom en del avtalsfack, liksom också därav att de lokala organisationerna förhandlar om sådana och inför sådana. Om regering och statsmakterna inte tänker gravsätta kravet på en arbetstidsförkortning i utredningar, borde väl lagförslag om kortare arbetstid kunna framläggas för de grupper, där utredningar redan klarlagt behovet av en förkortning av arbetstiden.

I våra motioner har vi upptagit de grupper som i första hand bör komma i åtanke vid en arbetstidsförkortning. En sådan grupp utgör de arbetare som sysselsättes vid gjuteri. Genom sin särart får detta arbete betraktas som både pressande och hälsofarligt. Arbetet är tungt, ohygieniskt och smutsigt. En annan grupp, som inte har förekommit i 1947 års utredning, är trafikpersonalen. Denna grupp har ett mycket jäktigt och nervpåfrestande arbete, och trafikpersonalen är därtill ansvarig för andra människors liv i samband med sin tjänst.

I det förslag till lag, som vi framfört i motionerna, föreslås att tidsrymderna i den ordinarie arbetstiden nedsättes till 40 respektive 80 timmar och att detta skall gälla följande arbetsgrupper: arbete under jord eller stenbrott, arbete som innefattas i byggnads- eller anläggningsverksamhet, arbete i gjuterier, arbete som med regelbunden skiftsindelning bedrivs dygnet runt, arbete som minst tre timmar är förlagt till tiden mellan kl. 23 och kl. 5, arbete, i vilket arbetstagaren utsättes för röntgenstrålning eller strålning från radioaktivt ämne i sådan omfattning som kan innebära hälsorisk, arbete som utföres av sjuk-sköterska på kirurgisk avdelning vid nor-

### Om förkortning av arbetstiden för vissa arbetare

mal- eller centrallasarett, arbete som utföres å sjukhuslaboratorier och arbete som utföres av trafikpersonal inom järnvägsväsendet ävensom av förare och konduktörer å spårvagnar, förare och konduktörer å bussar i stadsdelstrafik jämte förare å automobiler och bussar i yrkesmässig trafik.

Som en av motiveringarna för avslag på motionerna hänvisas till riksdagsberättelsen, vari utredningen beräknats kunna avlämna ett första betänkande under innevarande år. I vad mån detta kommer att beröra de grupper, för vilka begäres arbetstidsförkortning i våra motioner, vet man inte. Utskottet anser, att man bör invänta betänkandet, men tillägger: »Om en allmän förkortning av arbetstiden icke kan genomföras inom en nära framtid bör emellertid enligt utskottets mening frågan om en förkortning av arbetstiden för arbetstagare med särskilt pressande och hälsofarligt arbete upptagas till förnyat övervägande. Härvid kommer givetvis de i motionerna berörda grupperna i blickpunkten.»

Jag vill notera utskottets uttalande på denna punkt. Jag anser emellertid inte detta vara till fyllest, utan, herr talman, jag ber att trots detta utskottets uttalande få yrka bifall till motionerna nr 352 i första kammaren och nr 273 i andra kammaren.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Herr Norling har genom sitt anförande visat, att även om inte riksdagen beslutar om förkortning av arbetstiden, är inte därför de anställda berövade möjligheterna att genomdriva en sådan. Det har, som herr Norling framhöll, organisationerna kunnat göra i en mängd fall.

Jag menar visserligen inte att man skall helt och hållet överlämna detta åt dem i alla stycken, men med hänsyn till den många gånger komplicerade natur, som dessa frågor har, är det en öppen fråga, om inte detta är det lämpligaste sättet att lösa dem, ty då kan vederbörande ta tillbörlig hänsyn, inte bara till de anställdas förhållanden, utan också

till produktionsförhållandena, och bägge delarna är naturligtvis lika viktiga.

I övrigt ber jag, herr talman, att i denna sak endast få hänvisa till det anförande, som jag höll nyss. Här gäller samma motivering, att den arbetstidsutredning, som är i gång, bör få slutföra sitt arbete och ta ställning också till dessa saker. Därefter får vi bestämma oss för hur vi skall handla.

I detta utskottslåtande behandlas emellertid ytterligare en motion. Den gäller de anställda i sådana fabriker, som tillverkar sprängämnen. Det har ansetts särskilt motiverat att de skulle få en förkortad arbetstid, lika väl som de skulle få en förlängd semester. Men det angelägna för dem är väl knappast vare sig förlängd semester eller kortare arbetstid, utan det är skyddsåtgärder, så att de inte löper så stora risker som nu.

I det avseendet har också gjorts gällande, att man inte kan säga att de är sysselsatta i ett hälsovådligt arbete eller särskilt pressande arbete, i annan mån än att det får anses vara en psykisk press att arbeta inom en industri eller tillverkning, där risken för livets förlust alltid är något större än i de flesta andra sysselsättningar. Med anledning av detta har emellertid de berörda parterna inom detta arbetsområde själva sökt kontakt med varandra och fört förhandlingar om på vilket sätt man skall kunna motverka denna psykiska press — genom en arbetstidsförkortning eller på annat sätt.

När så är förhållandet, har det inte från utskottets sida ansetts att man behöver göra något ingripande från riksdagens sida, och därför har vi yrkat avslag också på den motionen.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Motionen I: 351, som också är behandlad i detta utskottsbetänkande, har tillkommit därför, att vi inom Örebro län har flera krut- och sprängämnesfabriker. Två av dem är mycket stora. Inte bara inom länet utan också

**Anslag till lantbruksnämnderna**

utanför det har vi haft tillfälle att konstatera, hur farligt och riskfyllt detta arbete är. Vi har det ena året efter det andra haft flera katastroftillbud. De nutida sprängämnenas effektivitet har medfört att yrket under årens lopp blivit allt riskfylligare. Det är för närvarande inte bara ett hälsovådligt yrke utan faktiskt ett livsfarligt sådant. Det är därför förståeligt att människor, som tvingas arbeta i detta yrke, lätt blir nervösa och ibland t. o. m. slutar sin anställning på grund av nervositet. Det måste ju vara oerhört pressande för arbetarna att dagligen ha hängande över sig risken av explosioner.

I motionerna utvecklar vi ytterligare de synpunkter som jag här i korthet anfört. Vi menar naturligtvis inte att riskerna i detta yrke skulle bli mindre genom en arbetstidsförkortning, men dessa människor, som ständigt känner sig vandra på vulkanens rand, skulle naturligtvis i fråga om sina nerver må bättre, om de finge en kortare arbetstid.

Det har från utskottets sida anförts, att överläggningar i detta syfte äger rum mellan arbetsgivarna och arbetarparten. Denna motion hade emellertid inte tillkommit, om man inte från de anställdas sida måst säga sig att dessa överläggningar är av föga värde. Man tror faktiskt inte på något resultat av dem, utan väntar på en lagstiftning.

Jag skall, herr talman, inte uppta tiden länge, särskilt som jag inte har något annat yrkande än vad utskottet kommit fram till. Jag vill dock särskilt understryka vad utskottet skriver nederst på s. 8: »Om en allmän förkortning av arbetstiden icke kan genomföras inom en nära framtid bör emellertid enligt utskottets mening frågan om en förkortning av arbetstiden för arbetstagare med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete upptagas till förnyat övervägande. Härvid kommer givetvis de i motionerna berörda grupperna i blickpunkten.» Jag tycker att detta är mycket bra sagt av utskottet. Det är fakta som håller att ta på. Det är bara att hoppas att den dagen skall komma, då det blir möjligt för dessa yrkesgrupper som jag här närmast

talar för — det finns många fler som har samma berättigade önskemål — att er hålla den arbetstidsförkortning som de så väl behöver.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till andra lagutskottets hemställan i anledning av motionen I: 351.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av de därunder förekomna yrkandena propositioner komme att framställas särskilt rörande vardera punkten av utskottets hemställan.

På sedermera gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten 1 hemställt.

I fråga om punkten 2, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock bifall till de i ämnet väckta motionerna.

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis, dock att punkterna 6 och 7 skulle behandlas i ett sammanhang.

**Punkterna 1—5**

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Punkten 6 och i sammanhang därmed punkten 7**

**Anslag till lantbruksnämnderna**

I punkten 6 hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionen II: 200, såvitt nu vore i fråga,

**Anslag till lantbruksnämnderna**

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för lantbruksnämnderna, som förut under under punkten angivits;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för lantbruksnämnderna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57;

c) till Lantbruksnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 10 320 900 kronor.

I punkten 7 hade hemställts, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionen II: 200, såvitt nu vore i fråga, till Lantbruksnämnderna: Omkostnader för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 2 703 000 kronor.

I motionen II: 200, av fru *Boman* och herr *Nilsson* i Bästekille, hade hemställts, att riksdagen måtte dels besluta inskränka lantbruksnämndernas verksamhet och organisation i enlighet med vissa i motionen närmare angivna riktlinjer, dels under lantbruksnämndernas avlöningsanslag anvisa ett till 8 820 900 kronor minskat belopp, dels ock till nämndernas omkostnader anvisa ett till 2 203 000 kronor minskat anslag.

Herr **MAGNUSSON** (h):

Herr talman! I fråga om anslagen till lantbruksnämndernas avlöningar och omkostnader innebär de förslag, som nu framlägges, en ökning med omkring 1 miljon kronor. Det är en utveckling som jag finner något oroande, då anslagen redan nu uppgår till sammanlagt något över 13 miljoner kronor. I olika sammanhang har vi också yrkat på att jordförvärvslagarna skulle upphöra, vilket skulle innebära en del arbetsminskningar för lantbruksnämnderna. Dessutom torde det vara så, att en hel del av lantbruksnämndernas verksamhet skulle kunna upprätthållas av hushållningssällskapen.

Med hänsyn härtill, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till motion nr 200 i andra kammaren, som innebär en minskning av dessa anslag med tillhoppa 2 miljoner kronor.

Herr **TJÄLLGREN** (bf):

Herr talman! Med hänvisning till utskottets motivering ber jag beträffande dessa punkter att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i de nu föredragna punkterna hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställanden med de ändringar, som föranleddes av bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställanden, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Magnusson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkterna 6 och 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifallas utskottets hemställanden med de ändringar, som föranledas av bifall till den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Magnusson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 94;

Nej — 15.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

*Punkterna 8 och 9*

Vad utskottet hemställt bifölls.



*Punkten 10***Anslag till kostnader för planeringskommittéer**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 75 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 133 av herr *Manner-skantz* och II: 185 av herr *Nilsson* i Bäste-kille, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslagsanvisning till förevarande ändamål.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 133 och II: 185, till Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 75 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Eskilsson* och *Hæggbloom*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 133 och II: 185, avslå Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Detta är en fråga som har diskuterats tidigare år, men där vi hittills inte kunnat vinna gehör för vår uppfattning. Därför har vi blivit tvungna att komma igen även i år.

Om planeringskommittéerna, som anslaget gäller, hade man mycket höga tankar en gång i tiden, när de beslutades. Man räknade med att de skulle göra utredningar, som kunde tjäna som underlag för rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område. I en del fall utförde också planeringskommittéerna vissa utredningar. Utmärkande för utredningarna, har dock varit att de i all-

mänhet inte lett till några praktiska resultat. De har bara stoppats undan på någon hylla i lantbruksnämndernas arkiv, där de sedan legat utan att vara till någon egentlig nytta. Planeringskommittéernas verksamhet har också minskat för varje år. Det kan man se bl. a. på storleken av de anslag, som beviljats för ändamålet, och de kostnader som planeringskommittéerna dragit under årens lopp. Budgetåret 1950/51 anvisades 400 000 kronor för denna verksamhet. Under de tre följande åren hade anslagen minskats till 250 000 kronor om året. 1954/55 beviljades ett anslag av 125 000 kronor, 1955/56 100 000 kronor och för nästa budgetår 75 000 kronor.

Därtill kommer att endast en liten del av de medel, som riksdagen anvisat till planeringskommittéerna, har använts för avsett ändamål. Sålunda har nettoutgifterna för verksamheten varit under 1950/51 217 000 kronor, påföljande år 143 000 kronor, det därpå följande året 115 000, 1953/54 73 000 och det sista år som vi har redovisning för — 1954/55 — 40 000 kronor. Användningen har minskats med 30 000—40 000 kronor om året, och om den utvecklingen fortsatt även under innevarande budgetår, skulle man kunna räkna med att det inte längre behövs några pengar för ändamålet. Denna utveckling beror naturligtvis på att planeringskommittéerna inte längre fyller några praktiska uppgifter, och därom vittnar också utskottets motivering i år. Man föreslår nämligen att anslaget skall uppföras under en annan rubrik till ett kommande år. De utredningar, som alljämt pågår och som behöver slutföras, kan emellertid enligt mitt förmenande bekostas med anslag från lantbruksnämndernas omkostnadsanslag.

Med denna motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr *Hæggbloom* och mig avgivna reservationen nr 1).

Herr **TJÄLLGREN** (bf):

Herr talman! Såsom framgår av det föreliggande utskottsforlaget, har Kungl. Maj:t till bestridande av kostnaderna för

**Anslag till kostnader för planeringskommittéer**

planeringskommittéer, som det nu heter, för nästkommande budgetår föreslagit en anslagsanvisning av 75 000 kronor, vilket då skulle utgå i form av förslagsanslag. Om man jämför detta anslag med vad lantbruksstyrelsen har föreslagit, finner man att det skett en minskning med 25 000 kronor.

I ett par motioner, nr 133 i första kammaren och 185 i andra kammaren, har yrkats avslag på Kungl. Maj:ts framställning. Utskottet har emellertid inte velat vara med om detta avslagsyrkande utan har anfört: »Enär de planeringsåtgärder, som bekostas med medel från förevarande anslag, är av betydelse för rationaliseringen på jordbrukets område och medel för åtgärderna i fråga alltjämt torde böra anvisas under ett särskilt anslag, kan utskottet icke tillstyrka att anslaget skall indragas.» Utskottet biträder alltså Kungl. Maj:ts förslag beträffande medelsanvisningens storlek. Utskottet har emellertid ansett — vilket herr Eskilsson nyss berörde — att det bör övervägas, huruvida icke anslagsrubriken för att bättre svara mot den verksamhet, som numera bedrivs, bör ändras förslagsvis till »Kostnader för särskilda planeringsåtgärder» i stället för, som det nu heter i propositionen, »planeringskommittéer».

Jag ber, herr talman, att med dessa få ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! Utöver vad utskottets ärade ordförande här har anfört skulle jag vilja säga ett par ord.

Det ligger enligt min mening, och jag tror också enligt utskottets, rätt mycket i den reservation som herr Eskilsson har fogat till denna punkt. Den planeringsverksamhet, som lantbruksnämnderna hittills har bedrivit, får åtminstone till dels sägas vara ett planerande för planerandets egen skull; det praktiska värdet av denna verksamhet har varit tämligen obetydligt. Man kan också av lantbruksstyrelsens uttalande utläsa att anslaget kan minskas, och det har ju också, som herr Eskilsson redan framhållit,

successivt minskats från 400 000 kronor till 100 000 kronor föregående år och innevarande år med ytterligare 25 000 kronor. Men samtidigt understryker lantbruksstyrelsen att det behövs ett visst anslag för planeringar, ehuru det gäller planeringar av annan karaktär än tidigare. Herr Eskilsson och jag bör vara glada över att man insett, att den planeringsverksamhet, som hittills bedrivits, inte har varit ändamålsenlig och att man nu begärt medel för planeringar av annan art. Givetvis avses dock, att man skall slutföra de planeringar man håller på med, men dessutom skall lantbruksnämnderna medverka i undersökningar som planeras av arbetsmarknadsstyrelsen beträffande vissa landsbygdsområden, t. ex. den stora Bohuslänsutredningen. Vad jag tror är särskilt värdefullt och som gjort att jag ansett mig kunna tillstyrka detta anslag i år är pågående undersökningar i vissa län om omarronderingar av byar eller t. o. m. av hela socknar, för att skapa bärkraftiga jordbruksfastigheter.

Utskottet har ju också velat markera denna undersökningarnas förändrade karaktär genom att föreslå en ändring av anslagsrubriken till »Kostnader för särskilda planeringsåtgärder». Ett anslag härför är motiverat. Jag tror inte att man kan överföra detta anslag med en gång till lantbruksnämndernas omkostnader, eftersom inte varje lantbruksnämnd, utan bara en och annan nämnd blir engagerad i sådana planeringshistorier.

Jag delar i viss mån herr Eskilssons inställning. Vi kan nog anta att behovet av detta anslag kan minskas ytterligare, och jag har fått det intrycket att utskottet framdeles kommer att följa verksamheten för att kunna bedöma anslagsbehovet. Riksdagen torde ha anledning att göra detsamma.

Jag skall inte gå närmare in på frågan, men jag har velat redovisa de skäl, som har gjort, att jag förenat mig med utskottsmajoriteten om dess tillstyrkande av Kungl. Maj:ts begäran av ett anslag på 75 000 kronor för nästa budgetår.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

## Anslag till avlöningar vid statens växtskyddsanstalt

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! Utöver vad som redan har sagts vill jag bara tillägga, att när utskottet säger att anslaget är av betydelse för rationaliseringen på jordbrukets område, så får man ju inte ha för stora pretentioner på verksamheten. 40 000 kronor, som var nettoutgiften under nästföregående budgetår, fördelade på det antal lantbruksnämnder vi har, motsvarar ett belopp av ungefär 1 500 kronor per lantbruksnämnd. Ett belopp av den storleken tror jag att de flesta lantbruksnämnderna kan ta från i övrigt tillgängliga medel utan att man för den ifrågavarande uppgiften behöver ha ett särskilt anslag. Den verksamhet, som herr Hansson talade om och som även jag är mycket intresserad av, kan säkerligen finansieras med andra medel.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

*Punkterna 11—16*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 17*

Anslag till avlöningar vid statens växtskyddsanstalt

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för statens växtskyddsanstalt, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57, dels ock till Statens växtskyddsanstalt: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 913 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

a) de likalydande motionerna I: 56 av herr *Osvald* m. fl. och II: 56 av herr *Svensson* i Stenkyrka m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att bevilja statens växtskyddsanstalt ett anslag å 19 740 kronor för utökande av personalen vid huvudanstaltens upplysningsavdelning med en förste assistent;

b) motionen I: 134 av herr *Osvald*, som hemställt, att riksdagen måtte, såvitt nu vore i fråga, bevilja statens växtskyddsanstalt avlöningsanslag med det belopp anstaltsstyrelsen äskat, nämligen 1 065 100 kronor;

c) motionen I: 135 av herr *Osvald* och herr *Larsson, Sigfrid*, i vilken motion hemställts, att riksdagen måtte, såvitt nu vore i fråga, besluta om lönegradsförbättring för föreståndaren vid statens växtskyddsanstalt, så att tjänsten placerades i lönegrad Co 15; samt

d) de likalydande motionerna I: 360 av herr *Larsson, Sigfrid*, m. fl. och II: 298 av herr *Hansson* i Skegrie m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att, såvitt nu vore i fråga, utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, anvisa 12 615 kronor för inrättande av en assistenttjänst i reglerad befordringsgång vid växtskyddsfilialen i Alnarp för upplysningsverksamheten och prognostjänsten och 11 385 kronor för inrättande av en fältassistenttjänst i lönegrad Cf 17 å nämnda plats för fältmässig prövning av bekämpningsmedel, samt att hos Kungl. Maj:t hemställa om att ifrågavarande ändringar i personalförteckningen måtte vidtagas.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 56 och II: 56, I: 134, I: 135 samt I: 360 och II: 298, sistnämnda fyra motioner såvitt nu vore i fråga,

a) fastställa under punkten införd avlöningsstat för statens växtskyddsanstalt, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57;

**Anslag till avlöningar vid statens växtskyddsanstalt**

b) till Statens växtskyddsanstalt: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 913 000 kronor.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Växtsjukdomar, skadeinsekter och andra skadegörare förorsakar vårt lands jordbruk förluster på, låt oss säga omkring 300 miljoner kronor årligen. Det är växtskyddsanstaltens uppgift att genom forskning, upplysning och rådgivning försöka reducera dessa förluster. För det ändamålet har växtskyddsanstalten emellertid inte tillräckliga resurser.

År 1951 avlämnade växtskyddsutredningen ett förslag, som innebar en ganska väsentlig upprustning av växtskyddsanstalten, en upprustning som verkligen skulle ha gjort växtskyddsanstalten effektiv. Så gott som samtliga hörda remissinstanser tillstyrkte denna upprustning mycket varmt, men ännu är endast en liten del av utredningens förslag förverkligade. Växtskyddsanstaltens styrelse har under de följande åren förgäves begärt att få anslag för att kunna motsvara de krav som för närvarande ställs på anstalten.

En av uppgifterna är, sade jag, upplysning och rådgivning. Gång på gång framföres det från jordbrukarhåll kritik mot anstalten för att den inte kan motsvara de krav som ställs på den från det praktiska jordbrukets sida. Men den kan inte göra det, först och främst därför att den inte har tillräckligt med arbetskrafter och vidare därför att dess reseanslag är otillräckligt. När växtskyddsanstaltens tjänstemän skall ut och resa, måste de använda det billigaste resesättet, d. v. s. åka tåg. De har inte möjligheter att resa med bil. Hade de det, skulle de kunna utföra sina uppgifter på ett betydligt mer effektivt sätt.

Nu har motionsvis framställts yrkanden om anslagsökning, och därom säger utskottet följande: »I likhet med motionärerna anser utskottet det angeläget att anstalten erhåller sådana resurser, att ett effektivt växtskydd kan upprätthållas.» Detta låter ju mycket lovande, men sedan tillägger utskottet: »Emellertid är

utskottet icke berett att förorda en anslagsökning utöver den Kungl. Maj:t föreslagit.» Hur man under sådana omständigheter skall kunna få ett effektivt växtskydd, överstiger min fattningsförmåga. Särskilt svårbegripligt förefaller utskottets ståndpunktstagande här, om man ser det mot bakgrunden av utskottets förslag under den nyss behandlade punkten 10. Där tillstyrkte ju utskottet ett anslag, som uppenbarligen icke var erforderligt, i varje fall inte av den storlek som föreslagits. Men här är utskottet inte berett att tillstyrka anslag, som verkligen är erforderliga för att man skall kunna få till stånd ett effektivt växtskydd och därmed åtminstone i någon mån kunna reducera de väldiga förluster som jordbruket lider på grund av växtsjukdomar m. m.

Jag har, herr talman, velat framföra dessa synpunkter, men jag har intet yrkande.

Herr LARSSON, SIGFRID, (bf):

Herr talman! Jag kan helt instämma i vad herr Osvald yttrade och skall bara med några ord exemplifiera, hur besvärligt det är för växtskyddsanstalten med dess filialer att, på grund av personalbristen, klara de uppgifter de har att fylla.

Tack vare de många nya kemiska bekämpningsmedel, som i våra dagar står oss till buds, är utsikterna till skydd mot angrepp av skadeinsekter, svampar o. s. v. betydligt större än förr; man står inte längre så maktlös som tidigare. Detta har givetvis medfört, att lantbrukarna nu är mycket mer intresserade att följa denna verksamhet. Nere i Skåne har under de senaste åren bildats s. k. växtskyddsföreningar, sammanslutningar mellan jordbrukare, som anställer arbetskraft för att fortlöpande följa utvecklingen på växtskyddets område. Föreningarna skickar ut prognoser, om det är fara för angrepp av något visst slags skadeinsekter eller svampar. Då behöver de experter till hjälp för att klara denna verksamhet, och det är växtskyddsanstalten — där nere närmast an-

**Anslag till avlöningar vid statens växtskyddsanstalt**

stalten i Alnarp — som har att sörja för denna rådgivning. Förfrågningarna och anspråken på filialen vid Alnarp har blivit större och större, så att man nu har svårt att hinna med, och därför har i motioner begärts att personalen skall utökas.

Men det räcker inte med detta. Jag har redan nämnt de många nya kemiska bekämpningsmedlen. De måste prövas av sakkunnigt folk, eftersom det inte kan vara bra att jordbrukarna enbart är hänvisade till de uttalanden om olika preparats förträfflighet, som meddelas av försäljarna. Preparaten bör prövas genom försök, och även för det ändamålet fordras en kvalificerad kraft.

Jag vill också erinra om att vid förra årets riksdag väcktes en motion av herr Huss om ökning av antalet växtinspektörer. Den saken ligger i viss mån på en annan linje, men uppgiften hör dock till växtskyddsanstaltens verksamhetsområde. Det gäller att kontrollera importerade växter och växtdelar, alltså en mycket viktig uppgift ur växtskyddssynpunkt och, förmodar jag, även ur medicinsk synpunkt.

Det är således inte mindre än tre olika befattningshavare som ytterligare behövs vid växtskyddsanstaltens filial i Alnarp. Jag finner det mycket beklagligt, att inte något av dessa önskemål har kunnat tillgodoses i utskottet. Då det är rätt meningslöst att yrka bifall till motionerna, när inte ens en reservation i frågan föreligger från utskottets sida, inskränker jag mig till att uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t till ett kommande år måtte ta under noggrant övervägande, om inte en utökning av personalen är synnerligen befogad.

Jag har alltså intet yrkande, herr talman, men uttalar förhoppningen att en bättre tingens ordning snarast måtte komma till stånd.

Herr TJÄLLGREN (bf):

Herr talman! Hade jag på förhand vetat att de bägge föregående talarna inte skulle framställa något yrkande, är det möjligt att jag inte begärt ordet. Då jag

nu ändå har fått ordet, ber jag att få framföra några synpunkter.

Jag kan försäkra, att samtliga ledamöter av jordbruksutskottet delar herr Osvalds uppfattning om nödvändigheten av ett effektivt växtskydd. Att utskottet emellertid inte nu ansett sig kunna gå med på det av styrelsen begärda och i några motioner föreslagna beloppet, 349 000 kronor, beror på att utskottet ibland måste så att säga ransonera pengarna. Vi kan inte gå med på alla anslagskrav. Jag vill erinra om att Kungl. Maj:t under denna punkt har åskat ett anslag för bestridande av växtskyddsanstaltens kostnader under nästa budgetår med 252 000 kronor, innebärande en ökning med 47 400 kronor av motsvarande belopp för innevarande budgetår. Kungl. Maj:t har alltså för sin del gått med på en ökning som måste anses avsevärd.

Herr Larsson har föreslagit att ett belopp av 14 000 kronor skulle beviljas för inköp av en bil till växtskyddsanstaltens filial i Alnarp. När emellertid det av Kungl. Maj:t begärda anslaget betydligt överstiger det för innevarande budgetår beviljade anslaget, på sätt som jag nyss erinrat om, har utskottet icke ansett skäl föreligga att nu bifalla yrkandena i motionerna.

Jag vill än en gång betona, att jag inte tänker ta upp någon diskussion med herr Osvald om behövigheten av ett effektivt växtskydd — därom är vi säkerligen ense.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Eftersom utskottets ärade ordförande tog som exempel förslaget att inköpa en bil, varom yrkande har framställts i en motion, så ber jag att få säga, att filialen vid Alnarp har fått anslag för att bygga ett garage, men nu icke får något anslag för att inköpa en bil! Det finns många ej tillgodosedda behov, och även om anslaget nu föreslås ökat, är det i alla fall alldeles otillräckligt för att anstalten skall kunna fylla sin uppgift på det sätt den borde göra.

**Anslag till omkostnader vid statens växtskyddsanstalt**

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

**Punkten 18****Anslag till omkostnader vid statens växtskyddsanstalt**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Statens växtskyddsanstalt: Omkostnader för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 252 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

a) motionen I:134 av herr *Osvald*, som hemställt, att riksdagen måtte, såvitt nu vore i fråga, bevilja statens växtskyddsanstalt omkostnadsanslag med det belopp anstaltsstyrelsen äskat, nämligen 349 000 kronor;

b) de likalydande motionerna I:360 av herr *Larsson*, *Sigfrid*, m. fl. och II:298 av herr *Hansson* i *Skegrie* m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att, såvitt nu vore i fråga — utöver vad av Kungl. Maj:t under punkten föreslagits — för effektivisering av bekämpnings- och upplysningsverksamheten vid växtskyddsfilialen i Alnarp anvisa 14 000 kronor till anskaffande av en personbil.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I:134 samt I:360 och II:298, såvitt nu vore i fråga, till Statens växtskyddsanstalt: Omkostnader för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 252 000 kronor.

Herr LARSSON, SIGFRID, (bf):

Herr talman! Redan under punkt 17 behandlades ju motionen om anslag till inköp av en bil vid växtskyddsfilialen i Alnarp. Denna fråga hör egentligen hemma under punkt 18, och jag skulle vilja säga ett par ord om den saken, eftersom jag är en av motionärerna i frågan.

I mitt förra anförande berörde jag något betydelsen av växtskyddet. Detta kan ju faktiskt sägas utgöra ett slags vakthållning mot fiender av olika slag. Personalen måste särskilt under vegetationsperioden ligga i ständig beredskap. Vissa av sjukdomarna sprider sig ju med en förfärande fart. Det kanske kommer in en rapport om ett angrepp inom ett område, som ligger fyra å fem mil från institutionen, och en liknande rapport kommer måhända från något annat håll i rakt motsatt riktning. Vad har då experterna på institutionen i första hand att göra? Man tror knappast det är sant, men det är att slå upp tåg- och busstidtabellerna för att ta reda på hur de skall komma till platsen. Även om det finns relativt gott om järnvägar och bus-sar, är det inte säkert att de kommer fram på dagen. Jag nämnde nyss, hur dåligt ställt det är med de personella tillgångarna, men när dessutom den personal, som finns vid institutionen, inte har en bil till sitt förfogande, blir det ju än besvärligare.

Man säger att personalen väl kan ta en taxi. Herr Osvald har redan framhållit, att anslaget till resor inte på långt när räcker till för sådana resor. Är det vettigt att personalen inte skall ha en bil till sitt förfogande, så att den omedelbart kan rycka ut till platsen? För mig framstår det som ganska abderitiskt att vi har sådana förhållanden. Herr Osvald nämnde, att det finns ett garage vid filialen men inte någon bil i detta. Från något håll har upplysts, att det verkligen finns en bil i garaget. Ja, det lär det finnas, därför att vaktmästaren vid institutionen har fått lov att ha sin privata bil i garaget, till dess staten har skaffat en bil till institutionen.

Jag behöver väl, herr talman, inte säga mer om denna fråga, då det ju är uppenbart att en bil i detta fall utgör en nödvändig del av utrustningen. Det kostar ändå rätt mycket att hålla i gång denna institution, och även om anslaget är alltför litet, skall dock en del tjänstemän ha sina löner. Men blir dessa utnyttjade på rätt sätt, med nuvarande ordning?

Under punkt 17 hade jag icke något

**Anslag till omkostnader vid statens växtskyddsanstalt**

yrkande, herr talman, men nu kan jag inte underlåta att ställa ett yrkande, fastän inte någon reservation föreligger under punkten. Jag föreslår alltså, att kammaren måtte besluta att anslå 14 000 kronor till växtskyddsanstaltens filial i Alnarp för inköp av en bil.

Häri instämde herr *Osvald* (fp).

Herr **HANSSON** (fp):

Herr talman! Jag vill med anledning av herr Sigfrid Larssons anförande upplysa om att denna alnarpsbil diskuterades ganska ingående i utskottet. Det sades av dem, som hade besökt Alnarp och tittat in i garaget, att där stod en bil. Det var väl någon av tjänstemännens bilar.

Inom utskottet talade flera ledamöter för ett inköp av denna bil. Skälet mot ett sådant inköp var, om jag minns rätt, att den kontrollverksamhet, som det här är fråga om, inte skall bestridas av statsmedel utan betraktas som en service åt jordbrukarna, som de med egna medel bör svara för. Jag tror att det var det huvudsakliga, för vilket de, som talade för bilinköpet, gav sig. Det kanske också förklarar, att det inte finns någon reservation under denna punkt.

Herr **TJÄLLGREN** (bf):

Herr talman! Det är klart att jag ogärna går emot min partivän och kamrat herr Larsson i detta fall, men då jag företräder utskottet under denna punkt och utskottet har gått på avslag på framställningen om anvisande av 14 000 kronor till inköp av en bil vid växtskyddsanstaltens filial i Alnarp, kan jag inte annat än yrka bifall till utskottets hemställan och hoppas att det skall ordna sig med bilen i alla fall.

Herr **OSVALD** (fp):

Herr talman! Om anledningen till att utskottet inte velat tillstyrka förslaget om inköp av den bil det här gäller är, att utskottet ansett att detta är en service, som jordbrukarna själva skall betala, måste jag säga att helt nya perspek-

tiv öppnas i fråga om den service, som statsmakterna har ansett vara nödvändig för det svenska jordbrukets sunda och rationella utveckling. Skall man nu anlägga den synpunkten, att detta är en service, som jordbrukarna själva skall betala, finns det mycket som skulle behöva ändras här i landet, inte bara i fråga om den här bilen.

Herr **HUSS** (fp):

Herr talman! Jag vill bara med ett exempel visa, hur abderitiska förhållandena är här i landet när det gäller att hindra import av skadegörare. Det förhåller sig så, att växtskyddsanstalten för närvarande får företa inspektioner under alldeles bestämda indikationer. Detta gäller vid import av vissa levande växtdelar samt i fråga om insekter vid misstanke på förekomst av coloradoskalbaggar och ytterligare någon skadegörare.

För något år sedan anlände en större skuta till Malmö medförande en ansenlig last av majs. Det vimlade av insekter i skutan — den kom från Indien och vi från hälsovårdsnämnden tittade en smula på lasten i skutan och kunde inte med säkerhet avgöra, vad det var för insekter som fanns där ombord. Jag ringde upp vederbörande assistent i Alnarp och fick då det beskedet, att han inte kunde komma, om det inte var coloradoskalbaggar ombord på skutan. Jag framhöll att jag inte kunde avgöra det, eftersom jag inte var entymolog, men jag tyckte att vi kunde säga att det antagligen var coloradoskalbaggar ombord, så att assistenten fick möjlighet att komma och undersöka saken. Han kom så småningom — det är 11 km mellan Alnarp och Malmö — och det tog två timmar. Under tiden hindrades skutan från att lossa. Först måste nämligen assistenten gå några kilometer till Alnarps station och därefter ta tåget till Malmö — en sträcka som fågelvägen utgör 11 km.

Herr **ANDERBERG** (s):

Herr talman! Jag kan inte förstå, att man i detta fall skall behöva anskaffa en

**Anslag till omkostnader vid statens växtskyddsanstalt**

särskild bil. Posten till reseersättningar vid växtskyddsanstalten har uppräknats med inte mindre än 15 000 kronor. Anstalten har således ett reseanslag av 50 000 kronor, som kan över hela landet och således även vid Alnarp användas för sådana ändamål det här gäller.

Om sedan någon lantbrukare i Skåne skulle behöva anlita en konsulent eller assistent vid växtskyddsanstalten, har han i allmänhet själv bil och kan hämta dessa personer. Det finns väl få jordbrukare där nere, som behöver anlita dessa assistenter, som inte själv har bil. Det händer att de kör till anstalten och hämtar assistenten vid det tillfället när det behövs. Jag anser att de, som behöver denna hjälp, och de, som nu lämnar denna behövliga hjälp, skall samarbeta. Utskottet har ju här föreslagit en uppräkningsanslagsposten till reseersättningar, och dessutom har man i år anvisat medel för inköp av en bil vid huvudanstalten. Visar det sig av behovet påkallat att anskaffa en bil vid filialen i Alnarp, får departementschefen ett kommande år föreslå en medelsanvisning för detta ändamål.

Den senaste talaren nämnde att vederbörande assistent hade varit tvungen att använda tåg från Alnarp till Malmö. Men det finns ju möjlighet att begagna sig av taxi. Det är ju meningen att reseanslaget skall användas för dylika ändamål, och jag förstår inte vad man skulle använda dessa 50 000 kronor till, om det inte var för sådana fall, som herr Huss nu omnämmt.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan och avslag på motionerna.

**Herr OSVALD (fp):**

Herr talman! Jag skall be att få säga att det anslag, som för närvarande är anvisat till resor, redan är alldeles otillräckligt. Frågan om möjligheten att använda taxi har herr Sigfrid Larsson varit inne på. Skulle tjänstemännen där nere vid Alnarp begagna sig av taxi, skulle det anslag som finns bli ännu mer otillräckligt än det för närvarande är.

För resten måste jag säga att det är en ganska egendomlig inställning, att tjänstemännen vid en anstalt, som skall betjäna jordbrukarna och ha uppsikten över växtskyddet, i nådens år 1956 skall vara hänvisade till att använda taxi eller hämtas av jordbrukare. Jag skulle vilja fråga: Med vilken motivering har då utskottet en gång tillstyrkt beviljandet av medel till det garage, som finnes på anstalten, om det inte var för att man skulle ha bil i det?

**Herr LARSSON, SIGFRID, (bf):**

Det är nog inget tvivel om att det har förekommit, att jordbrukare med bil hämtat experter från Alnarp för att snabbt kunna få reda på hur det förhållit sig med det som föranlett hänvändelsen till växtskyddsanstalten. Men nu är det så, att visst inte alla jordbrukare har bil.

Om en jordbrukare konstaterat ett angrepp på växtligheten, behövs det många gånger experter för att avgöra vad som orsakat angreppet. Det finns många olika slags växtsjukdomar, och det måste finnas experter som kan så att säga ställa diagnosen. En expert, som tillkallats och uttrönt, vad som orsakat angreppet, måste också undersöka om angreppet spritt sig i grannskapet till den jordbrukare, som anmält förhållandet. Man tycker då att det är litet mycket begärt, att denne jordbrukare, om han i sin bil hämtat experten, sedan också skall köra omkring denne till grannarna.

Växtskyddsanstaltens experter skall hålla uppsikt över ett stort område och se till, hur det ligger till med växtskyddet. Det kan i vår tid knappast tänkas någon rationellare lösning än att den, som skall hålla uppsikten, har ett motorfordon till sitt förfogande. Skall han anlita droskbil, blir det troligen dyrare för staten, eftersom det blir många körningar. För övrigt är bestämmelserna sådana att han enligt resereglementet skall använda det billigaste färdssättet. Det är därför många gånger svårt för honom att anlita taxi.



**Anslag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter****Herr ESKILSSON (h):**

Herr talman! Jag vill bara deklarerera, att jag har mitt hjärta med i denna fråga på samma sätt som herr Osvald och herr Sigfrid Larsson. Men nu finns det som bekant många olika behjärtansvärda önskemål, som det är svårt att få genomförda, och därför har utskottet nödgats till sitt ställningstagande i denna punkt.

Vi vet hur förfärligt svårt det är att få igenom ett anslag, som inte Kungl. Maj:t har föreslagit. I regel är det ogenomförbart, och därför skulle jag, herr Larsson, vilja göra ett förslag. Det finns ganska goda kommunikationer mellan Svalöv och Knislinge. Det går tåg och man kan anlita bil. Jag tycker att herr Larsson skulle använda en söndag till att fara till Knislinge och tala med statsrådet Norup om saken, så kanske vi får en bil till nästa år.

**Herr statsrådet NORUP:**

Herr talman! Frågan om växtskyddsanstaltens filial i Alnarp skall få en bil eller inte tycks vara av ett visst intresse. Från växtskyddsanstaltens sida begärdes medel till anskaffande av två bilar, av vilka den ena skulle stationeras på huvudstationen och den andra vid växtskyddsfilialen i Alnarp. Eftersom sparsamhet ju bör iakttagas och det därför var önskvärt att begränsa nyanskaffningen till en bil, förklarades det efter resonemang med huvudanstalten, att man i år hellre ville ha en bil vid denna anstalt än vid filialen. Detta önskemål har följts.

Nu har det konstaterats, att man har byggt ett garage vid filialen. Det finns ett gammalt ordspråk, som säger, att har man fått klave, som kommer nog kon. Den tiden är väl därför snart inne, då det kommer en bil även till Alnarp.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring,

som föranleddes av bifall till motionerna I: 360 och II: 298, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

**Punkterna 19—48**

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Punkten 49****Anslag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 141 av herr *Velander* m. fl. och II: 198 av herr *Östlund* m. fl., i vilka motioner hemställdes, att riksdagen måtte, såvitt nu vore i fråga, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt dels anvisa till Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1956/57 ett anslag av 100 kronor, dels ock medgiva, att under samma budgetår beslut om bidrag till ifrågakvarande ändamål finge meddelas intill ett belopp av 2 500 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågakvarande punkten på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 141 och II: 198, såvitt nu vore i fråga, till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor; samt

2) att riksdagen måtte avslå motionerna I: 141 och II: 198, såvitt anginge den i motionerna avsedda ramen för beviljandet av bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter under budgetåret 1956/57.

**Anslag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter**

Reservation hade anmälts av herrar *Nord, Eskilsson, Hæggbloom, Antby, Rimås* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 141 och II: 198, såvitt nu vore i fråga, till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 100 kronor; samt

2) att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 141 och II: 198, såvitt nu vore i fråga, för budgetåret 1956/57 fastställa en bidragsram å 2 500 000 kronor för bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! I denna punkt kommer vi tillbaka till en gammal tvistefråga, som har diskuterats i kammaren varje gång, när vi under senare år har behandlat detta anslag. I en reservation har vi liksom i fjol föreslagit, att medlen skall anvisas såsom förslagsanslag, kombinerat med en bidragsram för bidrag till arbeten under förevarande rubrik.

Som motiv för framställningar om att medlen skall anvisas såsom förslagsanslag i stället för reservationsanslag har anförts de betydande reservationer, som under årens lopp har samlats både när det gäller här ifrågavarande anslag och anslaget till jordbrukets rationalisering liksom även det norrländska skogsproduktionsanslaget. På dessa anslagsposter fanns vid utgången av budgetåret 1954/55 så stora reservationer, att de motsvarade ungefär tre års anslag. Med anledning av dessa förhållanden föreslog statsrevisorerna år 1954, att det ånyo skulle tagas under övervägande att ge anslagen formen av förslagsanslag, kombinerade med en ram för bidragsbeviljandet. Revisorerna betecknade det som otillfredsställande, att så avsevärda reservationer kvarstod på anslagen år från år, eftersom man därigenom inte fick någon klar

överblick över anslagsläget. Visserligen är huvuddelen av de reserverade medlen redan disponerad genom fattade beslut, men en betydande del av reservationerna kommer aldrig till användning. Det förflyter nämligen ofta flera år mellan den tidpunkt, då ett anslag beviljas, och den tidpunkt då det avsedda företaget skall utföras. Särskilt när det gäller rationaliseringsanslaget har det i många fall förekommit, att de en gång beräknade kostnaderna stigit så avsevärt sedan arbetet planerades, att företaget på grund härav aldrig kommit till utförande.

Vi som har undertecknat den föreliggande reservationen anser att de skäl alltjämt äger sin fulla giltighet, som framförts från olika håll för att ändra anslagen från reservationsanslag till förslagsanslag. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen. Jag vill emellertid understryka, att detta yrkande inte betyder, att vi föreslår någon minskning i ifrågavarande verksamhet — det lär ha framställts på det sättet i ett ofullständigt tidningsreferat. Enligt föreliggande uppgifter motsvarar nämligen tillgängliga reservatitonsmedel helt anslagsbehovet för verksamheten under nästa budgetår.

I detta anförande instämde herr *Velander* (h).

Herr **TJÄLLGREN** (bf):

Herr talman! Jag vill påpeka att Kungl. Maj:t på denna punkt begärt ett anslag på 2,5 miljoner kronor. Det är alltså samma belopp som utgått för innevarande budgetår.

Nu har i ett par motioner yrkats vad man skulle kunna kalla avslag på denna punkt i nuvarande form. Det har nämligen yrkats, att där skulle sättas upp ett förslagsanslag på 100 kronor och att riksdagen skulle medge, att bidrag för ändamålet måtte få utgå intill ett belopp av 2,5 miljoner kronor. Under hänvisning till det uttalande som utskottet gjorde under samma punkt i fjol har utskottet nu hemställt om avslag på motionerna och bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

**Anslag till undervisningsmateriel för maskinundervisning**

Jag skall bara med dessa ord be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övertygande ja besvarad.

Herr *Eskilsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 49, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Eskilsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 83;

Nej — 37.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

**Punkten 50****Anslag till undervisningsmateriel för maskinundervisning**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till

Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionen I: 136, till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bifraga till undervisningsmateriel för maskinundervisning för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 115 000 kronor.

I motionen I: 136, av herr *Larsson, Sigfrid*, hade hemställts, att riksdagen måtte för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår anvisa samma belopp som för innevarande budgetår, d. v. s. 165 000 kronor.

Herr **LARSSON, SIGFRID**, (bf):

Herr talman! Det är inte förvånande att det kan komma in något mindre fel i en proposition, som omfattar så och så många tusen sidor. Men vad som är något mera förvånande är att felet inte rättas till, om utskottet blir upplyst om saken.

Här är det fråga om ett anslag till maskinundervisningen vid en del av lantbrukets skolor. Departementschefen har föreslagit, att lika stort belopp, 165 000 kronor, skall utgå för budgetåret 1956/57 som för tidigare år. Han kan kanske inte lastas för att det i skrivningen har kommit med en passus där det heter, att eftersom det finns 246 000 kronor i reservation på anslaget, räcker det att man anvisar 115 000 kronor. Hur förhåller det sig med den saken? Det finns inte någon reservation i detta ords egentliga mening. Vartenda öre av de medel som är anslagna har Kungl. Maj:t utdelat till olika undervisningsanstalter med angivande av hur mycket var och en skall ha. Men hur kan det då finnas en s. k. reservation? Det beror på att anslagen för 1954/55 beviljades den 30 juni 1955, den sista dagen på budgetåret. Då beslöt Kungl. Maj:t att de och de anstalterna skulle få pengarna. Dessa kunde ju då inte rätt gärna hinna utbetalas under det budgetåret — det gällde 165 000 kronor.

Jag kan med anledning av de upplysningar jag har fått nämna att praktiskt taget hela det beloppet numera är utbetalt. Reservationen är i stort sett borta. Nåja, det finns ju ett anslag för budget-

**Anslag till hästavelns befrämjande**

året 1955/56; detta är inte utdelat, tror jag i varje fall. Lantbruksstyrelsen förfar på det sättet att den skriver till anstalterna för lantbruksundervisning och ber dem komma in med begäran om hur mycket de skall ha, och så granskar lantbruksstyrelsen detta och avger ett förslag till Kungl. Maj:t. Det har kommit in ansökningar om mer än 400 000 kronor för budgetåret 1955/56. Det är inget tvivel om, med hänsyn till det betydelsefulla i mekaniseringen av vårt jordbruk, att det är viktigt att skolorna har sådan utrustning, och lantbruksstyrelsen kan med gott samvete tillstyrka att 165 000 kronor skall utgå. Kungl. Maj:t har inte mer till förfogande, så styrelsen kan inte föreslå mer. Jag kan dock nämna att den begärt en ökning av anslaget för 1956/57.

Då blir frågan den: Skall Kungl. Maj:t, för att det skall bli någonting över till 1956/57, pruta på anslaget för 1955/56, tillåt oss säga 115 000 kronor varigenom 50 000 kronor blir över? Det tror jag inte att Kungl. Maj:t gör. Det vore väl svårt att så förfara när riksdagen har ställt 165 000 kronor till förfogande.

Hur går det då? I så fall blir det inga reservationer kvar till 1956/57. Jag tvivlar inte ett ögonblick på att dessa anstalter skall få pengarna; statsrådet Norup har sagt att de skall ha 165 000 kronor. Skall det möjligen komma en begäran hos riksdagen om 50 000 kronor på tilläggsstat?

Sedan får jag fråga om konsekvensen i utskottets sätt att behandla denna fråga och den vi nyss hade uppe. Där fanns det verkligen reservationer, där fanns det pengar som inte var utdelade, och då frågade herr Eskilsson om vi behövde bevilja så mycket. Nej, säger utskottet, vi ställer 2 1/2 miljoner kronor till förfogande. Detta tycker jag i och för sig är riktigt. Men där fanns det verkligen reservationer i ordets egentliga mening. På denna punkt finns ingen reservation, men här skall man pruta 50 000 kronor.

Herr talman! Jag har bara velat nämna detta och ber att få yrka bifall till min motion som helt kort innebär att vi följer den mening, som både departe-

mentschefen och utskottet har, att för 1956/57 skall ställas ett belopp på 165 000 kronor till förfogande för materiel för maskinundervisning.

Jag yrkar alltså bifall till motionen.

**Herr TJÄLLGREN (bf):**

Herr talman! Herr Sigfrid Larsson säger att det inte skulle finnas någon reservation på detta anslag. Så står det emellertid i propositionen, och utskottet har inte haft anledning betvivla vad det har läst i denna. Utskottet säger: »I likhet med departementschefen utgår utskottet från att så stor del av den nuvarande reservationen å anslaget kommer att kvarstå vid utgången av innevarande budgetår, att ett oförändrat belopp skall finnas tillgängligt för berörda verksamhet under budgetåret 1956/57.» Herr Sigfrid Larsson säger att det inte lär finnas någon reservation. Vi har litat på vad vi har läst oss till.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

**Herr LARSSON, SIGFRID, (bf):**

Jag vill bara säga att jag skrev min motion just för att utskottet skulle bli uppmärksamgjort på att här inte fanns den reservation varom det talades.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionen I: 136; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

**Punkterna 51—56**

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Punkten 57****Anslag till hästavelns befrämjande**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Hästavelns befrämjande för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 488 500 kronor.

**Anslag till hästavelns befrämjande**

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 364 av herr *Manner-skantz* och II: 190 av herr *Nilsson* i Göingegården m. fl., i vilka motioner hemställt, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1956/57 ställa till lantbruksstyrelsens förfogande ett belopp av 50 000 kronor till uppfödningspris för i kapplöpningar deltagande hästar och som följd härav anvisa till hästavelns befrämjande ett till 1 538 500 kronor förhöjt anslag.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 364 och II: 190, till Hästavelns befrämjande för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 488 500 kronor.

Herr **MANNERSKANTZ** (h):

Herr talman! Anledningen till att jag begär ordet på en punkt, där det inte finns någon reservation men väl en motion, är att jag tycker att här har skett en sådan handling från riksdagens sida, att dess samvete bör oroas någon gång.

År 1947 skedde den förändringen, att såväl stuteriärendets fond som totalisatormedelsfonden upphörde och i stället totalisatormedlen gick in i den allmänna budgeten. Jordbruksutskottet var då litet tveksamt, om man skulle gå med på detta. Orsaken var att man ansåg, att det i ett trängt budgetläge skulle kunna bli så, att hästaveln berövades vad den var garanterad genom dessa båda fonder. För att säkra sig för den saken skrev jordbruksutskottet: »Emellertid anser utskottet å andra sidan önskvärt, att full garanti skapas för att hästavelns behov kunna i tillräcklig omfattning tillgodoses, även då det budgetära läget skulle lägga svårigheter i vägen för att erforderligt anslag till hästaveln anvisas.» Detta, herr talman, är mycket sagt i få ord av ett riksdagsutskott. Det innebär en direkt förpliktelse att upprätthålla åtminstone det nominella belopp, som ut-

gick för de olika hästavelsändamålen vid den tidpunkt då dessa fonder indrogs.

Denna förpliktelse har sedan dess inte uppfyllts. Den har nödtorftigt uppfyllts vad beträffar en del av de anslag, som utgår av de totalisatormedel som flyter in i en aldrig sinande, utan tvärtom ökande ström. Men på ett område har man svikit detta löfte, nämligen när det gäller i kapplöpningar deltagande hästar — i det fallet rör det sig mest om fullblodshästar. Vad jag finner särskilt anmärkningsvärt är det oriktiga sätt på vilket denna fråga, om man skulle svika löftet eller ej, kom upp.

Skälen för beslutet grundade sig på felaktiga informationer — till huvudsaklig del på att man beskrev hurudan styrelsen för Jockeyklubben var beskaffad, hur många grevar och baroner som fanns där. Jockeyklubben hade ju inte själv någon glädje av dessa pengar, den var bara en förmedlare av de avelspriser, som skulle utgå till uppfödare, och uppfödarna är alla möjliga sorters människor, mest jordbrukare men även andra. Jag är säker på, att kamrarna fattade beslutet under rätt kompakt okunnighet om vad saken egentligen gällde.

Sedan totalisatormedelsfonden indrogs, har totalisatormedlen ökats för varje år, från 6 miljoner då till att år 1955 överstiga 20 miljoner kronor. Under sådana förhållanden finns det inte något orimligt i att begära, att man åtminstone kunde låta samma anslag utgå, som utgick år 1947.

I år har lantbruksstyrelsen tagit upp frågan igen. Jordbruksutskottet fick för några år sedan en motion om att anslaget till uppfödningspris för kapplöpningshästar skulle avskaffas; den avlogs, men det fanns en reservation. Nästa år bifölls emellertid motionen, och det var väl i resignationens tecken. Jag var inte här i riksdagen då, men jag har läst i protokollen vad som sades. Det som står i protokollen — särskilt i andra kammarens — var så oriktigt och så litet relevant, att jag har allvarligt velat påtala denna sak.

Jag har inte så livlig fantasi, att jag tror man här skulle kunna vända första

**Om ändrade bestämmelser ang. avhorning av avelstjurar**

kammaren nu. Men jag skulle ändå vilja framföra den tanken, att jordbruksdepartementet borde kunna utfinna någon lämplig väg, där prestigen inte längre spelar någon roll, för att återföra detta anslag till avelspriser för fullblodshästar, och detta av bl. a. det reella skälet, att totalisatormedlen annars kommer att minska i framtiden. Jag tror inte de kommer att göra det på travets område, men på den s. k. galoppssportens område är det numera stor risk för att så blir fallet.

Vid förra årets stora fullblodsauktion — det hålls en sådan varje höst — såldes inte mer än ungefär en tredjedel av hästarna. På många blev det inte ens något rop, och priserna var mycket dåliga. Året innan fanns samma tendens, men den blev nu skärpt. Man kan ganska säkert säga, att om det inte görs någonting, kommer denna tendens att fortsätta. Under 1955 avlivades ett mycket stort antal fullblodsston. Har man inga ston, lär det inte bli några nya hästar, och blir det inte tillräckligt många hästar, blir det mindre fält på kapplöpningsbanorna. Då minskar intresset från publikens sida och då kommer inte staten att få in samma belopp i totalisatormedel.

Nu kan man kanske säga att det inte är bra att folk skall frestas att spela, men jag misstänker att de som är roade av just detta inte anser att det är något brottsligt att tillfredsställa sin glädje genom att se på hästarna och med detta kombinera nöjet att spela på totalisatorn.

Statsfinansiellt sett är det inte klokt att låta fullblodsaveln råka ut för denna risk. Av dessa skäl, herr talman, har jag här velat ställa det yrkandet i enlighet med vad som yrkas i motionen I: 364, att under punkt 57 för uppfödningpris för i kapplöpningar deltagande hästar beviljas ett anslag av 50 000 kronor och därför sammanlagt under denna punkt till Hästavelns främjande anslå ett till 1 538 500 kronor förhöjt anslag.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

**Punkten 58****Om ändrade bestämmelser ang. avhorning av avelstjurar**

I denna punkt hade utskottet hemställt,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, till Nötboskapsavelns befrämjande: Befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 356 000 kronor; samt

2) att motionerna I: 137 och II: 189 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I de likalydande motionerna I: 137, av herr *Boman*, och II: 189, av herr *Ahlsten*, hade hemställts, att bestämmelserna i kungörelsen den 13 oktober 1950 (nr 530) angående befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln med däri genom kungörelsen den 27 april 1951 (nr 193) gjorda ändringar måtte ändras så, att avhorning av tjurar icke skulle fordras för erhållande av statsbidrag till tjurförening och enskild tjurhållare för underhåll respektive inköp av tjur.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Nord*, *Eskilsson*, *Gustafson* i *Dädesjö*, *Hæggbloom*, *Antby*, *Rimås* och *Nilsson* i *Lönsboda* ansett, att utskottets utlåtande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 137 och II: 189, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta företaga de författningsändringar, som i reservationen förordats.

**Om ändrade bestämmelser ang. avhorning av avelstjurar**

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! Här kommer jag med ett yrkande som inte kostar några pengar, och därför tänkte jag att det för en enda gång skall lyckas förleda första kammaren att bifalla en reservation. Det är faktiskt en behjärtansvärd sak som jag skall säga några ord om.

För några år sedan genomfördes en bestämmelse när det gäller statsbidrag till tjurföreningar som innebar att statsbidrag till tjurförening eller enskild tjurhållare för underhåll respektive inköp av tjur, vilken är född efter ingången av år 1952, må utlämnas endast under villkor, bland annat, att tjuren antingen från födelsen saknar horn eller eljest blivit avhornad innan han uppnått köns mogen ålder.

Bestämmelsen tillkom efter framställningar från olika jordbruksorganisationer. Förslaget motiverades bl. a. med att det ofta förekom olyckshändelser bland djurskötare och andra som hade med tjurar att göra på grund av att de av naturen var utrustade med horn.

Erfarenheterna från de år, som kungörelsen har gällt, har emellertid visat att avhorningen inte haft den betydelse som man från början räknade med. Avhorningen, vilken som regel utföres på nyfödda kalvar, har fått allt mindre popularitet, och man har så småningom slutat använda metoden i alltflera besättningar. Orsakerna till denna utveckling har varit många. Det visade sig bl. a. att olycksfallsriskerna i samband med tjurar inte bara sammanhänger med om vederbörande tjur är utrustad med horn eller ej. När man väl har tagit bort detta naturliga försvarsmedel för en tjur, har den ändå möjligheter att angripa den som vårdar honom, om han blir skrämmd eller irriterad på något vis. Det är ganska betecknande att den först avhornade tjur, som uppnådde vuxen ålder — jag talar nu om tjurar från SRB-rasen — dödade sin vårdare på en avelsbesättning i mellersta Sverige. Veterinärer och andra tror sig vidare kunna konstatera att avhorning av tjurar har en viss menlig inverkan på deras sinnesbeskaffenhet. Vi har slutligen ingen möjlighet att expor-

tera avhornade tjurar till andra länder, ty i utlandet vill man att tjurarna skall ha sina horn kvar.

På grund av dessa omständigheter använder man nu avhorning inom allt färre avelsbesättningar i landet. Det har uppgivits för mig att det för närvarande finnes en, säger en, större avelsbesättning inom SRB-rasen som tillämpar avhorning av tjurarna. Vad har detta fått för resultat? Jo, de tjurföreningar, som skall köpa avelstjurar, drabbas av kungörelsen, som jag inledningsvis citerade, på det viset att de blir hänvisade till ett mycket begränsat urval när de skall göra sina inköp. Detta kan ju inte vara gagneligt för avelsarbetet på detta område.

Nu har det gjorts framställning från Avelsföreningen för svensk röd och vit boskap om att bestämmelserna om avhorning skulle upphävas. Vid remissbehandlingen av framställningen har den tillstyrkts av inte mindre än 15 hushållningssällskap, av vilka de flesta ligger inom SRB:s verksamhetsområde. Att en strömkantring skett i opinionen framgår tydligt av att det ursprungligen var företrädare för aveln, hushållningssällskapen och andra, som understödde förslaget om avhorning. Det måste väl under sådana omständigheter vara motiverat att ta hänsyn till den omsvängning i uppfattningen som faktiskt ägt rum och slopa denna för närvarande helt överflödiga bestämmelse i statsbidragskungörelsen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 3).

I herr Eskilssons yttrande instämde herrar *Boman* (fp) och *Osvald* (fp).

Herr NILSSON, BROR, (bf):

Herr talman! Jordbruksutskottet har tagit så allvarligt på denna motion om upphävande av bestämmelsen om avhorning av tjurarna att motionen remitterats för yttrande till inte mindre än fyra sakkunniga institutioner, nämligen Sveriges lantbruksförbund, lantbruksstyrelsen, Hushållningssällskapens förbund och veterinärstyrelsen. Av dessa remissinstanser är det endast Sveriges lant-

**Om ändrade bestämmelser ang. avhorning av avelstjurar**

bruksförbund som omedelbart tillstyrkt motionen, medan lantbruksstyrelsen och Hushållningssällskapens förbund avstyrkt densamma. Veterinärstyrelsen är tveksam men medger att det finns vissa synpunkter i motionen som är värda beaktande. Styrelsen anser dock att alltför kort tid har gått sedan denna bestämmelse infördes för att redan nu ändra eller upphäva densamma. Även utskottet har anslutit sig till den synpunkten att alltför kort tid gått sedan bestämmelsen om avhorning antogs av riksdagen år 1951. Utskottet menar att en viss tids ytterligare erfarenhet av bestämmelsens verkningar bör avvaktas, innan någon ändring bör övervägas. Ganska många ledamöter av jordbruksutskottet har emellertid delat motionärernas åsikt, att den nuvarande bestämmelsen om avhorning av tjurarna kanske inte är så lämplig. Utskottet har därför enats om den skrivningen, att utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer utvecklingen på området.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

**Herr MOSSBERGER (s):**

Herr talman! Jag erkänner att det kan innebära ett visst djurplågeri att avhorna tjurar, lika väl som det var djurplågeri när man på sin tid kuperade hästsvansarna.

Herr Eskilsson anförde ett fall då en djurskötare dödats av tjuren trots att denne hade avhornats. Jag har själv en gång blivit svårt skadad av en tjur som fått behålla hornen. Den olyckan hade säkerligen aldrig inträffat om tjuren inte haft några horn.

Herr Eskilsson anför vidare att ett upphävande av bestämmelsen om avhorning inte kommer att kosta några pengar. Han säger väl det för att söka förleda kammaren att följa hans reservation. Jag måste då fästa kammarens uppmärksamhet på att om vi bifaller hans reservation, kommer det utan tvekan att kosta en del pengar. Motionen utmynnar ju i en begäran att statsbidrag skall utgå

även för tjurar som har hornen kvar. Det kommer väl att medföra ökade anspråk på statsbidrag i framtiden. Jag ansluter mig därför, herr talman, till utskottets förslag.

**Herr ESKILSSON (h):**

Men, herr Mossberger, meningen med en sådan bestämmelse som den vi nu diskuterar är väl inte att försvåra för tjurföreningarna att skaffa sig tjurar, utan avsikten har varit en helt annan. Tjurföreningarna måste ha tjurar för att kunna fullgöra den uppgift, som de är avsedda för. De måste således under alla förhållanden skaffa sig tjurar, men det blir betydligt mindre möjligheter för dem att skaffa sig värdefulla avelsdjur, om de vill behålla statsbidraget. Detta kan inte vara till gagn för verksamheten på detta område. Jag vill fästa herr Mossbergers uppmärksamhet på att tjurföreningarna framför allt arbetar bland de mindre jordbruket. Det är väl en verksamhet som vi inte skall vältta stenar i vägen för utan i stället befrämja. Att kostnaderna blir större om kammaren bifaller reservationen än om vi avslår den, kan jag därför inte förstå.

Jag vill också med anledning av vad herr B. A. Nilsson yttrade om remissinstansernas inställning påpeka, att i detta fall avspeglar Hushållningssällskapens förbunds remissvar enligt min åsikt inte riktigt inställningen bland hushållningssällskapen. Ty såsom jag redan inledningsvis sade och som påpekats i reservationen, är det inte mindre än 15 hushållningssällskap — av vilka de flesta ligger inom det område av landet, som det här är fråga om — som tillstyrkt avelsföreningens förslag. Jag vill också peka på vad veterinärstyrelsen anført i sitt yttrande till jordbruksutskottet, vilket är återgivet på s. 50 i utskottets utlåtande. Det heter där bl. a.: »Det torde emellertid vara ostridigt, att avhorningen kan medföra skadeverkningar å tjurkalvarna samt att avhorningen som sådan kan innebära olägenheter av i motionerna antytt slag.»

Detta uttalande från veterinärhåll är



**Om ändrade bestämmelser ang. avhorning av avelstjurar**

svårt att komma förbi. Om man därtill lägger det tillstyrkande remissyttrande, som Lantbruksförbundet har avgivit, tycker jag att man har ganska god grund att bygga på för ett bifall till reservationen.

Herr **MOSSBERGER** (s):

Herr talman! Herr Eskilsson påstår att det är nödvändigt för tjurföreningarna att vi nu vidtager denna åtgärd. Jag vill då göra honom uppmärksam på att vad vi här diskuterar endast gäller de statsunderstödda tjurföreningarna och tjurhållarna. För alla andra står det fritt att göra som de vill. För dem har alltså en ändring här inte någon betydelse.

Herr **MANNERSKANTZ** (h):

Herr talman! Det finns en synpunkt till, som kanske inte är av så stor betydelse, men som kanske ändå bör omnämnas i detta sammanhang. Den talar nämligen för att det inte bör vara obligatoriskt att avhorna tjurar, som skall säljas till tjurföreningar. Jag syftar på att det förekommer en viss export från vårt land av avelsdjur och därvid även av tjurar. Det är mycket möjligt att den exporten kommer att ta ökade proportioner. Det finns också vissa raser, som numera kommit mer och mer i ropet, och där det helt säkert är mycket olämpligt att avhorna tjurarna och där det inte heller behövs. Jag tänker närmast på den fina köttrasen Hereford som mer och mer börjar uppfödats här i landet. Jag har själv en sådan besättning och exporterade till Danmark i somras två stycken tjurkalvar. Det hade inte varit möjligt om de hade varit avhornade. Man har i utlandet det kravet att djuren skall vara typiska för rasen och sålunda ha hornen kvar. Man kan alltså inte exportera avhornade tjurar.

Då kan man, såsom herr Mossberger säger, sälja till tjurföreningarna avhornade tjurar. Men det är väl inte lätt för en uppfödare att redan när kalven är bara tre veckor gammal avgöra vart den långt senare kommer att säljas. Det är därför vanskligt att ha denna bestämmelse kvar. Den kanske kommer att medföra

att landet går miste om många ur landets synpunkter gynnsamma möjligheter till export av avelstjurar. Även med tanke härpå ber jag att få ansluta mig till reservanterna.

Herr **CARLSSON, GEORG**, (bf):

Herr talman! Det är väl klart att när beslutet om avhorning av dessa bestar fattades, så skedde det med motivering en att de skadade så mycket folk. Nu har man tydligen ändrat åsikt. För egen del tycker jag nog att man bör avvakta erfarenheterna av den hittillsvarande bestämmelsen ytterligare någon tid. Men jag håller med herr Eskilsson om att vi måste få någon fason på denna fråga: antingen måste vi ta bort hornen på alla tjurar eller också ha dem kvar på alla. Den nuvarande ordningen är en halvmessyr, som inte kan fortsätta i längden.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. 1 hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen jämlikt de i fråga om mom. 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepåt propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Eskilsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 58 mom. 2, röstar

**Anslag till främjande av fjäderfäaveln**

Ja;  
Den, det ej vill, röstar  
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Anderberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;  
Nej — 53.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

**Punkten 59**

Utskottets hemställan bifölles.

**Punkten 60****Anslag till främjande av fjäderfäaveln**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Diverse åtgärder på husdjursavels område m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 191 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bland annat, att till lantbruksstyrelsens förfogande skulle ställas ett belopp av 50 000 kronor för främjande av fjäderfäaveln.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat en inom riksdagens andra kammar väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 326, av herrar *Pettersson* i Dahl och *Ekström*, vilka hemställt, att riksdagen måtte i enlighet med lantbruksstyrelsens anslagsäskande ställa ett med 20 000 kronor till 70 000 kronor uppräknat belopp till förfogande för främjande av fjäderfäaveln samt i anslutning därtill under förevarande anslag för budgetåret 1956/57 anvisa ett belopp av 211 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionen II: 326, till Diverse åtgärder på husdjursavels område m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 191 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Nord*, *Bror Nilsson*, *Antby*, *Pettersson* i Dahl, *Rimås* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionen II: 326, till Diverse åtgärder på husdjursavels område m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 211 000 kronor.

**Herr NILSSON, BROR, (bf):**

Herr talman! Den tvistiga frågan under denna punkt gäller ett anslag till Sveriges fjäderfäavelsförening på 50 000 kronor. Denna förening har under flera år haft ekonomiska svårigheter, och räkskaperna har uppvisat underskott. Sista året uppgick detta underskott till nära 10 000 kronor. Föreningen har mycket svårt att finansiera sina affärer och har inte kunnat ge sina tjänstemän den tioprocentiga löneförhöjning som andra tjänstemän fått.

Nu kanske någon frågar: »Varför höjer inte denna förening medlemsavgifterna, så att den får ordentliga affärer?» Det har den gjort, men då visade det sig att det blev så mycket färre medlemmar, att åtgärden inte medförde någon behållning. Till fjäderfäavelsföreningen är anslutna många små hönsodlare och andra personer i små omständigheter, som inte vill betala någon stor årsavgift. När de är vana vid en viss årsavgift och denna höjs, går de gärna ur föreningen. Det har alltså visat sig att denna väg inte är framkomlig. Därför har föreningen begärt att få ytterligare 20 000 kronor i anslag, och lantbruksstyrelsen har tagit upp det beloppet i sina petita till Kungl. Maj:t, men Konungen har nekat och be-

**Om statsbidrag till ett veterinärbakteriologiskt laboratorium i Östersund**

gärt lika stort anslag till företaget som tidigare.

I vår reservation har vi velat tillmötesgå såväl lantbruksstyrelsens som Sveriges fjäderfäavelsförenings önskemål om att få ett till 70 000 kronor ökat bidrag, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Herr **ANDERBERG** (s):

Herr talman! Utskottet har inte kunnat biträda det i den föreliggande motionen framställda förslaget. Anslaget har vid två olika tillfällen under de senare åren uppräknats, dels budgetåret 1952/53 med 7 500 kronor och dels budgetåret 1953/54 med 4 000 kronor. Då man från utskottets sida gått till arbetet med denna huvudtitel för att göra största möjliga besparingar, har vi även på detta område måst följa departementschefen och ansett att man får reglera verksamheten med de medel som står till buds.

Utskottsmajoriteten har alltså inte kunnat gå längre än Kungl. Maj:t föreslagit, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets framställning.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

*Punkterna 61—77*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 78*

**Om statsbidrag till ett veterinärbakteriologiskt laboratorium i Östersund**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 365 och II: 621, till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar:

Bidrag till hushållningssällskapens veterinäravdelningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 240 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 365, av herr *Pålsson* m. fl., och II: 621, av herr *Agerberg* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte dels besluta, att statsbidrag skulle utgå jämväl till ett veterinärbakteriologiskt laboratorium i Östersund, dels ock höja förevarande anslag till 260 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Tjällgren*, *Nord*, *Eskilsson*, *Bror Nilsson*, *Antby*, *Jonsson* i Strömsund och *Agerberg* ansett, att utskottets utlåtande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 365 och II: 621, till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar: Bidrag till hushållningssällskapens veterinäravdelningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 260 000 kronor.

Herr **PALSSON** (bf):

Herr talman! På denna punkt redovisar jordbruksutskottet skiljaktiga meningar. Sju av dess ledamöter har samlat sig om en reservation betecknad med 5). Skillnaden mellan majoriteten och reservanterna är i penningar räknat 20 000 kronor, och reellt sett gäller frågan huruvida ett planerat veterinärbakteriologiskt laboratorium i Östersund skall erhålla statsbidrag eller icke.

Det är ju så att då Jämtlands läns hushållningssällskap planerat detta laboratorium, har detta skett i samråd med veterinärstyrelsen, och hushållningssällskapet har byggt på tidigare beslut och uttalanden såväl här i riksdagen som av departementschefen. Det är sålunda inte någon nyck eller något påhitt, då sällskapet har planerat för denna institution. Jag säger detta därför att då utskottsmajoriteten och departementschefen har gått på avslag i fråga om veterinärstyrelsens framställning i denna del, så tycks de i allt väsentligt bygga

**Om statsbidrag till ett veterinärbakteriologiskt laboratorium i Östersund**

på statskontorets avstyrkande yttrande. Statskontoret säger i det sammanhanget, att den omständigheten att ett hushållningssällskap inrättar ett laboratorium icke i och för sig medför någon rätt att få statsbidrag för drivande av laboratoriet. Detta är väl i och för sig så pass självklart, att det kanske varit onödigt att taga med det som ett skäl för avslag. Statskontorets övriga avslagsskäl är närmast ett återopande av 1955 års riksdags beslut om inrättande av laboratorier i Sundsvall och Umeå. Det hänvisas till detta beslut och till något uttalande som därvid gjordes om att dessa laboratorier var avsedda att betjäna Norrland.

I det sammanhanget vill jag påpeka den omständigheten att de bägge laboratorierna i Sundsvall och Umeå skall vara knutna till sjukhus. De är således inte laboratorier av samma sort som det vi nu har sökt aktualisera för Jämtlands del. Det är väl ganska självklart — det har vi också sagt i vår motion om den här saken — att laboratorier av den art, som skall inrättas i Sundsvall och Umeå, väl knappast kan annat än möjligen delvis och i mycket begränsad omfattning täcka det behov som jämtlandslaboratoriet är avsett att tillgodose — detta skulle ju få en veterinärmedicinsk inriktning.

De undersökningar, som ett veterinärbakteriologiskt laboratorium har att utföra, är av så speciell natur att föreståndaren måste vara veterinärmedicinskt utbildad. Det gäller ju därvidlag inte bara föreståndarskapet, utan den mannen skall även leda och övervaka bekämpandet av husdjurssjukdomarna. Det är ju så även i våra bygder att allteftersom vi för in litet mer krävande och högproducerande raser eller förädlingsarbetet på fjällrasen har gått i den riktningen, desto ömtäligare blir djuren och mottagligheten ökar för juversjukdomar och slidkatarrer och allt vad det nu kan vara. I all synnerhet i våra bygder, där produktionsvalet är rätt begränsat, måste väl största delen av jordbrukets produktion passera genom djurkroppen, och det är vid sådant förhål-

lande ytterligt viktigt att man skaffar instrument med vilka man kan bekämpa och häva eventuella sjukdomar hos husdjuren. Det verkar kanske långsökt, men jag vill i detta sammanhang också nämna att den svinssjukdom, som på sista tiden har uppträtt i Skåne, tydligen inlagat en viss respekt hos den ansvariga myndigheten på detta område. Veterinärstyrelsen har under de senaste veckorna påkallat kontrollundersökning av vissa svinbesättningar även i vårt län för att förvissa sig om att sjukdomen inte på några vägar har förts längre upp i landet. Jag nämner detta bara som ett apropå till de vidgade uppgifter som ett laboratorium av den här arten med en för ändamålet skolad föreståndare kan ha att fullgöra.

Mig förefaller det som om statskontoret har haft en något bristfällig kännedom om frågan, då det har utformat sitt avstyrkande yttrande under hänvisning till de blivande laboratorierna i Sundsvall och Umeå. Jag sade nyss att man kan tänka sig att dessa laboratorier till någon del skulle kunna fylla behovet även på det veterinärmedicinska området, men man kan ju inte rimligen räkna med att laboratorier av den typen skulle ta emot djurkadaver för obduktion och liknande undersökningar. Det är väl fullkomligt otänkbart. Motionärerna menar dessutom att laboratoriet, om det komme till stånd, skulle betjäna ett betydligt större område av Norrland än enbart Jämtland.

Även om jag skulle kunna förstå att statskontoret har tillgripit de där argumenten för sitt avstyrkande, så har jag inte lika lätt att förstå departementschefen och jordbruksutskottet, då de gör dessa motiv till sina egna och med stöd av dem avstyrker framställningen.

Jag sade nyss att det inte var fråga om något påhitt av vårt hushållningssällskap, utan att förslaget har tillkommit i samråd och samarbete med veterinärstyrelsen. Jag finner mig ha anledning att i korta drag redogöra för frågans förhistoria.

Vid 1953 års riksdag framhöll departementschefen i anslutning till en av

**Om statsbidrag till ett veterinärbakteriologiskt laboratorium i Östersund**

veterinärstyrelsen då verkställd utredning, som rörde möjligheterna att överflytta vissa arbetsuppgifter från statens veterinärmedicinska anstalt till hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier, bland annat att han förutsatte att veterinärstyrelsen följde utvecklingen på ifrågavarande område och, då så kunde anses påkallat, till behandling upptog frågan om i vad mån de nuvarande laboratoriernas antal kunde minskas eller nya sådana bör tillkomma. I sistnämnda hänseende syntes enligt departementschefens mening uppmärksamhet icke minst böra ägnas de norrländska intressena. Jordbruksutskottet underströk vid samma tillfälle departementschefens nyssnämnda uttalande samt framhöll, att med beaktande av att det icke finns några veterinärbakteriologiska laboratorier norr om Västerås, syntes det utskottet särskilt angeläget, att veterinärstyrelsen komme att ägna speciell uppmärksamhet åt de norrländska intressena.

Det är med utgångspunkt från dessa uttalanden som både veterinärstyrelsen och Jämtlands läns hushållningssällskap har handlat vid utarbetandet av detta förslag i avsikt att få i gång laboratoriet redan under innevarande år.

Nu kommer jordbruksutskottet med sitt avstyrkande, vilket är rätt märkligt även ur den synpunkten, att det anses nödvändigt att lämna statsbidrag för att laboratorierna i södra och mellersta Sverige över huvud taget skall kunna upprätthållas. Jag har inte någon erinran mot att så sker, men jag vill konstatera, att underlaget för drivande av dessa laboratorier måste vara väsentligt mycket större än vad det kan vara i Jämtlands län. Men här tycks jordbruksutskottet, och departementschefen med för den delen, ha den uppfattningen att det går att driva ett norrländskt laboratorium utan statsbidrag. Det synes mig vara en inkonsekvens i resonemangen, och det förefaller också vara en något underlig förändring i inställningen från år 1953 till i år. Det är dock inte mer än tre år som förflutit. På ifrågavarande område har under denna tid ingen-

ting skett norr om Västerås. Man kan i detta avseende bortse från att laboratorier inrättats vid två stora sjukhus i ett par norrlandsstäder. Dessa laboratorier är avsedda att i huvudsak tjäna andra ändamål än det här är fråga om.

Jag skall, herr talman, inte trötta kammaren längre utan slutar med att yrka bifall till den av herr Tjällgren m. fl. avgivna med 5) betecknade reservationen.

**Herr ANDERBERG (s):**

Herr talman! Sedan motionären herr Pålsson nu så värtaligt och utförligt har redogjort för motionärernas syn på frågan, vill jag framlägga några av de synpunkter som varit vägledande för utskottets majoritet vid dess ställningstagande.

Den omständigheten att hushållningssällskapet i Jämtlands län startar ett laboratorium har inte ansetts utgöra tillräckligt skäl för åtnjutande av statsbidrag, utan den framtida utvecklingen bör enligt utskottets mening vara avgörande för huruvida statsbidrag skulle kunna utgå eller ej. Den uppfattningen kom till uttryck redan 1953, då likartade frågor behandlades.

Nu har herr Pålsson framhållit att de i Sundsvall och Umeå inrättade bakteriologiska laboratorierna, som erhållit betydande statsbidrag enligt beslut av 1955 års riksdag, inte avser samma sak. Men när de inrättades, förutsatte man från riksdagens sida att de skulle betjäna de fyra nordligaste länen. Därför har utskottet ansett, att man för året inte kunde vara beredd att ge statsbidrag till laboratoriet i Östersund. Det rör sig visserligen inte här om något stort belopp — anslaget skulle höjas från 240 000 till 260 000 kronor — men man har velat avvakta hur de i fjol inrättade bakteriologiska laboratorierna kommer att arbeta. Därefter får man fatta det beslut, som man kanske blir nödsakad till, och även lämna statsbidrag. Men för närvarande har jordbruksutskottet inte varit berett att, så kort tid efter det att laboratorierna i Sundsvall och Umeå inrättats, föreslå statsbidrag till laboratoriet i Östersund.

Med denna korta motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr andre vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Pålsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 78, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Pålsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 57;

Nej — 55.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

#### *Punkterna 79—103*

Vad utskottet hemställt bifölls.

#### *Punkten 104*

#### **Anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till Föreningen för växtförädling av fruktträd för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 100 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 368 av herr *Elowsson*, *Nils*, m. fl. samt II: 300 av herr *Nilsson* i Bästekille m. fl., i vilka motioner hemställdes, att riksdagen måtte besluta att för verksamhetsåret 1956 bevilja Föreningen för växtförädling av fruktträd ett anslag å 130 000 kronor samt dessutom ett anslag å 22 000 kronor för täckande av 1955 års kvarstående underskott.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 368 och II: 300, till Bidrag till Föreningen för växtförädling av fruktträd för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 100 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herrar *Nord*, *Hansson*, *Yngve Nilsson*, *Antby*, *Rimås* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 368 och II: 300, till Bidrag till Föreningen för växtförädling av fruktträd för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 152 000 kronor, varav 22 000 kronor skulle avses för täckandet av 1955 års kvarstående underskott.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Föreningen för växtförädling av fruktträd vid institutionen Balsgård bedriver ett intensivt forskningsarbete för att få fram hårdigare, smakligare, vackrare och även mera rikt avkastande sorter och frukt och

**Anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd**

bär. Förädlingsverksamheten har under de tio år den bedrivits nått betydande resultat, och inom kort kommer serier av olika försökssorter att prövas på olika platser i landet. Institutionen har för sin verksamhet haft ett årligt anslag från statens sida på 100 000 kronor. Men på grund av rent automatiska utgiftsökningar till följd av lönehöjningar och omkostnadsstegringar räcker inte anslaget till. Ett driftsunderskott har uppstått för år 1955 på ungefär 29 000 kronor. Reserverade medel har tagits i anspråk för att bringa ned förlusten, men kvar står i alla fall 22 000 kronor såsom förlust.

I detta läge väcktes en flerpartimotion med yrkande om en uppräknings av det statliga anslaget med 30 procent, alltså till 130 000 kronor. Man begärde dessutom täckning med 22 000 kronor för 1955 års förlust.

1953 års växtförädlingsutredning, som undersökt förhållandena ute på Balsgård, har givit ett mycket gott betyg åt verksamheten och säger bl. a.: »En begränsning av verksamheten och en nedskärning av arbetsprogrammet i kostnadsbesparande syfte skulle, såvitt utredningen kan finna, allvarligt äventyra både uppnådda och förväntade arbetsresultat.» Utredningen slutade med att föreslå en uppräknings av det statliga anslaget med 70 procent.

Om växtförädlingsföreningen i fortsättningen kommer att få arbeta under svåra ekonomiska förhållanden, leder detta troligen till att en hel del av de uppnådda resultaten inte inom rimlig tid kan bearbetas, och detta i sin tur medför troligen, att den svenska frukt- och bärödlingen till stort men inte blott för producenterna utan även för konsumenterna får vänta alltför länge, innan de ernådda resultaten kan omsättas i praktisk verksamhet. Fördenskull anser reservanterna, att det borde vara klokt att redan nu öka anslaget till institutionen vid Balsgård med 30 000 kronor samt att anvisa 22 000 kronor till täckande av 1955 års underskott.

Herr talman! Jag dristar mig att be om kammarens benägna medverkan här-

till och ber att få yrka bifall till reservationen i detta ärende.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Så sent som vid vårriksdagen föregående år gick riksdagen med på en uppräknings av anslaget till den växtförädlingsförening, som bedriver sin verksamhet vid institutionen Balsgård. Jag tror förvisso, att flertalet av kammarens ledamöter är eniga om att intyga, att föreningen vid Balsgård bedriver en mycket samhällsnyttig verksamhet, inte minst med sin forskning och sina försök för att få fram — såsom herr Yngve Nilsson framhöll i sitt anförande — härdiga och bäriga fruktträd.

Utskottet, som under den gångna sommaren gjorde ett besök vid Balsgård, fick emellertid den bestämda uppfattningen, att det här var nödvändigt att rekommendera en samordning av den bedrivna forskningsverksamheten och växtförädlingsverksamheten. Utskottet hade nämligen tillfälle att besöka både Alnarp och Balsgård och fick då det bestämda intrycket, att det var nödvändigt med en samordning mellan dessa både institutioner. Det är klart att många kan ta upp en principiell diskussion, om man skall bevilja ett statligt stöd till en förening, som bedriver en forskningsverksamhet på detta sätt, men jag tror förvisso, att den växtförädling, som bedrivs vid Balsgård, har varit till nytta inte bara för de södra delarna av vårt land utan även för de norra delarna. De har nämligen där fått fram en del fruktträd, som kan planteras även mycket långt norrut.

Man kan emellertid ställa frågan, om det kan vara riktigt att bedriva forskning och växtförädling ensidigt på ett ställe av landet så sydligt beläget som i Skåne, där det finns två forsknings- och växtförädlingsanstalter så nära in på varandra. Det är tydligen, att föreningen vid Balsgård, som igångsatt denna verksamhet, från början inte tänkt sig behöva göra anspråk på något statsbidrag härför, men så småningom har

**Anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd**

förädlingsverksamheten och forskningens utvecklat sig så att man till sist måst göra anspråk på statligt stöd.

Vi inom utskottet, som anslutit oss till majoriteten, har ansett, att man bör avvakta Kungl. Maj:ts ställningstagande till de förslag, som 1953 års växtförädlingsutredning på detta område framlagt. Departementschefen återoppar denna utredning i sitt uttalande och anser sig tydligen kunna lägga fram förslag med anledning av betänkanudet redan till kommande års riksdag.

Vi har därför inom utskottsmajoriteten ansett oss böra för kommande budgetår rekommendera ett oförändrat anslag till växtförädlingsföreningen i Balsgård, eftersom vi så nyligen som vid förra årets riksdag gick med på en uppräknings av anslaget och att vi så snart Kungl. Maj:t ett kommande år framlägger sitt förslag får ta ställning till det statsbidrag, som i framtiden skall utgå till föreningen.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Jordbruksutskottet har under flera år ställt sig synnerligen välvilligt till den ökning av anslaget, som chefen för jordbruksdepartementet har begärt för denna verksamhet. Jag är tämligen säker på att den ökning, som har begärts i år, också skulle ha tillstyrkts, om det inte hade gått en isande vind genom jordbruksutskottet just i år. Jag anser emellertid inte att kammaren fördenskull har anledning att i denna punkt följa jordbruksutskottet, eftersom verksamheten på Balsgård är av alldeles speciellt slag.

Man kan jämföra verksamheten i Balsgård med den som exempelvis bedrivs i Svalöv och Weibullsholm. Vid de senare anstalterna får man en skörd vid försöksodlingarna varje år och kan årligen avläsa resultatet. På Balsgård kan man få vänta i tio år, innan fruktträdet bär frukt, och dessförinnan vet man inte vad trädet kommer att gå för, eftersom det är rena tillfälligh-

ter som bestämmer det önskade kromosomantalet. Man måste därför ha ett mycket stort plantbestånd för att få fram sådana arter, som man söker efter. Man har lyckats bra nere på Balsgård och är i färd med att vidareutveckla arterna. Det gäller ju att se till, att de goda egenskaperna hos erhållna högvärdiga fruktträd nedärves. Det betyder att det fordras ett ytterligare stort plantantal, som i sin tur får bearbetas. Varje dröjsmål på detta område kommer olägligt. Varje år som går utan att man kan bearbeta materialet betyder i framtiden ett års förlorad skörd, och det är naturligtvis svårt att säga hur mycket en sådan skörd kan vara värd.

När vi tidigare har talat för att Balsgård skulle få större anslag och uppräknings av anslaget gjorts, har vi endast haft de skäl, som jag nu anfört, att stödja oss på. Det märkliga är ju, att då jordbruksutskottet i år sagt nej till en ytterligare uppräknings av anslaget föreligger ännu en omständighet av betydelse. Utredningen för växtförädling har nämligen gjort ett uttalande, som går ut på att verksamheten vid Balsgård behöver stöd av staten inte bara med nu utgående 100 000 kronor, utan därutöver ytterligare 70 000 kronor. Det vi nu begär är dock inte mer än 130 000 kronor för att nödtorftigt kunna upprätthålla verksamheten utan att göra sådana förluster jag tidigare talat om. Dessutom begär vi 22 000 kronor, som fattas i den verksamhet som upprätthölls förra året, för att någorlunda komma i takt med den utveckling som naturen så att säga själv ger.

Man kan utan vidare säga att detta anslag är angelägnare än många andra. Det är synnerligen angeläget, att denna forskning får bedrivas kontinuerligt utan avbrott, som medför förluster av en storlek, som över huvud taget inte kan uppskattas. Dessa förluster kan förebyggas genom en förhållandevis liten höjning av anslaget.

Det har här talats om att man borde åstadkomma en samordning av verksamheten vid Balsgård och verksamheten i Alnarp. Det är då att märka, att i



**Anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd**

Balsgård sysslar man med fruktträd och bärbuskar. Dessutom ligger Alnarp i den sydvästra delen av Skåne, medan Balsgård ligger i den nordöstra delen. Det är olika sorter av jord i de båda delarna av Skåne, och anledningen till att Föreningen för växtförädling av fruktträd har sin verksamhet förlagd till Balsgård är att jorden där är särskilt lämpad för fruktodling. Det framgår också av att landets största fruktodlingsdistrikt ligger i den delen av Skåne. Hur man skulle kunna samordna verksamheten vid dessa olika anstalter, som ligger på 10, 11 mils avstånd från varandra, är jag fullständigt ur stånd att förstå. Det finns inga som helst möjligheter att bedriva ett intimt samarbete, eftersom avståndet är så stort, att personalen vid den ena anstalten inte kan utnyttjas vid den andra. Jag tror därför att man först som sist kan skrinlägga den tanken och bör inrikta sig på att var och en av anstalterna får utvecklas för sig och forskningen bedrivs självständigt vid varje anstalt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den avgivna reservationen.

**Herr HANSSON (fp):**

Herr talman! Jag kan i stort sett instämma med herr Elowsson. Jag vill bara tillägga, att jag känner en viss besvikelse över att vi inte har fått ett definitivt förslag i detta ärende till årets riksdag. Efter förra årets debatt hade vi väl väntat oss, att en proposition skulle föreligga nu, när 1953 års utredning har lagt fram sitt förslag.

Här är det bara fråga om att hålla verksamheten vid Balsgård flytande ett år framåt. Jag tycker att den press som Balsgård blir utsatt för på grund av bristande anslag är onödigt grym. Växtförädlingen gagnar ju nationalhushållet i allra högsta grad. Jag lärde mig av professor Nilsson-Ehle på 1930-talet en siffra, som lätt fastnade. Han nämnde då, att växtförädlingen har ökat den årliga avkastningen från det svenska jordbruket med 100 miljoner kronor. Det var som sagt på 1930-talet. Jag skulle hålla troligt, att motsvarande summa i dag är

minst 200 miljoner kronor. Det är ju synnerligen räntabla investeringar staten gör, om den stöder denna förädlingsverksamhet. Vi stöder förädlingsverksamheten på jordbrukets område och på skogens område, och därför är det väl helt naturligt att vi även skall stödja forskningen på fruktodlingens område. Det är ju bara fråga om 30 000 kronor, vartill kommer 22 000 kronor för att täcka ett underskott från förra året. Jag tycker knappast att det är riksdagen värdigt att avslå en sådan begäran, när det — som jag tidigare sade — bara är fråga om att tillfälligt hålla verksamheten flytande och slippa riskera bakslag. Snålheten kan bedra visheten.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

**Herr MOSSBERGER (s):**

Herr talman! Herr Elowsson framhöll, att detta anslag var angelägnare än många av de övriga anslagen. Det kan man kanske instämma i. Men då vore det kanske riktigt att, som herr Svedberg sade, göra en samordning för att se på vilka punkter man skall ge anslag och på vilka man inte skall ge anslag.

När herr Elowsson vidare sade, att vi tidigare har varit givmilda i jordbruksutskottet, är ju också detta riktigt. Vi har höjt anslaget senast i fjol med 25 000 kronor, och nu begär motionärerna ytterligare pengar: 30 000 kronor för det kommande budgetåret och 22 000 kronor för täckande av 1955 års förlust. Lantbruksstyrelsen har föreslagit ett oförändrat belopp med hänsyn till att utredningens betänkande inte hinner föreläggas årets riksdag. Detta åberopar ju också departementschefen som skäl för sitt ställningstagande. Det synes mig att kammaren bör följa utskottet och departementschefen i år och avvakta en proposition som är grundad på resultatet av 1953 års utredning.

Sedan är det en annan punkt, som man kanske inte behöver hänga upp sig på, men som jag i alla fall vill beröra. Motionärerna säger, att underskottet var 22 000 kronor, och begär anslag för att

**Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering**

täcka detta underskott. Styrelsen för växtförädlingsföreningen uttalar, att det föreligger ett underskott på 23 000 kronor. Jag bara frågar, vilket belopp som är det rätta, 22 000 eller 23 000 kronor.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Underskottet var ursprungligen 29 000 kronor. Det kunde täckas av reserverade medel från anstalten till en del. Om det sedan är rätt med 22 000 eller 23 000 kronor spelar väl mindre roll i detta sammanhang.

Vad sedan gäller Balsgårds samordnande med Alnarp ställer jag verkligen den frågan: Finns här någon som tror att man skulle göra några större besparingar därigenom? Jag tror det inte. Balsgård måste nämligen såsom fruktförädlingsanstalt drivas på jord av den beskaffenhet, som jorden har där förädlingsinstitutionen ligger. Den är också tillkommen för att hjälpa fruktodlingen på de lättare jordarna i vårt land, sådana som de lättare jordarna i Gärds, Albo och Villands härader, där fruktodling speciellt bedrivs på de mindre jordbruken.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Yngve, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 104, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Nilsson, Yngve, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 41.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

**Punkterna 105—114**

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Punkten 115****Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 470 av herrar Tjällgren och Bengtson samt II: 626 av herr Andersson i Dunker m. fl.; ävensom

2) de likalydande motionerna I: 471 av herr Persson, Helmer, och herr Öhman samt II: 614 av herr Holmberg.

I samtliga dessa motioner hade hemställts, att riksdagen måtte höja förevarande anslag till 6 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till

**Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering**

Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 470 och II: 626 samt I: 471 och II: 614, till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Tjällgren*, *Bror Nilsson* och *Pettersson* i Dahl, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom med bifall till motionerna I: 470 och II: 626 samt I: 471 och II: 614, till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 6 000 000 kronor.

Herr **TJÄLLGREN** (bf):

Herr talman! Som framgår av utskottets utlåtande har jag vid denna punkt låtit anteckna en reservation för bifall till en motion som jag har avlämnat här. Med hänsyn till den nu långt framskridna tiden skall jag inte ingå på någon argumentering för detta mitt ståndpunktstagande utan ber att i det fallet få hänvisa till motionen.

Jag inskränker mig alltså, herr talman, till att yrka bifall till reservationen.

Herr **SVEDBERG, LAGE**, (s):

Herr talman! Den reservation som utskottets ärade ordförande här yrkar bifall till innebär en utvidgning av statens medverkan till landsbygdens elektrifiering. Här gäller det enligt reservanternas hemställan inte att slutelektrifiera de bygder, som saknar elkraft, utan reservationen utmynnar i en hemställan om att man här skall avsätta två miljoner kronor som bidrag för att upprusta redan befintliga elkraftlinjer. Det är klart att det syftet är önskvärt, därom tror jag nog de flesta är eniga som känner till landsbygdens elektrifiering. Men när det gäller den restelektrifiering, som nu pågår i de bygder vilka tidigare saknat elkraft, är det önskvärt att anslagen ökas ut, i varje fall att bidragsprocenten blir

högre än tidigare. Jag begärde ordet för att särskilt understryka detta. Landskommunerna, inte minst i övre Norrland, får göra ganska stora insatser för att verkställa den restelektrifiering som nu allmänt pågår där uppe.

Det förslag som utskottets ärade ordförande hemställer om bifall till synes enligt utskottsmajoriteten vara omöjligt att genomföra. Jag hänvisar till vad departementschefen meddelar i nionde huvudtiteln, där han hänvisar till vad statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet har anfört i sjätte huvudtiteln på sidorna 105 och 106. Där göres gällande att det för närvarande är omöjligt att lämna förslag till riksdagen om de åtgärder som elektrifieringsutredningen har hemställt om. Elkraftsorganisationen har inte möjlighet att ordna detta även på de områden, beträffande vilka reservanternas har hemställt om statens medverkan, därför att denna organisation redan är överhopad med så många ärenden som rör elkraftsorganisationens verksamhet. Det framgår av s. 106 i sjätte huvudtiteln, att där finns en överbalans på inte mindre än 2 900 ärenden. Överbalanseringen från 1944 till 1955 har utgjort inte mindre än 165 ärenden per år.

Med hänvisning till dessa omständigheter och att Kungl. Maj:t tydligen har för avsikt att redan under nästkommande år organisera upp det hela, vilket även ger möjlighet att ingå på de områden, som reservationen här hemställer om, torde det var rimligt att i detta fall följa utskottsmajoritetens förslag, och jag ber att få yrka bifall till detta.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

**Punkten 116**

Utskottets hemställan bifölls.

*. Punkten 117***Anslag till Jordbrukarungdomens förbund**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till Jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 225 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) motionen I: 369 av herr *Lindgren*, vari hemställts, att riksdagen måtte anvisa ett bidrag till Jordbrukarungdomens förbunds verksamhet kalenderåret 1956 å 260 000 kronor;

2) de likalydande motionerna I: 371 av herr *Spetz* m. fl., och II: 305 av herr *Rimås* m. fl., i vilka motioner likaledes hemställts, att riksdagen måtte för ändamålet anvisa 260 000 kronor;

3) de likalydande motionerna I: 372 av herr *Ohlsson*, *Ebbe*, och herr *Arrhén* samt II: 620 av herr *Svensson* i Kroks-torp m. fl., i vilka motioner bl. a. gjorts enahanda hemställan; ävensom

4) motionen II: 618 av fru *Andrén* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte som bidrag till förenämnda förbund för vidgad klubbverksamhet bland kvinnlig ungdom på landsbygden bevilja ett anslag å 40 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 369, I: 371 och II: 305, II: 618 samt I: 372 och II: 620, sistnämnda två motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till Jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 225 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herrar *Nord*, *Eskilsson*, *Hæggblom*, *Antby*, *Rimås* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med an-

ledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 369, I: 371 och II: 305 samt I: 372 och II: 620, sistnämnda två motioner såvitt nu vore i fråga, ävensom med avslag å motionen II: 618, till Bidrag till Jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 260 000 kronor.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Var och en som kommit i beröring med den verksamhet som bedrives inom JUF — Jordbrukarungdomens förbund — måste gripas av beundran för detta arbete. Verksamheten bygger i mycket hög grad på frivilliga insatser av pojkar och flickor som anslutit sig till förbundet. För att det skall bli någon fason på t. ex. den klubbverksamhet, som bedrives inom förbundet, måste man emellertid ha tillgång till instruktörer och konsulenter, och verksamheten drar för varje år ökade kostnader. Det är ju en företeelse som vi bevittnat på punkt efter punkt i denna huvudtitel liksom på andra områden.

För att nu i någon mån kunna tillmötesgå det ökade medelsbehovet, som beror på löneflyttningar, ökade resekostnader o. d., har vi i reservationen anslutit oss till förslag, som framförts i olika motioner om att höja anslaget till Jordbrukarungdomens förbund med 35 000 kronor till 260 000 kronor. Detta motsvarar en höjning av anslaget med ungefär 15 procent, vilket är en höjning som förekommit vid flera tidigare anslag.

Jag skall inte, herr talman, utveckla flera synpunkter på denna fråga, utan jag ber att med detta få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herr *Spetz* (fp) och herr *Johansson*, *Anders*, (fp).

Herr **TJÄLLGREN** (bf):

Herr talman! Som kammarens ledamöter torde ha funnit, har Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition under nionde huvudtiteln begärt anslag med 225 000 kronor till Jordbrukarungdomens förbund. Det är till storleken lika med anslaget för innevarande budgetår.

**Anslag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m.**

Nu har i ett antal motioner, som utskottet haft att behandla, yrkats dels att beloppet för nästa budgetår måtte höjas till 260 000 kronor och dels att till förbundet måtte för vidgad klubbverksamhet bland kvinnlig ungdom på landsbygden beviljas ett anslag på 40 000 kronor.

Jag vill här till säga, att ehuru det inom utskottet från skilda håll har uttalas vissa sympatier för motionärernas yrkande, har utskottet i avvaktan på resultat av den i utsikt ställda utredning, som av departementschefen omnämnes under punkt 86 i utskottets utlåtande, icke ansett sig böra tillstyrka den av motionärerna begärda höjningen. Utskottet har därför ansett sig böra stanna vid att tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

**Herr NILSSON, HJALMAR, (s):**

Herr talman! Utöver vad utskottets ärade ordförande har sagt finns det ytterligare ett par punkter som bör tas i beaktande vid ställningstagandet i denna fråga.

Vid 1954 års riksdag uttalade utskottet i sitt förslag, vilket även bifölls av kamrarna, att det borde bli en samordning beträffande denna verksamhet och att det borde utfärdas föreskrifter för den. Dessa föreskrifter har utfärdats så sent att de har kommit att tillämpas först under fjolåret.

Det har visat sig att den samordning, som riksdagen begärde 1954, icke har kunnat effektueras i samtliga distrikt i landet. Vid den föredragning som vi hade inför jordbruksutskottet kom vi fram till att samordningskommittéer finns i endast sju län, medan övriga inte har lyckats ordna sin samordning. Under dessa förhållanden anser utskottet, att man bör avvakta utvecklingen av verksamheten på detta område innan man höjer anslagen ytterligare.

En annan fråga är den, som herr Eskilsson pekade på och som även motionärerna har pekat på, nämligen om man skall gå så långt att man skall anställa

instruktörer, heltidsavlönade konsulenter, överallt i länen för att bedriva denna verksamhet. Här kommer man in på frågan om ungdomens egen initiativkraft, ungdomens egen förmåga att planlägga verksamheten. Jag tror att om man skall kunna få ungdomen att över huvud taget bedriva en egen verksamhet, måste den även ha ett ansvar och en självständig ställning inom rörelsen och inte bara ha konsulenter som drar upp alla riktlinjer som det endast är att följa. Jag tror att ungdomsverksamheten även inom JUF bör läggas upp på ett sådant sätt, att de frivilliga krafterna sporras att planlägga och utföra den egna verksamheten. Detta har diskuterats i utskottet, och jag tror för min del att man nu bör vänta på samordningen och dessutom se till att de egna krafterna kan ta några initiativ.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

**Punkterna 118 och 119**

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Punkten 120****Anslag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 100 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 481 av herr *Elofsson, Gustaf*, och herr *Carlsson, Georg*, samt

**Anslag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m.**

II: 605 av herr *Onsjö*, i vilka motioner hemställt, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte besluta att under förevarande punkt anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten anfört:

»Med hänsyn till angelägenheten av att i nuvarande läge begränsa investeringsverksamheten finner sig utskottet icke kunna tillstyrka den av motionärerna föreslagna höjningen av anslaget till 500 000 kronor. Utskottet anser för sin del i likhet med departementschefen, att anslaget till följd av den å detsamma befintliga reservationen bör för nästkommande budgetår uppföras med endast ett formellt belopp av 100 kronor. Under åberopande härav hemställer utskottet, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 481 och II: 605, såvitt nu är i fråga, till Bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 100 kronor.»

Reservation hade anmälts av herrar *Bror Nilsson* och *Pettersson* i Dahl, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **ELOFSSON, GUSTAF**, (bf):

Herr talman! Jag har avgivit en motion, som blivit behandlad vid denna punkt, och den har blivit behandlad på det vanliga sättet, att den har blivit avslagen.

Det vore ganska angenämt om jordbruksutskottet någon gång kunde tillstyrka en så pass förständig motion som den jag här har lämnat.

Vi vet alla, att man nu har stora anspråk på lagerhus för att kunna bevara sina produkter och tillföra konsumenterna dessa produkter i ett sådant skick, att konsumenterna känner sig tillfredsställda. Men vi saknar lagerhus för potatis och frukt. Jordbrukets ekonomiska organisationer har gått in för att ge all den ekonomiska hjälp de kan, men det kräver så stora belopp, att man har all anledning att även försöka förmå staten att bidra med lån och anslag.

Jag tror, herr talman, att om vi skall kunna i fortsättningen möta den starka konkurrens, som vi kan räkna med enligt det nya jordbruksavtalet, måste vi också se till att vi kan behandla de varor vi producerar på ett sådant sätt, att landets inhemska produkter kan mäta sig med de produkter som importeras. Vi har möjlighet att göra detta, men endast under förutsättning att vi har lagerhus, där vi kan lägga in frukt och potatis. Om väderleksförhållandena sedan är otjänliga, har detta ingen inverkan på varorna i ett lagerhus, ty detta är alltid uppvärmt, och man behöver aldrig riskera frostsador eller dylikt. Men om varorna skall lagras på gårdarna och väderleksförhållandena är mindre tillfredsställande, blir varorna försämrade och många gånger förstörda. Och då klagar konsumenterna — med all rätt — över att den svenska varan inte är så bra som den man importerar.

Vi vill för vår del göra vad vi kan för att framställa en vara sådan som konsumenterna önskar. Därmed gör vi också landet i övrigt en stor tjänst, genom att vi hjälper till att spara våra dyrbara valutor, så att de inte behöver användas för import av sådana produkter, som vi mycket väl själva kan tillfredsställa hela svenska folket med.

Det tjänar väl inte mycket till att försöka få gehör för denna sak, alldenstund utskottet, så när som på två ledamöter som har anmält en reservation på denna punkt, inte tillstyrkt bifall. Men jag tar i alla fall mod till mig, herr talman, och yrkar bifall till min motion I: 481.

Herr **ANDERBERG** (s):

Herr talman! Då den ärade motionären tog mod till sig och begärde att riksdagen skall bifalla hans motion, trots att han inte har fått instämmande från utskottsledamöterna, får jag med ett par ord motivera utskottets inställning.

Frågan var föremål för diskussion i utskottet, men det fanns ingen utredning och vi har följaktligen inte haft tillräckligt underlag för att gå in på det stora anslag som här var ifrågasatt — det gäll-

**Anslag till bidrag till jordbrukets rationalisering m. m.**

de dock 500 000 kronor i reservationsanslag.

Motionären blev förvånad över att man hade avslagit motionen. Men vi har varit försiktiga även då det gällt smärre belopp.

Lantbruksstyrelsen har inte tänkt sig att man skulle få mer än ett oförändrat belopp av 30 000 kronor, och när det framgick att det fanns ett reservationsanslag från föregående år på 95 000 kronor, har departementschefen med hänsyn till detta inte föreslagit mer än ett formellt belopp på 100 kronor.

Det är klart att mycket talar för motionen, men det bör genom departementet göras en utredning, så att man har litet mer att bygga på än det material som nu förelåg för utskottet. Under förhållanden varande omständigheter kunde inte utskottet gå längre än vad departementschefen har föreslagit. Vi stannade för det förslaget, och det skall också jag stanna för här. Jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag, vilket innebär ett bifall till departementschefens förslag. Så får herr Gustaf Elofsson komma igen och se om det finns större möjligheter ett annat år att gå honom till mötes.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

**Punkterna 121—125**

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Punkten 126****Anslag till bidrag till jordbrukets rationalisering m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 14 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

a) de likalydande motionerna I: 141 av herr *Velander* m. fl. och II: 198 av herr *Östlund* m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte, såvitt nu vore i fråga, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt dels anvisa till Bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1956/57 ett anslag av 100 kronor, dels ock medgiva, att under samma budgetår beslut om bidrag till ifrågavarande ändamål finge meddelas intill ett belopp av 17 000 000 kronor;

b) motionen II: 639 av herr *Sjölin* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte dels medgiva, att under budgetåret 1956/57 finge beviljas statsbidrag till jordbrukets rationalisering å tillhoppa 17 000 000 kronor, dels ock under denna anslagspunkt anvisa ett förslagsanslag av 100 kronor; ävensom

c) de likalydande motionerna I: 373 av herr *Nord* och herr *Persson, Johan*, samt II: 301 av herr *Svensson* i Ljungskile m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte för berörda ändamål anvisa ett reservationsanslag av 14 500 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 141 och II: 198 samt II: 639, såvitt nu vore i fråga, samt I: 373 och I: 301, till Bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 14 000 000 kronor; samt

2) att riksdagen måtte avslå motionerna I: 141 och II: 198 samt II: 639, såvitt anginge den i motionerna avsedda ramen för beviljandet av bidrag till jordbrukets rationalisering under budgetåret 1956/57.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Nord*, *Eskilsson*,

**Anslag till täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti**

*Hæggblom, Antby, Rimås och Nilsson* i Lönsboda ansett, att utskottets utlåtande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 141 och II: 198 samt II: 639, såvitt nu vore i fråga, även som med avslag å motionerna I: 373 och II: 301, till Bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 100 kronor; samt

2) att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 141 och II: 198 samt II: 639, såvitt nu vore i fråga, fastställa ramen för beviljande av bidrag till jordbrukets rationalisering till 17 000 000 kronor under budgetåret 1956/57.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Med hänvisning till mitt yrkande under punkt 49 ber jag att få yrka bifall till reservation 12).

Herr **TJÄLLGREN** (bf):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

**Punkten 127**

Vad utskottet hemställt bifölles.

**Punkten 128****Anslag till täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning till Täckande av

förluster på grund av statlig kreditgaranti för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kronor;

2) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 142 och II: 199, I: 391 och II: 302, I: 392 och II: 317 samt I: 481 och II: 605, sistnämnda motionsparet såvitt nu vore i fråga, medgiva, att under budgetåret 1956/57 statlig kreditgaranti finge beviljas dels för lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, för lån till inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor, för jordbruksegnahemslån m. m. intill ett belopp av 20 000 000 kronor och för driftslån intill ett belopp av 6 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, dels för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 4 000 000 kronor, dels för lån avseende trädgårdsnäringsens rationalisering intill ett belopp av 2 000 000 kronor;

3) medgiva, att den årliga räntan å den stående delen av lån från egnahemslånefonden, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1940 och för vilka amorteringsskyldighet inträtt, finge för år 1957 nedsättas till 3,6 procent;

4) medgiva, att i avseende å köpeskilling för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som år 1920 eller senare år försålts från kronoeigendom, räntan finge i den mån köpeskillingen förräntades enligt enahanda grunder, som gällt eller gällde för den stående delen av före den 1 juli 1940 beviljat egnahemslån för jordbrukslägenheter, under år 1957 utgå efter 3,6 procent.

I de likalydande motionerna I: 142, av herr *Larsson, Nils Theodor*, och herr *Franzén*, samt II: 199, av herr *Börjesson* m. fl., hade hemställts, att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts förslag måtte besluta medge, att under budgetåret 1956/57 statlig kreditgaranti finge beviljas dels för lån avseende yttre rationalise-



## Anslag till täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti

ring intill ett belopp av 10 000 000 kronor, för lån till inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor, för jordbruksegnahemslån m. m. intill ett belopp av 25 000 000 kronor och för driftslån intill ett belopp av 8 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle ge anledning därtill, medge jämkning i sagda fördelning, dels för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 6 000 000 kronor, dels för lån avseende trädgårdsnäringens rationalisering intill ett belopp av 2 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 391, av herr Åkesson, samt II: 302, av herrar Nilsson i Lönsboda och Kristensson i Osby, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta anvisa kreditgaranti för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 6 000 000 kronor under budgetåret 1956/57, varav 2 000 000 kronor skulle ställas till förfogande för uppförande av fruktlagerhus.

I de likalydande motionerna I: 392, av herr Nilsson, Yngve, och herr Ohlsson, Ebbe, samt II: 317, av herr Nilsson i Svalöv m. fl., hade hemställts, att riksdagen ville fastställa maximibeloppet, vartill under budgetåret 1956/57 statlig kreditgaranti finge lämnas till uppförande av lagerhus m. m. för jordbruks- och trädgårdsändamål, till 8 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 481, av herr Elofsson, Gustaf, och herr Carlsson, Georg, samt II: 605, av herr Onsjö, hade hemställts, att riksdagen måtte, såvitt nu vore i fråga, medge, att under budgetåret 1956/57 statlig kreditgaranti beviljas för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 6 000 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar Nord, Hansson, Bror Nilsson, Yngve Nilsson, Hæggbloom, Antby, Pettersson i Dahl, Rimås och Nilsson i Lönsboda ansett, att utskottets utlåtande bort i viss angiven del hava den lydelse, som i reservationen angivits,

samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts framställning och motionerna I: 142 och II: 199 samt I: 392 och II: 317 ävensom med bifall till motionerna I: 391 och II: 302 samt I: 481 och II: 605, sistnämnda motionsparet såvitt nu i fråga, medgiva, att under budgetåret 1956/57 statlig kreditgaranti finge beviljas dels för lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, för lån till inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor, för jordbruksegnahemslån m. m. intill ett belopp av 20 000 000 kronor och för driftslån intill ett belopp av 6 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, dels för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 6 000 000 kronor, dels för lån avseende trädgårdsnäringens rationalisering intill ett belopp av 2 000 000 kronor.

## Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Då det gäller frågan angående kreditgaranti för lån till lagerhus som avser jordbruksändamål, ber jag att få erinra om att lantbruksstyrelsen i sitt yttrande anför, att behovet för budgetåret 1956/57 utgör 8,2 miljoner kronor. Styrelsen har emellertid nöjt sig med att förorda ett belopp av 6 miljoner kronor med hänsyn till de restriktioner som rått och fortfarande råder på kreditmarknaden. I sin motivering anför lantbruksstyrelsen emellertid: »För en fortsatt rationalisering av jordbruket är det i hög grad angeläget, att leverans-, lagrings- och torkningsmöjligheterna för bl. a. spannmål och oljeväxtfrö utökas i takt med skördarbetets mekanisering.»

Jag ber att få påpeka, att här nämns ingenting om lagerutrymmen vare sig för potatis eller för frukt. Det gör inte heller departementschefen, som endast förordar 4 miljoner kronor i kreditgaranti. Vi bör dock komma ihåg, att det inträffade något under år 1955 som borde ha inletts en del farhågor för framtiden. Under september och oktober månader vid-

**Anslag till täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti**

togs nämligen en import av matpotatis under den motiveringen, att svensk potatis icke ansågs räcka till för konsumtionsändamål. Denna import skedde mitt under upptagningssäsongen, vilket bl. a. fick till följd att svensk matpotatis måste läggas ned för vinterförvaring. Stark kyla inträffade i fjol ganska tidigt, och det omöjliggjorde leveranser av nämnvärd kvantitet. Härtill kom att potatisen, som på grund av det under året rådande väderet var av betydligt sämre kvalitet än vanligt, ytterligare försämrades genom den lagerhållning som då kom till stånd. Sjukdomar i form av bladmögel och brunröta utvecklas mycket kraftigt vid en lagring. Följden av allt detta har blivit, att mycket små kvantiteter svensk potatis kunnat saluföras på våra stora konsumtionsorter. Om vi i ett sådant läge hade haft tillgång till lagerhus med sorteringsanläggningar, skulle jag hålla för troligt att vi hade kunnat tillgodose den inhemska marknaden med potatis av ganska hygglig kvalitet.

För att ett sådant läge inte skall behöva återuppträffa och för att en uppbyggnad av lagerhus och sorteringsanläggningar snarast skall kunna påbörjas, anholder reservanterna i denna fråga att kreditgarantien för jordbruksändamål måtte utökas från föreslagna 4 till 6 miljoner.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen i detta ärende.

**Herr ANDERBERG (bf):**

Herr talman! De synpunkter, som reservanten här anför, har ju inte varit främmande för utskottet. Vi har mycket ingående diskuterat denna stora fråga men inte kunnat komma till något annat resultat än vad som här föreslås från utskottets sida.

Jag vill ta upp till bemötande bara den del av reservanternas motivering, som gäller behovet av lagerhus för jordbruks- och trädgårdsändamål. Utskottet understryker, att det föreligger behov av dylika lokaler. Utskottet fick emellertid meddelande om att departementschefen redan den 5 januari 1956 tillkallat sakkunniga för att verkställa utredning om

åtgärder för förbättring av försörjningen med matpotatis av tillfredsställande kvalitet. När vi fått kännedom om detta ansåg vi, att utredningen även borde ta upp detta och andra likartade problem till behandling. Utskottet var därför inte redo att tillstyrka en ökning av det maximala belopp, intill vilket kreditgaranti för lagerhuslån kunde beviljas. Enligt utskottets mening måste därför de skilda önskemålen om statlig kreditgaranti för lån till ifrågavarande anläggningar tillgodoseas genom lämplig avvägning inom gällande garantiram.

Det är många synpunkter som skall tillgodoseas. Vi bör dock först, såsom utskottet också anför, ha denna utredning klar. Utskottet har inte velat framställa ett förslag direkt på den motivering, som motionärerna anför.

Jag skall inskränka mig till vad jag nu anför och ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

**Herr NILSSON, YNGVE, (h):**

Herr talman! En utredning betyder ju bara att frågan förhalas ytterligare. Det kanske kommer att dröja ett par år, innan en sökande kan få kreditgaranti och sätta i gång med ett lagerhusbygge, som är viktigt för inte bara producenterna utan även för konsumenterna. Detta dröjsmål är livligt att beklaga.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående varje moment av utskottets i den nu förevarande punkten gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. 1 hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen jämlikt de i fråga om mom. 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hem-

**Om överförande av en förste länsskogsvaktartjänst från Hallands län till Stockholms län m. m.**

ställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Yngve*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 128, mom. 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nilsson, Yngve*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat. Enär vid omröstningens slut befanns, att omröstningsapparaten icke fungerat riktigt, företogs härefter ny votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid slutet av denna omröstning rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 45.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i mom. 3 och 4 hemställt.

**Punkterna 129—177**

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Punkten 178****Om överförande av en förste länsskogsvaktartjänst från Hallands län till Stockholms län m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Skogsvård m. m.: Bidrag till

skogsvårdsstyrelserna: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 10 228 400 kronor.

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 145 av herr *Hansson* m. fl. och II: 184 av herr *Stiernstedt* m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, att en tjänst såsom förste länsskogvaktare i Ca 19 i Hallands län skulle utbytas mot en tjänst såsom länsskogvaktare i Ca 17 i Stockholms län; ävensom

2) de likalydande motionerna I: 383 av herr *Olofsson, Uno*, m. fl. samt II: 307 av herrar *Widén* och *Antby*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära utredning om skogsvårdsstyrelsernas extra personals löne- och anställningsvillkor främst i syfte att bereda denna personal fastare anställningsförhållanden.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 145 och II: 184, till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 10 228 400 kronor; samt

2) att motionerna I: 383 och II: 307 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Hansson, Uno Olofsson, Hæggbom, Antby, Nilsson* i Lönsboda och *Johansson* i Öckerö, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 145 och II: 184, till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 10 228 400 kronor.

Om överförande av en förste länsskogvaktartjänst från Hallands län till Stockholms län m. m.

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! Vid denna punkt är fogad en reservation med yrkande om bifall till motioner, som i likhet med skogsstyrelsen förordar ett utbyte av en förste länsskogvaktartjänst såsom föreståndare för skogsvårdsgård mellan skogsvårdsstyrelserna i Hallands och Stockholms län. Bytet medför inte någon kostnad och följaktligen inte heller något ökat anslag till skogsvårdsstyrelsernas avlöningar. Läget är nämligen det, att skogsvårdsstyrelsen i Halland på grund av speciella förhållanden icke haft behov av någon egen skogsvårdsgård av den typ som flertalet andra skogsvårdsstyrelser numera förfogar över såsom centrum för undervisningsverksamheten. Skogsvårdsstyrelsen i Stockholms län har däremot sedan några år tillbaka en skogsvårdsgård, Ladvik ute på Bogesundslandet. Förste länsskogvaktartjänst är ändå upptagen på personalstaten för Halland, men tjänsten är vakant sedan år 1949. Denna vakanta tjänst avses nu bli överförd till Stockholms län som ju har sin moderna skogsvårdsgård men ingen föreståndartjänst. I utbyte får Halland en vanlig länsskogvaktartjänst i Ca 17.

Det är alltså här fråga om ett rätt obetydligt ärende, men det har dock ett alldeles speciellt intresse, och jag vågar därför taga kammarens tid i anspråk ett par minuter.

Jag hade anledning att beröra frågan om föreståndarskapet för skogsvårdsgårdarna, när kammaren förra året behandlade jordbruksutskottets motsvarande utlåtande. För säkerhets skull vill jag dock rekapitulera vad ärendet gäller.

1946 års riksdag beslöt i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag att länsskogvaktare, som förordnas till föreståndare för skogsvårdsgård och som tillika är föreståndare för distrikt, skulle erhålla titel förste länsskogvaktare och placeras två trappsteg över länsskogvaktare i gemen, numera i 19 lönegraden. Detta principbeslut har helt naturligt medfört att efter hand som skogsvårdsgårdar har tillkommit även i andra län än de tolv

som år 1946 hade sådana — och vi vet att man strävar efter att anlägga sådana skogsvårdsgårdar såsom centra för den länge försummade skogliga utbildningsverksamheten — har föreståndarna för dessa nya gårdar fått titeln förste länsskogvaktare och placerats i 19 lönegraden.

Statsrådet Norup har själv tidigare följt denna på förra statsrådet Skölds initiativ av riksdagen fastslagna princip, och dessutom har statsrådet Norup föreslagit riksdagen att ett antal andra tjänster skulle utbytas mot tjänster som förste länsskogvaktare, detta därför att antalet befordringstjänster för länsskogvaktare är synnerligen ringa.

Nu gjorde kanske skogsstyrelsen ett litet misstag förra året, när ämbetsverket med utgångspunkt från erfarenheterna under de närmast föregående åren tog och sammanslog ett antal befordringstjänster med specialtjänster såsom föreståndare vid skogsvårdsgårdar och förordade samtligas placering i 19 lönegraden. Departementschefen avtog då framställningen i samtliga fall under motivering att han hade för avsikt att tillsätta den numera arbetande 1955 års skogsvårdsutredning. Men det bör observeras att statens lönenämnd tillstyrkte att föreståndarna för skogsvårdsgårdarna i enlighet med riksdagens principbeslut och under hänvisning till propositioner åren 1946, 1950 och 1952 skulle erhålla tjänster som förste länsskogvaktare. En sådan lönegradsplacering står helt i överensstämmelse med de allmänna direktiv, som säger att lönegradsuppflyttning kan komma i fråga, där på grund av ändrade arbetsuppgifter och ändrad ansvarsställning tjänster ändrat karaktär. Länsskogvaktare, som blir föreståndare för skogsvårdsgårdar, får ju mera kvalificerade arbetsuppgifter och större ansvar, och de måste vara väl skickade för sin uppgift, som så gott som innebär en rektorstjänst.

Nu menar statsrådet Norup med hänvisning till 1955 års skogsvårdsutredning, att riksdagens beslut kan åsidosättas, och avstyrker att förste länsskogvaktartjänster för skogsvårdsgårdarnas fö-

## Om överförande av en förste länsskogvaktartjänst från Hallands län till Stockholms län m. m.

reståndare tills vidare inrättas. Han hänvisar alltså till denna utredning, där bland annat jag har fått förtroendet att medverka, men vi sakkunniga har fått bestämt direktiv, att vi inte skall ägna oss åt några lönefrågor, och vad utredningen än må komma med, så inte kan det väl tänkas inverka på skogsvårdsgårdarnas verksamhet eller på föreståndarnas alldeles speciella uppgifter.

Nu har skogsstyrelsen böjt sig för riksdagens beslut av i fjol. Jag tycker faktiskt att den böjt sig litet väl ödmjukt, ty jag anser att den hade fullgoda skäl för sitt yrkande förra året, men för att mildra den allra största orättvisan — nämligen risken att den till åren äldste föreståndaren för skogsvårdsgård, som förmenats samma villkor som sina kolleger, skall behöva gå i pension i lägre tjänsteställning än riksdagen velat tillerkänna honom — har skogsstyrelsen nöjt sig med att föreslå utbytet av tjänster mellan Hallands och Stockholms län. Detta är ju en rimlig och praktiskt vetlig lösning, som förhindrar en uppenbar orättvisa. Jag tycker för min del att det är en praktisk åtgärd, som borde få ske utan riksdagens beslut, men eftersom tjänsten är upptagen i personalstaten, måste saken underställas riksdagens prövning.

Det kanske inte är riktigt vackert att vidarebefordra indiskretioner från utskottsarbetet — jag vet inte, hur mycket man vågar säga i det fallet — men det hängde faktiskt på en röst i utskottet. De, som fällde utslaget, var kanske litet påverkade av herr Pettersson i Dahl, som trodde att vi hade några dunkla syften och anslag mot Halland, men denna förändring sker givetvis helt i samförstånd med skogsvårdsstyrelsen i Hallands län, som inte har någon egen skogsvårdsgård och därför inte kan utnyttja tjänsten och inte har något behov av den inom överskådlig framtid.

En annan sak, som jag kanske vågar antyda och som jag nämnde förra året, var att 1947, när Blekinge fick en förste länsskogvaktartjänst, fick jag mycket klara direktiv av dåvarande jordbruksminis-

tern om hur bestämmelserna skulle tolkas. Jag har följt dem, och jag följer dem ännu i dag, men det märkliga är att herr Sköld sedan dess har kommit att sitta i jordbruksutskottet, och när jag inte fick bukt med herr Pettersson i Dahl, vädjade jag till herr Sköld om stöd för mitt förslag. Herr Sköld smålog men teg. När det sedan blev votering, satt han, och jag får säga att det glädde mig. Det måste ju innebära ett indirekt erkännande av att han, såsom den som en gång tog initiativet i denna fråga, delade min uppfattning. Jag kom sedan att tänka på att ärendet hade förevarit förra året och att det därför kanske skulle vara litet för mycket begärt av herr Sköld, att han skulle resa sig vid voteringen; det hade ju inneburit ett erkännande av att han kanske borde ha handlat litet annorlunda för ett år sedan.

Nåja, detta var en liten indiskretion, men jag har faktiskt måst tillgripa den för att i någon mån klargöra läget.

Här föreligger alltså ett riksdagsbeslut, som man inte gärna kan åsidosätta, och när det för året bara gäller en enkel, vetlig och praktiskt motiverad omflyttning av två länsskogvaktartjänster utan att det kostar någonting, så finner jag yrkandet om bifall till reservationen så kraftigt motiverat som det över huvud taget är möjligt att motivera en reservation.

Jag ber med det sagda, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr TJÄLLGREN (bf):

Herr talman! Vid denna sena timme skall jag inte ingå på något längre bemötande av vad herr Hansson anført, och ännu mindre skall jag lämna någon redogörelse för vad som förekommit vid omröstningen inom utskottet o. s. v. — det tycker jag man kan lämna därhän i detta sammanhang.

Vad först beträffar förslaget om utbyte av vissa länsskogvaktare mellan Hallands och Stockholms län, så vill jag erinra om att departementschefen — och

**Ang. statens skogsförbättringsänlag**

det vet herr Hansson lika bra som jag — i ett tidigare sammanhang inte har velat gå med på detta utbyte. Vid förra årets riksdag avslogs vidare ett yrkande av samma innebörd som det nu föreliggande. Därför har utskottet ansett, att man i år inte bör tillstyrka en liknande framställning. Detta är den väsentliga orsaken till att utskottet avstyrker yrkandet i dessa motioner och anser att de inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vad sedan angår framställningen i de båda andra motionerna under denna punkt, har utskottet ansett att det bör ankomma på 1955 års skogsutredning att uppta den frågan till behandling. Nu yttrade visserligen herr Hansson, att utredningen inte har några direktiv att behandla en fråga av det slaget, men det har framgått av vissa remissyttranden till utskottet, att motionerna borde anses falla inom ramen för det uppdrag skogsutredningen har.

Jag skall som sagt inte närmare ingå på dessa frågor, utan ber att med det sagda i korthet få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att med anledning av de därunder förekomna yrkandena propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera av de båda momenten av utskottets i den nu ifrågasvarande punkten gjorda hemställan.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de i fråga om mom. 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Hansson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 178 mom. 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammararens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Hansson begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 22.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. 2 hemställt.

**Punkten 179**

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Punkten 180****Ang. statens skogsförbättringsänlag**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels till Skogsvård m. m.: Statens skogsförbättringsänlag för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsänlag av 2 300 000 kronor, dels ock förklara, att under nämnda budgetår finge från samma änslag för andra med detsamma avsedda ändamål än bekämpande av skogsinsekter beviljas bidrag å tillhoppa högst 2 250 000 kronor i enlighet med de grunder, som av departementschefen angivits.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 146 av herr *Ohlsson, Ebbe*, m. fl. samt II: 202 av herr *Magnusson* m. fl., i vilka motioner hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte uttala, att förevarande anslag för budgetåren 1955/56 och 1956/57 i sin helhet skulle utgå till angivet ändamål; ävensom

2) de likalydande motionerna I: 474 av herr *Johansson, Theodor*, och herr *Franzén* samt II: 609 av herr *Svensson* i Vä, i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid behandlingen av förevarande anslagspunkt måtte dels besluta att å anslaget anvisa ett belopp av 3 000 000 kronor, dels hemställa hos Kungl. Maj:t om prövning av grunderna för erhållande av statsbidrag till skogsdikning i enlighet med vad som i motionerna anförts samt framläggande av förslag, som därav kunde föranledas.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 474 och II: 609, såvitt nu vore i fråga, till Skogsvård m. m.: Statens skogsförbättringsanslag för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 2 300 000 kronor;

2) förklara, att under nämnda budgetår finge från samma anslag för andra med detsamma avsedda ändamål än bekämpande av skogsinsekter beviljas bidrag å tillhoppa högst 2 250 000 kronor i enlighet med de grunder, som under punkten angivits;

B. att motionerna I: 474 och II: 609, såvitt avsåge yrkandet om ändring av grunderna för erhållande av statsbidrag till skogsdikning, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionerna I: 146 och II: 202, såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Eskilsson* och *Hæggblom*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort i viss angiven del hava den lydelse, som i reser-

Ang. statens skogsförbättringsanslag vationen angivits, samt att utskottet bort under C hemställa, att motionerna I: 146 och II: 202, såvitt nu vore i fråga, måtte anses besvarade med vad förut i reservationen anförts.

I den av reservanterna föreslagna motiveringen hade anförts, att utskottet i likhet med skogsvårdsstyrelsen funne det i motionerna I: 146 och II: 202 uttalade önskemålet, att förevarande anslag för budgetåren 1955/56 och 1956/57 i sin helhet skulle utgå till angivet ändamål, varå beaktansvärt, då i motsatt fall av riksdagen beslutade anslagshöjningar i mer eller mindre grad bleve verkningslösa.

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! När man studerar denna punkt i statsverkspropositionen, finner man att skogsförbättringsanslaget visserligen har ökat under de senaste åren men att olika åtgärder vidtagits, som medfört att de anvisade medlen inte har kunnat utnyttjas för avsett ändamål. För budgetåret 1954/55 anslags 1 700 000 kronor, och för budgetåret 1955/56 höjdes anslaget till 2 100 000 kronor. Statsrådet anmäler emellertid, att under vartdera året 500 000 kronor av det beviljade anslaget spärrats och beträffande förstnämnda budgetår återförts till statsverket. Beträffande budgetåret 1955/56 lär en del av de spärrade medlen vid ett senare tillfälle ha släppts fria för användning. Samma förhållande, som gäller för detta anslag, gäller också för andra anslag under huvudtiteln.

På grund av dessa åtgärder har värdet av vidtagna anslagshöjningar för skogens del avsevärt reducerats. Detta är så mycket mer beklagligt som behovet av olika skogsvårdsåtgärder ökar för varje år. Låt mig bara peka på behovet av ökade skogsodlingsarbeten som en följd av förra sommarens torka. Genom att beviljade medel spärras och återindrages till statsverket skapar man också stora svårigheter för de myndigheter, som planerar och förbereder olika skogsvårdsarbeten.

**Anslag till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m.**

För att beslutade anslagshöjningar inte skall bli verkningslösa föreslår herr Hæggbloom och jag i en reservation, att riksdagen måtte understryka det motionsvis framförda önskemålet, att beviljade anslag i sin helhet skall utgå till angivet ändamål.

Med hänsyn till den sena timmen skall jag, herr talman, nöja mig med detta och ber att få yrka bifall till reservationen nr 16.

Herr TJÄLLGREN (bf):

Herr talman! Även jag skall med hänsyn till den sena timmen fatta mig mycket kort. Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje moment av utskottets hemställan.

På särskilda propositioner bifölls vad utskottet i mom. A och B hemställt.

Därefter gjordes enligt de i fråga om mom. C förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

**Punkten 181****Anslag till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Skogsvård m. m.: Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 600 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 141 av herr *Velander* m. fl. samt II: 198 av herr *Östlund* m. fl., vari hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte med avslag å Kungl.

Maj:ts förslag under förevarande punkt dels till Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 100 kronor, dels medgiva, att under budgetåret 1956/57 beslut om bidrag, varom nu vore fråga, finge meddelas intill ett belopp av 1 600 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 141 och II: 198, såvitt nu vore i fråga, till Skogsvård m. m.: Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 600 000 kronor; samt

2) att riksdagen måtte avslå motionerna I: 141 och II: 198, såvitt anginge den i motionerna avsedda ramen för beviljandet av bidrag till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. under budgetåret 1956/57.

Reservation hade avgivits av herrar *Nord*, *Eskilsson*, *Hæggbloom*, *Antby*, *Rimås* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 141 och II: 198, såvitt nu vore i fråga, till Skogsvård m. m.: Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 100 kronor; samt

2) att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 141 och II: 198, såvitt nu vore i fråga, fastställa ramen för beviljande av bidrag till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. till 1 600 000 kronor under budgetåret 1956/57.

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! Med samma motivering som under punkten 49 ber jag att få yrka bifall till den föreliggande reservationen.



Herr TJÄLLGREN (bf):

Herr talman! Med samma motivering som under den av herr Eskilsson åberopade punkten ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

#### *Punkterna 182—189*

Vad utskottet hemställt bifölls.

#### *Punkten 190*

#### **Anslag till lantmäteristaten**

I denna punkt hade utskottet hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning ävensom med avslag å motionerna I: 29 och II: 37, I: 43 och II: 53, II: 52, I: 152 och II: 196, I: 386 och II: 323, I: 387 och II: 314 samt I: 388 och II: 313, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, I: 150 och II: 195, I: 151 och II: 187 samt I: 389 och II: 312,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för lantmäteristaten, som under punkten angivits;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för lantmäteristaten, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57;

c) till Lantmäteristaten: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 19 867 000 kronor;

II. att riksdagen måtte, med anledning av vad utskottet under punkten anfört, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att åtgärder måtte snarast möjligt och senast genom förslag till 1957 års riksdag

#### **Anslag till lantmäteristaten**

vidtagas för förstärkning av personalen inom sådana distrikt, som med hänsyn till arbetsbelastningen vore mest i behov därav.

I de likalydande motionerna I: 152 av herrar *Lodenius* och *Franzon* samt II: 196 av herr *Eriksson* i Sandby m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte besluta om inrättande av ett nytt lantmäteridistrikt inom Stockholms län i norrtäljeregionen i överensstämmelse med det i lantmäteristyrelsens anslagsäskande framförda förslaget samt för ändamålet bevilja erforderliga medel genom uppräknig av de berörda anslagen till lantmäteriväsendet för budgetåret 1956/57.

Vid punkten hade reservation anmälts av herrar *Tjällgren*, *Eskilsson*, *Hansson*, *Hæggbloom* och *Rimås*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr TJÄLLGREN (bf):

Herr talman! Jag skall be att vid denna punkt få säga några ord, men jag vill redan från början deklarerera, att jag icke kommer att framställa annat yrkande än om bifall till utskottets förslag. Jag har emellertid, då jag inte är fullt nöjd med vad utskottet här anfört, ansett mig böra säga några ord särskilt med hänsyn till den stora vikt och betydelse, som denna fråga har.

Jag vill då erinra om att vid 1955 års riksdag väcktes ett flertal motioner, i vilka samtliga yrkats om förstärkning på ett eller annat sätt av lantmäteriorganisationen inom inte mindre än fyra län, nämligen Stockholms län, Kopparbergs län, Västernorrlands län samt Norrbottens län. I sitt i ärendet avgivna utlåtande vid 1955 års riksdag, nr 18, anförde jordbruksutskottet — jag kan trösta kamraren med att jag inte skall läsa upp hela motiveringen, men jag anser mig i alla fall böra framhålla en del av vad utskottet då yttrade — bl. a. följande: »Utskottet förutsätter, att därvid de av utskottet anförda synpunkterna kommer att beaktas. I betraktande härav och då Kungl. Maj:t — såsom förut nämnts — för nästa budgetår föreslagit en viss ut-

### Anslag till lantmäteristaten

ökning av den personal, som är avsedd för särskilda skiftesorganisationer, finner sig utskottet icke nu böra tillstyrka bifall till motionerna. Med anledning av vad som anförts i motionerna förordar utskottet dock, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förslag till nästa års riksdag — alltså till innevarande års riksdag — »om åtgärder till lösning av de i det föregående berörda problemen. Utskottet biträder sålunda Kungl. Maj:ts framställningar under lantmäteristatens avlönings- och omkostnadsanslag och tillstyrker att belopp av 18 150 500 kronor respektive 4 175 000 kronor anvisas för ändamålen.»

I klämman i utskottets utlåtande hemställde utskottet, att riksdagen måtte med anledning av vad som anförts i motionerna i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till 1956 års riksdag om åtgärder till lösning av de i det föregående berörda problemen.

På grund härav hade vi nu väntat oss, att Kungl. Maj:t skulle till årets riksdag ha framlagt förslag om inrättande av nya lantmäteridistrikt just i de län om vilka här är fråga. Men därav blev intet, utan i stället har föreslagits att åtta nya tjänster såsom mätningstekniker skulle inrättas. Det är ingenting ont att säga om detta — lantmäteriteknikerna har ju sin uppgift att fylla — men de kan i alla fall inte ersätta en examinerad lantmätare; det vet var och en som haft med lantmäteriförrättning att göra.

Föredragande statsrådet säger också i propositionen, att han inte är beredd att tillstyrka lantmäteristyrelsens förslag om inrättandet av nya distrikt och organisationer, utan han vill för sin del förordna, att åtta nya tjänster såsom mätningstekniker skall inrättas. Jag vill upprepa, att även om det i och för sig kan vara gott och väl att åtta nya mätningsteknikertjänster inrättas, kan avlastningen av den stora arbetsbalansen i de distrikt, om vilka här är fråga, knappast i någon nämnvärd grad komma att påskyndas.

Jag vill här framföra, och jag anser mig skyldig att göra det, att det spörsmål som det här gäller, nämligen inrät-

tandet av nya lantmäteridistrikt eller utbyte av sådana är en mycket allvarlig fråga, som det inte går att avfärda med, jag höll på att säga en axelryckning, utan här måste effektiva åtgärder, och det med det allra snaraste, vidtagas. Jag har här en skrivelse från överlantmätaren i Västernorrlands län, i vilken han motiverar sin hemställan till lantmäteristyrelsen om inrättande av nya lantmäteridistrikt. Jag skall, herr talman, inte besvåra kammaren med att läsa upp alltför mycket ur den skrivelser, men jag anser mig skyldig att citera några rader ur den. Han säger bl. a. följande: »Den stora belastningen på lantmäteridistrikt i sundsvallsområdet består först och främst av arbeten som sammanhänger med bebyggelseplaneringen och bostadsanskaffningen. Sådana arbeten kommer att påverkas mycket litet av den nya lagstiftningen» — han tänker på den lagstiftning som nu håller på att utarbetas — »vars främsta effekt ur förenklingssynpunkt väntas gälla laga skiftet och över huvud taget de större fastighetsregleringarna i jord och skog. Bostadsavstyckningar handläggs redan nu så enkelt att man får vara nöjd om gällande rätt bibehålles så, att den nya lagstiftningen icke krånglar till förfarandet. Arbeten med större fastighetsregleringar i jord och skog anmäler sig också i stor utsträckning men finns i allmänhet inte med för närvarande i arbetsbalansstatistiken emedan de inte förts in i distriktsdiarierna ännu — helt enkelt därför att det för närvarande anses meningslöst. Sådana arbeten hinns ändå inte med. Eftersom det alltså finnes ett stort uppdämt behov av större fastighetsregleringar kommer effekten av den nya lagstiftningen för sundsvallsområdets del — liksom för Västernorrlands län i allmänhet — att bli den att lantmäteriet kommer att tillföras en väldig mängd nya arbeten.»

Sedan fortsätter han redogörelsen för hur det är med arbetsbalansen på lantmäteriets område just i Västernorrlands län.

Vidare har han yttrat sig här om tillgången till examinerade lantmätare. Han

erinnrar om att utskottet skrivit så här: »Vidare har utskottet funnit att möjlighet för närvarande icke synes föreligga att erhålla högskoleutbildad personal som skulle kunna placeras å nya lantmätartjänster.» Med anledning därav framhåller han följande: »Uppgiften stämmer knappast med verkliga förhållandet. För närvarande är det icke möjligt för lantmäteriet att anställa alla utexaminerade lantmätare som söker sådan tjänst. Jämför lantmäteristyrelsens promemoria härom i februari 1956 som bilägges i snabbkopia» — den skall jag här inte läsa upp. Denna promemoria har departementet haft tillgång till. Såsom exempel nämnes att en person i Härnösand tog examen 1953 och därefter anmält sig som sökande i lantmäteristyrelsen men ännu inte lyckats bli antagen trots goda vitsord. Under tiden tjänstgör han vid lantbruksnämnden i Härnösand. Av alla berörda parter anses det emellertid av lätt insedda skäl lämpligast och bäst ur utbildningssynpunkt, att en nyexaminerad lantmätare först tjänstgör några år vid lantmäteristaten, innan han övergår till annan verksamhet, exempelvis tjänst vid lantbruksnämnd.»

Talet om att det inte skulle finnas examinerade lantmätare, som skulle kunna anställas, om nya lantmäteridistrikt inrättades, stämmer således inte överens med verkliga förhållandet.

Jag har, herr talman, som sagt ansett mig böra föredraga dessa synpunkter, och jag vill tillägga, att utskottet vid behandlingen av ärendet vid föregående års riksdag var enhälligt, när det förordade, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till 1956 års riksdag om inrättande av nya lantmäteridistrikt. Riksdagens bägge kamrar beslöt i enlighet med denna hemställan, men det oaktat har något sådant förslag icke framlagts av Kungl. Maj:t. Jag hoppas att förslag i ärendet skall vara att emotse åtminstone till nästa riksdag.

Det vore mycket att tillägga, men jag inskränker mig, herr talman, till att yrka bifall till utskottets förslag.

#### Anslag till lantmäteristaten

Herr andre vice talmannen **LODENIUS** (bf):

Herr talman! Trots att tiden är långt framskriden, måste jag ändå be att få säga några ord i detta ärende. Utskottets ärade ordförande har redan redogjort för ärendets behandling i jordbruksutskottet förra året, och jag kan därför begränsa mig ganska mycket.

Förra året hemställde lantmäteristyrelsen, att nya lantmäteridistrikt skulle inrättas i hudiksvalls-, norrtälje- och sundsvallsregionerna. Då utskottet förra året skrev mycket positivt, blev det ingen debatt i denna kammare, och i andra kammaren yttrade sig endast en ledamot, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Jag hade nu liksom herr Tjällgren hoppats, att behandlingen av ärendet i fjol skulle leda till ett något bättre resultat än som framgår av statsverkspropositionen.

I sin framställning till årets riksdag har lantmäteristyrelsen om möjligt ännu kraftigare än förra året understrukt nödvändigheten av en kraftig förstärkning av distriktsorganisationen och hemställt om anslag till inrättande av fem nya distrikt, nämligen förutom de föregående år begärda ytterligare ett distrikt i Göteborgs och Bohus län och ett i Hallands län.

Det förtjänar kanske i detta sammanhang nämnas, att statskontoret, som ju brukar vara ganska restriktivt i sådana här sammanhang, har tillstyrkt inrättandet av två distriktslantmäteriorganisationer och lika många förfogandeorganisationer.

Jag förstår att behovet av en förstärkning väl är ungefär lika stort i alla dessa distrikt, men eftersom jag av förklarliga skäl närmast har kontakt med förhållandena i Stockholms län och norrtäljeregionen, skall jag be att få nämna några uppgifter därifrån. Jag har några statistiska uppgifter, som sträcker sig fram till den 1 januari i år. Om jag begränsar mig till uppgifterna för norra delen av Stockholms län, har arbetsbalansen i månader för all personal i

### Anslag till lantmäteristaten

Norrtälje ökat åtskilligt. 1952 var balansen 201, 1953 119, 1954 185, 1955 187 och 1956 336. Uppgifterna avser den 1 januari respektive år. Den totala ökningen för norra delen av Stockholms län var ungefär likartad. Balansen i arbetsmånader för all personal var den 1 januari i år 443. Ser man på balansen i antalet förrättningar och uppdrag, är den ungefär lika nedslående. Den har ökat undan för undan. I norrtäljedistriktet, som är det mest aktuella, var det 1951 651 förrättningar och uppdrag, och 1956 hade de ökat till 810. Sammanlagt för norra länsdelen utgjorde denna balans 1 192.

Jag kanske i det här sammanhanget kan få nämna, herr talman, att inlevererade avgifter oupphörligt stigit. Det är väl egentligen därför inte fråga om en så stor utgiftsökning, om distriktsorganisationen utvidgas, ty i samband därmed kommer även influtna avgifter att stiga. Jag skall inte gå in på flera siffror, ehuru väl de kunde ha sitt intresse.

Jag kanske också kan nämna, att karaktären av de förrättningar det här gäller är ganska varierande. Inom norra länsdelen i Stockholms län är det så gott som uteslutande sådana som är av väsentlig betydelse för den bofasta befolkningen och ortens näringsliv. Sålunda är inte mindre än 58 laga skiften och 84 vägförrättningar. De senare visar en tydlig tendens att öka, vilket sammanhänger med standardhöjningen på landsbygden och motorismens utveckling. Utöver nämnda förrättningar förekommer i norra länsdelen ett växande antal fastighetsregleringar, som avser rationalisering av jordbruket.

En annan grupp av lantmäteriåtgärder är sådana som utförs för planering och utbyggnad av landsbygdens tätorter, och den service som därvid lämnas kommuner och allmänhet. I de norra länsdelarna är också detta slag av åtgärder av betydelse.

Slutligen kommer också en annan grupp, som har sin betydelse för befolkningen, och det är åtgärder som sammanhänger med fritidsbebyggelsen. För ortsbefolkningen i dessa trakter är det en viktig inkomstkälla. Det är allmän-

heten som i första hand blir lidande på att man får vänta så länge på dessa förrättningar. Jag skall be att i detta sammanhang också få säga, att vid 1948 års omorganisation indrogs ett av lantmäteridistriktet i norrtäljeregionen, en åtgärd som visat sig leda till en ohållbar situation, eftersom utvecklingen efter år 1948 medfört en ständigt ökad arbetsanhopning.

Det förefaller mig, herr talman, som om jordbruksutskottet i år inte har ställt sig lika positivt i sin skrivning som 1955 års utskott var i sitt utlåtande. Anledningen härtill har jag svårt att förstå. Det kan väl knappast bero på de åtta nya mätningsteknikertjänsterna, eftersom utskottet förra året uttryckligen sade i sitt utlåtande, att det i och för sig vore befogat, att de personalförstärkningar, varom motionärerna hemställt, genomfördes under nästa budgetår. Motionärernas hemställan avsåg ju i de flesta fall en utbyggnad just av skiftesorganisationen.

Som skäl för att utskottet nu i likhet med Kungl. Maj:t inte vill tillstyrka inrättandet av nya distrikt eller förfogandeorganisationer anför utskottet, dels att 1954 års fastighetsbildningssakkunniga väntas inom en nära framtid avlämna ett betänkande, i vilket förslag kan komma att framföras, som måste medföra en genomgripande ändring av den nuvarande distrikts- och organisationsindelningen, dels att utskottet funnit, att möjlighet för närvarande icke synes föreligga att erhålla högskoleutbildad personal, som skulle kunna placeras på nya lantmäteritjänster.

Till detta vill jag, herr talman, bara foga, att det torde komma att dröja åtskilliga år, innan fastighetsbildningssakkunnigas blivande förslag kan medföra några resultat i det praktiska livet.

Beträffande bristen på högskoleutbildad personal för lantmäteritjänster saknar jag möjlighet att närmare bedöma förhållandet. Det har emellertid sagts mig från initierat håll, att befordringsgången inom lantmäteriväsendet är sådan, att rekryteringen försvåras. Många lantmätare lär anse, att de får gå för länge i 27 lönegraden, och eftersom i

**Anslag till lantmäteristaten**

många fall bättre betalning erbjödes dem hos städer och landskommuner, är det åtskilliga som försvinner från lantmäteriväsendet. Detta är kanske ett spörsmål, som det kan vara värt att uppmärksamma i detta sammanhang.

Nu tycks emellertid utskottet anse, att åtgärder kan vidtagas inom ramen för den bestående organisationen för att nedbringa arbetsbalansen i de svårast belastade distrikten. Utskottet menar, att åtskilligt i den vägen bör kunna åstadkommas med de befogenheter som Kungl. Maj:t och lantmäteristyrelsen redan besitter, varför vissa åtgärder torde kunna genomföras tämligen omedelbart. Utskottets hemställan går ju också ut på att Kungl. Maj:t snarast skall vidtaga åtgärder för förstärkning av personalen inom sådana distrikt, som med hänsyn till arbetsbelastningen är mest i behov därav.

Herr talman! Kan arbetsbalansen inom de olika distrikten nedbringas till normal nivå på det sätt som utskottet förordar, är det för mig ingen principfråga, hur resultat uppnås. Jag vill emellertid framhålla, att lantmäteristyrelsen i sin hemställan till Kungl. Maj:t säger, att inom ett flertal län situationen torde kunna förbättras genom en utbyggnad med biträdande lantmätare och biträdespersonal. I de län jag förut nämnt, däribland Stockholms län, har en sådan utbyggnad icke visat sig tillräcklig, utan en förstärkning bör ske genom en utökning av antalet distrikt. När den ansvariga myndigheten — lantmäteristyrelsen — kommit till en sådan åsikt efter fleråriga erfarenheter, må det ursäktas mig, att jag ställer mig något skeptisk till att jordbruksutskottets förhoppningar skall gå i uppfyllelse.

Så som ärendet nu ligger till, förefaller det mig tämligen meningslöst att ställa något yrkande här i kammarén. Jag nöjer mig därför, herr talman, med att uttala den förhoppningen — och i den inlägger jag också en vädjan — att Kungl. Maj:t och i första hand statsrådet Hjalmar Nilson, som handlägger lantmäteriärendena, skall — i anslutning till utskottets förslag, som jag räknar med

blir bifallet av riksdagen — komma att vidtaga effektiva åtgärder utan dröjsmål för att nedbringa arbetsbalansen till rimlig nivå i första hand i de distrikt som är svårast belastade. Dit hör, herr talman, norrtäljeregionen inom Stockholms län.

Herr talman! Jag avstår från att ställa något yrkande i ärendet.

**Herr NILSSON, HJALMAR, (s):**

Herr andre vice talmannen säger att han tycker att utskottets utlåtande är mindre positivt i år än det var i fjol. Jag har den uppfattningen att det i år är mera positivt och starkare skrivet än det var förra året. Jag kan instämma med de två talare som förut sagt, att vi hade väntat ett förslag efter den skrivning som jordbruksutskottet gjorde förra året och riksdagen då biföll. Eftersom det inte har kommit något förslag i år från regeringen har det väckts ett antal motioner. Kammaréns ledamöter kan kanske uppmärksamma att vid fjolårets riksdag väcktes sju motioner med förslag om inrättande av nya lantmäteridistrikt, medan det i år framställts 19 motioner med hemställan om ytterligare lantmäteridistrikt. Det är alltså många fler än vid fjolårets riksdag. Det skulle kanske ha varit varken lämpligt eller klokt av utskottet att biträda alla dessa motioner, ty då skulle man ha fått en ordning, om vilken man inte vet, hur den skulle ha utvecklats under årens lopp.

Det finns ytterligare några skäl som utskottet här har framfört för att inte tillstyrka motionerna. Ett av skälen är att 1954 års fastighetsbildningssakkunniga väntas komma med ett förslag i år, vilket innebär en förenkling av förrättningsförfarandet som skall betyda att ärendena kan behandlas snabbare.

Dessutom har utskottet här skrivit — vilket bekräftas vara riktigt — att det för närvarande finns möjlighet att flytta personal från det ena distriktet till det andra, från distrikt med mindre arbetsbörda till sådana som är överbelastade. Utskottet har skrivit att detta bör ske redan i år.

**Anslag till lantmäteristaten**

Den kläm som utskottet har, vari hemställes att åtgärder skall vidtas snarast möjligt, måste väl, enligt min mening, innebära att åtgärderna bör vidtas redan i år och att dessutom förslag skall föreläggas 1957 års riksdag.

Vi är alla medvetna om de svårigheter som finns på många håll här i landet. Inte minst i det län som jag representerar har vi mycket stora svårigheter med den arbetsbalans som lantmäteriet har på vissa orter. Den hindrar i rätt stor omfattning byggnadsverksamheten och även annan verksamhet. Det skulle ha varit önskvärt, om man redan nu hade haft ett förslag som inneburit att man där kunnat få en avlastning. Då hade kommunalmännen också fått ett bekymmer mindre.

Jag vill betrakta denna skrivning av utskottet, vilken jag hoppas att kammaren godtar, som så positiv att Kungl. Maj:t bör ta under övervägande vilka åtgärder som bör vidtas på detta område. Man kan inte år från år bara låta problemet stå kvar utan att finna någon lösning på det. Om det inte vidtas några åtgärder, har kanske de 19 motionerna fördubblats till nästa års riksdag, och då lär det väl inte finnas möjlighet att i statsutskottet stoppa dem.

Jag vill således understryka den förhoppning, som herr Tjällgren framförde, att utskottets ställningstagande i denna fråga kommer att medföra att ett förslag framläggs till 1957 års riksdag.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr andre vice talmannen **LODENIUS** (bf):

Herr talman! Jag fäste mig vid att herr Nilsson menade att motiveringen i årets utskottsutlåtande var ungefär lika stark som förra året. Jag skall inte gå in därpå närmare — det medger inte tiden — men jag tror, att om man läser det med uppmärksamhet, finner man att vad gäller själva distriktsorganisationen var utskottet nog betydligt positivare förra året.

Vidare tror jag att man inte så mycket behöver tala om motionerna i detta sammanhang, herr Nilsson, ty det är lantmäteristyrelsens utredning och förslag som de flesta motionärer hållit sig till. I varje fall har jag begränsat mig till den saken.

Jag uttalade själv den förhoppningen att något förslag skall komma till nästa års riksdag. För min del tvivlar jag på om det räcker med den överflyttning av folk från det ena distriktet till det andra som herr Nilsson talade om. Jag tror inte det räcker med det.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

**Punkterna 191—224**

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Punkten 225**

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Statlig garanti för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevattnen, m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Befrämjande av fiskefartygs förseende med radiotelegraf eller radiotelefonstation jämte i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden, jämte i ämnet väckta motioner.

**Punkten 1**

Utskottets hemställan bifölls.

### Punkten 2

#### Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 155 900 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 44 av herr *Olofsson*, *Uno*, m. fl. samt II: 51 av herr *Jacobson* i Vilhelmina m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att till byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar för budgetåret 1956/57 anvisa ett belopp av 155 000 kronor utöver det belopp Kungl. Maj:t föreslagit, eller tillhoppa 310 900 kronor, varav 155 000 kronor skulle användas för uppförande av trenne förmansbostäder vid Röbäcksdalens försöksgård.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 44 och II: 51, till Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 155 900 kronor.

Reservation hade anmälts av herrar *Lage Svedberg*, *Hjalmar Nilsson*, *Uno Olofsson*, *Jacobson* i Vilhelmina, *Antby*, *Agerberg* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr OLOFSSON, UNO, (fp):

Herr talman! När den s. k. Röbäcksdalsutredningen i sina olika betänkanden hade framkommit med förslag om att i Röbäcksdalen i Västerbotten inrätta en försöksgård och maskinprovningsanstalt jämte andra statliga inrättningar och detta av riksdagen sedermera i princip bifölls, innebar det för Norrlands vidkommande ett betydelsefullt framsteg. Visserligen är inte jordbruket numera vår huvudnäring, men det intar ändå en så pass betydande del av vårt näringsliv,

att allt vad som kan göras på forskningens och försökens område bör göras. Dessa förslag har nu avancerat så långt och medel har också anvisats i sådan utsträckning, att f. n. är ladugården och bostaden för driftsledaren färdigställda. Medel finns också anvisade för det påbörjade uppförandet av institutionsbyggnader, försökslada och garage, vilka torde komma att färdigställas under innevarande år.

I ladugården har också införts besättning under det gångna året. För närvarande finns där något över 100 djur. Denna besättning torde komma att ökas instundande höst, ty ladugården är byggd för ett större antal.

Men den personal, som skall sköta dessa djur, saknar fortfarande bostad. Märk väl, att här är det inte fråga om några som helst tjänstemannabostäder utan endast om bostäder till den arbetspersonal som skall sköta gården och besättningen. F. n. finns anställda i Röbäcksdalen en traktorförare, eller traktorskötare, en ladugårdsförman, en ladugårdskarl och en rättare samt en jordbruksarbetare, och samtliga dessa saknar bostäder. Traktorskötaren bor i en gammal gård, ett ruckel, som funnits kvar på egendomen, och de övriga bor i Umeå stad eller i angränsande byar. Men svårigheten att skaffa bostäder är stor, ty i Umebygden pågår stora arbeten i Stornorrfor sen.

Driftsledaren har också påpekat svårigheten att anskaffa kompetent personal, därför att det inte finns bostäder. Det torde vara ytterst få jordbruk av denna storlek, där inte jordbrukets personal har möjligheter att bo i närheten av gården. Varenda en, som är någorlunda med jordbruk förtrogen, bör veta, att det kan inträffa att det t. o. m. på natten behöver göras besök i ladugården, och då är det inte så roligt, om man bor långt därifrån.

Högskolestyrelsen har också för sin del påpekat önskvärdheten av att dessa bostäder uppförs. Man har kommit ned så långt i prutningen, att bostäderna inte kommer att kosta mer än 50 000 kronor per styck.

**Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar**

Trots den starka motiveringen har inte departementschefen ansett sig böra eller kunna gå med på det äskade anslaget, i främsta rummet med hänsyn till investeringsbegränsning. Det har också varit jordbruksutskottets ställningstagande, att man bör begränsa investeringarna, och jag är personligen av den uppfattningen, att man bör försöka begränsa sina utgifter. Det är riktigt. Men man får inte vara alltför restriktiv när det gäller att göra begränsningar. Oftast innebär en alltför långt driven sparsamhet också ökade utgifter.

Till detta jordbruksutskottsutlåtande har några ledamöter fogat en reservation utan att ange syftet med reservationen, vilken emellertid givetvis innebär ett bifall till motionerna.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motionerna I: 44 och II: 51.

Herr TJÄLLGREN (bf):

Herr talman! Jag vill i all korthet yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu föredragna punkten yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock av herr *Olofsson, Uno*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olofsson, Uno*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Uno Olofssons yrkande i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

**Punkterna 3—13**

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Punkten 14**

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion om vissa direktiv till 1955 års norrländska vattenkraftsutredning;

nr 12, i anledning av väckta motioner om utjämning av priserna på flytande drivmedel i olika delar av landet; och

nr 13, i anledning av väckt motion om åtgärder i syfte att giva den 6 juni ställning av svensk nationaldag med helgdagskaraktär och kyrklig prägel.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 123, angående skolväsendets ordnande på realskolestadiet under övergångstiden före enhetsskolans genomförande m. m.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 0.26.

In fidem

G. H. Berggren



## Fredagen den 23 mars

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

Herr TALMANNEN yttrade:

Beträffande riksdagsarbetet efter påsk får jag meddela, att arbetsplena kommer att anordnas, ej blott, såsom förut meddelats, onsdagen den 4 april utan även fredagen den 6 april, båda dagarna med början kl. 14. Även under tiden därefter torde vi ha att räkna med arbetsplena såväl onsdagar som fredagar, och på onsdagarna torde det i regel bliva nödvändigt att börja kl. 10.

Justerades protokollet för den 16 innevarande månad.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1956/57 under nionde huvudtiteln, avseende anslagen inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 137, i anledning av väckta motioner om ökad medelsanvisning för budgetåret 1955/56 till fiskerilånefonden;

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Statlig garanti för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Befrämjande av fiskefartygs förseende med radiotelegraf- eller radiotelefonstation jämte i ämnet väckt motion; och

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande jordbruksdepartementet gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudge-

ten för budgetåret 1956/57 jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 143, till fullmäktige i riksbanken angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning m. m.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 144, till fullmäktige i riksgäldskontoret angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning m. m.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 150, till Konungen i anledning av väckt motion om förhandlingsrätt beträffande pensionsvillkor för personer, vilkas anställning hos arbetsgivaren upphört.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 97, angående inrättande av en statens pris- och kartellnämnd, m. m.; och  
nr 110, angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1956/57 m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 111, angående ytterligare utgifter för fångvården å tilläggsstat II för budgetåret 1955/56, hänvisades propositionen, såvitt angick riksdagens yttrande rörande åtgärder i syfte att uppnå en jämnare beläggning på fångvårdens anstalter, till behandling av lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 123, angående skolväsendets ordnande på realskolestadiet under över-

**Anslag till anskaffning av tygmateriel m. m. för armén**

gångstiden före enhetsskolans genomförande m. m.;

nr 128, angående inrättande av en civil reservläkarkår; och

nr 130, angående anslag till förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Grym* m. fl. väckta motionen nr 510.

Föredrogs och bordlades ånyo sammansatta konstitutions- och första lagutskottets utlåtande nr 1 samt bankoutskottets memorial nr 7.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1956/57 under fjärde huvudtiteln, avseende anslagen inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

**Punkten 1**

Lades till handlingarna.

**Punkterna 2—50**

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Punkten 51****Anslag till anskaffning av tygmateriel m. m. för armén**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar inom en kostnadsram av 215 000 000 kronor, dels ock till Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 280 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels de likalydande motionerna I: 403 av herrar *Öhman* och *Norling* samt II: 485 av herr *Hagberg* m. fl., i vilka hemställt, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med

190 000 000 kronor och det begärda beställningsbemyndigandet med 200 000 000 kronor,

dels ock de likalydande motionerna I: 404 av herr *Axel Jansson* m. fl. och II: 483 av herr *Karlsson* i Olofström m. fl., i vilka hemställt, att riksdagen måtte besluta, att de av Kungl. Maj:t för budgetåret 1956/57 äskade beställningsbemyndigandena för anskaffning av tygmateriel m. m. för armén, för fartygsbyggnader, för anskaffning av vapenmateriel m. m. för marinen samt för anskaffning av flygmateriel m. m. skulle nedskäras med tillhoppa 250 miljoner kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 403 och II: 485 samt I: 404 och II: 483, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar inom en kostnadsram av 215 000 000 kronor;

b) till Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 280 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Karl Andersson*, *Gustaf Karlsson*, *Leander*, *Hesselbom*, *Thun*, *Söderberg*, *Åkerström* och *Karlsson* i Olofström, vilka ansett, att utskottets yttrande bort ha va den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under a hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 403 och II: 485 samt med bifall till motionerna I: 404 och II: 483, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar inom en kostnadsram av 155 000 000 kronor.

Herr **THUN** (s):

Herr talman! Vid ett närmare studium av försvarsbudgeten finner man, att försvarsministern på olika sätt försökt att hålla driftskostnaderna inom

**Anslag till anskaffning av tygmateriel m. m. för armén**

den ram som gällt de tre senaste åren. Han säger också att efter en hårdhänt prutning på de olika anslagen, har det varit möjligt för honom att i stort sett kunna hålla sig inom den tidigare ramen. Han återopar också att läget är sådant, att det ansetts absolut nödvändigt att klara utgifterna inom en i det närmaste oförändrad kostnadsram. Trots alla ansträngningar, som gjorts för att hålla de olika anslagen nere, blev det dock nödvändigt för honom att göra en betydande inskränkning av repetitionsövningarna. Genom denna åtgärd, som ju numera har godkänts av riksdagen, blev det möjligt att avsevärt minska driftskostnaderna. Det rörde sig om ett belopp på 67,5 miljoner kronor.

Jag vill poängtera att när vi reserveranter i statsutskottet har tagit ställning till försvarskostnaderna så har vi icke funnit anledning att vända oss mot försvarsministerns försök att knappa in på utgiftssidan. Vi har bara kunnat konstatera att försvarsministern därvidlag gjort vad som varit möjligt. Det är närmast en annan sida av försvarets område, som reservanterna har stannat inför, nämligen beställningsbemyndigandena. Vi kan ju konstatera att beställningsbemyndigandena i förhållande till innevarande budgetår, därest propositionens förslag bifalles av riksdagen, kommer att öka med 386 miljoner kronor.

Vi har ställt oss tveksamma mot en dylik ökning med hänsyn till att den av Kungl. Maj:t tillsatta försvarsberedningen ännu inte har slutfört sitt arbete. När den kommer att bli klar med sitt arbete vet vi ingenting om i dag, även om vi vet att den bedriver detsamma för fullt för närvarande. Vi reserveranter har alltså frågat oss, om beställningsbemyndigandena verkligen borde öka i den omfattning, som här föreslagits, med hänsyn till att försvarsberedningen ännu icke kommit fram med några riktlinjer, som kan bli avgörande för den framtida försvarsorganisationen.

Det blir nu försvarsberedningens uppgift att ytterligare penetrera överbefälhavarens förslag. Statsrådet har i viss mån utgått från detta förslag då det gällt

beställningsbemyndigandena. I fråga om flygvapnets utbyggnad har planen upplagts på sådant sätt att det inte skall behöva bli några förskjutningar i den blivande organisationen, för den händelse de linjer följs som försvarsministern har angett genom det begärda beställningsbemyndigandet.

Trots att försvarsministern alltså har försökt att anpassa det hela efter den blivande förändrade försvarsorganisationen har vi reserveranter inte känt oss riktigt tillfreds med förslaget. Man måste nämligen fråga sig, vad den tekniska utvecklingen kan komma att bära i sitt sköte. Har man över huvud taget möjlighet att i dagens läge göra en sådan bedömning att man kan lägga ut beställningsbemyndiganden ur denna storleksordning med sikte på en plan som på grund av den tekniska utvecklingen kanske snart kommer att visa sig vara ohållbar? Ingen kan i dag bestämt veta, vilka kostnader den tekniska utvecklingen på försvarets område kan komma att medföra för landet.

Härtill kommer en annan viktig omständighet. När det gäller de fortifikatoriska anläggningar, som är nödvändiga för att den materiel som efter hand skall anskaffas också skall kunna användas på effektivt sätt, har det förekommit en betydande eftersläpning. Efter vad man nu kan bedöma kommer det inte att bli någon förbättring på det området inom den närmaste framtiden, utan eftersläpningarna kommer väl snarare att öka. Försvarsministern har att kämpa med stora svårigheter eftersom han inte fått en tillräckligt stor byggnadskvot. Den uppgår till 90 miljoner kronor, och inom den ramen har han att lösa de mest angelägna byggnadsproblemen för försvarets del. Överbefälhavaren konstaterade utan vidare att denna byggnadskvot är otillräcklig och att allvarliga risker finns för att anskaffad materiel inte skall kunna tillvaratas på önskvärt sätt. Detta gäller t. ex. kustartillerimateriel som beställts enligt 1953 års beslut och för vilka de fortifikatoriska anordningarna skulle färdigställas enligt den sexårsplan som då beslöts.

**Anslag till anskaffning av tygmateriel m. m. för armén**

Man är emellertid redan nu på det klara med att dessa anläggningar knappast hinner bli färdiga till den beräknade tidpunkten, och det är till och med tveklöst underkastat, om dessa anläggningsarbeten över huvud taget hinner påbörjas, innan de pjäser, som skulle placeras där, är färdigställda.

Inför den utvecklingen har vi reserverat frågat oss, om det kan vara rimligt att fortsätta med att ge så stora beställningsbemyndiganden som det här är fråga om. Borde vi inte kunna lugna oss litet och vänta tills försvarsberedningen kommit med sitt utlåtande, så att man kan ta hänsyn till de ändrade förutsättningar i fråga om överbefälhavarens plan som utredningen kan komma fram till. Jag är medveten om att detta kan leda till att en del rätt viktig materiel på vissa områden i så fall inte kommer att finnas tillgänglig inom den tid, som överbefälhavaren har räknat med, men jag tror att det med de beställningsbemyndiganden, som ändå kommer att stå försvarsministern till buds, bör vara möjligt att tillgodose de mest angelägna behoven. Resten finge man alltså uppskjuta tills försvarsberedningen blivit klar med sitt arbete.

Alla talar ju i dessa dagar om att våra skatter är för höga, och alla arbetar från olika utgångspunkter på att om möjligt kunna minska dem. Med detta för ögonen måste man naturligtvis fråga sig, om man bör fortsätta längre på den inslagna vägen med beställningsbemyndiganden av den omfattning, som det här är fråga om, utan att göra klart för sig vilka konsekvenser detta måste få på skattetrycket. Om riksdagen godtar försvarsministerns nu framlagda förslag kommer bemyndigandena för försvaret, som inte täckts av anslag, år 1957 att belöpa sig till närmare 2,5 miljarder kronor. På grund av den tekniska utvecklingen kan man emellertid räkna med att dessa 2,5 miljarder kronor inte på långa vägar kommer att räcka till för att färdigställa den materiel som avsetts med beställningarna. Vi kan ju bl. a. konstatera att de flygplan, som nu byggs och som kanske ännu inte är fullt färdiga, måste gö-

ras till föremål för betydande förbättringar rent krigstekniskt för att uppfylla de krav som vi efter den senaste tidens utveckling på detta område ställer på dem. Enbart den omständigheten ger vid handen att vi knappast kan tänka oss att den kostnadsram på närmare 2,5 miljarder kronor, som jag här talat om, kan hållas, när det gäller att effektuera de beställningar som man från början trodde skulle rymmas inom den ramen.

Inte heller för flygvapnets vidkommande har de fortifikatoriska anordningarna kunnat utföras i den takt som varit erforderlig. Även detta inger givetvis bekymmer, och förhållandet borde väl utgöra ett motiv för att vi skall skynda litet långsammare då det gäller beställningsbemyndiganden för försvaret.

Vad marinen beträffar föreslås nu att riksdagen skall medge beställningsbemyndigande avseende två jagare. Det rör sig om ett belopp av 140 miljoner kronor — varje jagare kostar 70 miljoner kronor. I detta sammanhang möter ett annat problem, nämligen frågan om Stockholms örlogsstation. Riksdagen har ju redan uttalat att det är angeläget att en plan utarbetas för flyttning av den nuvarande örlogsstationen för att förutsättningar skall kunna skapas för en god krigsberedskap, ifall faran en gång skulle komma över oss.

Man har här att räkna med kostnader på 200 å 250 miljoner kronor. Jag vet mycket väl, att försvarsministern är angelägen att klara även detta problem. Det ligger emellertid inte inom möjligheternas gräns att för närvarande göra detta, utan han har sagt att det måste uppskjutas, tills att det skapas bättre ekonomiska förutsättningar härför.

Då kan man ju fråga sig, om man i detta läge redan nu skall lägga ut beställningsbemyndiganden på två jagare och om man inte här borde skynda långsamt, enligt reservationen. Vi har i denna föreslagit, att beställningsbemyndiganden för 1956/57 totalt skulle beskäras med 250 miljoner kronor; det gäller punkterna 51, 86 och 111 i utlåtandet. Vi är på det klara med att vi i dagens situation inte har några som

**Anslag till anskaffning av tygmateriel m. m. för armén**

helst förutsättningar att få vårt förslag igenom, men det är ändå angeläget för oss att höja ett varnande finger inför den utveckling, som vi tror skall komma att medföra betydande kostnadsökningar genom den tekniska utvecklingen. Vi har därför ansett det vara vår plikt att reservera oss på denna punkt.

Vi har inte lagt upp detta som något politiskt slagnummer, utan det är bara efter kalla ekonomiska beräkningar vi har kommit fram till vår ståndpunkt. Pressen har på olika sätt försökt påvisa, att vi genom vårt ställningstagande skulle ha försatt försvarsministern i en situation, som skulle vara mer eller mindre besvärande. Jag är emellertid övertygad om att försvarsministern vid sitt bedömande förstår att så inte är förhållandet.

Det är givet, att vårt ställningstagande mer eller mindre kommer att utnyttjas i den politiska debatten. Jag såg senast i Svenska Dagbladet för i går, hur man pekade på den förskjutning, som skulle ha skett inom den socialdemokratiska riksdagsgruppen. Man talade om den s. k. Åkerströmska linjen, och sedan kom man fram till denna nya linje, som man kanske rent av ville beteckna som litet farligare. Jag vill säga, att denna linje är försvarsvänligt inställd, och det finns ingen defaitistisk tendens hos den grupp, som här företrädades av reservanterna. Det är vår bedömning av det ekonomiska läget, som har varit utslagsgivande och som har gjort, att vi tagit den ståndpunkt till beställningsbemyndigandena som vi gjort.

Det finns ingen anledning för mig att i dag ytterligare gå in på detta problem. Jag vill bara meddela, att jag vid punkterna 51, 86 och 111 i vanlig ordning kommer att framställa yrkanden.

Herr statsrådet **TORSTEN NILSSON**:

Herr talman! Efter den föregående ärade talarans anförande kan jag fatta mig kort. Jag har ingen annan uppfattning än han när han säger, att man ifrån reservanternas sida har velat höja ett varningens finger gentemot den tendens

som vi finner beträffande försvarskostnaderna. Jag är också lika angelägen som han att såvitt möjligt — trots den tekniska utvecklingen, trots att det finns så mycket i denna, som obönhörligen driver försvarskostnaderna uppåt — försöka hålla dessa nere.

Det är en riktig iakttagelse han gör, när han säger, att det inte är en god balans mellan kapital- och driftbudget. Detta beror på många omständigheter, som är för kammarens ledamöter väl kända, bland annat den att försvarets investeringsbehov får trängas med så många andra i och för sig önskvärda behov i det civila livet.

Jag skall efter denna anmärkning inskränka mig till att nämna några fakta beträffande vad det skulle innebära, därast reservanternas önskemål nu skulle bli infriade.

För arméns vidkommande skulle det innebära att 200 moderna luftvärnsautomatkanoner, som redan är anskaffade, skulle komma att sakna eldledningsinstrument och följaktligen endast kunna utnyttjas för direktskjutning. Vad beträffar stridsvagn T 42 har vi tänkt oss en ombeväpning, som är nödvändig för att denna stridsvagnstyp skall bli effektiv. Denna ombeväpning ingår som ett led i mina besparingssträvanden, i det att den skulle göra anskaffning av nya stridsvagnar i viss utsträckning onödig. Reservanternas förslag innebär att ombeväpningen inte skulle kunna äga rum, något som alltså även ur besparingsvårnars synpunkt vore mycket ofördelaktigt. Dessutom kan jag nämna, att reservanternas förslag skulle innebära att de nyinköpta franska haubitserna inte kan förses med ammunition, vilket skulle vara en direkt irrationell åtgärd.

Beträffande arméns materielplan kan jag för övrigt säga, att vi på anslagssidan konsekvent har hållit oss under den gräns på 300 miljoner som riksdagsbeslutet på sin tid innebar. Det finns 1 627 miljoner kronor kvar för denna materielplan, vilket innebär att vi årligen kan besluta bemyndiganden på i genomsnitt omkring 230 miljoner kr. Man kan följaktligen säga, att det framlagda för-

**Anslag till anskaffning av tygmateriel m. m. för armén**

slaget till bemyndiganden ligger under denna gräns på 230 miljoner.

Beträffande marinen vill jag påpeka, att vi för närvarande har 15 jagare. År 1959 kommer antalet att vara 14. Enligt överbefälhavarens plan skulle vi komma ned till 13 jagare, enligt det föreliggande förslaget skulle antalet bli 10, och om vi följer reservanterna skulle det endast bli 9.

Inför den utveckling på det militärtekniska området, som vi nu upplever, finns det naturligtvis åtskilliga som frågar sig: Skall vi ha övervattensfartyg i vår marin? Jag har försökt inhämta alla sakkunnigas uppfattning, och inte minst har jag fäst mig vid vad de vetenskapsmän säger, som har till uppgift att här kartlägga framtiden. De har samtliga sagt, att jagarna har stor betydelse inte minst i händelse av en avspärrning — d. v. s. att vi inte skulle komma med i kriget — därför att det just är jagarna som skall eskortera handelsfartygen. Detta är ett skäl, och ett mycket starkt sådant, till att man bör följa Kungl. Maj:ts förslag.

Härtill kommer att en kostnadsökning på 6 à 7 miljoner kronor skulle uppkomma, om vi beställer en jagare nu och sedermera beställer ytterligare en. Man skulle bli tvungen att tillverka bara ett exemplar av alla maskindelar etc., för att sedan i en framtid kanske få tillverka samma delar i ytterligare ett exemplar för den andra jagaren. Detta förhållande gör, att det ur sparsamhetssynpunkt är riktigt att besluta den nu föreslagna åtgärden.

När det gäller flyget föreslår reservanterna att beställningsbemyndigandena skulle minskas med 120 miljoner kronor. Det innebär att man skulle bli tvungen att avbryta den nu påbörjade serietillverkningen vid Saab av det nya attackplanet. Den 25-procentiga förstärkningen av attackflyget på jaktflygets bekostnad innebär, väl att märka, inte annat än att antalet plan blir oförändrat. Man skulle nu enligt reservanternas linje få tillverka jaktversionen av samma flygplan för att sedan i en framtid på nytt övergå till attackversionen. Resultatet

blir även här en fördyring, och det är alltså mina besparingssträvanden som har lett mig till att framlägga förslaget i propositionen.

Jag har redan tidigare erkänt att reservanten gjort en riktig iakttagelse, då han slagit fast att det inte råder god balans mellan kapital- och driftbudget. Men jag vill då säga, att en viss eftersläpning i fråga om byggnadsåtgärder kan vara tolerabel ur principiella synpunkter. Detta sammanhänger med att tiden för att färdigställa åtminstone smärre anläggningar kan räknas i månader, medan tiden för att få fram materiel i regel måste räknas i åtskilliga år, särskilt om forskningstiden tas i betraktande. Detta gäller framför allt komplicerad materiel, såsom flygplan och artilleripjäser, och inte minst tänker jag på fartygen — har man en gång gjort beställningen på ett fartyg, dröjer det åtskilliga år innan det blir färdigt. Där emot kan man numera relativt snabbt bygga exempelvis bergsskyddsrum eller förrådsrum, där materielen skall förvaras. Härtill kommer att man provisoriskt har tvingats vidtaga åtgärder för att skaffa extra förrådsrum i avvaktan på att förrådslokaler kan byggas. Hyrorna är stundom ganska betydande, och detta innebär alltså partiella fördyringar. Tvärt emot vad reservanterna tycks anse, är det dock icke uteslutet att tillvarata materielen, så att den inte förstöres.

Beträffande flygfältsläget kan jag säga, att om vi jämför de förhållanden, som råder i vårt land med förhållandena i flertalet andra länder, befinner vi oss faktiskt i en särställning, eftersom vi har möjlighet att spränga in våra hangarer i berg. Praktiskt taget inget annat land har samma skydd för sina flygplan. Detta utesluter naturligtvis inte att man från militärt håll kan anse, att vi bör gå ännu längre i detta avseende. Klart är att det kan finnas sakliga skäl för att göra så, men i ett beträängt läge, och särskilt med hänsyn till den trängsel som råder på byggnadsmarknaden och den brist på byggnadsarbetare som finns, kan det vara försvarligt att vi lå-

**Anslag till anskaffning av tygmateriel m. m. för armén**

ter oss nöja med vad vi för närvarande har. Under senare år har för övrigt stor uppmärksamhet ägnats åt frågan om byggandet av berghangarer.

Beträffande beställningen av attackplanen är det inte så, att vi inte skulle få utrymmen för dessa plan. På de tre flottiljerna finns under alla förhållanden utrymmen, medan vi har platsbrist på den fjärde flottiljen. Vid denna flottilj måste vi emellertid bygga en hangar, oavsett om denna beställning göres eller inte.

Jag har, herr talman, velat lämna dessa rent sakliga upplysningar till kammarens ledamöter för att ge en bild av vad det skulle innebära, därest man beträffande beställningsbemyndigandena skulle följa reservanternas förslag.

Herr THUN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har i viss mån blivit ytterligare stärkt i min uppfattning genom försvarsministerns anförande. Han nämnde bland annat, att man var tvungen att göra beställningsbemyndigande redan nu för att få ammunition till de franska haubitserna. Jag ställer mig bara den frågan, om man då inte borde ha räknat med direkta anslag. Försvarsministern har tyvärr inte kunnat pressa in större belopp inom den angivna ramen. Skall det då bli möjligt att sedermera utvidga ramen, så att man skall kunna passa in dessa beställningsbemyndiganden och fylla på med nya, samtidigt som man måste räkna med att det sker en betydande automatisk kostnadsökning?

Det är detta som ligger bakom vår ståndpunkt, vilken jag här har velat redovisa.

Herr statsrådet TORSTEN NILSSON:

Herr talman! I anledning av herr Thuns senaste anförande kan jag säga, att de beställningsbemyndiganden, som jag nu föreslår, under inga förhållanden kommer att spränga den anslagsram på 300 miljoner kronor, som riksdagen eu gång har fastslagit för arméns materielplan.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Efter försvarsministerns anförande kan jag fatta mig mycket kort. Jag vill till att börja med konstatera, att den försvarsbudget, som nu föreligger till behandling, beträffande sin slutsumma enhälligt tillstyrks av utskottet. Det finns inte en nu föreliggande punkt i huvudtiteln, om vilken det råder delade meningar, när det gäller anslaget för det närmast kommande budgetåret.

Vad man inte kunnat uppnå enighet om är ramen för framtida inköp. Jag vill erinra om att riksdagen år 1953 antog denna tioårsplan varom här talats och att det hälsades med allmän tillfredsställelse, att man äntligen kom ifrån de svårigheter man förut haft att överblicka beställningsbemyndiganden och betalningsutfall. Det betraktades som en god sak, att man genom denna tioårsplan fick en bättre överblick över vad som skedde på detta område. Inte minst var det, såvitt jag vet, riksdagens önskan att en bättre ordning skulle skapas på detta område. Hittills har denna tioårsplan tillämpats på ett sådant sätt, att riksdagen intet år beträffande anslagsbeviljandet överskridit tiondelen i tioårsplanen. Vi har varje gång underskridit den. Det förslag, som nu föreligger för nästa budgetår, innebär också ett underskridande av vad riksdagen år 1953, alltså bara för tre år sedan, ansåg vara en rimlig kostnad per år. Beställningsbemyndigandena har inte fortskridit längre än att man måste säga, att det kanske blir svårt att inom tioårsperioden få ut den materielmängd, som beräknades i tioårsplanen, om man inte forcerar beställningsbemyndigandena utöver vad försvarsministern nu föreslår. När det ligger till på det sättet, finns det inte någon större anledning att så där mera godtyckligt skära ned försvarsministerns yrkanden ytterligare.

Det är med kännedom om dessa faktiska förhållanden som statsutskottet inte har kunnat göra annat än tillstyrka försvarsministerns förslag, därför att man vet att man då inte gått för långt åt något håll.

**Anslag till anskaffning av tygmateriel m. m. för armén**

Reservanternas motivering har redan angivits av herr Thun, och såvitt jag förstår företräder han en mera godtycklig avvägning, en som han sade, försiktigare avvägning, eftersom man inte vet hur framtiden gestaltar sig. Från försvarsberedningens arbete tror jag det kan sägas, att man inte med hänsyn till den behöver iaktta den försiktighet, som herr Thun förordade.

Vad jag här sagt om arméns tioårsplan gäller också i fråga om marinens sjuårsplan, som antogs år 1952. De anslag och de bestämningsbemyndiganden, som nu begäres, ligger inom den ram, som riksdagen har fastställt, och så länge som försvarsministern håller sig till 1952 och 1953 års riksdagsbeslut, borde inte riksdagen ha något att invända. Det kan sägas, att anslagsbemyndigandena fluktuerar i fråga om storleken, och detta är väl i och för sig inte märkvärdigt, eftersom det ändå förhåller sig på det sättet, att materielanskaffningen måste ske om än kontinuerligt så dock med variationer i kostnader, och att det under det ena året kan bli mera behov av fullmakter för Kungl. Maj:t än det andra året. Detta innebär i och för sig inte att ramen i sin helhet rubbas.

Jag skulle till slut bara vilja påpeka att det, när det gäller arméns materielplan, vid 1953 års riksdag framställdes ett förslag om att den inte skulle begränsas till 10 år utan till 12 eller 13 år, eller vad det nu var. Om jag inte misstar mig, anfördes då ungefär samma synpunkter, som de, som herr Thun här givit uttryck åt. I själva verket innebär den takt, i vilken riksdagen hittills beviljat bemyndiganden och anslag, att man inte hinner med planen på 10 år, utan det blir måhända en 13-års plan, såsom tidigare förordades, och då borde i varje fall förslagsställarna från den tiden vara belåtna.

Herr talman! Jag ber med det anförda att få yrka bifall till utskottets förslag.

**Herr NORLING (k):**

Herr talman! Såsom framgår av statsverkspropositionen bygger de beräknade utgifterna för försvaret på en av riks-

dagen ännu ej behandlad plan för försvarsutgifterna. Vi har den uppfattningen, att riksdagen först bör behandla och taga ställning till denna plan i sin helhet, innan den får bilda utgångspunkt för anslagen till försvaret.

I anslutning till denna uppfattning har vi också i de kommunistiska motionerna yrkat på en nedsättning av föreslagna anslag under flera punkter och rubriker i fjärde huvudtiteln.

Det kan inte anses vara behövt att Sverige, som redan nu är rustat till toppen, skall i fortsättningen ha försvarsutgifter, som för såväl land som folk innebär en onormalt och orimligt stor ekonomisk börda. Detta sker samtidigt som på grund av ekonomiska skäl en sträng sparsamhetspolitik föres när det gäller anslag till sociala reformer och reformer inom det kulturella området.

Den förändring, som skett på det internationella planet staterna emellan och som redovisades av regeringen i dess redogörelse för det utrikespolitiska läget, innebär att i den statliga samlevnaden maktpolitiken håller på att ersättas med principen om en fredlig samlevnad. Folkens starka fredsvilja håller på att bana väg för den uppfattningen, att tvistefrågor staterna emellan skall lösas förhandlingsvägen och inte genom maktpolitik. Man tycker att dessa förhållanden borde återspeglas vid anslagsäskandena i försvarets budget.

De besparingar, som vi föreslagit i våra motioner, uppgår i fråga om anslagen under försvarshuvudtiteln till sammanlagt 271 miljoner kronor, och när det gäller bestämningsbemyndiganden utgör besparingarna 430 miljoner kronor.

Såsom redan nämnts i diskussionen har åtta ledamöter inom utskottet reserverat sig på tre punkter och påyrkat en reducering av bemyndigandena för Kungl. Maj:t att utlägga beställningar. Den minskning av anslagen, som reservanternas påyrkat, understiger visserligen vad vi föreslagit i våra motioner, men det oaktat kommer jag inte att framställa några yrkanden om bifall till våra motioner, utan jag kommer att rösta för bifall till reservationen.



Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera av de båda momenten av utskottets i den nu förevarande punkten gjorda hemställan.

Sedermera gjorde herr talmannen jämlikt de i fråga om mom. a förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Thun* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4 punkten 51, mom. a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herrar *Mannerskantz* och *Lundström* begärde rösträkning, företogs nu votering medelst omröstningsapparat. Enär därvid befanns, att fel uppkommit å omröstningsapparaten, och detta fel vid ytterligare två omröstningar visade sig kvarstå, verkställdes votering medelst namnupprop; och befunnos efter omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 104;

Nej — 14.

#### Anslag till hemvärnets avlöningar

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. b hemställt.

#### Punkterna 52 och 53

Vad utskottet hemställt bifölls.

#### Punkten 54

#### Anslag till hemvärnets avlöningar

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för hemvärdnet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57, dels ock till Armén: Hemvärnets avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 466 000 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Heuman* m. fl. (I: 173) och den andra inom andra kammaren av herr *Lindberg* (II: 339), hemställts, att riksdagen ville bifalla rikshemvärnschefens i ämnet framlagda förslag och besluta en anslagshöjning av 330 650 kronor, att fördelas på arvoden enligt de grunder, som rikshemvärnschefen angivit i sitt förslag till arvodesfördelning.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 173 och II: 339,

a) fastställa under punkten införd avlöningsstat för hemvärdnet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57;

b) till Armén: Hemvärnets avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 466 000 kronor.

#### Herr HEUMAN (s):

Herr talman! Denna punkt i utskottets utlåtande omfattar bland annat arvodena till kretshemvärnschefer m. fl. Rikshemvärnschefen har ju äskat medel för en höjning av dessa arvoden med sammanlagt 330 650 kronor. Även om det äskade beloppet kan synas högt, inne-

**Anslag till fartygsbyggnader**

bär det dock inte någon orimlig höjning för var och en av de personer som omfattas av anslagsäskandet, utan man skulle snarare kunna säga tvärtom. Varken försvarsministern eller utskottet har ansett sig kunna tillstyrka rikshemvärnschefens äskande. Jag är för min del medveten om att det, i det ekonomiska läge vi befinner oss i, är nödvändigt med återhållsamhet i fråga om statsutgifterna, och då självfallet även vad beträffar försvarets utgifter. Men det intresse, arbete och uppoffrande av tid, som på frivillighetens väg ägnas försvaret på detta område, bör i alla fall arvoderas på ett sådant sätt, att inte de berörda personerna — förutom nämnda insatser — jämväl skall behöva lida ekonomiskt avbräck.

Jag har för dagen, herr talman, intet yrkande, men jag skulle vilja vädja till försvarsministern att han till ett kommande år försöker att visa största möjliga tillmötesgående mot en då eventuellt framkommande hemställan på samma område från rikshemvärnschefens sida.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu fördragna punkten hemställt.

**Punkterna 55—85**

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Punkten 86****Anslag till fartygsbyggnader**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels besluta de fartygsbyggnader för flottan, som föreslagits i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1956, dels godkänna de ändringar av tidigare planer för verksamheten under förevarande anslag, som angivits i nämnda statsrådsprotokoll, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med i samma statsrådsprotokoll angivna grunder medgiva utläggande av beställningar inom en kostnadsram av 225 500 000 kronor, dels ock till Marinen: Fartygsbyggnader för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 109 000 000 kronor.

Det av Kungl. Maj:t begärda bemyndigandet avsåg bland annat byggande av två jagare för en beräknad kostnad av sammanlagt 140 miljoner kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lage Svedberg* m. fl. (I: 47) och den andra inom andra kammaren av herr *Lundqvist* m. fl. (II: 64), i vilka hemställts, att riksdagen måtte avslå det anslagsäskande, där det begärdes beställningsbemyndigande att bygga två jagare för en beräknad kostnad av 140 miljoner kronor;

dels förenämnda båda likalydande motioner I: 403 av herrar *Öhman* och *Norling* samt II: 485 av herr *Hagberg* m. fl., i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 85 000 000 kronor och beställningsbemyndigandet med 85 000 000 kronor;

dels ock förenämnda båda likalydande motioner I: 404 av herr *Axel Jansson* m. fl. och II: 483 av herr *Karlsson* i Olofström m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att de av Kungl. Maj:t för budgetåret 1956/57 äskade beställningsbemyndigandena för anskaffning av tygmateriel m. m. för armén, för fartygsbyggnader, för anskaffning av vapenmateriel m. m. för marinen samt för anskaffning av flygmateriel m. m. skulle nedskäras med tillhoppa 250 miljoner kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 403 och II: 485 samt I: 404 och II: 483, samtliga nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, ävensom motionerna I: 47 och II: 64,

a) besluta de fartygsbyggnader för flottan, som föreslagits i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1956;

b) godkänna de ändringar av tidigare planer för verksamheten under förevarande anslag, som angivits i nämnda statsrådsprotokoll;

## Anslag till fartygsbyggnader

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med i samma statsrådsprotokoll angivna grunder medgiva utläggande av beställningar inom en kostnadsram av 225 500 000 kronor;

d) till Marinen: Fartygsbyggnader för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 109 000 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrarna *Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Leander, Hesselbom, Thun, Söderberg, Åkerström* och *Karlsson* i Olofström, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under a och c hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 47 och II: 64 samt I: 403 och II: 485 ävensom med bifall till motionerna I: 404 och II: 483, sistnämnda fyra motioner såvitt nu vore i fråga,

a) besluta de fartygsbyggnader för flottan, som i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1956 och av reservanternas föreslagits;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med i samma statsrådsprotokoll och av reservanternas angivna grunder medgiva utläggande av beställningar inom en kostnadsram av 155 500 000 kronor.

I den av reservanternas föreslagna motiveringen hade anförts, att utskottet funne sig icke kunna tillstyrka, att beslut nu fattades om byggande av mer än en jagare.

Herr THUN (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Under denna punkt redovisar statsutskottet ett yttrande över den motion, som jag jämte några andra ledamöter av denna kammare inlämnat

och vari vi hemställer om uppskov med de av Kungl. Maj:t föreslagna jagarbyggnaderna.

Vid den debatt som fördes här i kammaren om försvarshuvudtiteln föregående år framställde jag några frågor, som fortfarande står obesvarade. Jag har ånyo anledning att fråga försvarsministern och det ärade statsutskottet: Kan man år för år fortsätta med detta panikartade intresse för beställningar, fastän — som jag tror — både försvarsministern och statsutskottet måste vara medvetna om att ramen är för stor för att vårt land i fortsättningen skall orka med de utgifter som i en nära framtid inte minst försvarshuvudtiteln kommer att kräva av vårt samhälle? Vi motionärer är inga antimilitärer, utan vad vi framför allt hävdar är att den materiel, som vårt försvar skall utrustas med, måste vara tiptop. Vi anser också det vara riktigt att armén, marinen och flygvapnet förses med materiel som är likvärdig med den som andra stater och deras tekniska experter kan frambringa. Men vi frågar oss: Hinner man modernisera armén? Hinner man modernisera marinen? Hinner man modernisera flyget? Om svårigheterna därvidlag vittnar inte minst det förslag, som statsutskottet redovisar här i dag och där det omtalas att det kommande år erfordras 18 miljoner kronor för att modernisera det jaktflyg som riksdagen har beställt. Är det inte bättre att krympa ramen och därmed kunna fullfölja rustningar som ger trygghet för vårt land än att fortsätta i den riktning som hittills har skett? Det är ändå för dagen ett relativt fredligt umgänge staterna emellan. Men om man har följt försvarsutvecklingen i vårt land efter det senaste världskrigets slut, finner man, att ivern för att utvidga vårt försvar har stegrats praktiskt taget år från år.

Här påpekar herrarna från statsutskottet, att det är automatiska stegringar med i de merutgifter, som år från år konstateras i fjärde huvudtiteln. Ja, det är riktigt. Det är klart att lönerna har påverkat beloppen åtskilligt, men jag

**Anslag till fartygsbyggnader**

frågar mig: Hur har man tänkt sig kunna hinna med att modernisera armén? Kommer alla årsklasser att få ta del av den tekniska utvecklingens framsteg och av den materiel som i enlighet därmed anskaffas? Kan vi fortsätta med en försvarsram för både armén, marinen och flyget, som, innan den ens till 50 procent är genomförd, av ekonomiska skäl inte kan hållas?

I vår motion har vi hemställt om ett uppskov med jagarbyggena, framför allt med hänvisning till riksdagens hemställan föregående år, då man begärde en parlamentarisk beredningsöversyn av hela försvarsväsendet. I debatten i denna kammare framfördes tanken, att det vore nödvändigt att denna beredning så skyndsamt som möjligt lade fram resultaten av sin översyn. Man räknade t. o. m. med att få se försvarsberedningens resultat redan vid föregående årsskifte. Vi, som tog del av debatten, framhöll redan då det orimliga i att en parlamentarisk försvarsberedning på så kort tid skulle kunna utröna besparingsmöjligheterna och fastslå vad som verkligt var nödvändigt för försvaret.

Denna försvarsberedning fortsätter alltså sitt arbete, och vi hoppas, att den så grundligt som möjligt gör en översyn på samtliga problem som berör försvarets framtida utformning. Men med hänvisning till denna beredning menar vi motionärer, att man borde kunna uppskjuta jagarbyggen för 140 miljoner. Man borde kunna avvakta försvarsberedningens undersökning, och till dess borde man ställa sig avvaktande också till de beställningsbemyndiganden som rör marinen.

Jag skall inte förlänga debatten. Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till den motion, nr 47, i denna kammare, som är likalydande med motionen nr 64 i andra kammaren, vilket innebär uppskov med beslutet om jagarbyggena.

**Herr GILLSTRÖM (s):**

Herr talman! Jag föreslår herr Svedberg när han säger att han fruktar att den tekniska utvecklingen kan komma

att ställa sådana betydande krav i kostnadshänseende på vårt försvar, att vi kan få svårt att hänga med. Det förslag, som han nu yttrat sig om, ingår i en fartygsbyggnadsplan, som har spikats fast tidigare och som dock innebär en begränsning av vad man hade hoppats i fråga om marin utrustning. Försvarsministern har alldeles nyss redogjort för dessa detaljer, och jag tror inte det är nödvändigt att upprepa vad han har sagt. Det förekommer inte, såsom herr Svedberg trodde, några »panikartade beställningar», utan det är en övervägd plan som följs, begränsad så långt som det över huvud taget är möjligt, inte minst med hänsyn till försvarsberedningens arbete.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

**Herr SVEDBERG, LAGE, (s):**

Herr talman! Jag vill endast i all korthet fråga herr Gillström, hur det ligger till med jaktflygets beställningar. Har man kunnat fullfölja riksdagens beslut — har ens regeringen kunnat rekommendera det? Hur ligger det för övrigt till inom praktiskt taget alla områden? Kanoner är beställda, och de är utförda av försvarsindustrien, men armén kan inte ta emot dem. Visst måste man säga att det råder ett panikartat intresse för beställningar när det ligger så till, att man inte ens kan montera upp det som redan är utfört och klart för leverans.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten yrkats 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Thun*, att utskottets hemställan skulle bifallas med de ändringar, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Svedberg, Lage*, att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 47 och II: 64.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och

**Anslag till anskaffning av flygmateriel m. m.**

förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Svedberg, Lage*, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till herr *Thuns* yrkande, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4 punkten 86, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med de ändringar, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Norling* begärde rösträkning, företogs nu votering medelst omröstningsapparat. Enär därvid befanns, att omröstningsapparaten fortfarande var felaktig, verkställdes härefter votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 104;

Nej — 15.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagit, att de avstode från att rösta.

**Punkterna 87—110**

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Punkten 111****Anslag till anskaffning av flygmateriel m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari

1956 angivits medgiva utläggande av beställningar inom en kostnadsram av 640 000 000 kronor, dels ock till Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 475 000 000 kronor.

I förberörda båda likalydande motioner I: 403 av herrar *Öhman* och *Norling* samt II: 485 av herr *Hagberg* m. fl. hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att det av Kungl. Maj:t begärda bemyndigandet måtte begränsas till 400 000 000 kronor och att förevarande anslag måtte uppföras med 400 000 000 kronor.

I de båda likalydande motionerna I: 404 av herr *Axel Jansson* m. fl. och II: 483 av herr *Karlsson* i Olofström m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att de av Kungl. Maj:t för budgetåret 1956/57 äskade beställningsbemyndigandena för anskaffning av tygmateriel m. m. för armén, för fartygsbyggnader, för anskaffning av vapenmateriel m. m. för marinen samt för anskaffning av flygmateriel m. m. skulle nedskäras med tillhoppa 250 miljoner kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 403 och II: 485 samt I: 404 och II: 483, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1956 angivits medgiva utläggande av beställningar inom en kostnadsram av 640 000 000 kronor;

b) till Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 475 000 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Karl Andersson*, *Gustaf Karlsson*, *Leander Hesselbom*, *Thun*, *Söderberg*, *Akerström* och *Karlsson* i Olofström ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under a hemstäl-

**Anslag till personalvårdsverksamhet m. m.**

la, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 403 och II: 485 samt med bifall till motionerna I: 404 och II: 483, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1956 och av reservanterna angivits medgiva utläggande av beställningar inom en kostnadsram av 520 000 000 kronor.

Herr THUN (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen i denna punkt.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

**Punkterna 112—152**

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Punkten 153****Anslag till personalvårdsverksamhet m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Personalvårdsverksamhet m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 255 000 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Weiland m. fl. (I: 31) och den andra inom andra kammaren av herr Gustafsson i Bogla m. fl. (II: 42), hemställts, att riksdagen måtte under rubriken Personalvårdsverksamhet för budgetåret 1956/57 anvisa 200 000 kronor som bidrag till soldathemsverksamheten.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten anført:

»I den av Kungl. Maj:t för innevarande budgetår fastställda staten för förevarande anslag har till bidrag till soldathemsverksamhet upptagits ett belopp av 100 000 kronor. Vid bifall till det motionsvis gjorda yrkandet skulle anslagsposten för nästa budgetår uppräknas med 100 000 kronor till 200 000 kronor. Utskottet anser goda skäl tala för en ökning av nuvarande medelstilldelning för soldathemsverksamheten men är icke berett tillstyrka, att anslaget uppräknas för ändamålet. Utskottet förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t i samband med fastställande av stat för anslaget för nästa budgetår överväger, huruvida icke genom omdisponeringar mellan de olika anslagsposterna posten till bidrag till soldathemsverksamhet kan tillföras medel utöver vad som upptagits för innevarande budgetår. Det motionsvis gjorda yrkandet avstyrkes alltså.

Aberopande det anförda hemställer utskottet, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 31 och II: 42, till Personalvårdsverksamhet m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 255 000 kronor.»

Herr WEILAND (fp):

Herr talman! När det gäller det ärendet i statsutskottets utlåtande nr 4, som vi nu behandlar, föreligger också två likalydande motioner. I andra kammaren har motionen, som avser höjt anslag till soldathemsverksamheten, väckts av herr Gustafsson i Bogla jämte ett stort antal medmotionärer och i denna kammare av undertecknad jämte ett flertal av kammarens övriga ledamöter.

Chefen för försvarsstaben har med anledning av förslag från försvarets personalvårdsnämnd hemställt, att det belopp, 100 000 kronor, som nu utgår till soldathemsverksamheten skulle höjas med 50 000 kronor. Med hänsyn till den väldiga stegringen av försvarsutgifterna i allmänhet anser motionärerna, att denna höjning av anslaget till personalvårdsverksamheten måste anses som mycket

**Anslag till personalvårdsverksamhet m. m.**

blygsam. Det oaktat har inte ens denna höjning kommit med i förslaget från departementschefen till årets riksdag. Motionärerna har föreslagit att en höjning med 100 000 kronor skulle ske med hänsyn till den utomordentliga betydelse soldathemsverksamheten har. Jag tror för övrigt att det inte finns någon i denna kammare, som inte är överens med motionärerna härom. Även utskottet synes vara ense med oss. Det heter i utlåtandet bl. a. följande: »Utskottet anser goda skäl tala för en ökning av nuvarande medelstilldelning för soldathemsverksamheten.»

Efter detta välvilliga uttalande hade man kunnat vänta, att utskottet skulle ha tillstyrkt motionen. Så är emellertid tyvärr icke fallet, utan utskottet fortsätter med att förklara, att utskottet icke är berett tillstyrka, att anslaget uppräknas för ändamålet. Därtill lägger utskottet några vänliga ord: »Utskottet förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t i samband med fastställande av stat för anslaget till nästa budgetår överväger huruvida icke genom omdisponeringar mellan de olika anslagsposterna posten till bidrag till soldathemsverksamheten kan tillföras medel utöver vad som upptagits för innevarande budgetår.»

Om det vore möjligt att leva enbart på vänliga ord, skulle naturligtvis därmed allt vara bra, men det kan man som bekant inte. Soldathemsverksamheten är synnerligen omfattande och behöver allt det ekonomiska stöd som den kan få. Det finns i landet, om jag inte är fel underrättad, närmare ett 40-tal soldathem med bortåt ett 100-tal heltidsanställda personer. Det går inte att väga och mäta med vanliga mått vad denna verksamhet betyder för samhället. Om detta vore fallet, tror jag att alla skulle vara beredda att ge betydligt större anslag än vad som nu sker, även om riksdagen i dag skulle bifalla motionärernas förslag. Även om så skedde, skulle det bara betyda att en ytterst ringa del av de kostnader, som soldathemsverksamheten i sin helhet drar, bleve täckt genom statsbidrag. Det mesta inflyter genom frivilliga bidrag, och

verksamheten sköts till största delen genom frivilligt och uppoffrande arbete av enskilda personer som gör detta utan några kostnader för staten.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen nr 31 i första kammaren och 42 i andra kammaren.

**Herr NÄSGÅRD (bf):**

Herr talman! Motionären har alldeles rätt, när han uttalar den förmodan, att det nog inte finns någon i denna kammare som inte hyser intresse för soldathemsverksamheten och uppskattar densamma.

Vi har också i statsutskottet givit uttryck för detta intresse, även om det är sant, som motionären säger, att man inte kan leva på vackra ord. Motionären vet emellertid lika väl som jag, att med hänsyn till de budgetprinciper som tillämpas i år och som flertalet tycks vara ense om, är det mycket svårt att höja ett anslag, och därför har det inte varit möjligt att tillmötesgå dessa motionärer.

Jag var själv reservant för ett par år sedan då det gällde samma anslag. Det blev då en avsevärd höjning. Jag kan mycket väl hålla med motionären om att det nu skulle behövas ytterligare en höjning, men som läget är, har vi inte kunnat tillstyrka en sådan.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

**Herr MOGÅRD (s):**

Herr talman! Som medskyldig till denna motion anser jag mig äga frihet att besvara kammaren med några ord i frågan.

Jag avvaktade med spänning vad utskottets talesman skulle ha att säga. Men det var förgäves som jag väntade på några egentliga skäl, som kunde motivera detta avvisande av en motion, underskriven av en så stor mängd av såväl denna som andra kammarens ledamöter.

Det säges nu av utskottet, att visserligen föreligger goda skäl för en ökning av nuvarande medelstilldelning, och

**Anslag till personalvårdsverksamhet m. m.**

man förväntar, att Kungl. Maj:t nästa år skall tillgodose dessa önskemål. Detta skall ske genom omdisponeringar mellan de olika anslagsposterna. Jag föreställer mig att det skall vara mycket svårt att på detta lilla anslag till personalvårdsverksamhet, vilket uppgår till 255 000 kronor, göra några som helst omdisponeringar, som skulle bli till förmån vare sig för personalvårdsverksamheten i allmänhet eller soldathemmen i synnerhet.

Det förhåller sig faktiskt så — och det har jag gjort mig nära förtrogen med sedan länge — att just denna detalj inom försvarsstaben, varifrån även anslagen till soldathemmen utgår, är fullständigt underdimensionerad och för liten. Det är dock en mycket väsentlig del av vårt försvars sociala och kulturella verksamhet och delvis också dess religiösa verksamhet som skall besörjas av denna avdelning med de mycket, mycket små medel, som Kungl. Maj:t ställt till förfogande för ändamålet. I synnerhet gäller detta om anslagen till våra soldathem. De får, som nämnts, numera ett årligt bidrag på 100 000 kronor. För dessa 100 000 kronor skall hjälp lämnas till de 42 soldathem som finns, av vilka flertalet nu är gamla, 50 år och äldre, och vilkas byggnader allesammans tillkommit genom frivilliga bidrag från snälla människor på olika orter i vårt land.

Jag finner, när jag ser på en förteckning över deras ekonomiska förhållanden under fjolåret, att de allra flesta gått med betydande underskott i sin verksamhet, underskott som ofta måste täckas genom att man tar medel från de fonder, som finns, eller belånar fastigheterna. Jag ser exempelvis, att soldathemmet i Hässleholm i fjol lämnat ett underskott på 5 000 kronor, i Sollefteå var underskottet 7 000 kronor, i Skövde 11 000 kronor, i Stockholm 3 000 kronor, i Strängnäs 2 500 kronor, i Boden 5 700 kronor och i Umeå 3 000 kronor.

Ja, så låter det hela vägen. Och dock måste vi betänka, att soldathemmen blivit en nödvändig del av vår manskapsvård. Soldathemmen är anläggningar, som åsyftar att bereda tillgång till fria

och goda tillflyktsmål för försvarspersonalen under dess ledigheter, och de besöks ju också i allra högsta grad. Det finns soldathem, som har 30 000—40 000 besökare per år. Det är livliga pojkar, som kommer dit och sliter på möbler och annat och som lever på pojkars sätt att leva, vilket ju i regel inte brukar vara till särskild förmån för långvarigheten när det gäller inventarier, golv eller dylikt. Det måste vara en ständig reparationsverksamhet i gång som kostar pengar. När dessa utgifter skall täckas, så vänder man sig till vänner runt om på landsbygden och i städerna. Man får kollekt, man gör insamlingar. Ofta går det ut över hempersonalen själv, som i regel är ovanligt illa avlönad. Det går, som jag sade, också ut över fonder och andra tillgångar — man belånar sina fastigheter — och sådana utvägar måste tillgripas i snabbt ökat tempo under de nuvarande förordningstiderna på alla områden.

Jag förstår inte att det allmännas representanter inte märker att soldathemmen i själva verket utgör en oundgänglig del av vårt försvarsväsen. Det sista soldathem, som enligt vad jag vet har byggts, uppfördes här om året i Ängelholmstrakten. Där ligger ju en flygflottilj i Barkåkra. Traktens befolkning, inte minst kommunalmännen och övriga ansvariga människor, trädde tillsammans och kom överens om att de måste göra någonting för dessa ungdomar vid flottiljen som är förlagda dit långt ute på landsbygden. De har inte råd att under sin ledighet ofta resa in till Ängelholm, ty det kostar rätt mycket i bussavgifter. Man ville gärna att pojkarna skulle ha något hyfsat och bra ställe att tillvarata sin fritid på lite utanför kasernen. Det byggdes alltså ett soldathem, till största delen för pengar som lånats mot borgen. Folk i kommunalnämnd och kyrkoråd, prästen och över huvud taget alla med namn som gick i bank, skrev på för att få soldathemmet till stånd. På vad sätt hjälpte då staten till? Jo, av soldathemsanslaget beviljades ett bidrag på 2 000 kronor, det var allt. Men nu skall verksamheten uppehållas. Kanske får man



**Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor**

även i år 2 000 kronor. Men det synes en vanlig människa, som om staten i detta fall borde ha trätt in på ett effektivare sätt och givit någonting som var av mera väsentlig betydelse för företaget.

Nu kämpar alla dessa små soldathem med fattigdom. De har svårt att över huvud taget fylla de krav som inte minst förbandscheferna ställer på dem och som naturligtvis även de värnpliktiga pojkar ställer. Jag har många gånger funderat över hur det kommer sig att — inte så mycket riksdagen, ty den var verkligen för några år sedan med om att höja anslaget, — men Kungl. Maj:t ställer sig så kallt likgiltig inför denna verksamhet. När jag i onsdags hörde vissa uttalanden under debatten om anslaget till diakonanstalten, så tänkte jag att det är märkvärdigt vad de gamla antikristliga fördomarna hänger i, fast de nu för tiden luktar mögel långa vägar. Är det inte likadant när det gäller soldathemmen? Bara därför att det från början var fromma, varmhjärtade människor, som var ivriga att åstadkomma någonting på området, så skall verksamheten i alla tider vara stämplad såsom någonting föraktligt, som inte är värt att understödja! Jag vill för min del framhålla att soldathemmen är inte några i och för sig kyrkliga eller kristliga institutioner. Att emellertid både kyrkliga och i synnerhet frikyrkliga personer så villigt har slutit upp för att grunda och upprätthålla denna verksamhet, beror helt enkelt på att alla de, som ser så kritiskt på kristlig verksamhet, inte har velat räkna ett finger till hjälp åt någon likartad verksamhet. Soldathemmen representerar den lille mannens insats i vårt försvar. Det synes mig vara betydelsefullt att vi här i riksdagen — ty vi är ju också de små människornas representanter — känner att vi har ett ansvar i detta sammanhang och att vi inte får låta en verksamhet dö bort, därför att gamla förlegade uppfattningar alltför sällan sitter kvar hos en och annan.

Jag ber, herr talman, att i likhet med herr Weiland få yrka bifall till motionen.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

**Punkterna 154—169**

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Punkten 170**

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående den tekniska skolutbildningen samt anslag för budgetåret 1956/57 till yrkesundervisningen jämte i ämnet väckta motioner.

Detta utlåtande var indelat i två avdelningar, nämligen I. Den tekniska skolutbildningen och II. Anslagsberäkningar för budgetåret 1956/57. Den senare avdelningen var indelad i 30 särskilda, med 1—30 betecknade punkter.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande avdelningsvis och avdelningen II punktvis.

**Avdelningen I**

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Avdelningen II****Punkterna 1—18**

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Punkten 19****Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor**

Under punkten 308 av åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Bidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 7 700 000 kronor.

**Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor**

I samband härmed hade utskottet till behandling förcheft

dels de båda likalydande motionerna I: 433 och II: 530 av fru *Nilsson* m. fl. samt herrar *Hansson* i Önnarp och *Andersson* i Dunker, i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att från och med budgetåret 1956/57 för lokala yrkesskolor och för sådana centrala yrkesskolor, som icke erhöile sådant bidrag, införa investeringsbidrag i enlighet med de bestämmelser, som nu gällde för motsvarande bidrag till folkskolebyggnader, samt att riksdagen för budgetåret 1956/57 under riksstatsens åttonde huvudtitel punkt 308 Bidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor måtte anvisa ett förslagsanslag av 10 700 000 kronor, dock att, i den händelse riksdagen prövade den statsfinansiella situationen icke tillåta en dylik utgiftsökning, riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om proposition i ärendet till 1957 års riksdag;

dels ock de båda likalydande motionerna I: 434 och II: 522 av herr *Lindblom* m. fl. och herr *Ohlin* m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att statsbidrag, på det sätt 1952 års yrkesutbildningssakkunniga föreslagit, skulle medges till byggnader vid lokala yrkesskolor samt att för detta ändamål anslaget till Bidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor skulle uppräknas med 3 300 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 433 och II: 530 samt I: 434 och II: 522, såvitt gällde medelsanvisningen, till Bidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 7 700 000 kronor;

b) i anledning av motionerna I: 433 och II: 530 samt I: 434 och II: 522 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte för 1957 års riksdag framlägga förslag om införande av byggnadsbidrag till lokala yrkesskolor och sådana centrala yrkesskolor, som nu icke vore berättigade till dylikt bidrag.

Herr statsrådet **PERSSON**:

Herr talman! Med anledning av vad utskottet skrivit under denna punkt och den beställning, som utskottet här gjort, vill jag begagna tillfället att deklarera följande.

I propositionen om realskolan under övergångstiden, som lades på riksdagens bord i förrgår, har regeringen som bekant föreslagit, att byggnadsbidrag enligt folkskolans grunder skall införas för realskolor och jämförliga högre kommunala skolor fr. o. m. nästa budgetår. Därmed har kretsen av byggnadsbidragsberättigade skolformer föreslagits skola ökas på ett avgörande sätt. Det är givet, att därmed också frågan om byggnadsbidrag till yrkesskolor har kommit i ett väsentligt ändrat läge. Jag kan försäkra kammarens ledamöter, att regeringen ämnar upptaga frågan om byggnadsbidrag för yrkesskolor till nytt övervägande vid nästa budgetberedning med utgångspunkt i det nya läget.

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! Redan 1952 års yrkesutbildningssakkunniga, där jag i någon mån var ansvarig, framhöll att förutsättningen för att man skulle kunna få en ordnad yrkesutbildning inte minst i de mindre kommunerna var att man kunde få påräkna statsbidrag till byggnaderna. När nu statsrådet aviserar, att ett sådant statsbidrag skall komma till stånd, känner jag ett behov av att till statsrådet framföra vår tacksamhet över att denna fråga synes kunna bli löst. Jag är alldeles övertygad om att alla kommunalmän känner, att här håller på att ske någonting stort och att det nu bör bli möjligt att få den ordning och utveckling på yrkesutbildningens område, som man länge har väntat på.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

*Punkterna 20—30*

Vad utskottet hemställt bifölls.

**Ang. åtgärder mot skadegörelse av älg m. m.**

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 54, i anledning av väckta motioner om nya grunder för ordinarie prästers lönegradsplacering, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckta motioner om överförande i statens ägo av Bolidens gruvaktiebolags gruvor med tillhörande anläggningar; och

nr 6, i anledning av väckta motioner om förstärkning av den privata rustningsindustrin.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion om avlägsnande av vissa olikheter i fråga om rätt att på saluförda produkter avbilda stora riksvapnet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

**Ang. åtgärder mot skadegörelse av älg m. m.**

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner angående dels förbud mot licensjakt å älg m. m., dels åtgärder för motverkande av skadegörelse av älg å växande skog m. m., dels ock översyn av principerna för ersättning från älgskadefonder.

Tredje lagutskottet hade behandlat fem inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen motionerna i första kammaren nr 478 av herr *Pålsson* m. fl. och nr 477 av herr *Johansson, Theodor*, samt motionerna i andra kammaren nr 294 av herr *Lundberg*, nr 603 av herr *Agerberg* m. fl. och nr 589 av herr *Svensson* i Vä.

I motionerna I: 478 och II: 603, som voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om en utredning i syfte att underlätta

åtgärder för motverkande av skadegörelse av älg å växande skog ävensom att möjliggöra användandet av en viss del av älgskadefondernas medel för dylika åtgärder.

Motionen II: 294 utmynnade i en hemställan, att riksdagen måtte besluta,

1) att all licensjakt med undantag för sådan jakt på s. k. havreälgar och liknande skadeälgar skulle förbjudas från den 1 juli 1956; samt

2) att hos Kungl. Maj:t hemställa om en allsidig utredning av markförhållanden, jakträtt, fritidsproblem etc., där speciell hänsyn skulle tagas till allmogejägarnas och allemansrättens problem och intressen, samt att för riksdagen måtte framläggas de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

I motionerna I: 477 och II: 589, som voro likalydande, hade yrkats, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av principerna för älgskadefonder i enlighet med vad som i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet yttrat bland annat:

»Såsom framgår av det hittills anförda har åtskilliga frågor rörande älgjakten blivit utredda genom Svenska jägareförbundet, och utskottet förutsätter, att hela det i detta sammanhang hopbragta materialet kommer att överlämnas till 1949 års jaktutredning. Det synes därför lämpligast, att — i den mån så icke redan skett — sagda utredning anförts uttills uppgiften att handlägga även de i förevarande motioner I: 478 och II: 603 samt I: 477 och II: 589 behandlade problemen. I den mån skogsvårdsfrågor därvid kommer att behandlas, bör utredningen kunna förstärkas med ytterligare skoglig sakkunskap. Därest så finnes erforderligt bör därjämte kompletterande direktiv utfärdas för utredningen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förevarande motioner I: 478 och II: 603 överlämnas till 1949 års jaktutredning;

**Ang. åtgärder mot skadegörelse av älg m. m.**

B. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga, att motionerna I: 477 och II: 589 överlämnas till 1949 års jaktutredning;

C. att motionen II: 294 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Reservation hade avgivits av, utom andra, herrar *Grym, Hermansson, Herbert, Pålsson, Nyberg* och *Andersson* i Dunker, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, slutande med följande uttalande och hemställan:

»Då här avsedda frågor till övervägande del berör för skogsvården väsentliga spörsmål, synes den av utskottet förordade utredningen böra anförtros 1955 års skogsvårdsutredning. I den mån så erfordras bör utredningen kunna förstärkas med särskild sakkunskap på jaktvårdens område. Därest så befinnes påkallat bör därjämte kompletterande direktiv utfärdas för utredningen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga att förevarande motioner I: 478 och II: 603 överlämnas till 1955 års skogsvårdsutredning;

B. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga, att motionerna I: 477 och II: 589 överlämnas till 1955 års skogsvårdsutredning;

C. att motionen II: 294 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Herr PÅLSSON (bf):

Herr talman! Det utlåtande från tredje lagutskottet, som nu föreligger till behandling, är åtföljt av en reservation från fem av utskottets ledamöter. Dessutom finns tvenne blanka reservationer av ledamöter i medkammaren. Det är som reservant och som motionär jag ber att få säga några ord i anslutning till utskottsutlåtandet.

Jag anknyter mitt resonemang närmast till motionen nr 603 i denna kammar och en likalydande motion avgiven i medkammaren. Motionen är undertecknad av samtliga representanter från Jämtlands län. Möjligen har detta

förhållande vid utskottsbehandlingen gett ärendet prägeln av att vara speciellt länsbetonat; jag skall senare återkomma till den saken.

Vad vi syftar till i vår motion är närmast att få fram ändrade bestämmelser, så att älgskadefondernas medel skall kunna användas för att lämna bidrag till ersättning genom kulturåtgärder för de älgskador som uppkommer på skog. För närvarande är ju ersättningsmöjligheterna begränsade till skador på åkergrödan. Vidare önskar vi motionärer med hänsyn till bestämmelserna i jaktstadgans 16 § möjlighet att skapa fram ett intresse för avskjutning av älg även på tid, då den måste göras efter direkt tillstånd, i den mån sådant kan erhållas. I det avseendet säger ju gällande bestämmelser, att älg som skjutes under sådan tid och efter sådant tillstånd tillfaller kronan. Skytten, markägaren eller vem det kan vara, har alltså inget personligt intresse. Det föreligger också ett annat motionspar, men där tas sikte på en vidgad rätt till ersättning ur dessa fonder för skador på gröda; jag kommer mera att hålla mig till det först nämnda motionsparet, som gäller skogen.

Utskottsmajoriteten och reservanterna är ense så långt, att alla anser att dessa spörsmål är värda att bli föremål för utredning. Utskottets och reservanternas motivering skiljer sig på en del punkter rätt väsentligt, men skiljaktigheten ligger väl närmast i själva klämman. Utskottsmajoriteten önskar ju hänvisa denna fråga till 1949 års jaktutredning, under det att reservanterna, som anser att detta mera är en skogsvårdsfråga än en jaktvårdsfråga, vill hänvisa frågan till 1955 års skogsvårdsutredning. Att det här gäller en skogsvårdsfråga av mycket stor betydelse, får man allt flera belägg för.

Såsom jag nyss sade, har det gjorts gällande att detta är en speciell jämtlandsfråga. I tidningarna får man emellertid tid efter annan läsa, att den skadegörelse, som älgarna åstadkommer, sträcker sig över väsentligt vidare området än enbart Jämtlands län. Jag vill i detta sammanhang erinra om att Svens-

**Ang. åtgärder mot skadegörelse av älg m. m.**

ka cellulosaaaktiebolaget under året — jag tror det var i januari — begärde och fick länsstyrelsens tillstånd att skjuta älg på sina marker i Frostvikens socken i nordligaste Jämtland för att motverka och förhindra skador på skogskulturerna därstädes. Bolaget fick tillstånd att skjuta 15 älgar. I vad mån man lyckats göra det, vet jag inte. Avskjutningen utlöste emellertid en ganska stor motsättning mellan Ortsbefolkningen och bolaget. Olika uppgifter har lämnats beträffande skadornas omfattning. Jag skall inom parentes nämna — utan att dra några slutsatser härav — att efter en besiktning, som där gjordes av skogsmän och jaktvårdsintresserade, lämnades i tidningarna en uppgift om att en älgs morgonmål utgjorde 158 tallplantor. Skulle den uppgiften vara riktig, förstår man att skadegörelsen blir ganska betydande och att stora värden står på spel. Nu kanske det bör sägas, att just i Frostvikens socken och i de trakter, där skadorna var som störst, hade den moderna skogsvården satt in sitt första försök att spruta ihjäl lövskog. Det kanske är en händelse som ser ut som en tanke, att just där björken först utrotades där satte älgskadorna in först och mest intensivt.

Jag sade nyss, att denna fråga inte enbart berör Jämtlands län. För ett par veckor sedan läste jag i en tidning från mellersta Norrland, att man vid en exkursion i Ånge, närmare bestämt i Ovan sjö, hade upptäckt mycket stora skador, som förorsakats av älgar.

Det säges där i ett referat rörande exkursionen bl. a.: »Vad älgarna åstadkommit i Ovan sjö är hart när otroligt och det är fråga om hur långt skogsvårdens intressen skall kunna sträcka sig. Var skall man sätta gränsen för älgarnas skadegörelse? Vad man måste ta hänsyn till är att bestånden står i proportion till skadorna.» Detta var ett exempel.

Litet senare såg jag i Stockholms-Tidningen att Korsnäsbolagets skogschef hade gjort mycket bestämda uttalanden om älgarnas skador även på de områden, som han väl närmast hade att svara för.

Jag skulle föreställa mig att detta gällde bl. a. Värmland, och då börjar ju området för skadegörelsen bli rätt mycket vidgat. Utan att göra något långt citat vill jag bara erinra om hans påstående, att »dessa djur kårar i sig nationalförmögenheter». Det är hans omdöme.

Efter att ha sagt detta kan jag konstatera, att detta inte är någon liten eller obetydlig fråga. Den är inte heller enbart begränsad till Jämtlands län utan tycks även vara av stor vikt långt däröver.

Sedan jag framhållit vad denna skadegörelse betyder för skogen, är det för mig och mina medreservanter alldeles uppenbart, att detta spörsmål mera ligger på skogsvårdsplanet än på jaktvårdsplanet. Utskottsmajoriteten hemställer om att utredningen skall anföras 1949 års jaktutredning.

Det må vara gott och väl, men det kanske är angeläget, att kammaren erinrar sig att denna utredning tillsattes närmast för att bringa reda i spörsmålet om en s. k. jägarförsäkring. Att utredningen sedan tillförts en del spörsmål av annan art och arbetat från 1949 till nu och att den just nu väntar på Svenska jägareförbundets utredning, innan den kan slutföra sitt arbete, är väl i och för sig ingen motivering för att skogsvårdsproblem av denna storlek skall tillföras utredningen.

Då reservanterna här har hemställt att spörsmålet skall hänskjutas till 1955 års skogsvårdsutredning, har vi ansett att det föreligger sakliga och starka skäl för en sådan åtgärd. Denna utredning är ju av betydligt färskare datum, och i den sitter representanter från olika typer av skogsbruk — både bondeskogsbruk och storskogsbruk. I utredningen sitter också sådana ledamöter, som har möjlighet att bedöma den fråga, det här gäller. Utredningen har helt säkert också möjlighet att bedöma frågan om begränsning av skadegörelsen genom användande av kemiska preparat o. d.

Jag anser, att 1955 års skogsvårdsutredning är betydligt mera skickad att ta hand om en fråga av denna beskaffenhet och därvidlag åstadkomma en lämp-

**Ang. åtgärder mot skadegörelse av älg m. m.**

lig avvägning mellan de olika intressena.

Det är självklart att det kan sägas en hel del med anledning av vad som framförts i motionerna och i utskottsutlåtandet. Då jag är väl medveten om att kammarens ledamöter önskar att vi skall nå fram till ett slut på dagens förhandlingar, skall jag inte bli alltför långrandig. I alla händelser vill jag påpeka att det finns en eller möjligen ett par argumentationer i utskottsmajoritetens utlåtande, som jag inte tycker är riktigt hållbara.

Det säges på s. 10 i utskottets utlåtande i fråga om ersättningen för skogsskador, att lämpligheten av en särlagstiftning för de norrländska länen skulle kunna ifrågasättas. Jag kan emellertid för min del inte förstå att det behövs en särlagstiftning för att tillmötesgå vad motionärerna här aktualiserat. Utskottet säger dock så här: »Utskottet utgår från, att därest det i Svenska jägareförbundets senaste betänkande föreslagna systemet, innebärande att all jakt i fortsättningen skall utövas efter särskilt tillstånd, leder till förslag om lagstiftning från Kungl. Maj:ts sida, bestämmelserna blir så utformade att jaktmöjligheterna blir rättvist fördelade medan alla berörda ägarkategorier med nödigt tillgödoseende icke blott av jaktvårds- utan även av skadebegränsningsintressena.»

Detta är naturligtvis en riktig ståndpunkt, och jag har egentligen ingenting att erinra emot den. Men utskottet kommer sedan fram till att denna tanke skulle vara mer eller mindre omöjlig att realisera i vad avser bidrag till avhjälpande av skogsskador och säger vidare: »Utbetalningarna för skadegörelse på grödan från fonderna i Norrland är emellertid jämförelsevis obetydliga och på grund därav skulle inom dessa områden möjlighet kunna skapas till viss ersättning jämväl för skada å skog. Krav på gottgörelse för skogsskador skulle dock med en sådan utvidgning helt säkert komma att resas även inom sådana län, där under en följd av år fonderna inte räckt till att täcka ens godkända ersättningsbelopp för skador på åker-

gröda.» Och så ifrågasättes lämpligheten av särbestämmelser för Norrland. Till detta vill jag för min del säga att jag inte finner något behov av särbestämmelser. Det inträffar ingenting annat än vad som nu händer och som utskottet pekar på, nämligen att i de län, där fonderna inte räcker till full ersättning för skadegörelse på gröda, finns ingenting mer att ta av. Något annat blir inte resultatet, om man utvidgar rätten till ersättning till att omfatta även skada på skog. Räcker det inte, så räcker det inte. Resultatet blir precis detsamma i bägge fallen, så länge vi håller oss till älgskadefonderna. Något annat har vi inte heller ifrågasatt i vår motion.

Detta är ett problem, som bör närmare utredas.

Jag vill också med ett par ord beröra vårt förslag beträffande jakt, som sker enligt 16 § jaktstadgan, d. v. s. jakt som sker med särskilt tillstånd då skjutna älg tillfaller kronan. Vi har där föreslagit, att jägaren skulle få halva värdet av det skjutna. Emot det förslaget har det invänts bl. a., att det bör vara en tillräcklig kompensation för jägar- och ägarintresset, att skadeälgar får skjutas på hans egna marker. Det är emellertid långtifrån någon garanti för att det just blir jägaren som får en sådan kompensation. När en småskogsägare — ja, t. o. m. en ägare av en större skog — går ut och skjuter sådana älgar, kan det hända att åtgärden blir till större gagn för annan skogsägare. Han har inte något direkt eget intresse av denna jakt, utan han utför den såsom en vakthållning, som kan vara till större gagn för ägare av angränsande skog.

Vidare har det sagts, att kontrollen över dessa älgjakter skulle bli försvärad i och med att jägaren skulle få rätt till ersättning. Det är också ganska obegripligt, att så skulle bli förhållandet. Kronans älgar, som skjutes under tid och i former som angives i 16 §, levereras väl som regel till något slakteri, och värdet av de skjutna älgarna, som tillkommer kronan, anges i en avräkningsnota. Det kan knappast innebära någon större konst att dela summan i notan mitt

**Ang. åtgärder mot skadegörelse av älg m. m.**

itu och låta jägaren få ena hälften av beloppet som vederlag för det arbete och den tidsspillan, som han lagt ned på jakten.

Jag har, herr talman, med det anförda sökt påvisa, att det här gäller en skogsvårdsfråga av betydande mått, och jag vill än en gång betona, att det inte är alldeles likgiltigt, vart ett sådant spörsmål som det föreliggande remitteras för utredning. Frågan bör ju hänskjutas till ett något så när lämpligt forum. Det är med tanke därpå som jag och mina medreservanter har yrkat på att utredningen skulle anförtrös 1955 års skogsvårdsutredning. Det må ju vara rimligare, att om en komplettering är nödvändig, denna utredning tillföres erforderlig jaktvårdssakkunskap än att jaktvårdsutredningen kompletteras med erforderlig skogsvårdssakkunskap. Det bör vara rimligt att hellre vidtaga en mindre åtgärd än en större.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

**Herr OSVALD (fp):**

Herr talman! Herr Pålsson har velat göra gällande, att det här är en fråga, som ligger mera på skogsvårdsplanet än på jaktvårdsplanet. Låt oss se, hur det förhåller sig med den saken.

En del av problemkomplexet utgöres av frågorna om licensjakten. Man måste väl ändå säga, att det är en ren jaktvårdsfråga. Det är också anledningen till att utskottets majoritet har föreslagit, att vi skulle hänskjuta dessa frågor rörande licensjakten till den redan sittande 1949 års jaktutredning, liksom vi tidigare har överlämnat motioner rörande samma sak till denna utredning.

Nu tillkommer, att man räknar med att 1949 års jaktutredning skulle komma att få hela det material, som har sammanbragts med anledning av remisserna rörande den stora utredning om älgjakten, som förra året verkställdes av Jägarförbundet. Utskottsmajoriteten har då ansett det naturligt, att jaktutredningen också får behandla de i motionerna väckta spörsmålen. — Detta är alltså en ren jaktvårdsfråga.

Det andra problem, som har behandlats, är ersättning ur älgskadefonden. Reservanterna begär, att skogsägarna ur den fonden skall få åtminstone så stor ersättning, att de kan återplantera skog. Vid flera tillfällen, då dessa frågor har behandlats i utskottet, har det sagts, att det inte hjälper mycket om man får ett anslag för återplantering, ty man vet, att älgen gång på gång kommer till samma trakter, och då kan man förgäves plantera hur länge som helst. Det är andra åtgärder som behöver vidtagas — det är jaktvård vi behöver.

Den tredje frågan, som har väckts i motionen nr 478 i denna kammare, gäller ersättning för älg, som fälles på annan tid än den allmänna jakttiden och som för närvarande tillfaller kronan. Vi hade samma ärende uppe vid 1954 års riksdag, och utskottet kunde då hänvisa till mycket ogynnsamma erfarenheter bl. a. i Norge, där ett liknande spörsmål förelegat. Där gällde nämligen, att om kronhjort åstadkom skada och denna skada anmälades, kunde ägaren fälla djuret även under annan tid än den allmänna jakttiden med rätt att få behålla djuret. Följden blev att 30 procent av alla kronhjortar som fälldes var sådana som hade anmälts för skadegörelse.

Det är alltså, herr talman, i främsta rummet jaktvårdsfrågor, men en del av dessa jaktvårdsfrågor har ett mycket stort intresse även ur skogsvårdssynpunkt. Därför har utskottet skrivit att i den mån skogsvårdsfrågor behandlas kan man tänka sig att 1949 års jaktutredning förstärks. Jag vill dock framhålla att det redan nu sitter en ganska betydande skoglig sakkunskap i 1949 års jaktutredning. Där sitter ett par jordägare som är kända såsom mycket dugande skogsmän, och där sitter också en byråchef från kungl. domänstyrelsen. Men utskottets majoritet sträckte sig i alla fall så pass långt i tillmötesgående mot reservanterna att den sade: à la bonne heure, behövs det en förstärkning av den skogliga sakkunskapen, kan man naturligtvis tänka sig en sådan.

Jag vill, herr talman, framhålla att den egentliga skillnaden alltså ligger

**Ang. åtgärder mot skadegörelse av älg m. m.**

däri, att reservanterna har velat uttala sig något mera positivt i fråga om ersättning ur älgskadefonden och ersättning för älg som fällt utanför ordinarie jakttid. Men märk väl, att utskottets majoritet inte har motsatt sig att dessa spörsmål också tas upp till övervägande när vi ändå skickar över motionerna till 1949 års jaktutredning.

Därtill kommer, herr talman, att när vi behandlade denna fråga i utskottet nämndes aldrig 1955 års skogsvårdsutredning. Det sades bara från reservanternas sida, att man borde anordna en särskild utredning för dessa spörsmål, och det var också detta som utskottets majoritet argumenterade emot. Förslaget om 1955 års skogsvårdsutredning har framkommit först när reservationerna utarbetats. Därom nämndes icke någon-ting under utskottets behandling av detta ärende.

Det kan inte råda någon tvekan om att detta i främsta rummet är en jaktvårdsfråga, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GRYM (s):

Herr talman! Det är ju snart påsk och jag skall fatta mig så kort som möjligt. Jag förstår att vi alla vill komma hem nu. Jag är ju också en av dem som har den längsta restiden — i morgon omkring klockan 20 är jag möjligen hemma.

Jag skall först försöka att i huvudsak hålla mig till de frågor som har berörts i vad jag skulle vilja kalla den jämtländska motionen, alltså motion nr 478 i denna kammare och 603 i andra kammaren. Jag skall inte referera motionen, det är onödigt, ty den har redovisats tämligen utförligt i utskottets utlåtande, och jag förstår att de som är intresserade av jakt- och skogsvårdsfrågor redan tidigare har tagit del av motionens innehåll.

Jag måste medge att denna fråga har behandlats välvilligt av utskottet i dess helhet. Det är inte tu tal om den saken. Först och främst har vi mest sysslat

med den jämtländska motionen, men utskottet har inte heller på något sätt skjutit den andra motionen åt sidan; jag syftar på motion nr 477 i denna kammare och 589 i andra kammaren.

I förbigående vill jag sedan omnämna att även herr John Lundbergs motion har grundligt och mycket sakligt prövats i utskottet, men med bästa vilja kunde utskottet inte komma till något annat resultat än att föreslå att motionen inte föranleder någon åtgärd av riksdagen. Jag skall fördenskull i fortsättningen inte på något vis beröra herr Lundbergs motion. Den ligger helt utanför min framställning.

I många stycken är utskottsmajoriteten och reservanterna överens. Från bägge håll har en utredning tillstyrkts. Men det är klart som dagen att det finns en viss skillnad, och den är inte heller så obetydlig. Såsom redan har sagts föreslår majoriteten att denna fråga överlämnas till 1949 års jaktutredning. Vi reservanter däremot förordar, att 1955 års skogsvårdsutredning får hand om det hela. Det är alldeles riktigt, som ordföranden i utskottet påpekade, att sistnämnda utredning inte omtalades i utskottet. Det var en lapsus, det medger jag villigt och gärna. Hur som helst är båda dessa kommittéer sammansatta av duktigt folk, det är inte tu tal om den saken, men, herr Osvald, nu är det så att jaktutredningen är en enmansutredning. Statssekreterare Hegrelius är utredningsman och han får på uppdrag av Kungl. Maj:t inkalla sakkunniga. Så förhåller det sig inte med 1955 års skogsvårdsutredning. Denna är helt och fullt tillsatt av Kungl. Maj:t. Ser man på sammansättningen finner man i denna utredning en hel del personer som är mer skogssakkunniga än vad fallet är med 1949 års jaktutredning. Detta är ganska naturligt.

Herr Pålsson har här påvisat, att de frågor som behandlats i den jämtländska motionen mest utgörs av skogsvårdsfrågor. Det är just fördenskull som vi reservanter först och främst har ansett lämpligt att utredningen i detta ärende anförtros åt skogsvårdsutredningen. Det



**Ang. åtgärder mot skadegörelse av älg m. m.**

är alldeles uppenbart att jag vidhåller denna min ståndpunkt. Om man sedan jämför utskottsmajoritetens skrivning med reservanternas finner man att den senare är mera positiv och står i bättre samklang med motionerna. Om man summerar dessa olika skäl anser jag för min del, att kammaren bör bifalla reservationen, till vilken jag givetvis yrkar bifall.

Nu skall jag be att få säga ett par ord också om älgjakten. Man har ofta hört att vi i Norrland med dess ofantliga vidder kan hysa nästan hur stora älgstammar som helst. Jag erkänner villigt och gärna att även jag tidigare gjort mig skyldig till samma felbedömning. Vi måste komma ihåg att stora delar av åtminstone övre Norrland knappast lämpar sig särskilt väl för älgen. Våra sterila tallhedar, som upptar betydande arealer, ger varken trivsel eller föda åt älgen. Dessutom är vegetationsperioden i övre Norrland kort och vintern lång, inte minst i år, varför älgen under längre tid här än söderut måste hålla sig till tallbarrsdieten och alltså blir större skadegörare än exempelvis här i Mellansverige. Utan skadeverkningar kan vi icke få lika stor älgtäthet som man kan ha längre söderut.

Vad jag har sagt om Norrbotten och övre Norrland skulle jag tro i stort sett gälla även Jämtlands län. De skador som älgen förorsakar i låt mig säga Norrbottens län är i huvudsak koncentrerade till unga tall- och aspbestånd. Normalt äter älgen lika gärna björk, vide, bärris, ljung, rönn osv. och så länge denna diet står till buds befinner sig nog skogsåterväxten inte i överhängande fara. Men i vår snörika landsdel kommer älgen under vintern knappast åt dessa växter som saknar betydelse för skogsbruket, och det är givetvis under vintern som plantskogarna av tall får sitta emellan. Inom de täta — för att inte säga alltför täta — naturliga föryngringarna av tallen blir måhända älgskadorna inte så påfallande och betyder inte så mycket för beståndets framtida utveckling, men i kulturbestånd och i röjda skogar där stamantalet per hektar

håller sig omkring 4 000 eller kanske är ännu lägre — 3 000 eller något sådant — kan älgskadorna rent av bli katastrofala. Här betyder så gott som varje förstörd stam en lucka i beståndet, och blir skadegörelsen mera avsevärd måste man ofta räkna med endast halv produktion på marken under beståndets hela livstid.

Jag skall, herr talman, inte fortsätta mycket längre. Det är en känd sak, inte minst här i riksdagen, att då jaktfrågor ställs mot skogsfrågor har detta alltid en förmåga att uppröra våra sinnen. Om man försöker föra fram någon som helst åtgärd mot älgens betesskador, kan detta utlösa våldsamma diskussioner, t. o. m. protestmöten och mer känslomässiga än sakliga tidningsdebatter. Jag måste verkligen säga, att den svenska riksdagen därvidlag inte utgör något undantag, åtminstone inte vår högt värderade medkammare. Jag antar, att det tredje lagutskottets utlåtande, som nu föreligger, ger upphov till ett ganska animerat meningsutbyte i andra kammaren, men om detta blir sakligt är en fråga som jag nog måste lämna därhän.

Herr talman, jag vill understryka att jag på intet sätt är negativt inställd till jaktvården, långt därifrån. Personligen har jag verkat för god jaktvård, och jag har också ganska stor erfarenhet av att jakt är en lämplig avkoppling och rekreation för många både i stad och på land, det må nu gälla stor- eller småviltjakt. Men en person, som har någorlunda klart för sig vad skogen betyder för detta lands välstånd, kan inte utan oro se på den skada älgen faktiskt gör.

Jag har här en alldeles ypperlig broschyr, och jag skulle vilja rekommendera de ärade kammarledamöterna att ta del av den. Den heter »Träsnitt genom Sverige». I första stycket sägs: »För våra förfäder, fram till Gustaf Wasas tid, var skogen främst jaktmark men också i mycket av ondo som tillhåll för allsköns trollytt, för stigmän och brottslingar. Skogen hindrade odling och samfärdsel, den var värdelös och att röja och bränna den var en Gudi behaglig

**Ang. åtgärder mot skadegörelse av älg m. m.**

gärning.» Så hette det alltså på 1500-talet. Men på 1800-talet skriver biskop Agardh (1785—1859): »Sveriges tillvaro såsom självständig stat och som civiliserat land beror därav, om det har skogar eller icke.»

Nu skriver vi 1956. Utvecklingen har gått ytterligare framåt. Visserligen är det klart att från ekonomisk synpunkt älgen har viss nytta med sig, men för skogens nytta måste man nog försöka hålla älgbeståndet nere och minska det åtminstone i vissa län.

Jag har velat deklarera dessa synpunkter, herr talman, som är bakgrunden till att jag har reserverat mig. Det gäller att först och främst ta vård och slå vakt om skogen.

Jag ber alltså att få yrka bifall till den reservation, som har avgivits av mig och några andra utskottsledamöter.

**Herr BOO (s):**

Herr talman! Jag kan fatta mig ganska kort. Herr Grym sade, att dessa motioner har behandlats välvilligt av utskottet. Jag skulle vilja gå längre och säga, att sällan har motioner fått en så välvillig behandling som dessa. De motioner som i denna kammare har herr Pålsson resp. herr Theodor Johansson som första namn är ju bifallna. Utskottet har tillstyrkt deras önskemål om utredningar.

Men sedan finns skiljaktiga meningar om var denna utredning skall ske. Herr Pålsson ifrågasatte vad som var rätt forum. Majoriteten i utskottet har kommit fram till att 1949 års jaktutredning bör ta hand om dessa problem, ty motionerna rör sig ju om jaktutövningen, älgskadeproblemen o. s. v.

I motiveringen — och det är i punkter där inte reservationerna har någon ting att invända — säger utskottet, att om man skall få ned skadegörelsen av älg på skog, är det väsentliga att man får en riktigt anpassad avskjutning. Det måste tyda på att detta är en fråga som i första hand skall bedömas från jaktliga utgångspunkter. Det är alltså anledningen till utskottets ställningstagande.

Sedan kan — vilket herr Grym var inne på — givetvis sammansättningen av den nuvarande 1949 års jaktutredning diskuteras. Därvidlag har utskottet också sagt, att när allt det material kommer fram, som om en tid överlämnas från Svenska jägarförbundet till Kungl. Maj:t, bör det kanske bli en annan form på denna utredning, så att olika intressen blir allsidigare företrädade i densamma.

Den tredje motionen, den av herr Lundberg, har utskottet enhälligt avstyrkt. Jag vill endast nämna att herr Lundberg, som har framfört ett yrkande om licensjaktens omedelbara avskaffande, bygger upp sin motivering på det utredningsförslag, som för närvarande är föremål för remissbehandling inom Svenska jägarförbundet. Herr Lundberg talar om »1955 års omarbetade älgbetänkande», som denna utredning heter, men längre ned i motiveringen anför herr Lundberg skäl emot detta förslag, där han hämtar motiveringarna från en äldre utredning, som inte är aktuell i dag. Man kan därför säga att Lundbergs motion, om man skall tala på brottarspråk, »faller på eget grepp».

Jag vill, herr talman, med dessa ord yrka bifall till utskottets hemställan.

**Herr PÅLSSON (bf):**

Herr talman! Endast några korta ord i anledning av det anförande som utskottets ordförande, herr Osvald, höll. Han erinrade om att vid utskottets behandling av detta ärende hade 1955 års skogsvårdsutredning aldrig nämnts. Denna erinran från ordförandens sida kanske närmast skall tolkas på det sättet, att det var någon försummelse av reservanterna att inte omnämna denna vår avsikt.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att i utskottet förelåg ett annat yrkande, nämligen att utskottet skulle skriva att frågan skulle hänskjutas till utredning utan att säga bestämt till vilken. Detta yrkande avlogs, och skrivningen blev i övrigt sådan att det inte fanns anledning att i utskottet ta upp ett resonemang om valet av utredning-

**Ang. åtgärder mot skadegörelse av älg m. m.**

ar. Vi var nog beredda att acceptera ett förslag som förordade en utredning, därvid det ankommit på Kungl. Maj:t att välja mellan befintliga utredningar eller en ny sådan, men då nämnda förslag ej vann gehör, avstod vi ifrån att föra ytterligare en lång diskussion.

Herr Osvald sade någonting om att det jag yttrade om återplantering i älgskadade kulturer var meningslöst. Vi kunde hålla på med att plantera hur länge som helst utan nytta, ty sedan kom älgen och förtärde plantorna undan för undan. — Ja, det är väl ingen bland reservanternas som är så enögd att han menade att det här bara gäller plantering, även om vi biträder majoritetens mening om att en ökad avskjutning är behövlig. Det är väl ändå litet för fatalistiskt att inte göra någonting alls för att avhjälpa redan inträdda skador. Vi har menat med vårt tal om planteringar att det är ett nödvändigt komplement till den ökade avskjutningen.

I detta sammanhang vill jag påpeka att det enligt motionen är fråga om bidrag till planteringar och inte om ersättning för skador. Jag vill också säga att det inte erbjuder några större svårigheter att beräkna vad en sådan åtgärd skulle kosta då beräkningen sker genom skogsvårdsstyrelserna.

Ordföranden betonade också att det här var en fråga om jaktvård. Jag har sökt argumentera för att det i första hand är en fråga om skogsvård. Om det är på det sättet, som vi på reservant-sidan tror, nämligen att det i allt väsentligt är en fråga om skogsvård, har jag mycket svårt att finna en saklig motivering för att utredningen av en sådan fråga skall hänskjutas till jaktvårdsutredningen.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Jag vill endast erinra om att det i reservationen står att »bidrag ur älgskadefonderna bör kunna lämnas för täckande av viss del av kostnaderna för återplantering av älgskada-

de skogskulturer». Det är alltså bara fråga om bidrag till återplantering. Om man inte gör någonting annat än planterar om igen, kan man få hålla på med det hur länge som helst. Det är andra åtgärder som måste till, jaktvård och även vissa andra åtgärder, som man för närvarande håller på att undersöka på statens skogsforskningsinstitut.

Herr GRYM (s):

Herr talman! Det är nog alldeles riktigt så, som herr Osvald här påpekar, men vi skall inte glömma bort att älgen har benägenhet att först och främst vilja komma åt tallkulturer och inte så mycket naturlig föryngring. Jag har själv sett stora arealer med skövlade kulturer. Det är inte trevligt, vem som än är ägare. Jag är en statens skogstjänsteman, och det hör mig till att ta vård om statens skogsegendom, och det försöker jag också göra på bästa sätt. Nog känns det ganska ledsamt att se dessa dyrbara kulturer när älgarna har gått över dem och har bitit av beståndet på stora arealer. Där får man luckor, och det är inte så lätt att få återväxt. Man måste kultivera på nytt, och det blir dyrt.

Jag vill inte nu gå närmare in på den moderna skogsvårdens krav, men vi vet alla att vi alltid vill ha ett ungefärligen jämnårigt bestånd. När det gäller t. ex. en 15- till 20-årig ungskog kommer älgen och biter av topparna under snörika vintrar. Det tar sedan både tid och pengar att få fram ny skog. Herr Osvald, som själv är professor på ett närliggande område, vet nog hur besvärligt det kan vara.

Till slut vill jag bara betona, att både herr Osvald och reservanternas nog är ganska överens i sak. Vi reservanter har bara varit mer positiva i vår skrivning. Det är därför lämpligast att följa reservationen, och jag vädjar till kammaren att göra det.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad

**Ang. åtgärder mot skadegörelse av älg m. m.**

utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Grym m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Pålsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Grym m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Anmälades statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1956/57 under fjärde huvudtiteln, avseende anslagen inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående den tekniska skolutbildningen samt anslag för budgetåret 1956/57 till yrkesundervisningen jämte i ämnet väckta motioner.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vardera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 146, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vidgad möjlighet till erhållande av studielån med statlig kreditgaranti;

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1956/57, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1956/57 till arkiv, bibliotek och museer, kyrkliga ändamål samt akademier m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 124, angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.;

nr 126, med förslag till lag om ersättning åt smittbärare, m. m.;

nr 131, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften;

nr 132, angående reglering av anställningsförhållandena för vissa läkare vid karolinska sjukhuset m. fl. undervisningssjukhus m. m.; och

nr 133, angående höjning av vissa enligt allmänna resereglementet den 21 november 1952 (nr 735) utgående traktementen m. m.

Herr **ANDRE VICE TALMANNEN** erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville medgiva, att tiden för avgivande av motioner i anledning av de kungl. propositioner, som bordlagts vid kammarens sammanträde i dag, må med hänsyn till infallande helg utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter 13 dagar från det

**Interpellation ang. det svensk-egyptiska samarbetet inom vapenindustrien m. m.**  
propositionerna kom kammaren till handa.

Denna hemställan bifölles.

Anmäldes och bordlades riksdagens revisorers berättelse rörande statsliggarens bihang.

**Interpellation ang. det svensk-egyptiska samarbetet inom vapenindustrien m. m.**

Ordet lämnades på begäran till herr OSVALD (fp), som anförde:

Herr talman! Under utrikesdebatten den 7 mars riktade jag till hans excellens herr statsministern frågan: Vad gör egypterna i Eskilstuna? På denna fråga fick jag inte något svar, endast en hänvisning till att utrikesnämnden hållits underrättad.

I vida kretsar här i landet har man med stigande oro, ja, förtrytelse, bevittnat, hur stormakterna tävlat om att leverera militär utrustning, gevär, kanoner, stridsvagnar och flyg till arabländerna, främst Egypten, fastän dessa länders ledare klart och otvetydigt förklarat, att deras avsikt är att utplåna den israeliska staten. Enligt föreliggande uppgifter torde arabländerna sedan i höstas ha fått köpa vapen från östblocket till ett värde av 1 3/4 miljarder kronor och från västmakterna till ett värde av 500 miljoner kronor, annan militär hjälp att förtiga. Detta är en av anledningarna till oron. En annan är den, att stormakterna nu tycks handla utan hänsyn till att Israel dock upprättats av Förenta Nationerna och fått sin tillvaro garanterad av FN. Skall man kallblodigt offra en liten nation, den enda moderna demokratin i Mellersta Östern, därtill en nation, som både bokstavligt och bildligt talat fått öknen att blomma? Skall den offras för krassa materiella värden? Hur går det då med tron på de löften, som givits av de stora nationerna och FN?

Ja, så har man frågat sig och — som

samarbetet inom vapenindustrien m. m. man trott med gott samvete — kunnat fråga sig. Och så finner man plötsligt, att Sverige är bland de länder, som bidragit till att öka svårigheterna för Israel, rubba maktbalansen i Mellersta Östern. Vi har gjort detta genom att vi medverkat till att Egypten fått ett stort, modernt fabriksföretag för tillverkning av handvapen och kulsprutor, och härvid har det statliga gevärsföretaget i Eskilstuna spelat en stor roll. Från gevärsfabriken har enligt uppgift hela verktygsuppsättningen levererats till den egyptiska fabriken. Vid den för svenska medborgare svårtillgängliga fabriken i Eskilstuna har ett 40-tal egypter praktiserat och utbildats. Hälften av dessa, huvudsakligen officerare och ingenjörer, stannade enligt uppgift närmare ett år, medan resten, förmän och arbetsledare, fick några månaders praktik. Det var uppgifter om dessa förhållanden, som gav mig anledning att ställa den ovan återgivna frågan.

Det är dessa åtgärder från svensk sida, som gjort ett så djupt olustigt intryck. Det som gjorts måste ju ha skett med regeringens vetskap och gillande, och man kan, som någon sagt, faktiskt tänka sig bättre hjälp till underutvecklade länder än kulsprutefabriker. Och man kan också tänka sig lämpligare uppgifter för svensk industri och svensk företagsamhet än de nu nämnda.

Under utrikesdebatten redovisades de svenska leveranserna av krigsmateriel till Mellersta Östern. Däremot sades det ingenting om det svensk-egyptiska samarbetet på det vapenindustriella området.

Med stöd av vad nu anförts får jag anhålla om första kammarens tillstånd att till hans excellens herr statsministern få rikta följande frågor:

1) Är Ers Excellens beredd att för riksdagen lämna en utförlig redogörelse för det svensk-egyptiska samarbetet inom vapenindustrien?

2) Vad har från svensk sida gjorts för att få Förenta Nationerna att ingripa i syfte att trygga Israel-statens fortsatta tillvaro?

**Interpellation ang. det svensk-egyptiska samarbetet inom vapenindustrien m. m.**

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 511, av herr *Mannerskantz* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1956/57 m. m.; och

nr 512, av herr *Mannerskantz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om höjning av folkpensioner m. m.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1956/57, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om upptagande å riksstaten för budgetåret 1956/57 av underskottet för luftfartsfonden;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1956/57 till rasbiologiska institutet, farmaceutiska institutet m. m.;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående avlöningar till regeringsrätten;

nr 57, i anledning av väckta motioner om beredande av möjlighet att inrätta pensionsreglerade deltidstjänster; och

nr 58, i anledning av väckta motioner om stöd åt produktionen av svensk barnfilm;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av väckta motioner om effektiv kontroll av försäljning eller orderupptagning av varor genom kringresande försäljare; och

nr 19, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av bestämmelserna om hastighetsbegränsning för motorfordon;

tredje lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner om underlättande av arrendatorers friköp av arrendegårdar under större gods m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1956/57 till statens jordbruksnämnd m. m.;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.; och

nr 13, angående departementsvis uppgjorda förteckningar över försäljningar av viss kronan tillhörig fast egendom.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.12.

In fidem

*G. H. Berggren*